

3 mai
iunie
2012

Gândirea militară românească

Revistă de teorie și știință militară
editată de Statul Major General al Armatei României

**Fondată în anul 1864 sub titlul „România Militară“
- serie nouă, anul XXIII -**

Gândirea militară românească

EDITOR

STATUL MAJOR GENERAL
AL
ARMATEI ROMÂNIEI

CONSILIUL EDITORIAL

PREȘEDINTE
general-locotenent
dr. Dan GHICA-RADU

MEMBRI

academician Dan BERINDEI
general-locotenent dr. Teodor FRUNZETI
general-maior dr. Avram CĂTĂNICI
general-maior dr. Ariton IONIȚĂ
general-locotenent dr. CĂRNU Fănică
viceamiral dr. Aurel POPA
general-maior Alexandru RUS
general de flotilă aeriană dr. Florian RĂPAN
general de brigadă dr. Gheorghe MOTOC
colonel dr. Mircea TĂNASE

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

general (r.) dr. Mihail ORZEAȚĂ
general-locotenent dr. Sorin IOAN
general de brigadă (r.) dr. Costică ȚENU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef
colonel dr. Mircea TĂNASE
mirceatanase2003@yahoo.com

Redactor-șef adjunct
Alina PAPOI
alinagmr@yahoo.com

Redactori
Iulia NĂSTASIE
Diana Cristiana LUPU
Adelaida-Mihaela RADU (Layout)

ADRESA REDACȚIEI

București, str. Izvor, nr. 110, Sector 5
Telefon: +4021.410.40.40/1001731; 1001732
Tel./fax: +4021.319.56.63
<http://www.mapn.ro/smg/gmr>

Revista *Gândirea militară românească*
apare în lunile februarie, aprilie, iunie,
august, octombrie și decembrie.

ISSN 1454-0460 ~ Print
ISSN 1842-8231 ~ Online

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

ÎNALTUL DECRET REGAL NR. 3663
PRIN CARE „ROMÂNIA MILITARĂ”
DEVINE REVISTA OFICIALĂ
A MARELUI STAT MAJOR

„Art. I - Se înființează la Marele Stat Major,
cu începere de la 1 Ianuarie 1898, revistă oficială
sub denumirea de „România Militară”, în care
toți ofițerii din armată vor găsi studii militare,
care să intereseze instrucțiunea lor.

Prin organul acestei reviste toți ofițerii, de toate
armele, aflați în activitate de serviciu, își vor putea
publica lucrările lor personale și cari interesează
armata”.

Carol - Regele României
Dat în București la 8 decembrie 1897

Premiile revistei *Gândirea militară românească*

se acordă în fiecare an,
de către Statul Major General
al Armatei României,
celor mai valoroase lucrări
din domeniul științei militare,
editate în anul precedent.

Revista *Gândirea militară românească*
este revistă științifică cu prestigiu recunoscut
din domeniul „Științe militare, informații
și ordine publică”, potrivit evaluării
făcute de către Consiliul Național de Atestare
a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare
în anul 2011

(<http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/reviste-militare1.pdf>)

3 mai
iunie
2012

Gândirea militară românească

Revistă de teorie și știință militară
editată de Statul Major General al Armatei României

Fondată în anul 1864 sub titlul „România Militară“
- serie nouă, anul XXIII -

*Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate
revine în exclusivitate autorilor,
în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004*

*Revista **Gândirea militară românească**
este inclusă în baza de date Index Copernicus International*

Cuprins

Contents

Editorial

Pe frecvența modernității
Colonel dr. Mircea TĂNASE

Editorial

7 On the Frequency of Modernity
Colonel Dr Mircea TĂNASE

Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii - între istorie și modernitate -

Transmisioniștii Armatei României
la ceas aniversar
General de brigadă Ion CERĂCEANU

1 1 Romanian Armed Forces Signal
Soldiers on their Anniversary
Brigadier General Ion CERĂCEANU

Evoluția istorică a structurilor
de conducere a transmisiunilor
și informaticii militare
din Statul Major General
*General de brigadă
dr. ing. Ovidiu TĂRPESCU*

2 1 The Historical Development
of the Military Signal and Information
Command Structure
of the General Staff
*Brigadier General
Dr BEng. Ovidiu TĂRPESCU*

*Colonel dr. Mihai BURLACU
Căpitan ing. Mihnea RUDOIU*

*Colonel Dr Mihai BURLACU
Captain BEng. Mihnea RUDOIU*

Rolul tehnologiilor informatice
și de comunicații în desfășurarea
revoltelor din „Primăvara arabă”
Dr. Cristea DUMITRU

3 4 The Role of Information
and Communications Technologies
in the “Arab Spring” Uprisings
Dr Cristea DUMITRU

Războiul cibernetic – repere definitorii
Colonel dr. Ionel CIOBANU

4 2 Cyber Warfare – Defining Landmarks
Colonel Dr Ionel CIOBANU

Instruirea militarilor
din arma comunicații și informatică
pentru executarea misiunilor
în teatrele de operații
– prioritate educațională
în Centrul de instruire
pentru comunicații
și informatică „Decebal”
Colonel dr. Dorin CHIRCA
Locotenent-colonel ing. Nelu LUȚAN

4 9 Communications and Information
Soldiers Training
for Carrying Out Missions
in Theatres of Operations
– Educational Priority
for “Decebal” Training Centre
for Communications and Information
Colonel Dr Dorin CHIRCA
Lieutenant Colonel BEng. Nelu LUȚAN

Proiecții conceptuale

Elemente defendologice
ale dinamicii fenomenului militar
în condițiile globalizării
și crizei economico-financiare mondiale
General de brigadă
dr. Maricel D. POPA

5 4 Defendological Elements
of the Dynamics
of the Military Phenomenon
under the Circumstances
of Globalisation
and World Economic-Financial Crisis
Brigadier General Dr Maricel D. POPA

Lumea în care trăim este dominată
de conflictualitate (III)
General (r.) dr. Mihail ORZEAȚĂ

6 3 The World We Live In Is Dominated
by Conflict (III)
General (r.) Dr Mihail ORZEAȚĂ

Considerații privind încheierea
operației, dezangajarea
și extracția forțelor
Colonel (r.) dr. Lucian STĂNCILĂ
Locotenent-colonel
Marcel-Iulian DOGARU

8 1 Considerations regarding
the Operation Conclusion,
Forces Disengagement and Extraction
Colonel (r.) Dr Lucian STĂNCILĂ
Lieutenant Colonel
Marcel-Iulian DOGARU

Implicațiile Tratatului de la Lisabona
asupra procesului decizional
de participare a Armatei României
la operațiile militare conduse de UE (II)
Comandor Liviu POPEL

9 1 Implications of the Lisbon Treaty
for the Decision-Making Process
regarding the Romanian Armed Forces
Participation in EU-led Military
Operations (II)
Colonel (AF) Liviu POPEL

<p>Interoperabilitatea și standardizarea în Armata României la confluența cerințelor NATO și ale UE (II) <i>Locotenent-colonel</i> <i>Avram-Florian IANCU</i></p>	<p>9 8 Interoperability and Standardisation in the Romanian Armed Forces at the Confluence of NATO and EU Requirements (II) <i>Lieutenant Colonel</i> <i>Avram-Florian IANCU</i></p>
---	---

Opinii

Opinions

<p>Terorismul aerian. Scurt istoric (III) <i>General de brigadă</i> <i>dr. Nicolae LUPULESCU</i></p>	<p>1 0 9 Air Terrorism. A Brief History (III) <i>Brigadier General</i> <i>Dr Nicolae LUPULESCU</i></p>
<p>Protecția mediului înconjurător – o prioritate a secolului XXI <i>Locotenent-colonel dr. Filofteia REPEZ</i></p>	<p>1 1 4 Environment Protection – A Priority for the 21st Century <i>Lieutenant Colonel Dr Filofteia REPEZ</i></p>
<p>Rolul vectorului demografic în maximizarea puterii actorilor statali în relațiile internaționale <i>Maior dr. Dorel BUȘE</i></p>	<p>1 2 2 The Role of the Demographic Vector in Maximising the Power of State Actors in International Relations <i>Major Dr Dorel BUȘE</i></p>
<p>Relația dintre valorile profesionale ale adolescenților și orientarea spre cariera militară (I) <i>Anca-Daniela VLĂDOIU</i></p>	<p>1 3 1 The Relation between Teenagers' Professional Values and the Orientation towards the Military Career (I) <i>Anca-Daniela VLĂDOIU</i></p>
<p>Iisus Hristos – un contemporan necunoscut (II) <i>Preot militar dr. Constantin ȚANU</i></p>	<p>1 4 2 Jesus Christ – An Unknown Contemporary (II) <i>Military Chaplain Dr Constantin ȚANU</i></p>

*Neopolitică • Neostrategie
Securitate internațională*

*Neopolitics • Neostrategy
International Security*

<p>Strategii de securitate în unele state membre ale UE. Cazul Spaniei (II) <i>Dr. Tiberiu TĂNASE</i></p>	<p>1 5 0 Security Strategies in Certain EU Member States. The Case of Spain (II) <i>Dr Tiberiu TĂNASE</i></p>
---	--

Pregătirea economiei naționale
pentru apărare – parte componentă
a securității naționale (II)
Căpitan-comandor Adrian VOINEA

157 The Preparation of the National
Economy for Defence – Component
Part of National Security (II)
Lieutenant Colonel (N)

Adrian VOINEA

Aspecte globale
ale componentei militare
a puterii maritime chinezești (II)
Căpitan-comandor
Laurențiu MEȘTERCA

162 Global Aspects
of the Military Component
of China's Sea Power (II)
Lieutenant Colonel (N)

Laurențiu MEȘTERCA

Pagini de istorie militară

Pages of Military History

Revenirea jandarmeriei
în nordul Bucovinei în anul 1941 (III)
General de brigadă Eugen ȘALAR

170 The Return of the Gendarmerie
to Northern Bucovina in 1941 (III)
Brigadier General Eugen ȘALAR

Adaptări ale politicii externe
și de apărare a României în perioada
29 august 1936-6 septembrie 1940.
O radiografie a politicii de „balans”
între marile puteri (III)
Colonel Dan PRISĂCARU

181 Changes in Romania's Foreign
and Defence Policy
between 29 August 1936
and 6 September 1940. A Radiography
of the Policy of “Balance”
between the Great Powers (III)
Colonel Dan PRISĂCARU

Trecutul la timpul prezent

The Past at the Present Time

Aurel Vlaicu și Ch.W. Maultsby:
„Aripi frânte” (II)

189 Aurel Vlaicu and Ch.W. Maultsby:
“Broken Wings” (II)

Semnale editoriale

192 *Editorial Signals*

Pe frecvența modernității

La 14 iulie 1873, cronica oștirii române consemna înființarea primei structuri de transmisiuni, secția de telegrafiști din cadrul batalionului de geniu. O nobilă paternitate, pentru că geniștii reprezentau la vremea respectivă latura tehnic-inginerească a armatei, pe care transmisioniștii au purtat-o ca un blazon de-a lungul timpului. De altfel, caracteristica tehnică a căutat întotdeauna să se impună ca dominantă în arhitectura acestei arme, dat fiind rolul progresului științei și tehnicii ca generator al dezvoltării sale.

Validată pentru prima dată în Războiul de Independență, arma transmisiunilor se va consacra definitiv în Primul Război Mondial – Războiul Întregirii Naționale –, unde legăturile prin fir – telegraful și telefonul – și cele fără fir – TFF/comunicațiile prin unde hertziene – se vor dovedi pe deplin utile în conducerea trupelor pe câmpul de luptă.

Odată trecut și examenul Primului Război Mondial, vor urma căutările teoretice și practice din perioada interbelică pentru stabilirea principiilor și procedeele de organizare a armeei și conturarea transmisiunilor ca specialitate distinctă în arsenalul armelor și specialităților militare.

Cel de-al Doilea Război Mondial avea să aducă schimbări majore în întrebuințarea forțelor combatante și de sprijin, ceea ce a impus căutarea unor noi formule de organizare și conducere a acestora, adaptate câmpului de luptă modern.

Înființarea, la 1 iulie 1942, a Comandamentului Transmisiunilor, a școlilor de ofițeri și subofițeri ale armeei și a Centrului de Instrucție a Transmisiunilor, a însemnat nu doar desprinderea definitivă de arma geniu, ci, mai ales, curajul și ambiția de a-și croi propriul viitor. Un demers deloc ușor, însă zestrea genetică și, în mod special, valența tehnică a acesteia, i-au potențat creșterea și afirmarea ca o armă de sine stătătoare. Tot lor, geniștilor, se pare că le datorează transmisioniștii perseverența și dorința lucrului bine făcut și, de asemenea, modestia celor care își fac întotdeauna datoria, fără să ceară vreodată recunoștință și lauri de învingători, fără să se întrebe dacă cei care folosesc, în firescul cotidian,

mijloacele de comunicații, știu cui datorează această posibilitate. Cu siguranță, însă, cei care sunt familiarizați cu tehnica și, în special, cu electronica și informatica, pot aprecia câtă muncă și câtă pasiune și, deopotrivă, câtă inteligență sunt necesare pentru configurarea și susținerea unei rețele de comunicații viabile și de calitate. Ceea ce, în ultimă instanță, pentru acești truditores care nu se văd, dar a căror prezență sigură este confirmată de însăși funcționarea legăturii, reprezintă singura recompensă.

Au trecut, iată, șapte decenii de când Comandamentul Transmisiunilor, cu configurările și denumirile ulterioare, impuse de nevoia de adaptare la realitățile timpului, a inițiat și a condus politica armeei și consacrarea ei definitivă în arsenalul specialităților militare, conferindu-i noi căi de afirmare și de împlinire a rolului ei, acela de a asigura căile prin care sunt duse la destinație informațiile, acest combustibil prețios și, de ce nu, vital, care menține pulsul organismului militar.

Astăzi, Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii realizează, prin unitățile subordonate, sistemul de comunicații și informatică al Armatei României, necesar conducerii, cooperării și înștiințării structurilor acesteia la nivel strategic, la pace, în situații de criză și la război, pe teritoriul național și în teatrele de operații.

La nașterea și în primii ani ai armeei lor, transmisioniștii legau cap la cap firele telegrafelor și transmiteau, prin punctele și liniile *codului Morse*, ordine și informații de la un eșalon la altul, de la Marele Cartier General la trupele din linia întâi a frontului Independenței, iar mai târziu realizau legăturile telefonice, telegrafice și pe unde radio necesare conducerii acțiunilor militare în cele două conflagrații mondiale. Și nu puțini sunt cei care, pe timpul îndeplinirii misiunilor, au căzut eroic pentru țară și pentru gloria armeei.

În prezent, specialiștii în comunicații și informatică asigură serviciile de comunicații ale Armatei României, fie că vorbim de Rețeaua de Transmisiuni Permanentă, de rețelele radio cu servicii integrate, de legăturile prin satelit, de videoteleconferință sau de servicii de comunicații electronice și tehnologia informației. Misiunile lor se vor diversifica, desigur, și mai mult în viitor, pentru că mintea umană nu se va astâmpăra în căutările ei și va găsi noi modalități fizice și tehnice de transmitere a informațiilor. Iar Armata României va fi, cu certitudine, acordată, de specialiștii ei, pe frecvența modernității.

La ceas aniversar, tuturor acestor artizani ai comunicațiilor și informaticii, un călduros *La mulți ani!*

 Colonel dr. Mircea TĂNASE

On the Frequency of Modernity

On 14 July 1873, the chronicle of the Romanian army recorded the establishment of the first signal structure, the telegraphist section within the engineer battalion. A noble paternity, as at that time engineer troops represented the army technical and engineering component, which signal troops have borne as a coat of arms over time. In fact, the technical characteristic has always sought to impose as dominant in the architecture of this branch, given the role of the scientific and technological progress as generator of its development.

Validated for the first time in the War of Independence, the signal branch was to be definitely acknowledged in the First World War – the National Reunification War –, when wired connections – telegraph and telephone – and wireless ones – TFF/Hertzian waves communications – proved fully useful for the command of troops on the battlefield.

Once the First World War exam passed there followed the theoretical and practical efforts in the interwar period meant to establish the principles and procedures to organise the branch and to define signalling as a distinct specialty in the arsenal of military branches and specialties.

The Second World War was to bring major changes as far as the use of combat and support forces was concerned, which required new forms of organisation and command, adapted to the modern battlefield.

The establishment, on 1 July 1942, of the Signal Command, of the branch-specific officer and NCO candidate schools, and of the Signal Training Centre meant not only the decisive separation from the engineer branch but also the courage and ambition to shape its own future, which was not an easy approach at all. However, its genetic heritage and especially its technical valence enabled the growth and affirmation as an independent branch. It seems that it is also to the engineers that the signallers owe their perseverance and the desire of the job well done, as well as the modesty of those who always carry out their duties, without ever demanding gratitude and winning laurels, without wondering

whether those who habitually use the means of communication know who provide them with this opportunity. Nonetheless it is certain that those who are familiar with technology and especially with electronics and information technology can appreciate how much work, passion as well as intelligence is necessary to configure and support a viable and quality communications network. In the final analysis, it represents the only reward for these workmen who are not seen but whose certain presence is confirmed by the very link operation.

It has thus been seven decades since the Signal Command, with the subsequent configurations and designations, required by the need to adapt to the realities of the time, initiated and led the branch policy and its definite acknowledgement in the arsenal of military specialties, providing it with new ways to affirm and fulfil its role, that of ensuring the ways through which information, this precious and why not vital fuel that maintains the pulse of the military body, is transmitted to the destination.

Today, the Communications and IT Command operates, through its subordinate units, the Romanian Armed Forces communications and IT system, which is necessary for their structures command, cooperation and information at strategic level, in peacetime, crisis situations and in wartime, on the national territory and in the theatres of operations.

At the birth of their branch and in the early years, signallers connected the telegraph wires and transmitted, by the *Morse code* points and lines, orders and information from one echelon to another, from the Great General Headquarters to the troops in the Independence front line, and then they established the telephone, telegraphic and radio links necessary to conduct the military actions during the two world conflagrations. And a good few of them fell heroically, while carrying out their missions, for the country and the glory of their branch.

At present, the specialists in communications and IT ensure the Romanian Armed Forces communications services, be they the Permanent Transmission Network, integrated services radio networks, satellite links, video conferencing or electronic communications and information technology services. Their missions will certainly diversify in the future as the human mind will not cease to research and will find new physical and technical ways to transmit information. And the Romanian Armed Forces will be certainly tuned, by their specialists, to the frequency of modernity.

On their anniversary, to all these artisans of communications and information technology, *Many Happy Returns!*

*English version by
Diana Cristiana LUPU*

COMANDAMENTUL COMUNICAȚIILOR ȘI INFORMATICII

- între istorie și modernitate -

TRANSMISIONIȘTII ARMATEI ROMÂNIEI LA CEAS ANIVERSAR

General de brigadă Ion CERĂCEANU

In nearly 140 years, the Romanian Armed Forces signal troops have participated in the War of Independence, the First and Second World War, bringing an important contribution to carrying out their missions and, through their willingness to fight and even their supreme sacrifice, to covering with glory the battle flags of the Romanian units and large units, under whose folds they fought on all fronts.

In this article, the author reviews the main stages in the life of the military signal branch, starting from the establishment of the first signal sub-unit transmission to the approval of the concept of organisation and implementation of the signal system of the Romanian Armed Forces. Moreover, the author highlights the stages of the transformation and modernisation process of the communication and information structures of the Communications and Information Command and its subordinate military units.

Keywords: *compatibility; Iraq; interoperability; ISAF; engineering*

Devansând cu un an împlinirea a 140 de ani de la înființarea armii transmisiuni, la 14 iulie 1873, anul 2012 se constituie într-un veritabil an aniversar pentru Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii și unitățile militare subordonate.

Structurile de comandament și unitățile subordonate au parcurs un lung proces istoric de transformare, adaptare și modernizare în raport cu cerințele operativ-strategice ale conducerii forțelor armatei, s-au dezvoltat și au evoluat permanent, în funcție de apariția unor noi mijloace tehnice, de la cele analogice la cele digitizate, de la telegraful electric și telefonul cu manivelă de ieri la satelitul și internetul de azi.

În cei aproape 140 de ani, transmisioniștii armatei române au participat la Războiul de Independență, la Primul și al Doilea Război Mondial, aducându-și o contribuție importantă la îndeplinirea misiunilor și, prin spiritul de luptă

General de brigadă Ion Cerăceanu – comandantul Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

și chiar sacrificiul suprem, la acoperirea de glorie a drapelului de luptă ale unităților și marilor unități române, sub faldurile cărora au luptat pe toate fronturile.

Într-o interpretare de ordin personal, care este posibil să nu întrunească adeziunea tuturor specialiștilor, apreciez că, în evoluția structural-funcțională a armii transmișiei, în cei aproape 140 de ani de existență, au fost *cinci momente istorice definitorii*, astfel:

- **14 iulie 1873** – primul pas istoric – **originar**: prin Înaltul Decret nr. 1303/1873

s-a înființat *prima subunitate de transmișie* în organica armii geniu – *Secția de telegrafie militară*;

- **1 aprilie 1932** – al doilea pas istoric – **semnificativ**: prin Înaltul Decret Regal nr. 497/1932 s-a înființat *Brigada de Transmișie*, care a luat în subordine Regimentul 1 Transmișie existent și Regimentele 2 și 3 Transmișie, înființate la aceeași dată prin separarea transmișiunilor de pionieri ca specialitate, cu unități și mari unități de sine stătătoare, tot în organica armii geniu;

- **1 iulie 1942** – al treilea pas istoric – **decisiv**: prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 85959/1942 și Decretul nr. 3818/1942, s-a înființat *Comandamentul Transmișiunilor*, ca organ unic „de direcție, supraveghere și control pentru pregătirea de război a unităților de transmișie din Armata de Uscat, Aer și Marină“;

- **1 februarie 1949** – al patrulea pas istoric – **definitiv**: prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 45107/1949, Brigada de Transmișie se transformă în *Comandamentul Transmișiunilor Armatei* (prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 317168/1951, în *Comandamentul Trupelor de Transmișie*), ceea ce consfințește separarea definitivă de arma geniu, ca armă independentă, de sine stătătoare, cu un comandament separat, cu structuri și efective proprii, cu atribuții și responsabilități distincte la nivelul întregii armate;

- **9 iunie 1993** – al cincilea pas istoric – **evolutiv**: prin Hotărârea nr. 0031/09.06.1993 a Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) s-a aprobat „*Concepția de organizare și realizare a Sistemului de Transmișie al Armatei României – STAR*“. Este pentru prima dată în istorie când problematica armii transmișiei este analizată la cel mai înalt nivel politico-militar de decizie și se adoptă o concepție unitară pe termen lung, care a determinat schimbări radicale și implicații majore la nivelul structurii de forțe a armatei, în plan conceptual și doctrinar, în actul de comandă și control, în procesul de planificare a operațiilor la nivel strategic, operativ și tactic,

în cel de gestionare a resurselor materiale și umane etc. Marchează începutul unei noi ere în telecomunicațiile noastre militare, prin trecerea treptată la înlocuirea echipamentelor și a sistemelor analogice cu cele digitale/numerice.

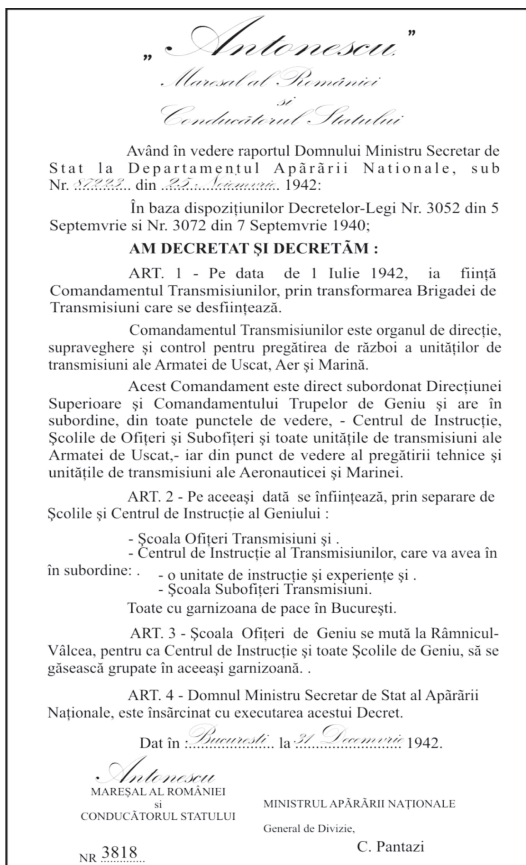
În ultimele decenii, structurile de comunicații și informatică ale Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii și unităților militare subordonate au parcurs etapele procesului de transformare și modernizare necesare asigurării unei depline compatibilități și interoperabilități cu structurile similare în cadrul NATO, concomitent cu participarea, alături de aliați, la îndeplinirea misiunilor comune pe cele trei teatre de operații din Balcani, Irak și Afganistan.

Mai mult chiar, începând cu anul 2012, prin finalizarea procesului de operaționalizare și introducerea în teatrul de operații din Afganistan a *Modulului de comunicații dislocabil NATO DCM „E“*, Armata Română dispune de o componentă națională în cadrul unei structuri NATO de nivel companie/Batalionul 2 Transmisiuni NATO, dislocată în prezent (ianuarie-septembrie 2012) la Kabul, unde asigură managementul și mentenanța sistemului de comunicații și informatică al Punctului de Comandă al ISAF (Forța Internațională pentru Asistență și Securitate în Afganistan).

Având în vedere misiunile extrem de importante și complexe ce-i revin Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii și unităților militare subordonate pentru realizarea, managementul și mentenanța sistemului de comunicații și informatic la nivel strategic, pe teritoriul național, în teatrele de operații și cu reprezentanțele NATO și UE ale armatei noastre, apreciem ca fiind oportună și pe deplin meritată o succintă prezentare a principalelor repere istorice ale acestora.

❖ 1 iulie 1942 – se înființează *Comandamentul Transmisiunilor*

• În scopul realizării unui „*Organ de coordonare și conducere a transmisiunilor tuturor forțelor armatei, care să centralizeze, să studieze*

și să propună soluții pentru toate problemele de transmisiuni ale Armatei de Uscaț, Aer și Marină, în toate domeniile“ (s.a.), cu Ordinul nr. 20652 din 20.02.1942, Marele Stat Major îi comunică Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscaț – Direcția Superioară și Comandamentul Geniului aprobarea constituirii, începând cu 2 martie 1942, a „Comisiei Transmisiunilor“, cu următoarea compunere: Comandantul Brigăzii de Transmisiuni – președinte; subșefi de stat major de la Aer și Marină; șeful sau reprezentantul său de la Serviciul Cifru al Marelui Stat Major; un reprezentant al Subsecretariatului de Stat al Înzestrării; un reprezentant al Direcției Superioare și Comandamentului Geniului (șeful de stat major); Comisia putea fi completată, pentru „lămuriri tehnice“, cu orice specialist în acest domeniu (cu vot consultativ).

- Prin raportul nr. 40020 din 27.04.1942, directorul superior și comandantul geniului, generalul Gheorghe Zaharia, înaintează Marelui Stat Major, Secția I, un amplu *Studiu cu propunerea de înființare a Comandamentului Transmisiunilor*.

- La solicitarea șefului Marelui Stat Major, Misiunea Militară Germană în România avizează studiile întocmite cu privire la înființarea unui Comandament al Transmisiunilor și, prin adresa nr. 1200/1942, colonelul Graf von Büdingen, șeful transmisiunilor acestei misiuni, înaintează Marelui Stat Major Român un amplu *referat* și o *serie de propuneri* concrete privind organizarea și misiunile unităților de transmisiuni, preconizând separarea totală de arma geniu, modul de întrebuințare în luptă, împărțind experiența germană și propunând chiar accesorii (petlițe) de uniformă de culori diferite de celelalte specialități ale geniului.

Din păcate, șefii Secțiilor I și III ale Marelui Stat Major nu și-au însușit decât parțial aceste puncte de vedere, apreciind că mărimea și organizarea armatei noastre nu impun în acest moment asemenea modificări, ele urmând să fie reanalizate după război și, în concluzie, avizează o variantă de separare doar parțială de arma geniu.

- Prin nota nr. 82575 din 08.05.1942, Marele Stat Major propune înființarea *Comandamentului Transmisiunilor*, „ca organ unic de conducere superioară a transmisiunilor Armatei de Uscat, Aer și Marină“ prin separarea transmisiunilor de pionieri și funcționarea, separată de Geniu, a școlilor de ofițeri, de subofițeri și a Centrului de Instrucție de Transmisiuni.

- Prin nota nr. 6090 din 30.05.1942 a Cabinetului Militar al Conducătorului Statului se comunică Marelui Stat Major aprobarea marelui Ion Antonescu, în rezoluție, pe raportul cu propunerea de înființare a Comandamentului Transmisiunilor.

- Cu Ordinul nr. 85959 din 02.06.1942, Marele Stat Major comunică Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat – Direcția Superioară și Comandamentul Geniului aprobarea conducătorului statului și solicită propuneri pentru organizarea și încadrarea noilor structuri ce se vor înființa la 1 iulie 1942 (Comandamentul Transmisiunilor, Centrul de Instrucție și Școlile de Transmisiuni, Centrul de Instrucție și Școlile de Pionieri).

- Prin raportul nr. 87223 din 23.06.1942, Marele Stat Major comunică Ministerului Apărării Naționale – Direcția Personalului – *aprobarea de înființare a Comandamentului Transmisiunilor, Centrului de Instrucție al Transmisiunilor (cu Școala de Subofițeri de Transmisiuni) și a Școlii de Ofițeri de Transmisiuni.*

- Prin Decretul nr. 3818 din 31.12.1942 se consfințește data de 1 iulie 1942 ca dată de înființare a *Comandamentului Transmisiunilor*. În același timp, Decretul stabilește locul și rolul Comandamentului Transmisiunilor:

- este organ de direcție, supraveghere și control pentru pregătirea de război a unităților de transmisiuni ale Armatei de Uscat, Aer și Marină;
- este direct subordonat Direcției Superioare și Comandamentului Geniului;
- are în subordine, din toate punctele de vedere, Centrul de Instrucție, școlile de ofițeri și subofițeri și toate unitățile de transmisiuni ale Armatei de Uscat, iar din punctul de vedere al pregătirii tehnice, și unitățile de transmisiuni ale Aeronauticii și Marinei.

La puțin timp de la înființare, Comandamentul Transmisiunilor primește ordin să organizeze Centrul de Transmisiuni al Marelui Cartier General la Rostov, pe Don. Colonelul Constantinescu Nicolae, comandantul Regimentului 4 Transmisiuni, recent înființat (10 ianuarie 1942, prin Decretul 199/1942), este detașat pentru stagiu pe front și numit comandantul Comandamentului Transmisiunilor Marelui Cartier General – Eșalonul I (Înaintat). În perioada august – noiembrie, concomitent

cu intrarea în dispozitiv a Marilor Unități care constituiau Grupul de Armate „Mareșal Antonescu“, Comandamentul Transmisiunilor a reușit să organizeze sistemul de transmisiuni al Marelui Cartier General. Bătălia de la Stalingrad (19.11.1942 – 03.02.1943) și, mai ales, consecințele ei dramatice au făcut ca Punctul de Comandă al Marelui Cartier General – Eșalonul I (Înaintat) să nu funcționeze decât pe timpul realizării dispozitivului strategic.

- Prin decizia ministerială nr. 2067 din 30.07.1943, Comandamentul Transmisiunilor trece, din punct de vedere operativ (organizare, mobilizare, instrucție), în subordinea directă a Marelui Stat Major, depinzând, în continuare, din celelalte puncte de vedere (administrativ), de Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat, prin Direcția Superioară și Comandamentul Geniului.

- Prin decizia ministerială nr. 2067 din 30.07.1943, Comandamentul Transmisiunilor:

- are în subordine, din toate punctele de vedere, „Centrul de Instrucție, Școlile de Ofițeri și Subofițeri și toate unitățile de transmisiuni ale Armatei de Uscat“, iar din punctul de vedere al pregătirii tehnice, „Comandamentele și unitățile de transmisiuni din Aeronautică și Marină, precum și subunitățile de transmisiuni din compunerea unităților de celelalte arme (infanterie, cavalerie, artilerie, trupe motorizate și blindate)“;
- se compune din: Stat Major, Serviciul Radio-Gonio, Serviciul Lucrări și Materiale de Transmisiuni și Serviciul Intendență și Administrativ;
- în scopul echipării și coordonării mijloacelor de transmisiuni de pe teritoriu sau pe teatrele de operațiuni, va colabora cu toate autoritățile civile și militare „care activează în materie de transmisiuni“.

- La data de 16 septembrie 1943, Comandamentul Transmisiunilor avea în subordine nemijlocită următoarele unități dislocate în garnizoanele menționate: Centrul de Instrucție al Transmisiunilor – București; Școala de Ofițeri de Transmisiuni – București; Școala de Subofițeri de Transmisiuni – București; Regimentul 1 Transmisiuni – București; Regimentul 2 Transmisiuni – Iași; Regimentul 3 Transmisiuni – Deva; Regimentul 4 Transmisiuni – Alexandria; Batalionul de Transmisiuni Moto – Odobești; Batalionul 2 Transmisiuni Munte – Brașov.

- Prin raportul nr. 21395 din 16.09.1943, comandantul Comandamentului Transmisiunilor, colonelul Constantin Eftimiu, propune Secției I din Marele Stat Major o serie de *modificări cu privire la organizarea Comandamentului*, pe două brigăzi de transmisiuni, *compunerea și atribuțiile unor structuri de transmisiuni, la pace și la război* (la divizie și corp de armată).

- Prin adresa nr. 65252 din 25.10.1943, Marele Stat Major precizează că „*Nu este neapărat nevoie de aceste noi organe care vor mări și mai mult numărul și volumul comandamentelor în detrimentul trupelor*“.

- Prin adresa nr. 134721 din 14.11.1943, Marele Stat Major echivalează Comandamentul Transmisiunilor cu un comandament de brigadă.

–Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii~ între istorie și modernitate–

- Prin Instrucțiunile speciale ale Marelui Stat Major nr. 56500 din 24.07.1945, la 1 septembrie 1945 se desființează Comandamentul Transmisiunilor și se înființează *Direcția Transmisiunilor*, în cadrul Inspectoratului Geniului.

- Prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 51900 din 08.07.1946, începând cu data de 15 iulie 1946 ia ființă Brigada de Transmisiuni, „*direct subordonată Inspectoratului General al Geniului și are în subordine directă cele trei Regimente de Transmisiuni rămase în ființă (Regimentele 1, 2 și 3 Transmisiuni)*“.

- Prin Ordinul ministrului de război – Subsecretariatul de Stat – Secretariatul General nr. 12655 din 11.07.1946, „*Direcția Transmisiunilor încetează funcționarea începând cu ziua de 16 iulie 1946*“.

- Prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 700378 din 27.07.1946, Secția a 3-a din Marele Stat Major preia de la șeful Direcției Transmisiunilor unele atribuții care nu mai puteau fi îndeplinite de nou înființata Brigadă de Transmisiuni, cum sunt:

- studiile în legătură cu întrebuintarea unităților de transmisiuni pentru satisfacerea nevoilor de legătură ale armatei;
- evidența mijloacelor de transmisiuni necesare asigurării legăturilor între comandamentele aflate pe teritoriu;
- studiile privind dezvoltarea și perfecționarea rețelelor de transmisiuni de pe teritoriu în acord cu proiectele operative;
- acordarea avizelor, la propunerile Brigăzii de Transmisiuni, în legătură cu: organizarea unităților de transmisiuni, dotarea acestora și echiparea teritoriului cu mijloace de transmisiuni.

- Prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 45107 din 02.02.1949, cu începere de la 1 februarie 1949, Brigada de Transmisiuni se transformă în *Comandamentul Transmisiunilor Armatei*:

- șeful acestui comandament se va numi șeful Transmisiunilor Armatei; acesta va avea atribuțiuni de comandant de armă pentru transmisiuni;
- va conduce instrucția și învățământul de transmisiuni în toate unitățile Armatei de Uscaț;
- va executa înzestrarea cu materiale de transmisiuni a tuturor unităților armatei;
- șeful Transmisiunilor Armatei va avea în subordine directă: Batalionul de Transmisiuni și elementele de conducere de transmisiuni din Centrul de Instrucție Geniu; Batalionul Elevi Transmisiuni, Poligoanele de Transmisiuni și elementele conducere transmisiuni din Școala de Ofițeri Pionieri și Transmisiuni; Batalionul Transmisiuni al Ministerului Apărării Naționale; Arsenalul Geniului (Transmisiuni); Școala de Ofițeri, Subofițeri și Maiștri Electromecanici (*tabelul 1*).

- Un an mai târziu, la 1 februarie 1950, Comandamentul Transmisiunilor Armatei avea în subordine: Centrul Instrucție Transmisiuni; Școala Ofițeri Transmisiuni; Școala Ofițeri Tehnici Transmisiuni; Atelierul de Reparat Materiale Transmisiuni; Batalionul 53 Transmisiuni; Regimentul 3 Radio; Regimentul 4 Transmisiuni; Depozitul Central Materiale Transmisiuni.

	OFIȚERI							SUBOFIȚERI							FUNCT. CIVILI							TOTAL GENERAL	OBSERVAȚII			
	Stat Major	Ingineri	Transmisiuni	Orice armă	Tehnici Trans.	Intend. (Adm.)	Politic	S.I.D.	TOTAL	Transmisiuni	Orice armă	Tehnici Trans.	Tehnici Auto	Guarzi Grati	Administrative sau de Birou	TOTAL	Maistri milit.	Ingineri	Desenatori	Dactilografi	Secretari			Pers. Serviciu	Litografi	TOTAL
Comanda								3																	3	
Stat Major	4	-	5	1	-	-	-	10	1	1	-	1	1	2	6	-	-	-	3	6		1	-	10	26	
Sect. Preg. Luptă	4		5	1				11						3	3	1			1		2		2	5	20	„Educ. Fizică“
Sectia Politică																										
Ajutor pt. Înzestr.	-	8	6	-	3	-	-	17	1	-	3	-	-	-	4		1	1	2	4	1	-	9	30		
Sectia Financiară				-	-	3		3						1	1						1		1	5		
TOTAL	8	8	18	2	3	4	1	44	2	1	3	1	1	6	14	1	1	5	8	7	2	2	25	84		

Tabelul 1: Situația de efective a Comandamentului Transmisiunilor Armatei în anul 1949

Putem conchide că Ordinul Marelui Stat Major nr. 45107 din 02.02.1949 consfințește separarea definitivă a transmisiunilor de arma geniu, ca armă independentă, de sine stătătoare, cu un comandament separat, cu structuri și efective proprii, cu atribuții și responsabilități distincte, la nivelul întregii armate.

- Prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 317168 din 15.06.1951 se schimbă denumirea Comandamentului Transmisiunilor Armatei în *Comandamentul Trupelor de Transmisiuni*:

- comandantul comandamentului va fi „șef al Transmisiunilor Armatei“; peste câțiva ani, se va adopta denumirea de „comandant al Trupelor de Transmisiuni“.

**COMANDANȚII
COMANDAMENTULUI COMUNICAȚIILOR
ȘI INFORMATICII
ÎN PERIOADA 1942 - 2012**

Gl.bg. Alinescu E. Barbu	– 15.07.1942 - 01.08.1942
Gl.bg. Petrescu T. Nicolae	– 05.08.1942 - 25.10.1942
Col. Cojocaru C. Nicolae	– 05.12.1942 - 10.04.1943
Gl.bg. Eftimiu D. Constantin	– 10.04.1943 - 24.08.1944
Col. Păun T. Teodor	– 24.08.1944 - 13.11.1944
Gl.bg. Eftimiu D. Constantin	– 13.11.1944 - 20.03.1945
Gl.bg. Stănescu Virgiliu	– 20.05.1945 - 08.09.1945
Gl.bg. Cojocaru C. Nicolae	– 08.09.1945 - 09.08.1946
Col. Irimiță P. Alexandru	– 12.08.1946 - 15.02.1949
Col. Focșeneanu R. Ioan	– 15.02.1949 - 20.10.1950
Gl.bg. Eremia Șt. Ioan	– 20.10.1950 - 09.09.1952
Gl.bg. Mănescu C. Mircea	– 01.04.1953 - 04.05.1955
Gl.bg. Păuca N. Costachi	– 04.05.1955 - 22.02.1965
Gl.mr. Enciu D. Gheorghe	– 22.02.1965 - 05.02.1987
Gl.mr. Popescu I. Nicolaie	– 06.02.1989 - 01.07.1991
Gl.mr. Chițacu M. Anton	– 17.07.1991 - 26.11.1993
Gl.bg.ing. Georgescu C. Gheorghe	– 26.11.1993 - 30.04.1997
Gl.mr.dr. Pârvulescu I. Mugurel	– 01.05.1997 - 20.06.2006
Gl.bg. Cerăceanu Ion	– 01.08.2006

–Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii~ între istorie și modernitate–

❖ 24 septembrie 1990 – prin Ordinul Marelui Stat Major nr. B. 3/2395 din 24.09.1990 se schimbă denumirea Comandamentului Trupelor de Transmisiuni în *Inspectoratul Transmisiunilor*.

❖ 1 februarie 1991 – prin Ordinul Marelui Stat Major nr. S/B 3/253 din 29.01.1991 se schimbă denumirea Inspectoratului Transmisiunilor în *Inspectoratul General al Transmisiunilor*.

❖ 30 octombrie 1993 – Prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. O.G. 19 din 21.07.1993 se constituie *Comandamentul Transmisiunilor, Informaticii și Electronicii*, prin contopirea Inspectoratului General al Transmisiunilor cu Direcția Informatică și Automatizarea Conducerii Trupelor și Secția Luptă Radioelectronică, ambele din structura Marelui Stat Major.

❖ 1 mai 1997 – prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M. 30 din 02.05.1997 se constituie *Comandamentul Transmisiunilor* prin reorganizarea Comandamentului Transmisiunilor, Informaticii și Electronicii și înființarea, la 30.04.1997, a Direcției Comunicații și Informatică din Statul Major General (J6), conform H.G. nr. 110 din 14.04.1997.

❖ 1 mai 2006 – prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.S. 28 din 20.02.2006 se schimbă denumirea Comandamentului Transmisiunilor în *Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii* în cadrul procesului de transformare și operaționalizare a armatei.

Pe baza aprobării ministrului apărării pe raportul nr. H. 2257 din 19.06.2007, Comandamentului i-a fost conferit *steag de identificare*.

De asemenea, în baza aprobării șefului Statului Major General pe raportul nr. G-852 din 12.04.2011, începând cu data de 15.04.2011, Agenția pentru Sisteme și Servicii Informatice Militare se resubordonează de la Statul Major General la Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii.

Începând cu data de 01.09.2011, în baza aprobării șefului Statului Major General pe raportul nr. G-1951 din 02.09.2011, Agenția pentru Sisteme și Servicii Informatice Militare se resubordonează de la Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii la Statul Major General, în coordonarea directorului Statului Major General.

Prin Hotărârea Parlamentului României nr. 28 din 07.06.2010 și Dispoziția șefului Statului Major General nr. G.S. 1011 din 09.07.2010, începând cu data de 01.08.2011 s-a înființat *Modulul de comunicații și informatică dislocabil D.C.M. „E”/Batalionul 2 Transmisiuni NATO* din structura de forțe dislocabile a NCSA Europa.

❖ 14 iulie 2011 – în baza Decretului Prezidențial nr. 526 din 03.06.2011, Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii i-a fost acordat *drapelul de luptă*.

Drapelul de luptă al Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii a defilat pentru prima dată în istorie pe sub bolta Arcului de Triumf, în cadrul Paradei Militare desfășurate în București la 1 decembrie 2011, cu ocazia Zilei Naționale a României, prezentând onorul tuturor eroilor transmisioniști căzuți în cele trei mari războaie, în timpul Revoluției din Decembrie 1989 și în teatrele de operații din Irak și Afganistan.

Ce ne putem dori mai mult, în contextul aniversar actual, decât îmbogățirea continuă a patrimoniului material și spiritual al armii transmisiuni/comunicații și informatică, pe care să se sprijine crearea și modernizarea unor noi capacități de forțe pentru îndeplinirea misiunilor, înalta competență profesională și spiritul de corp al tuturor transmisioniștilor militari în activitate, în rezervă sau în retragere!

La mulți ani Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii și unităților militare subordonate!

La mulți ani Armii comunicații și informatică!

COMANDAMENTUL COMUNICAȚIILOR ȘI INFORMATICII

- între istorie și modernitate -

EVOLUȚIA ISTORICĂ A STRUCTURILOR DE CONDUCERE A TRANSMISIUNILOR ȘI INFORMATICII MILITARE DIN STATUL MAJOR GENERAL

General de brigadă dr. ing. Ovidiu TĂRPESCU

Colonel dr. Mihai BURLACU

Căpitan ing. Mihnea RUDOIU

The period between the end of the War of Independence and the entry into the First World War was favourable to the modernisation of the Romanian Armed Forces, which diversified their organisational structures, increased their strength and improved cadres preparation and troops training. In the authors' opinion, the most important of the military reforms at the end of the 19th century was the establishment of the Great General Staff, which would be in charge, among others, under the direct orders of the Minister of War and under the direction of the Chief of the Armed Forces Great General Staff, of the "railway, telegraph, postal, information etc. service". In this context, at the end of the century the first specific manuals and regulations entirely dedicated to the signal activity were printed, which detailed the organisation, missions and procurement of telegraphic companies.

Keywords: *communications; military manoeuvres; telegraph lines; Great General Staff*

A

șa cum se întâmplă de foarte mulți ani, la 14 iulie se sărbătorește „Ziua transmisioniștilor militari“,

un moment special în istoria Armatei României, deoarece semnifică ziua de naștere a primei unități de transmisiuni și, implicit, a armeei „transmisiuni“. Anul acesta, arma „transmisiuni“ împlinește 139 de ani.

Din ziua în care s-a consemnat crearea a „uă companie de minari și uă secție de telegrafști“ și până în ziua de 30 aprilie 1997, când a luat ființă Direcția comunicații și informatică din Statul Major General (J6), principalul motor de promovare a dezvoltării capacităților de comunicații și informatice la nivel strategic și operațional în cadrul Statului Major General, istoria a consemnat numeroase evenimente economice, politice și sociale

General de brigadă dr. ing. Ovidiu Tărpescu – șeful Direcției comunicații și informatică din Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

Colonel dr. Mihai Burlacu, căpitan ing. Mihnea Rudoiu – Direcția comunicații și informatică, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

care au permis, în timp, prin înlănțuire reciprocă, o conturare a unor structuri militare de transmisiuni adaptate atât evoluției tehnologiei, cât și principiilor de modelare a principalelor funcții de planificare militară ale vremii.

Și asta deoarece și atunci, și acum, schimbul de informații realizat oportun și în secret, ca și necesitatea ca aceste informații să fie prelucrate și distribuite rapid factorilor de decizie, pentru o înțelegere realistă a situației în spațiul operațional și pentru valorificarea avantajelor spațiului de angajare, au reprezentat deziderate de bază ale liderilor militari.

Serviciile de comunicații în perioada 1859-1882

Prima încercare de constituire la nivel central a unei funcții pe linie de „*transmisiuni*” s-a petrecut în perioada următoare Unirii de la 24 ianuarie 1859 și a înființării Statului Major General român¹, când domnitorul Alexandru Ioan Cuza l-a numit pe sublocotenentul (viitor maior) Cezar Librecht², care atunci îndeplinea funcția de Inspector general al telegrafelor din Principatele Unite, să facă parte „*în viitor... din Statul Major General..., primind leafa de șef al Telegrafului*”.

Această măsură a fost determinată de necesitatea asigurării nevoilor de conducere a treburilor țării și, implicit, ale armatei (și) prin intermediul liniilor de telegraf, al cărui șef, inevitabil, trebuia să se găsească în organul cu cea mai mare răspundere militară. Astfel, la nevoie, serviciile telegrafice civile, care începeau să fie extinse pe porțiuni din ce în ce mai mari din teritoriul celor două Principate românești, puteau oricând fi militarizate, fiind folosite atât pe timp de pace – în cadrul unor manevre și concentrări militare –, cât și pe timp de război.

Războiul civil din SUA (1861-1865), războiul dintre Prusia și Austria din 1866 și războiul franco-prusac încheiat cu înfrângerea Franței la Sedan au evidențiat rolul incontestabil al telegrafiei electrice în armatele statelor beligerante, astfel încât, în 1870, Rusia, Franța, Anglia, SUA, Germania și Austria dispuneau deja de unități de telegrafie cu experiență de front, cu o tactică proprie de angajare și dotare variabilă.

Ca urmare a informării asupra structurii și organizării armatei belgiene întreprinse de maiorul Poenaru, comandantul batalionului de geniu din București, ministrul de război de atunci, generalul Ion Florescu, i-a prezentat Domnitorului Carol, în raportul nr. 3531 din 18 iunie 1873, o documentare în care sublinia că „*telegrafia militară electrică (a) devenit o necesitate pentru toate armatele în campanie*

¹ La 12/24 noiembrie 1859, prin Înalțul Ordin de Zi nr. 83, a fost înființat Statul Major General. Acesta consta dintr-un Corp de Stat Major, alcătuit din 4 birouri, în care activau cadre specializate pentru „*exercitarea lucrărilor tehnice militare*” și „*împlinirea a deosebite alte misiuni în care se cer cunoștințe militare speciale*”.

² Înalțul Ordin de Zi nr. 48 din 26 martie 1860.

încă de mulți ani... Pentru organizarea și la noi a acestui serviciu (...), am găsit de cuviință a se institui deocamdată numai o secție de telegrafiști militari care va face parte dintr-una din companiile de geniu existente pentru a nu da ocazie la o nouă creație de corp...³. Se mai preciza, de asemenea, că „secția de telegrafiști militari... va face parte din campania de minari care are adesea ocazie a întrebuința aceleași aparate și transmisiuni în diferitele lucrări ale sale“.

Astfel, prin Înaltul Decret nr. 1303 din 14 iulie 1873, s-a hotărât ca în organizarea batalionului de geniu, în cadrul primei companii de minări, să fie „încorporată“ și secțiunea de telegrafiști militari – împărțită în 3 căprării –, având următoarea compunere: 1 șef de secție, 15 manipulatori, șefi de ateliere, sergenți sau caporali și 30 de lucrători telegrafiști⁴.

Peste numai un an, prin Decretul nr. 1132 din 28 mai 1874, numărul secțiilor de telegrafiști militari va crește la 4, iar rolul lor va spori considerabil pe fondul evenimentelor legate de declanșarea Războiului de Independență (1877-1878), când vor fuziona⁵ într-o singură companie, denumită Compania 6 Telegrafie și având un efectiv de 4 ofițeri și 207 soldați (dintre care 24 de manipulanți). Aceasta se afla în compunerea Marelui Cartier General și trebuia să asigure legăturile telegrafice între cartierele marilor unități și între acestea și Cartierul General în zonele ocupate de trupe, acolo unde se desfășurau acțiunile de luptă, dar și unele nevoi de legătură ale Corpului de Vest cu marile unități subordonate.

După ce „armata este pusă pe picior de pace, pe ziua de 5 august 1878“⁶, întrucât lipsa mijloacelor financiare va cântări mai mult decât experiența și profesionalismul dovedite de către telegrafiștii militari în luptele cu turcii, Compania va fi desființată⁷, iar cele 4 secțiuni care o compuneau vor intra din nou în alcătuirea companiilor de geniu.

Organizarea și funcționarea serviciilor de „transmisiuni“ asigurate de Marele Stat Major din 1882 și până la Campania din 1913

Perioada cuprinsă între sfârșitul Războiului de Independență și intrarea în Primul Război Mondial a fost una propice modernizării Armatei României, care și-a diversificat structurile organizatorice, și-a mărit efectivele, și-a îmbunătățit dotarea și și-a perfecționat pregătirea cadrelor și instrucția trupelor.

³ *Monitorul Oastei*, nr. 22 din 10 august 1873.

⁴ General-locotenent Gheorghe Enciu, *Telecomunicațiile, factor activ în dezvoltarea societății*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987, p. 82.

⁵ Înalt Decret nr. 1957, semnat la Cartierul General al armatei române din Poradim, la 19 octombrie 1877.

⁶ *Monitorul Oastei*, nr. 19, 31 august 1878.

⁷ Înalt Decret nr. 2253 din 5 octombrie 1878.

Cea mai importantă dintre reformele militare de la sfârșitul secolului al XIX-lea a constituit-o crearea, prin Înaltul Decret nr. 2945 din 29 noiembrie 1882, a Marelui Stat Major, ce urma să se ocupe, sub ordinele directe ale ministrului de război și sub direcția șefului de Stat Major General al armatei, și de „*serviciul de căi ferate, telegraf, poștă, de informațiuni etc.*”⁸.

Pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor ce-i reveneau, Înaltul Decret nr. 2945 din 29.11./11.12.1882 stabilea, în articolul 3, structura organizatorică a Marelui Stat Major. Astfel, „... *pentru conducerea lucrărilor, acest serviciu se împarte în 3 secții, având fiecare ca șef un ofițer superior de stat major și un număr de ofițeri inferiori, după necesitate. Cel mai vechi dintre șefii de secții va îndeplini și funcția de subșef de stat major*”. De problemele de poștă și telegraf urma să se ocupe Secția 2-a, compusă dintr-un ofițer superior și doi căpitani⁹. Efectivele secției erau insuficiente, mai mult simbolice, reprezentând, totuși, un început de cristalizare a structurii de specialitate. Aceasta urma să coordoneze, împreună cu *Direcțiunea generală a poștelor*, pregătirea teritoriului național pentru apărare și dezvoltarea capacităților militare specifice *serviciului de corespondență militară telegrafo-poștală la pace și în campanie, atât în zona de operațiuni, a etapelor, cât și în zona interioară*.

Aprobarea „*Regulamentului Serviciului de Stat Major*”, prin Înaltul Decret nr. 158 din 17 ianuarie 1884, nu va aduce nicio schimbare semnificativă în compunerea, organizarea, atribuțiile și ordinea de bătaie a Marelui Stat Major, serviciul de telegrafie rămânând, mai departe, în responsabilitatea Secției a 2-a.

În anul 1890, Secția a 2-a întocmește proiectul unui nou regulament privind Serviciul de Stat Major, care va fi aprobat prin Înaltul Decret nr. 1170 din 13 aprilie 1891. Acesta stabilea că Marele Stat Major va trece în compunerea Ministerului de Război, „*din care va face parte integrantă, formând o Direcțiune Superioară sub denumirea de Marele Stat Major*” (deși, un an mai târziu, conform regulamentului Ministerului de Război, decretat la 2 noiembrie 1894, va înceta să mai formeze Direcțiunea 1-a din Minister).

Sfârșitul secolului al XIX-lea înregistrează, totodată, apariția primelor manuale și regulamente specifice, dedicate integral transmisiunilor, între care se distinge lucrarea căpitanului Aristide Razu, *Manualul de telegrafie și telefonie pentru companiile de telegrafie*¹⁰ (1899), care detaliază organizarea, misiunile și înzestrarea companiilor de telegrafie. De asemenea, trebuie menționată secțiunea dedicată telegrafiei din lucrarea profesorului locotenent-colonel Ion Aronovici, „*Comunicațiuni militare*”¹¹,

⁸ *Istoria Statului Major General Român. Documente. 1859-1947*, Editura Militară, București, 1994, pp. 85-86.

⁹ *Ibidem*, p. 87.

¹⁰ Cristea Dumitru, Alexandru Oșca, *Transmisiunile, suport pentru conducerea militară (1877-1947)*, Editura AISM, București, 2003, p. 41.

¹¹ *Ibidem*, p. 42.

în care a insistat asupra serviciului telegrafic la război, subliniind că la fiecare armată și corp de armată trebuie să existe un serviciu de telegrafie care să cuprindă: Direcțiunea telegrafiei militare la Cartierul General al Armatei sau corpului de armată, aflat în subordinea inspectorului general al genului; Serviciul trupelor de telegrafie, Serviciul anteposturilor și Serviciul telegrafiei ușoare (ce va fi înființat în 1899, prin decret).

Pentru soluționarea problemelor legate de domeniul telegrafiei și telefoniei s-a înființat, în anul 1886, o „Comisiune permanentă mixtă de transporturi și comunicații”¹², a cărei sarcină era de „a asigura din timp de pace și a garanta în război transporturile și comunicațiile Armatei”. Acesta era un organ consultativ, menit să ajute Marele Stat Major în elaborarea de planuri operative și lucrări de sinteză care, la nevoie, să poată fi transpuse în practică, prin dispoziția organului superior al armatei.

O nouă etapă în creșterea importanței armei la nivelul structurilor centrale ale armatei s-a petrecut odată cu reînființarea Inspectoratului Genului (Înaltul Decret nr. 617 din 24 februarie 1887)¹³ și aprobarea *Regulamentului asupra organizării și atribuțiilor statelor majore de geniu*. În acel regulament, se menționa „Direcțiunea Telegrafiei Militare”, care urma să conducă și să se ocupe de problemele specifice, operative, ale Ministerului de Război, la pace și la război.

Direcțiunea era condusă de un director al telegrafiei militare (ofițer superior) și avea doi șefi ai serviciului telegrafic (de linia I și de linia a II-a, ambii căpitani), un șef al cancelariei (locotenent), 4 telegrafiști – militari secretari (agenți), 14 militari, 18 cai și două trăsură. La război, Direcția era subordonată direct inspectorului general al genului, care era și șeful serviciului telegrafo-poștal pe zona de operațiuni (funcția pe care o deținea se numea „Director general al serviciului telegrafo-poștal al armatei”).

Alte date referitoare la aceste probleme se regăsesc în *Regulamentul asupra serviciului de corespondență militară telegrafo-poștală*, care stabilea, printre altele, atribuțiile Comisiunii superioare mixte telegrafo-poștale și ale biroului transporturi de la Marele Stat Major.

În cadrul acestui regulament, o importanță deosebită o prezintă anexa nr. 9, intitulată „*Tablou de oficii militare telegrafice și telefonice din țară*”, care înfățișează situația existentă la 1 ianuarie 1900 la nivelul întregii țări, astfel: 67 de oficii telegrafice și 79 de oficii telefonice militare (la Ministerul de Război era un post telefonic central cu 10 posturi secundare și un post telegrafic, iar la Marele Stat Major – un singur post telefonic cu 2 posturi secundare)¹⁴.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Monitorul Oastei nr. 11*, 28 aprilie 1887.

¹⁴ Cristea Dumitru, Alexandru Oșca, *op. cit.*, p. 44.

La 28 iulie 1904, reorganizarea Marelui Stat Major va lăsa numai două secții, a căror compunere va fi următoarea: Secția 1-a cu Biroul 1 „*Cancelarie*“, Biroul 2 „*Mobilizare*“ și Biroul 3 „*Operații*“; Secția a 2-a cu Biroul 4 „*Comunicații și transport*“ (care conținea serviciile de telefonie și telegrafie), Biroul 5 „*Armatele străine și informațiuni*“ și Biroul 6 „*Studii istorice și statistice*“.

În anul 1907, la 12 mai, se stabilește o nouă repartitie a secțiilor și birourilor Marelui Stat Major și se fixează atribuțiile în detaliu ale acestora. Marele Stat Major va fi împărțit în două secții, plus Biroul de Adjuntatură, iar din Secția 2-a va face parte (și) Biroul V „*Transporturi și Etape*“, ale cărui atribuțiuni va conține, în cadrul subbiroului Etape, rezolvarea „*Mijloacelor de corespondență și comunicațiuni*“, acestea cuprinzând problemele legate de: a) telegraf, telefon, baloane, porumbei etc.; b) hărțile telegrafice, telefonice și poștale; c) regulamentele de corespondență militară¹⁵.

Serviciile de comunicații până la decretarea mobilizării din 15 august 1916

La 23 iunie 1913, prin Înaltul Decret 4751 din 20 iunie 1913, se creează Marele Cartier General al armatei, care conținea un Serviciu telegraf-poștal de sine stătător, iar un an mai târziu, pe 1 aprilie 1914, se va înființa (O.Z. nr. 48) Biroul 10 Comunicații din Marele Stat Major (parte a Secției a 4-a), care va include corespondența militară și serviciul telegrafo-poștal și criptografic. Cu acea ocazie, Biroul 11 Etape a predat arhiva privitoare la serviciile pe care le asigurase până atunci Biroului 10 Comunicații.

Perioada neutralității a fost marcată de o intensificare a activității de elaborare de noi regulamente de luptă pentru toate genurile de armă și de îmbunătățire a celor existente și, cu deosebire, a celor referitoare la întrebuintarea noilor mijloace de luptă intrate în înzestrarea armatei. În domeniul comunicațiilor, se disting următoarele manuale: „*Instrucțiuni asupra telefoniei, telegrafiei (cu și fără fir) și telegrafiei optice la armata de câmp*“, „*Instrucțiuni asupra executării serviciului telegrafo-poștal în campanie*“ și „*Regulament asupra serviciului de corespondență militară telegrafo-poștală*“.

„*Regulamentul asupra serviciului de corespondență militară telegrafo-poștală*“, care substituia prevederile regulamentului similar din 1901 și încorporea lecțiile campaniei din 1913, cu prevederi atât pentru timp de pace, cât și pentru război, stipula, la art. 1, Cap. I, că „*Serviciul telegrafo-poștal militar se asigură și se îndeplinește de următoarele organe:*

- A. *Organe de direcțiune*
 - a. *Marele Stat Major;*

¹⁵ *Istoria Statului Major General Român. Documente..., lucr. cit., p. 121.*

- b. Inspectoratul general al geniului;
- c. Direcțiunea generală a poștelor și telegrafelor.

B. Organe consultative

Comisia superioară mixtă de telegraf și poștă.

C. Organe de execuțiune

- a. Trupele de telegrafie și telefonie, diferite posturi sau oficii speciale de telegrafie militară, precum și depozitele și parcurile respective de material telegrafic și telefonic;
- b. Oficiile civile de telegraf, telefon și poștă“.

Art. 2 din același act normativ stabilea că „Marele Stat Major al armatei are în sarcină organizarea, conducerea și întrebuințarea serviciului de corespondență militară, de care se ocupă în special biroul comunicațiilor armatei“, iar la art. 5 se menționau următoarele: „Comisiunea superioară mixtă telegrafo-poștală se compune din: a). Șeful de stat-major general al armatei, ca președinte; b). Subșefii de stat-major general; c). Inspectorul general al geniului. În lipsă, ajutorul său ori directorul geniului din Ministerul de război; d). Directorul general al telegrafelor și poștelor Statului sau, în lipsă, subdirectorul titular; e). șeful secției comunicațiilor din Marele Stat Major și șefii secțiilor pe care i-ar privi chestiunile supuse comisiunii...“.

Organizarea și funcționarea serviciilor de comunicații asigurate de Marele Stat Major în Primul Război Mondial

Reorganizările succesive ale Marelui Stat Major vor stabili aproape de fiecare dată noi repartiții și atribuții ale secțiilor și birourilor din compunerea acestuia, iar această situație va fi valabilă și în cazul împărțirii sarcinilor de „transmisiuni“, ale căror responsabilități vor fluctua de la un birou la altul.

Odată cu decretarea mobilizării, la 15 august 1916, Marele Stat Major s-a organizat în Marele Cartier General și Marele Stat Major (partea sedentară), ocazie prin care Biroul Comunicații va trece în structura Comandamentului General al Etapelor și, alături de Serviciul telegrafo-poștal, se va afla în subordinea Eșalonului 1 din compunerea Marelui Cartier General.

Ordinea de bătaie din 15 iunie 1917 a Marelui Cartier General (*figura 1*) găsește serviciul de comunicații ca structură de sine stătătoare. Aceasta formează Secția a 2-a din Eșalonul 1 și cuprinde Biroul 4 Comunicații, Serviciul telegrafo-poștal și Compania Specială de Telegrafie. Această situație se va schimba în 1918, când comunicațiile vor redeveni un Birou (cuprinzând Serviciul telegrafo-poștal, Serviciul telegrafic militar și Serviciul T.F.F.) din cadrul Secției a 2-a, ce ținea de Eșalonul 1 al Marelui Cartier General. De asemenea, în Secția 1 va apărea Biroul 2 Cifru.

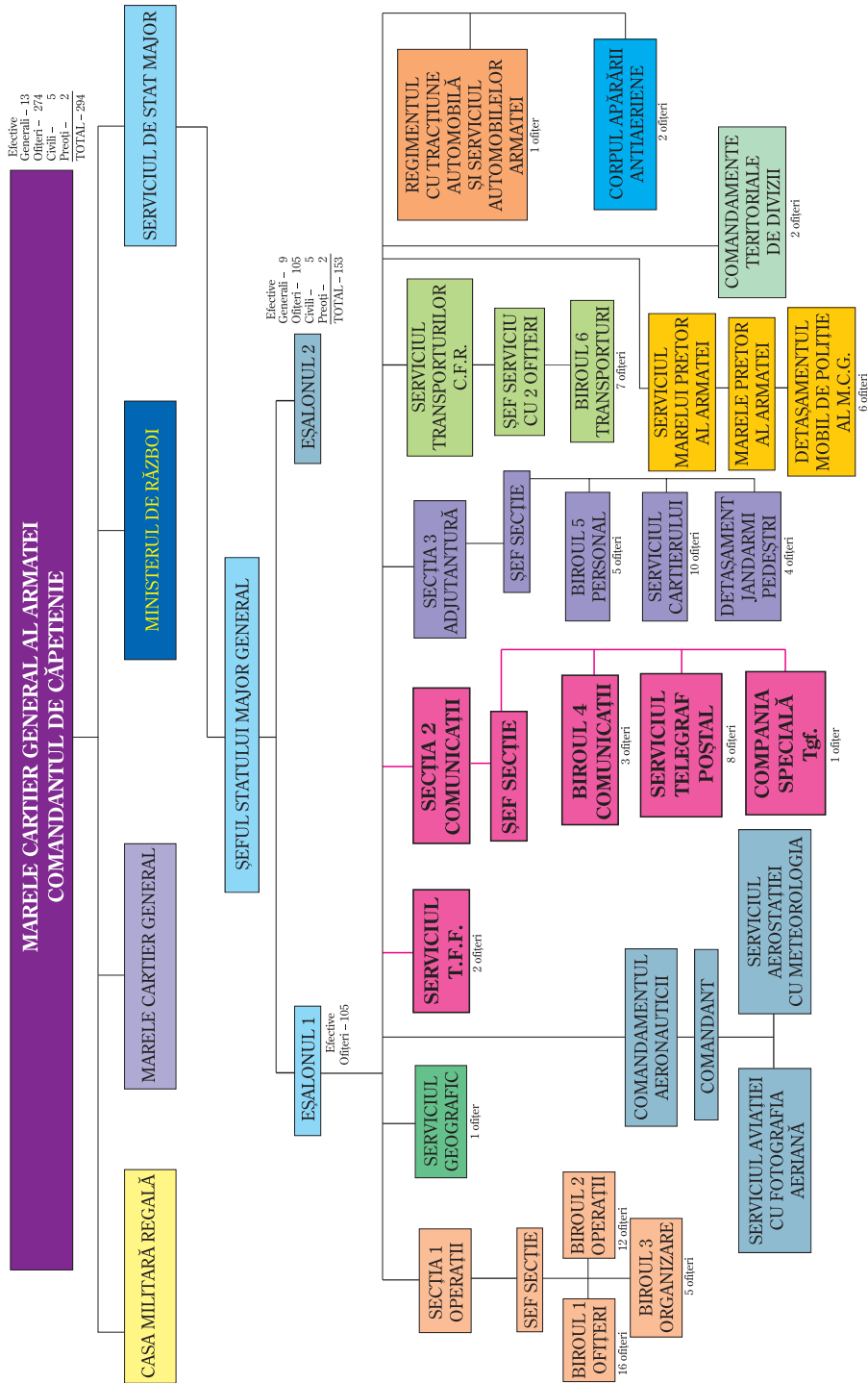

Figura 1: Ordinea de bătaie a armatei la 15 iunie 1917

Ca organe de conducere pentru subunitățile de telegrafie, existau, la Marele Cartier General și la armate, câte un șef al serviciului telegrafo-poștal. Acest rol îl îndeplineau la corpurile de armată comandanții companiilor de telegrafie, iar la diviziile de infanterie șefii secțiilor de telegrafie. Pentru conducerea telegrafiei fără fir, exista numai la Marele Cartier General un șef al serviciului T.F.F.

De asemenea, atribuțiile referitoare la conducerea serviciului de corespondență militară reveneau, în continuare, șefilor serviciului telegrafic, telefonic și poștal de la Marele Cartier General și de la armate. În ceea ce privește telegrafia fără fir, aceasta a rămas mai departe separată de serviciul telegrafic, telefonic și poștal, fiind condusă de șeful serviciului T.F.F din cadrul Secției 1 operații a Marelui Cartier General¹⁶.

După semnarea Păcii de la București și până la 9 noiembrie 1918, Marele Cartier General va fi desființat, conducerea Armatei pentru aplicarea condițiilor de pace revenindu-i Ministerului de Război și Marelui Stat Major. Cu acest prilej, numărul ofițerilor și al birourilor a fost redus în mod drastic. Totuși, Marele Stat Major, condus de generalul Constantin Cristescu, a căutat să mențină o capacitate de luptă cât mai mare a Armatei. Pe linie de comunicații, revelator pentru acest interval de timp este *„Raportul asupra studiilor, măsurilor pregătitoare și de execuțiune luate de Stat Majorul General al Armatei și de servicii pentru pregătirea de război, de la trecerea armatei pe picior de pace (1 iulie) și până la 28 octombrie, când armata a fost din nou mobilizată“*, din 19 decembrie 1918, raport semnat de subșeful de Stat Major General, general Ion Ghinescu: *„Marele Stat Major, pe temeiul necesităților militare, obținuse menținerea legăturilor telegrafice și telefonice directe între Marele Stat Major și comandamente, precum și birouri telegrafo-telefonice militare la Iași (Marele Stat Major), Vaslui, Bârlad, Tecuci, Galați, Bacău, Adjud și Botoșani și pe acelea ale comandamentelor din Basarabia. Mai târziu însă, aceste măsuri au fost suspendate de guvern, întregul serviciu a trecut asupra Direcțiunii Generale a P.T.T., iar personalul și materialul evacuat la București sub ocupația germană, fără știrea și avizul Marelui Stat Major... Pentru telegrafia fără fir s-a început înființarea a 4 posturi goniometrice (la Iași, Chișinău, Belgrad, Bălți), pentru dovedirea stațiilor clandestine și s-a menținut personalul și materialul existent pentru Serviciul T.F.F., dar, în septembrie, întreg serviciul T.F.F. a fost trecut la Direcția P.T.T., iar Batalionul de specialități a rămas fără cadre și în imposibilitatea de a mai forma altele. Referatul Marelui Stat Major (Secția Comunicațiilor), prin care se cere modificarea acestor dispozițiuni, i-a fost înapoiat de Ministerul de Război la 1 decembrie fără niciun rezultat. S-au putut înființa 4 stații columbofile la Botoșani, Chișinău, Bălți, Bolgrad.*

¹⁶ Arhiva Ministerului Apărării Naționale – Marele Stat Major, fond Marele Cartier General, nr. crt. 95, dosar FN/1917, f. 16.

În rezumat, Marele Stat Major nu a avut libertatea de acțiune în organizarea, instrucțiunea și pregătirea de război a mijloacelor de legătură, iar măsurile ce a luat au fost contrariate de alte autorități. La mobilizare, constituirea și încadrarea oficiilor militare s-au făcut cu mare greutate, din lipsă de personal (care fusese evacuat la București), iar repararea liniilor distruse de germani și de intemperii nu s-a putut face decât necomplet din cauza lipsei materialelor (trecute tot la București)¹⁷.

Evoluția serviciilor de comunicații și informatică din Marele Stat Major din perioada interbelică și până azi

În perioada interbelică, modernizarea Armatei Române a preocupat îndeaproape teoreticienii militari și responsabili politici, iar modelul francez a fost cel care a prevalat (cel puțin până în 1928) în tiparul de organizare militară al României. După 1919, diversele reorganizări ale Marelui Stat Major au avut implicații directe și asupra structurilor de comunicații aflate în compunerea sau în imediata subordonare a acestuia. Astfel, după demobilizarea Armatei Române, în martie 1920, când Marele Stat Major General s-a împărțit în 3 Diviziuni (față de 2, câte existau în 1919), Secției a 8-a Comunicații și Etape, compusă din Biroul Comunicații și Transporturi și Biroul Intendență, i s-a adăugat, începând cu 1 aprilie 1921, Biroul Poștă, telegraf, proiectare și tracțiune mecanică.

Deoarece s-a constatat că procurarea tehnicii de transmisiuni, în special a telegrafiei fără fir, nu se făcea în mod coordonat, în data de 26 noiembrie 1924, comitetele consultative ale artileriei, aviației, genului și marinei întrunite cu delegații ai Marelui Stat Major și Direcția Superioară Tehnică au ajuns la concluzia că trebuie înființat un organ unic, care să asigure, la pace și la război, mijloacele de telegrafie și telefonie fără fir, specifice diferitelor arme.

Prin urmare, la 10 februarie 1926¹⁸, va lua ființă Comisiunea transmisiunilor, care se afla în „*Direcția a 4-a geniu sub președinția directorului genului*” și care era compusă din „*câte un delegat, de preferință specialist în telegrafie și telefonie fără fir, de la Inspectoratele artileriei, aviației, marinei, infanteriei, Direcției Superioare Tehnice, Direcția a 4-a geniu și Marelui Stat Major*”¹⁹. Aceasta își prezenta, la rândul ei, propunerile comitetelor întrunite ale artileriei, genului, marinei, aviației și infanteriei, la care participa un delegat al Marelui Stat Major. Concluziile urmau a fi înfățișate, spre aprobare, ministrului de război.

¹⁷ *** , *Statul Major General al Armatei. 1859-2004. Istorie și transformare*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p. 115.

¹⁸ *Monitorul Oastei*, 1 martie 1926.

¹⁹ *Ibidem*.

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, conducerea operativă a trupelor române s-a efectuat de către comandamentele germane, Marele Stat Major asigurând îndeosebi conducerea administrativă.

În acest context, trebuie menționat faptul că recent înființatul Comandament al Transmisiunilor, creat la 1 iulie 1942²⁰, va primi ordin la scurt timp după aceea să organizeze Centrul de Transmisiuni al Marelui Cartier General la Rostov, pe Don.

După încheierea războiului, Comandamentul Transmisiunilor va fi transformat, la 15 iulie 1946, în Brigada de Transmisiuni, iar Secția a 3-a din Marele Stat Major va prelua²¹ următoarele atribuții, ce nu puteau fi îndeplinite de nou înființata Brigadă de Transmisiuni: a) studiile de legătură cu întrebuințarea unităților de transmisiuni pentru satisfacerea nevoilor de legătură ale armatei; b) evidența mijloacelor de transmisiuni necesare asigurării legăturilor între comandamentele aflate în teritoriu; c) studiile privind dezvoltarea și perfecționarea rețelelor de transmisiuni de pe teritoriu, în acord cu proiectele planurilor operative; d) acordarea vizelor, la propunerile Brigăzii de Transmisiuni, în legătură cu organizarea unităților de transmisiuni, dotarea acestora și echiparea teritoriului cu mijloace de transmisiuni.

De asemenea, în structura Marelui Stat Major al Armatei, aprobată în 1949²², va apărea, alături de alte secții, și una de transmisiuni, care se va regăsi și în proiectul de statut al Marelui Stat Major din iulie 1956, în urma căruia acesta va fi organizat în patru direcții (Operații, Planificare-Mobilizare, Transporturi Militare, Topografică Militară) și șase secții (Secretariat, Cadre, Secția Cifru, **Transmisiuni**, Cenzură Militară și Secția Istoric a Marelui Stat Major).

În același timp, ca urmare a dezvoltării societății informaționale, volumul tot mai mare de informații necesar comandanților pentru conducerea trupelor a implicat, concomitent cu evoluția tehnicii de transmisiuni, apariția a ceea ce astăzi constituie Sistemul informatic al Armatei României și al cărui început poate fi plasat la 1 septembrie 1963 când, prin Ordinul Marelui Stat Major, s-a înființat Grupa de Automatizări din Direcția Generală a Înzestrării, primul organism cu atribuții de concepție, coordonare și înzestrare în domeniul informaticii militare și al automatizării conducerii trupelor.

La 1 martie 1970, Stația Centrală de Calcul a fost transformată în Centrul de Calcul, ca principal organ de execuție al Ministerului Apărării Naționale,

²⁰ Ordinul Marelui Stat Major nr. 85959 din 02.06.1942.

²¹ Ordinul Marelui Stat Major nr. 700378 din 27.07.1946.

²² *** , *Statul Major General al Armatei. 1859-2004...., lucr. cit.*, p. 208.

iar la 15 iulie 1971 s-a înființat Direcția Mecanizare și Automatizarea Conducerii Trupelor, căreia i-au fost încredințate cu deosebire sarcini privind elaborarea concepției unitare de introducere a sistemelor informatice în Ministerul Apărării Naționale (30 septembrie 1973) și de înființare a structurilor organizatorice subordonate Marelui Stat Major pentru punerea în aplicare a acestuia.

Obiectivele propuse în domeniul informaticii militare, între anii 1980-1990, au vizat, printre altele, perfecționarea Sistemului informațional militar, eliminarea paralelismelor în circulația informațiilor, tipizarea documentelor purtătoare de informații și reducerea numărului acestora, crearea unui sistem unitar de evidență și elaborarea metodologiilor de lucru în condițiile utilizării echipamentelor de automatizare și a creșterii gradului de folosire a calculatoarelor electronice în automatizarea armamentului și tehnicii militare.

La 1 iulie 1990, Direcția de Mecanizare și Automatizarea Conducerii Trupelor s-a transformat în Direcția de Informatică și Automatizarea Conducerii Trupelor, pentru ca, ulterior, domeniul informatică și automatizarea conducerii trupelor să devină „serviciu”, fiind asimilat în componența Comandamentului Transmisiunilor, Informaticii și Electronicii.

La data de 1 mai 1997, prin H.G. nr. 110/14.04.1997, a intrat în vigoare noua organizare a Ministerului Apărării Naționale, care prevedea pentru Statul Major General adoptarea, în premieră, a unei structuri împărțite pe 8 direcții de tip „joint” (J-uri), asemenea eșaloanelor similare din armatele statelor membre ale NATO.

În cadrul acestei restructurări a Statului Major General, una dintre noile direcții înființate a reprezentat-o *Direcția comunicații și informatică* (J6), ca exponent de bază în dezvoltarea și stabilirea atribuțiilor pe linie de comunicații și informatică în Armata României.

Având în vedere domeniul de competență și responsabilitatea planificării, organizării și implementării strategiei generale de realizare a sistemelor de comunicații și informatice din Armata României, elementele constitutive și responsabilitățile funcționale ale Direcției comunicații și informatică au fost preluate, derivate și integrate din cadrul Comandamentului Transmisiunilor Informaticii și Electronicii, care a devenit ulterior, prin reorganizări succesive, *Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii*.

Direcția comunicații și informatică a fost implicată, ca parte integrantă a Statului Major General, la planificarea, direcționarea și evaluarea realizării tuturor obiectivelor majore care au vizat reforma militară, dezvoltarea capabilităților, participarea la operații și exerciții, transformarea structurii de comandă și a forțelor, precum și la modernizarea, în ansamblu, a organismului militar.

–Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii~ între istorie și modernitate–

Printre realizările majore ale Direcției, putem menționa achiziția de stații radio cu salt de frecvență și realizarea Rețelei de Transmisiuni Permanente, cărora le-a urmat: realizarea Rețelei Radio Operative de Nivel Strategic (RRONS), a rețelei de comunicații prin satelit (RCSAT), modulele de comunicații și informatică desfășurabile și sistemul criptat de videoteleconferință. Aceste elemente permit realizarea unei platforme de comunicații moderne (numerică), atât pentru sistemele C4I strategice, cât și, ca extindere, pentru sistemele C4I tactice, cu toate implicațiile benefice asupra actului conducerii la toate eșaloanele și în toate locațiile unde Armata Română își desfășoară activitatea și, cu precădere, în teatrele de operații.

De asemenea, printre preocupările actuale se află dezvoltarea în Armata României a capabilităților specifice C4I2SR (Sistemele Multifuncționale de Distribuție a Informației MIDS//Link 16, Link 22), a Sistemelor de navigație, poziționare și sincronizare și a Sistemelor de identificare în câmpul de luptă. Legăturile tactice de date constituie o componentă esențială pentru realizarea capabilităților NATO facilitate de rețea (NNEC – NATO Network Enabled Capability), ele asigurând schimbul continuu de date în timp real despre spațiul cosmic, terestru, aerian și naval, incluzând informații despre unitățile aliate, neutre și inamice, precum și despre starea armamentului și modul de angajare a acestuia în operații.

COMANDAMENTUL COMUNICAȚIILOR ȘI INFORMATICII

- între istorie și modernitate -

ROLUL TEHNOLOGIILOR INFORMATICE ȘI DE COMUNICAȚII ÎN DESFĂȘURAREA REVOLTELOR DIN „PRIMĂVARA ARABĂ“

Dr. Cristea DUMITRU

The protesters' actions during the Arab Spring received the consistent support of the information and communications technologies. Although this element was not unique in the landscape of the popular protest movements of the last decade, the way it influenced the Arab riots drew the attention of both political analysts and safety and internal security services of all states. The development and wide spread of information and communications technologies in countries where Islamic religious conservatism raised significant barriers to communication between people enabled the fluid movement of information between many users and an unexpected propagation environment for the popular dissatisfactions and claims. Furthermore, information and communications technologies played an important role in structuring and preparing the contesting movements in the Arab Spring.

Keywords: *Twitter Revolution; information and communications technologies; Arab Spring; Facebook Revolution*

Luna decembrie a anului 2010 a marcat declanșarea unei mișcări de protest în Tunis, capitala Tunisiei, ca urmare a gestului extrem al unui tânăr tunisian pe nume Mohamed Bouazizi, care și-a dat foc în orașelul Sidi Bouzid, după ce polițiștii i-au confiscat fructele și legumele pe care le vindea pe stradă. Gestul lui „*Basboosa*“, așa cum era strigat cel ce a devenit „*Eroul din Tunisia*“, a dat tonul unor proteste violente în țara nord-africană, care au condus la alungarea președintelui Zine El Abidine Ben Ali și au aprins un val de revolte în state din lumea arabă, din Egipt până în Mauritania și din Algeria până în Oman.

Seria protestelor și demonstrațiilor ce au avut loc în Africa de Nord și în Orientul Mijlociu, începută cu protestul tunisian din decembrie 2010, a devenit cunoscută sub numele de „*Primăvara arabă*“, chiar dacă nu toți participanții la proteste

Prof.univ.dr. Cristea Dumitru – Universitatea Națională de Apărare „*Carol I*“, București.

¹ Roger Hardy, *Egypt Protests: An Arab Spring as Old Order Crumbles?*, BBC News, 2 februarie 2011.

erau arabi. Succesul repurtat de protestele din Tunisia a inițiat un val de revolte în Algeria, Iordania, Egipt și Yemen ce s-a propagat ulterior și în alte state arabe. Până în luna februarie 2012, „Primăvara arabă“ a răsturnat guverne în trei state. Președintele tunisian a fugit în Arabia Saudită la 14 ianuarie 2011. În Egipt, președintele Hosni Mubarak a demisionat pe 11 februarie 2011, după 18 zile de proteste masive ce i-au încheiat cele trei decenii de președinție, iar liderul libian Muammar Gaddafi a fost răsturnat de la putere pe 23 august 2011, după ce Consiliul Național de Tranziție a câștigat controlul asupra Bab al-Aziziya, și a fost ucis pe 20 octombrie 2011, în orașul său natal, Sirte.

Pe perioada revoltelor arabe, mai mulți lideri și-au anunțat intenția de a renunța la putere după încheierea mandatului actual. Președintele Ali Abdullah Saleh din Yemen a semnat pe 23 noiembrie 2011 un acord care îi permite transferul puterii în termen de 30 de zile de la încheierea oficială a mandatului, în februarie 2012, în schimbul obținerii imunității. Președintele sudanez Omar al-Bashir a anunțat că nu va mai candida la alegerile din 2015, așa cum a promis și premierul irakian Nouri al-Maliki, al cărui mandat se încheie în 2014. Protestele din Iordania au dus la demisia consecutivă a două guverne.

Putem aprecia că „Primăvara arabă“ reprezintă ansamblul de mișcări populare, de amploare variabilă, ce au cuprins numeroase țări din lumea arabă începând cu decembrie 2010. Aceste mișcări revoluționare naționale sunt numite și *revoluții arabe*, *revolte arabe* sau *trezirea arabă*.

Pentru a putea înțelege în mod adecvat „Primăvara arabă“, mecanismele declanșării și desfășurării acesteia, apreciem că este necesară analiza contextului în care s-au produs revoltele arabe². În opinia noastră, contextul desfășurării revoltelor arabe se referă la:

- *factorul demografic* – tinerii din grupa de vârstă 15-25 de ani reprezintă o pătrime din populația totală a țărilor arabe, aceștia confruntându-se cu o rată a șomajului estimată la 40%. În consecință, o generație tânără plină de vise, activă, din ce în ce mai educată, larg urbanizată și conectată la lumea externă prin internet, telefonie mobilă, televiziune, sateliți etc., și o piață a muncii restrânsă o fac să fie un actor esențial al revoltelor arabe;

- *natura regimurilor politice* din țările cuprinse de „Primăvara arabă“ – în ansamblul lor, regimurile politice din lumea arabă sunt de tip autoritar, oligarhic³. Pe cale de consecință, societățile arabe aspiră la regimuri democratice, dar acesta pare a fi un proces de durată și foarte dificil, întrucât, în prezent, există libertăți limitate, corupție dezvoltată în majoritatea țărilor și șefi de state, foarte adesea vârstnici, aflați în funcție de mulți ani, favorabili transmiterii ereditare a puterii, inclusiv în regimurile de tip republican;

² Petre Duțu, Anișoara Dinu, *Primăvara arabă și mediul de securitate*, Sesiune de comunicări științifice – *Echilibrul de putere și mediul de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I“, București, p. 168.

³ *Pluralisme politique et autoritarisme dans le monde arabe*, pe site-ul <http://www.institut-gouvernance.org/fr/analyse/fiche-analyse-192.html>.

- *condițiile socio-economice* – deși au un nivel de instruire ridicat, tinerii din țările arabe nu își găsesc un loc de muncă adecvat, din cauza faptului că regiunea este atinsă de cote înalte ale șomajului. În mod paradoxal, tinerii sunt cei mai afectați de șomaj, 90% dintre șomeri având vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani, iar rata netă a șomajului pentru această grupă de vârstă variind în regiune între 20 și 25%;

- *acțiunile non-violente ale protestatarilor și rolul armatei în timpul și ulterior revoltelor* – atitudinea militarilor față de revendicările populare este primordială în desfășurarea revoltelor. În Egipt și Tunisia, armata este neutră, aceasta detașându-se de conducerea statului, care nu va mai dispune de această forță pentru a reprima manifestațiile. Armatele din celelalte state sunt devotate dictatorilor datorită unor privilegii substanțiale sau particularităților de recrutare (folosirea mercenarilor naturalizați, recrutări tribale sau cu precădere a unei populații minoritare ș.a.). Atunci când aceste măsuri nu sunt suficiente pentru a învinge revoltele, armatele străine pot sprijini armata națională în sarcinile de represiune: aviația siriană în Libia, trupe saudite în Bahrein;

- *rolul noilor tehnologii informatice și de comunicații* – unul dintre punctele comune ale revoltelor din „*Primăvara arabă*” l-a reprezentat rolul important jucat de tehnologiile informatice și de comunicații. Dezvoltarea acestor tehnologii permite o circulație fluidă a informațiilor între foarte mulți utilizatori. Tehnologiile informatice și de comunicații au permis structurarea și pregătirea mișcărilor de contestatare;

- *locul islamului și al femeilor în revoltele arabe* – de regulă, liderii religioși au susținut regimurile politice aflate la putere în lumea arabă. De aceea, influența lor a fost relativ redusă în cazul „*Primăverii arabe*”. La rândul lor, femeile, tradițional izolate, au luat parte activă la mișcărilor de protest, jucând chiar rol de lideri, cerând mai multă dreptate și libertate⁴.

În continuarea demersului nostru vom analiza modalitățile prin care protestatarii din „*Primăvara arabă*” au exploatat avantajele utilizării tehnologiilor informatice și comunicațiilor pentru satisfacerea dezideratelor lor. Totodată, vom evidenția modul în care guvernele au încercat să contracareze folosirea tehnologiilor informatice și comunicațiilor pe parcursul desfășurării revoltelor arabe.

Tehnologiile informatice și de comunicații în țările arabe

În multe state din nordul Africii sunt impuse limite severe în spații cum ar fi presa și canalele de televiziune, precum și restricții în libertatea de exprimare și dreptul de a organiza întruniri. Nu este o sarcină ușoară să înființezi o publicație în Libia, o organizație ce militează pentru drepturile omului în Algeria sau să organizezi un marș în Bahrein. Spațiul internetului este aproape singurul spațiu liber de exprimare pentru multe grupuri sau indivizi care doresc să își exercite dreptul la libertatea de exprimare, dreptul de a participa la întruniri și de a forma asociații și grupuri cu interese comune.

⁴ *Révoltes arabes, vers un printemps des femmes?*, pe site-ul <http://www.rsr.ch/info/les-ponts-forts/3000976-revoltes-arabes-vers-un-printemps-des-femmes.html>

Începând cu anul 2004, utilizatorii internetului din țările arabe au avut posibilitatea de a folosi, în mod eficient, platformele online pentru diferite cauze. Astfel, au fost abordate multe subiecte tabu, cum ar fi: tortura în posturile de poliție, agresiunea sexuală, minoritățile religioase, violări ale drepturilor omului de către cei aflați la putere etc. Având în vedere datele statistice, furnizate de Școala de Guvernământ din Dubai (*tabelul 1*), apreciem că numărul utilizatorilor platformelor de socializare nu este mare, comparativ cu numărul populației. Cu toate acestea, există un anumit grad de complementaritate între organizațiile ce militează pentru drepturile omului, utilizatorii platformelor de socializare și jurnaliștii media offline. Jurnaliștii transmit subiectele ce nu pot fi publicate offline din cauza cenzurii specifice regiunii, împreună cu înregistrări și dovezi multimedia, a bloggerilor ce pot publica în rețelele de socializare detaliile cazurilor respective.

Statul	Populația	Utilizatori Twitter	Utilizatori Facebook
Algeria	35 953 989	13 235	1 947 900
Egipt	85 950 300	131 204	6 586 260
Libia	6 670 928	63 919	71 840
Maroc	32 770 852	17 384	3 203 440
Sudan	44 103 535	9 459	443 623
Tunisia	10 476 355	35 746	2 356 520

Tabelul 1: Utilizatorii Twitter și Facebook (media la începutul anului 2011)

Recentele proteste și revolte din Tunisia și Egipt au fost supranumite „Revoluțiile Twitter” și „Revoluțiile Facebook”, din cauza utilizării pe scară largă a mesajelor cu conținut generat de utilizator (UGC – user-generated content), ce au fost diseminate de către protestatari, activiști și suporteri ai protestelor, prin intermediul internetului, prin rețele de socializare precum Twitter și Facebook ori cu ajutorul telefoanelor mobile.

Utilizarea telefoanelor mobile, a rețelelor de socializare și a UGC în protestele din „Primăvara arabă” nu sunt fără precedent. Twitter a fost folosit în protestele din Moldova și Iran, în anul 2009, iar în ambele cazuri, unii analiști au numit mișcările respective ca fiind revoluții Twitter⁵. Mișcarea populară de înlăturare a președintelui Joseph Estrada de la conducerea statului Filipine, în anul 2001, a fost denumită și „Revoluția SMS”, datorită utilizării mesajelor text tip SMS pentru mobilizarea protestatarilor. A fost descrisă ca fiind prima schimbare de guvern susținută de utilizarea tehnologiilor moderne de comunicații⁶.

⁵ Evgeny Morozov, *Moldova's Twitter Revolution. Net Effect*, 7 aprilie 2009, pe site-ul http://neteffect.foreignpolicy.com/posts/2009/04/07/moldovas_twitter_revolution

⁶ Julius Court, *People Power II in the Philippines: The First e-Revolution?*, 2001, pe site-ul <http://www.odi.org.uk/resources/docs/4114.pdf>

Cu toate acestea, considerăm că etichetarea revoltelor din „Primăvara arabă” ca fiind revoluții Twitter sau Facebook este exagerată, având în vedere accesul la tehnologiile informatice și de comunicații ale populației din statele analizate. În anul 2009, în Tunisia și Egipt erau doar 34,1, respectiv 24,3 utilizatori de internet la 100 de locuitori. Analizând datele prezentate în *tabelul 2*, concluzionăm că nu există o determinare semnificativă între intensitatea revoltelor și numărul de utilizatori ai tehnologiilor informatice și de comunicații în țările respective.

<i>Statul</i>	<i>Abonamente la telefoane mobile (per 100 loc.)</i>	<i>Număr estimat utilizatori de internet (per 100 loc.)</i>	<i>Abonamente transmisii de bandă largă (per 100 loc.)</i>
Algeria	93,8	13,5	2,3
Bahrain	177,1	10,0	9,6
Egipt	66,7	24,3	1,3
Iordania	95,2	26,0	3,2
Libia	148,5	5,5	1,0
Maroc	79,1	41,3	1,5
Siria	45,6	20,4	0,2
Sudan	36,3	—	0,4
Tunisia	95,4	34,1	3,6

*Tabelul 2: Accesul la tehnologiile informatice și de comunicații în țările arabe*⁷

De asemenea, utilizatorii rețelelor de socializare din țările arabe reprezintă doar o minoritate a populației, ce locuiește în mediul urban, are un venit constant și un grad de educație corespunzător folosirii calculatoarelor electronice.

Putem afirma, cu certitudine, că mulți protestatari au utilizat mesajele cu conținut generat de utilizator, rețelele de socializare și mesajele tip SMS transmise cu telefoanele mobile pentru a da expresie nemulțumirilor și revendicărilor populare pe timpul „Primăverii arabe”. Acest fapt a determinat atât o mai bună mobilizare și coordonare a protestatarilor, cât și o reacție din partea statelor arabe pentru limitarea sau interzicerea accesului utilizatorilor la serviciile de internet și de telefonie.

Reacția statelor în spațiul cibernetic și împotriva utilizatorilor acestuia pe timpul revoltelor din „Primăvara arabă”

Spațiul cibernetic este utilizat, în mod frecvent, pentru a expune violările drepturilor omului pe care guvernele se străduiesc să le țină ascunse. Clipurile video publicate online ce probau violențele forțelor loiale guvernelor au creat, în timp, un puternic val de rezistență în rândul platformelor de socializare, cum este cazul clipurilor ce dezvăluiau corupția poliției din Maroc sau tortura din posturile de poliție

⁷ Pe site-ul www.itu.int/ITU-D/ICTEYE/Indicators/Indicators.aspx, International Telecommunication Union, 2009.

și violențele din Egipt. Pe timpul revoltei din Tunisia, spațiul cibernetic și cu precădere blogosfera au fost aproape singurele surse de informații, fotografii și imagini video pentru luptele din stradă. Transmiterea UGC a devenit aproape un act de conduită pentru relatarea știrilor de la evenimentele ce se desfășurau, întrucât media convențională nu putea avea accesul sau mijloacele necesare. Blogging-ul și transmiterea de fotografii și imagini video prin intermediul telefoanelor mobile au devenit principalele surse de diseminare și consumare a știrilor despre protestele din stradă. Legătura dintre UGC și telefoanele mobile a fost un instrument important pentru protestatari în demersul acestora de a informa lumea asupra revendicărilor lor, a evenimentelor ce marcau cursul protestelor, precum și a naturii răspunsului forțelor de poliție, militare sau civile. În Siria, acolo unde accesul jurnaliștilor internaționali a fost aproape complet restricționat, transmiterea imaginilor video prin telefoanele mobile a devenit una dintre puținele modalități de raportare a situației.

Aceste realități au determinat reacții complexe în spațiul cibernetic din partea statelor arabe. Unele guverne au folosit filtre de internet pentru a bloca conținutul mesajelor pe timpul desfășurării protestelor. În Tunisia, Egipt, Libia și Siria a fost blocată transmiterea UGC și chiar traficul pe internet, prin deconectarea serviciului de furnizare a legăturii de internet sau prin încetinirea drastică a vitezei transmisiilor de date⁸. Regimul Mubarak a închis, aproape complet, toate serviciile de furnizare a internetului și de comunicații, din noaptea de 27/28 ianuarie și până pe data de 5 februarie 2011 (*figura 1*). În Libia, internetul a fost blocat pentru majoritatea libienilor, încă de la începutul protestelor, în zonele controlate de Gaddafi. În Tunisia, regimul Ben Ali a sustras numele de utilizatori și parolele de pe Facebook, Twitter și ale conturilor de poștă electronică, prin introducerea unor script-uri Java în conținutul paginilor acestor site-uri, înainte ca acestea să ajungă la utilizatori.

Platformele de socializare Twitter și Facebook au fost folosite de către agențiile intelligence și de securitate pentru identificarea și localizarea activităților și protestatarilor. În Sudanul de Nord, unde grupuri de utilizatori ai Facebook au anunțat proteste împotriva regimului, guvernul a monitorizat, în mod activ, toate website-urile de socializare. Atunci când au început protestele, mulți potențiali protestatari, utilizatori ai rețelelor de socializare, au fost arestați.

*

Rețelele de socializare de pe internet, mesajele cu conținut generat de utilizator sau comunicațiile prin telefoane mobile nu sunt instrumente infailibile în beneficiul

⁸ Global Voices Syria, *Reports on Internet Blackout*, 3 iunie 2011.

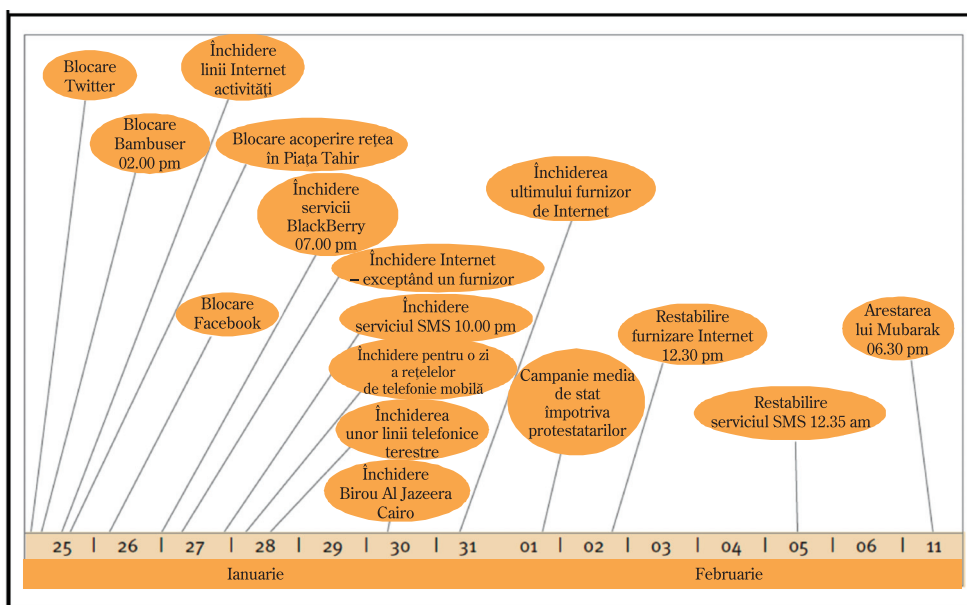

Figura 1: Graficul măsurilor adoptate în spațiul cibernetic de către guvernul egiptean⁹

protestatarilor, ci, mai degrabă, parte a unui teren contestat, utilizat atât de mișcările de protest în conflicte și tranziții societale, cât și de guverne. Site-urile rețelelor de socializare Twitter și Facebook pot fi folosite pentru spionarea protestatarilor, găsirea identităților lor reale și operarea de arestări și detenții.

Așa cum nota recent Julian Assange, fondatorul WikiLeaks, internetul nu este numai o forță pentru transparență și deschidere, ci și cea mai mare mașinărie de spionaj pe care a văzut-o lumea vreodată¹⁰. Platformele rețelelor de socializare corelează adeseori o identitate online cu numele real, orașul de reședință, ocupația, interesele, fotografiile și rețeaua de prieteni ale utilizatorului, furnizând multe oportunități pentru supraveghere.

Informațiile din rețelele de socializare pot fi explorate prin terțe aplicații sau de către furnizorii de reclame. Aplicația cu interfața de programare a Facebook, care este un limbaj sau un set de comenzi pentru găsirea informațiilor pe Facebook, este accesibilă oricui își transformă contul de utilizator în cont de dezvoltator. De asemenea, avem și exemplul companiei britanice Gamma Group International, care i-a oferit, în anul 2009, Serviciului de Securitate de Stat din Egipt o aplicație

⁹ Ramy Raouf, *The Internet and Social Movements in North Africa*, Global Information Society Watch 2011, publicat de către Association for Progressive Communications (APC) and Humanist Institute for Cooperation with Developing Countries (Hivos), Africa de Sud, 2011.

¹⁰ Julian Assange, *World's Greatest Spying Machine*, în *The Hindu*, 6 aprilie 2011.

software de securitate. Aceasta era descrisă ca fiind un sistem de securitate de nivel înalt, ale cărei capabilități asigurau spargerea conturilor personale de pe Skype, spargerea conturilor de poștă electronică asociate cu Hotmail, Yahoo și Gmail, precum și controlul complet al calculatoarelor țintă, respectiv înregistrarea transmisiilor audio și video de pe chat-uri, înregistrarea activității din apropiere și copierea conținutului calculatoarelor controlate.

Apreciem că platformele Twitter și Facebook, precum și aplicațiile telefoanelor mobile oferă o funcțiune de geolocare, care poate da informații pentru localizarea utilizatorului. Poziția unui telefon mobil poate fi urmărită de către operatorii de telefonie mobilă și, implicit, de către guverne sau terțe părți. În anumite circumstanțe, utilizarea internetului pe telefonul mobil poate spori capabilitățile de supraveghere ale regimurilor represive.

În opinia noastră, tehnologiile informatice și de comunicații au reprezentat, pe timpul desfășurării revoltelor din „Primăvara arabă”, un mediu de propagare a nemulțumirilor și revendicărilor populare, complementar media offline, precum și instrumente pentru mobilizarea și coordonarea acțiunilor protestatarilor.

COMANDAMENTUL COMUNICAȚIILOR ȘI INFORMATICII

- între istorie și modernitate -

RĂZBOIUL CIBERNETIC

- repere definitorii -

Colonel dr. Ionel CIOBANU

In this article, the author aims to present a current topic of debate and reflection – cyber warfare. This is a relatively new weapon, with different effects on targets. It has no limitation in use and can reach most of its objectives.

Throughout the article, the author writes about cyber security, which can be very well planned, but cannot cover all scenarios. In this way, the author reminds us, on the one hand, China's situation, which has invested heavily in building a large and well-trained cyber security force, and, on the other hand, the US's situation, which has built its own national cyber security research centres to focus security experts in order to improve the national cyber security system.

Keywords: *human resource; cooperation; conventional functions; information gathering*

Fiecare țară are dreptul de a se apăra prin toate mijloacele adecvate. Industriile de apărare au apărut pentru a satisface cererile acestor armate. Această industrie este condusă de progresul zilnic al sistemelor de apărare și oferă permanent tehnologie avansată care face ca produsele anterioare să pară învechite.

Există foarte puține țări al căror produs brut le permite să țină pasul cu această viteză. Nici cele mai performante țări economice nu își pot permite să dezvolte tehnologii foarte avansate din cauza cheltuielilor foarte mari solicitate de aceste programe.

Orice armată posesoare de armament convențional trebuie să fie bine echipată și organizată. Echipamentul nu este singura preocupare ce necesită fonduri financiare substanțiale, deoarece organizarea unei armate este mult mai importantă. Organizarea este reprezentată de distribuirea de informații corecte în volum și într-un timp exact. Fiecare armată are nevoie de informații și rețele de telecomunicații,

Colonel lect.univ.dr. Ionel Ciobanu – locțiitor al comandantului Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

se bazează pe logistică și trebuie să-și cunoască inamicul. Vârsta informației nu se prezintă ca importantă numai în afaceri, ci, de asemenea, pe câmpul de luptă. Distribuirea de informații trebuie să fie făcută mult mai repede, mișcările/deplasările inamicului trebuie comunicate mult mai precis; trupele trebuie dislocate mult mai exact, iar deciziile trebuie să se bazeze pe informații de mare acuratețe. Toate cele prezentate aici arată că armatele solicită din ce în ce mai multe informații, dar nu se conștientizează faptul că informațiile reprezintă un bun de foarte mare valoare ce necesită a fi apărate/protejate. Toate eforturile pentru a proteja informațiile au fost orientate pe securitatea fizică (ex: limitarea accesului la informații), dar astăzi, cu rețelele internet și de telecomunicații, există alte riscuri, care trebuie luate în considerare.

Punctele slabe în securitatea logistică le permit atacatorilor să facă tot ceea ce este posibil cu arme convenționale (distrugerea infrastructurii), precum și cu armele de distrugere în masă (topirea miezului reactorului nuclear).

➤ *Războiul cibernetic* este un tip relativ nou de armament, cu efecte diferite asupra țintelor. El nu are nicio limitare în folosire și poate atinge marea majoritate a obiectivelor stabilite.

➤ *Armele cibernetic* sunt, de obicei, programe de bază care au obiectivul de a apăra sau de a ataca o țintă. Marea majoritate a lor sunt disponibile gratuit pe internet, dar cele mai sofisticate sau noi sunt păstrate privat sau sunt comerciale.

➤ *Detectarea* – sistemele din această categorie au scopul de a detecta posibili atacatori și de a identifica ce doresc ei să facă și, eventual, posibila lor poziție.

Detectarea se poate baza pe cunoștințele experților (dacă auzim gloanțe zburând, este clar că cineva ne atacă) sau se poate baza pe compartamentul standard (dacă o patrulă nu s-a întors la timp dintr-o misiune de recunoaștere este foarte probabil că va urma un atac iminent).

Instrumentele folosite în această categorie sunt: sistemele de detectare a intruziunilor/intrușilor, monitorizarea de securitate și analiza logistică.

➤ *Prevenirea* – oprirea atacatorului este principala preocupare, chiar dacă atacul nu a fost identificat (blocarea ușii de intrare este întotdeauna o idee bună). Cele mai multe atacuri sunt foarte simple și orientate drept înainte, destinate testării fiecărei uși – dacă este deschisă – și o bună prevedere este să o blochezi pur și simplu, cu excepția cazului în care cineva se așteaptă ca o armată să încerce să intre (dar, apoi, aplică măsurile preventive). Instrumentele principale în această categorie sunt: firewall, sisteme de autentificare, sisteme de autorizare.

➤ *Identificarea țintei* are ca principale instrumente: scanerele de rețea; scanerele de sistem; scanerele de vulnerabilitate.

➤ *Atacul* – aici grupăm toate instrumentele care folosesc vulnerabilitatea sistemului sau aplicațiile care îi permit atacatorului să își atingă toate obiectivele propuse. Sunt prea multe instrumente pentru a le menționa pe toate, ținând cont de faptul că, pentru fiecare vulnerabilitate în parte, pot fi responsabile mai multe instrumente. Este, de asemenea, la fel de important să menționăm virușii/viermii de pe internet, care au capacitatea automată să descopere vulnerabilitățile certe și să se multiplifice singuri de la un sistem la altul. Un alt grup îl reprezintă „*carii troieni*“, care pot fi desfășurați pe sistem, pentru a fi activați ulterior sau pentru a crea un canal sub acoperire de obținere a unor informații importante.

➤ *Instrumente de înșelăciune* – înșelarea inamicului este, de asemenea, importantă, în cazul în care distragerea atenției acestuia este necesară pentru maximizarea unui atac sau pentru încetinirea detectării acestuia. Aici găsim următoarele subcategorii: modificări logice; sisteme de atac distribuite; chituri de rădăcină (de bază); tehnologie Stealth.

➤ *Strategii și tactici* – aclamatul gânditor strategic britanic B.H. Liddell-Hart a abordat strategia din două perspective diferite. El a făcut diferența dintre „*marea strategie*“ și „*strategia militară*“.

„*Marea strategie*“ a lui Liddell-Hart era orientată pe abilitatea națiunilor de a-și coordona și direcționa toate resursele naționale pentru atingerea obiectivelor politice. „*Strategia militară*“ era mult mai focalizată, în măsură să execute un plan de bătaie sau să proiecteze forța militară.

În securitatea cibernetică, nu este nicio diferență între infrastructura militară și cea civilă. Foarte multe ținte sunt nemilitare, dar, indirect, sunt implicate în infrastructura militară.

Perturbarea economiei sau distrugerea imaginii unei infrastructuri publice poate exercita un efect mult mai mare decât armele de distrugere în masă și, prin urmare, este necesar a nu limita tacticile și strategia cu granițe pentru a obține o înțelegere globală a ceea ce atacatorii pot câștiga sau pierde.

Strategii se bazează pe anumite comportamente ce definesc partea care acționează. În securitatea cibernetică se disting trei tipuri majore (dacă nu luăm în calcul și comportamentul haotic), astfel:

❖ *Comportamentul reactiv*

Aici strategia se bazează pe acțiune, care poate fi văzută sau raportată în orice fel. Ea reacționează la acțiunea ei prin răspunsul optim, prin creșterea gradului de alarmare la acea slăbiciune. De exemplu: securitatea SUA a început să se concentreze pe securitatea aeroporturilor după incidentul din 11 septembrie sau prin ridicarea gradului de alertă ce vizează securitatea informatică și a informațiilor, după multiplele atacuri cibernetică din China și alte țări cu orientare „*contra-americană*“.

Acest comportament întărește acele puncte din apărare în care atacurile au fost deja lansate, ceea ce înseamnă că, la început, vor fi întotdeauna câteva penetrări încununată de succes.

Deși se pare că, pe termen lung, infrastructura poate atinge un punct în care apreciem că sistemele sunt protejate suficient, în realitate, prin introducerea de noi software și prin noi upgradări (acest lucru se întâmplă foarte des), se introduc noi „găuri“ în sistemele de securitate ce necesită a fi acoperite în timp.

Infrastructurile cu resurse limitate în securitate folosesc în mod obișnuit acest tip de comportament pentru a-și gestiona problemele în securitate. Acest lucru înseamnă că echipa de securitate aflată în serviciu nu este foarte experimentată sau nu sunt suficienți oameni dedicați să mențină în siguranță sistemele IT.

În funcție de răspunsul la un incident de securitate, se pot trage concluzii privind calitatea și măsurile strategiei de securitate cibernetice (în special, rezolvarea unui incident și monitorizarea securității sistemelor).

Prin analiza vulnerabilităților de securitate ale sistemelor este posibilă vizualizarea istoricului atacurilor asupra infrastructurii lor. Aici apare o altă alternativă la acest comportament, rezultat din învățarea greșelilor altora, dar nu întotdeauna soluțiile altora pot fi folosite pentru sporirea securității unei alte infrastructuri.

❖ *Comportamentul planificat*

Importanța planificării este deja bine cunoscută managerilor de proiect, dar, din cauza infrastructurii IT, nu este întotdeauna aplicabilă. Infrastructura IT nu poate fi menținută strict statică și nu poate fi schimbată pentru a se potrivi exact nevoilor de lucru ale proprietarului său. Pentru a ne menține în pas cu progresul din domeniul IT, precum și cu îndeplinirea cerințelor necesare menținerii funcționalității, în foarte scurt timp nu va fi posibil să ținem totul planificat și foarte bine documentat. Fenomenul este similar cu planificarea securității naționale, unde planurile detaliate nu funcționează așa cum ne așteptăm când ele au o mare acoperire economică, sistemele militare și de altă natură se schimbă foarte des și nu sunt foarte bine documentate. În cel mai bun caz, o planificare bine gândită și pusă în aplicare în mod corespunzător poate fi atinsă într-un nivel de securitate decent.

În fostele țări comuniste, planificarea a fost făcută în aproape toate sectoarele statului, dar, deși multe scenarii au fost concepute, un aspect nu a fost suficient acoperit și acesta a fost reprezentat de resursele umane. Din cauza devierii neprevăzute față de comportamentul uman, întregul sistem s-a prăbușit.

Securitatea cibernetice poate fi planificată foarte bine, dar planul nu poate acoperi toate scenariile și, prin neangajarea persoanelor capabile și cu experiență

în domeniul securității, care să adopte răspunsuri, în permanență vor fi asumate riscuri la intrare.

În cazul în care companiile sunt preocupate ca personalul specializat să deservească/opereze măsurile de securitate defensive sau sunt preocupate de securitatea sistemelor (cum se manifestă în majoritatea cazurilor), un răspuns potrivit va urma după o perioadă lungă de investigații și escaladare.

Cunoscând procedurile utilizate de către companiile externe, un atacator poate prezice comportamente specifice, care să urmeze și să ajusteze atacul cibernetic pentru a preveni orice răspuns.

Riscul poate fi să subestimeze posibilitatea de a avea sisteme externe de protecție a securității, care ar putea fi dificil de depășit. Acest aspect este foarte important în companiile cu dezvoltare medie sau cu o gândire progresivă.

❖ *Comportamentul proactiv*

Comportamentele anterioare au încercat să acopere riscurile și vulnerabilitățile cunoscute, dar cum procedăm dacă apare ceva nou, ce nu a fost raportat sau documentat? În acest caz, atacul va rămâne nedetectat și va fi identificat ca anomalie. Pentru detectarea și prevenirea și a altor noi atacuri necunoscute este necesar să fim foarte flexibili și „*să fim primii care cunoaștem propriile slăbiciuni*“.

O strategie de securitate care se concentrează pe identificarea propriilor potențiale slăbiciuni și acoperirea propriilor „*găuri*“ se bazează pe un comportament proactiv.

Există mai multe funcții care se încadrează în categoria de comportament proactiv: revizuirea sursei de cod; identificarea funcțiilor ce furnizează funcționalitatea; analiza de trafic; testarea proprie de penetrare; propriile măsuri de securitate adaptate.

Există deja unele soluții de securitate și produse pe piață, dar nu sunt foarte performante din cauza lipsei de persoane calificate care să le opereze. Testările formale ale funcționalității și revizuirea surselor de cod nu sunt concepute cu scopul necesar de a asigura siguranța unui astfel de sistem.

Deja mai multe țări au început investigarea acestui domeniu și adaptarea unor părți ale sistemelor lor. China a investit foarte mult în construirea unei mari și bine instruite forțe de securitate cibernetică, iar SUA și-au construit propriile centre naționale de cercetare în domeniul securității cibernetice pentru a concentra experții în securitate și inginerii înzestrați în scopul îmbunătățirii sistemului național de securitate cibernetică.

Comportamentul proactiv are nevoie de oameni foarte talentați și de sisteme de securitate foarte puternice în serviciu și, prin urmare, considerăm că este

foarte important să păstrăm oamenii talentați în țară, pentru a asigura propria securitate sau pentru a dezvolta sistemele de securitate de care este nevoie.

❖ *Strategia de securitate națională*

Aceasta este mai mult o abordare utopică atât timp cât nu există posibilitatea de a se integra și sincroniza toate părțile unei națiuni într-o singură inițiativă de apărare cibernetică, dar ar trebui să constituie țelul oricărei inițiative de apărare cibernetică. Scopul principal aici este de a asigura securitatea națională de la furnizorul de rețea până la utilizatorul final. Există un standard general de securitate și de politici de securitate care este pus în aplicare și verificat de experți autorizați.

Centrul întrunit de război electronic este responsabil de manipularea incidentelor care sunt raportate de către orice entitate din țara respectivă.

Sistemul de învățământ este capabil să asigure un număr suficient de experți de securitate și capabilități de cercetare, pentru a asigura punerea în aplicare a strategiei de securitate națională în fiecare infrastructură importantă. Atacarea unui asemenea sistem este extrem de dificilă și poate fi făcută numai din interior, de lângă țintă, pentru a fi în măsură să minimizeze posibilitatea de detecție și prevenire.

Un asemenea atac presupune cooperarea cu forțele convenționale speciale care ajută echipa de atac cibernetic pentru ajungerea la țintă, cât de aproape este posibil, și permite accesul la baza de date și la mecanismul de funcționare.

❖ *Oamenii* – securitatea se bazează pe trei aspecte: oamenii, sistemele și procedurile. Cum sistemele și procedurile sunt dezvoltate de oameni, resursa umană este „cheia” inițiativei securității de apărare cibernetică.

❖ *Experții* – nucleul forței de apărare cibernetică îl reprezintă persoanele cunoscătoare ale domeniului securității. Aceștia nu sunt administratori capabili să instaleze sisteme de protecție, dar sunt oamenii care desenează și dezvoltă sistemele de protecție și celelalte măsuri de securitate.

Fără aceste persoane, o țară sau o companie trebuie să se bazeze pe ajutor extern, care poate sau nu poate fi de succes.

Poziția unui expert în securitate este similară cu a unui savant nuclear, care poate inventa și dezvolta arme mortale pentru orice stat dispus să-i plătească cercetările și rezultatele sale.

❖ *Informațiile* – informațiile despre inamic sunt, conform lui Sun Tzu, cheia succesului în luptă sau în război. Culegerea informațiilor despre instrumentele inamicului și sistemele de securitate cibernetică este la fel de valoroasă ca și cunoașterea tipurilor de armament și de soldați pe care îi are inamicul.

Chiar și la nivel de companie este important să știm ce fel de noi instrumente de securitate sunt pe piață și ce fel de probleme de securitate au fost descoperite recent. De asemenea, informațiile despre experții de securitate pot fi valoroase în caz de necesități de recrutare.

❖ *Hackerii* – forța de apărare este o parte a securității cibernetice, dar este necesar să existe și capacități ofensive. Pentru scenariile de antrenament, precum și pentru identificarea de noi și existente găuri în sistemele de securitate, hackerii sunt foarte importanți.

Foarte adesea, ex-hackerii au tendința de a oferi consultanță de securitate, dar diferența majoră dintre un hacker și un expert în securitate este aceea că un hacker caută să identifice o „gaură”, în timp ce expertul în securitate caută să le acopere pe toate.

❖ *Programatorii de sistem* – cu toate cunoștințele cerințelor de securitate și cu noile „găuri” de securitate, trebuie să existe cineva care integrează și modifică memoria hardware sau software sau o soluție.

Cunoștințele despre sistem și abilitățile în programare sunt necesare pentru procesul industriei IT, ca și pentru securitatea cibernetică.

WEBOGRAFIE

1. *Basic Concepts in Cyber Warfare*, pe site-ul www.inss.org.il.
2. *Cyber war*, pe site-ul www.thefreedictionary.com.
3. *Cyberwarfare*, pe site-ul www.ists.dartmouth.edu/docs/cyberwarfare.

COMANDAMENTUL COMUNICAȚIILOR ȘI INFORMATICII

- între istorie și modernitate -

INSTRUIREA MILITARILOR DIN ARMA COMUNICAȚII ȘI INFORMATICĂ PENTRU EXECUTAREA MISIUNILOR ÎN TEATRELE DE OPERAȚII

– prioritate educațională în Centrul de instruire
pentru comunicații și informatică „Decebal” –

Colonel dr. Dorin CHIRCA
Locotenent-colonel ing. Nelu LUȚAN

As a structure subordinated to the Communications and Information Command, the “Decebal” Training Centre for Communications and Information in Sibiu provides professional training and continuous development of the Romanian Armed Forces personnel for the communications and Information branch through career and level/specialisation courses.

In the present study, the authors reflect on level/specialisation courses that include, in their areas of training, the development of students; skills and abilities necessary for the organisation, installation and operation of integrated communications and Information systems specific to the theatres of operations. The “Decebal” Centre has set as its main objective the permanent correlation of education programmes, the requirements of the Romanian Armed Forces and the reality of the missions undertaken within NATO.

Keywords: *theatre of operations; partners; communication networks; standardisation*

Centrul de instruire pentru comunicații și informatică „Decebal” este structura subordonată Comandamentului

Comunicațiilor și Informaticii ce asigură perfecționarea pregătirii profesionale și formarea continuă a personalului Armatei României în arma comunicații și informatică prin cursuri de carieră și de nivel/specializare.

Procesul de formare și dezvoltare profesională a personalului militar a fost proiectat și se desfășoară în conformitate cu cerințele remodelării învățământului militar în Armata României. Planurile de învățământ și programele analitice corelează instruirea cu atribuțiile funcționale ale instructorilor, luptătorilor și specialiștilor în arma comunicații și informatică, cu nevoile operative ale armatei, cu formarea de competențe și capacități cursanților pentru planificarea, realizarea și exploatarea unor sisteme de comunicații și informatică

Colonel dr. Dorin Chirca, locotenent-colonel ing. Nelu Luțan
– Centrul de instruire pentru comunicații și informatică „Decebal”, Sibiu.

integrate și cu implementarea standardelor de instruire într-o concepție unitară, prin aplicarea unor metode de instruire practic-aplicative moderne.

Toate demersurile educaționale desfășurate în plan teoretic și practic din *Centrul de instruire pentru comunicații și informatică „Decebal“* au în vedere dobândirea, actualizarea și dezvoltarea la cursanți a competențelor necesare asigurării comunicațiilor la diferite eșaloane, la pace, în situații de criză și la război, precum și de a acționa în comun cu structurile similare din armatele aliate.

Prin formarea, specializarea și dezvoltarea profesională în arma comunicații și informatică a personalului din Armata României și din armatele partenere/aliate, li se asigură persoanelor competențele necesare managementului îndeplinirii misiunilor interne, internaționale și din teatrele de operații potrivit funcțiilor pentru care se pregătesc.

Participarea Armatei României alături de celelalte țări membre ale NATO la îndeplinirea misiunilor din teatrele de operații a impus adaptarea învățământului militar în arma comunicații și informatică, astfel încât absolvenții cursurilor organizate în *Centrul de instruire pentru comunicații și informatică „Decebal“* să fie în măsură să asigure la cel mai înalt nivel suportul de comunicații și informatică necesar desfășurării operațiilor militare. Această cerință se materializează și prin cursurile de nivel/specializare ce cuprind în aria lor de instruire formarea și dezvoltarea de competențe și capacități cursanților, necesare organizării, instalării și exploatării sistemelor integrate de comunicații și informatică specifice teatrelor de operații: *Cursul de operatori stații radio numerice HARRIS și proceduri de comunicații NATO; Cursul pentru planificatori rețele radio numerice; Cursul de informatică pentru misiuni multinaționale; Cursul pentru dezvoltarea pregătirii în armă a comandantului de pluton; Cursul de managementul frecvențelor radio în exerciții și teatre de operații; Cursul pentru cunoașterea, operarea și mentenanța echipamentelor din Rețeaua de Transmisiuni Permanentă/Modulul de Comunicații și Informatică Dislocabil(RTP/MCID), echipamentelor satelitare și asigurarea serviciilor de video-teleconferință(VTC) utilizate în misiuni.*

❖ *Cursul de operatori stații radio numerice HARRIS și proceduri de comunicații NATO* are ca misiune specializarea operatorilor pentru asigurarea comunicațiilor de voce sau date – secretizat sau în clar – pentru forțele luptătoare, utilizând suportul de comunicații oferit de stațiile radio din familia HARRIS. În vederea realizării interoperabilității depline cu structurile militare partenere/aliate, cursanții sunt instruiți să redacteze documentele de exploatare a echipamentelor și să execute schimbul de informații cu respectarea strictă a procedurilor de comunicații NATO prevăzute în standardele ACP 125 și ACP 121.

❖ *Cursul pentru planificatori rețele radio numerice* are ca obiectiv însușirea cunoștințelor și formarea deprinderilor necesare instalării unității tactice de acces radio (HUB-ul RF-6010) și organizării rețelelor radio menite să asigure accesul abonaților proprii (inclusiv al militarilor aflați în misiune în mașinile de luptă) la Rețeaua de Transmisiuni Permanentă (RTP), precum și interconectarea automată a acestora cu abonați ai altor rețele de telefonie publică, mobilă sau fixă. Participanții la acest curs sunt instruiți pentru planificarea, instalarea și exploatarea rețelelor radio de luptă (CNR) și a rețelelor radio de transmisii de date de mare capacitate (HCDR), pentru asigurarea unui transfer fiabil de date în sprijinul fluxului informațional în sistemul de comandă și control (C2). Interconectarea CNR cu punctele de comandă din teatrele de operații pentru asigurarea continuității comunicațiilor pe timpul desfășurării acțiunilor reprezintă o altă prioritate a acestui curs.

❖ *Cursul de informatică pentru misiuni multinaționale* dezvoltă competențe profesionale în domeniul informatic pentru utilizarea eficientă a sistemelor de programare utilizate în teatrele de operații. Pe lângă cunoștințele privind facilitățile oferite de un sistem de operare și posibilitățile de personalizare a acestora, cursanților le mai sunt prezentate și informații referitoare la editoarele de texte, organizarea informațiilor, mixarea imaginilor, manipularea obiectelor, formatul NATO al documentelor, precum și lucrul cu mediul colaborativ. În vederea realizării suportului de comunicații și informatică al sistemului C2 se dobândesc cunoștințe referitoare la principiile și conceptele de bază din domeniul IT, la structura și funcționarea sistemelor informatice, la rețelele de calculatoare și la aspectele de securitate a sistemelor informatice.

❖ *Cursul pentru dezvoltarea pregătirii în armă a comandantului de pluton* perfecționează deprinderile tinerilor ofițeri de a organiza și exploata sistemele de comunicații și informatică la nivel tactic. Acestora le sunt prezentate principiile managementului fluxului informațional în sistemele C2 și se familiarizează cu aplicațiile de luptă de comandă și control specifice punctelor de comandă (BC2A Staff) și mașinilor de luptă (BC2A Cinetic).

❖ *Cursul de managementul frecvențelor radio în exerciții și teatre de operații* specializează personalul de comunicații și informatică în domeniul managementului spectrului radio existent la nivel NATO pentru organizarea și desfășurarea acțiunilor militare în teatrele de operații. Analiza acoperirii radio, a interferențelor și perturbațiilor din rețelele de comunicații realizate în teatrele de operații, constituie, de asemenea, obiective prioritare ale acestui curs. Toate activitățile sunt executate în conformitate cu standardele NATO prin folosirea aplicației *SPECTRUM XXI*, specifică managementului radio. Cererile și alocările de frecvențe se fac folosind formatul de adresare *SFAF (Standard Frequency Action Format)*.

❖ *Cursul pentru cunoașterea, operarea și mentenanța echipamentelor din RTP/MCID, echipamentelor satelitare și asigurarea serviciilor VTC utilizate în misiuni* se adresează personalului selecționat pentru încadrarea funcțiilor din compunerea MCID și este esențial în desăvârșirea pregătirii de specialitate necesară pentru a exploata sistemele de comunicații și informatică existente în teatrele de operații. MCID este elementul de bază care satisface cerințele de comunicații și informatică ale unităților și subunităților dislocate în afara țării. Cursanții învață cum se realizează extensia Rețelei Militare Naționale de Comunicații (RMNC) în vederea asigurării comunicațiilor cu forțelor românești dislocate, cu rețelele de comunicații tactice ale aliaților, precum și cu Sistemul General de Comunicații NATO (NGCS). Pentru a asigura mobilitatea și nevoile operaționale în ceea ce privește schimbul și procesarea informațiilor la nivelul structurilor de comandă ale batalioanelor dislocate, se însușesc cunoștințele și se dezvoltă deprinderile necesare instalării, configurării și exploatării echipamentelor ce realizează acest suport: echipamentele satelitare (SDM 300A), echipamentele radioreleu (MH 313), modemul de flux (HTU-E1) și convertorul de fibră optică (FO/ETH FIB1-10/100M/SC 2F).

Problematika acestui curs vizează configurarea comutatorului digital CD 115E, acesta asigurând comutația de circuite și pachete, precum și funcțiile de acces și de trunchi în scopul realizării comunicațiilor necesare atât desfășurării actului de comandă și control, cât și administrării legăturilor sociale.

Pentru a asigura comunicațiile de date necesare planificării misiunilor de luptă, urmării resurselor, coordonării operațiilor, precum și asigurării transferului de informații cu centrele de comandă și control ierarhice, cursanților li se prezintă tehnologia ATM (modul de transfer asincron), ce stă la baza proiectării și implementării rețelelor locale (LAN) și de arie largă (WAN) și a protocoalelor utilizate în funcționarea acestora. Pregătirea teoretică se întregeste prin aprofundarea principiilor ce stau la baza funcționării și administrării rețelelor de calculatoare și a principalelor arhitecturi, modele, topologii și standarde de rețea.

Odată însușite aceste cunoștințe, specialiștii din arma comunicații și informatică își formează și perfecționează deprinderile de proiectare, realizare și administrare a rețelelor de calculatoare similare celor din teatrele de operații prin aplicarea principiilor cablării structurate și configurării dispozitivelor de rețea (routerile SAS 860 EN și CISCO 1760, modemurile ASMI 52 și SHDTU-03THU, switch-urile AT-8024 și AT-8516 F/SC).

Participanții la acest curs sunt instruiți pentru a asigura, în timp real, comunicații simultane de imagine și date criptate între structurile de conducere ale Ministerului Apărării Naționale și teatrele de operații.

În vederea realizării sistemului de comunicații și informatică integrat la nivelul structurilor prezente în teatrele de operații, militarii instalează și configurează comutatorul multiprotocol MPS-145, care are rol integrator în interconectarea tuturor rețelelor, serviciilor și facilităților oferite de MCID.

Un loc important în pregătire îl ocupă instruirea pentru asigurarea funcționalității și calității legăturilor, prin studierea echipamentelor terminale de monitorizare și control al interfețelor (ETMTCI).

Definitivarea pregătirii se realizează prin exerciții integratoare complexe ce urmăresc antrenarea acestora în condiții și funcțiuni similare celor existente în teatrele de operații. În cadrul acestor exerciții se verifică modul în care militarii reușesc să asigure continuitatea sistemului de comunicații și informatică în condițiile apariției diferitelor incidente.

Compartimentul *Standardizare și lecții învățate* din cadrul *Centrului de instruire pentru comunicații și informatică* asigură permanent feedback-ul cu toți cursanții la întoarcerea din misiuni, astfel, conținutul informațional și metodele didactice sunt corelate continuu cu nevoile de comunicații din teatrele de operații.

Aprecierile constant pozitive, venite din partea partenerilor de coaliție la adresa forțelor românești prezente în diferite teatre de operații, se datorează, în parte, și profesionalismului militarilor din arma comunicații și informatică, profesionalism ce își are bazele în sălile de specialitate ale *Centrului de instruire pentru comunicații și informatică „Decebal”* și se construiește de către cadrele didactice ale acestei instituții de învățământ militar ce se pregătește de împlinirea a 70 de ani de existență.

Centrul de instruire pentru comunicații și informatică „Decebal” și-a impus drept principal obiectiv corelarea permanentă a programelor educaționale cu cerințele Armatei României și cu realitatea misiunilor asumate în cadrul NATO. Astfel, absolvenții cursurilor organizate vor continua să își îndeplinească exemplar misiunile de asigurare a suportului de comunicații și informatică necesar conducerii forțelor luptătoare în teatrele de operații.

ELEMENTE DEFENDOLOGICE ALE DINAMICII FENOMENULUI MILITAR ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII ȘI CRIZEI ECONOMIC-FINANCIARE MONDIALE

General de brigadă dr. Maricel D. POPA

“Smart defence” is meant to be the response to the challenges determined by the narrowing of the gap between the US and European partner countries military capabilities, under the conditions of a quasi-permanentisation of the existence of austerity budgets. In other words, it is intended that the fair, equitable participation in joint operational expenses will be realistically ensured.

In this context, in the author’s opinion, the representative elements through which the concept has been summarised – ensuring greater security for less money, by working together more flexibly in military actions, fighting against routine, old mentalities – are and should represent priority, stringent goals for the Romanian Armed Forces as well.

Keywords: *communication; lessons learned; globalisation; crisis; workforce*

Din demersul nostru anterior, referitor la unele evaluări defendologice ale corelației dintre sistemul științelor militare și sistemul științelor economice¹, dorim să readucem în centrul atenției câteva afirmații, printre care: fenomenul militar are propriile sale coordonate economice, are propria sa identitate economică; defendologia este un nou mod de abordare, de conceptualizare și sistematizare a actualelor științe militare; defendologia este o știință proiectată într-un sistem tridimensional, format din politicile publice, administrația publică și economia publică; așa cum este economia politică pentru sistemul științelor economice, adică în centrul său, așa este defendologia pentru sistemul științelor militare; științele economice și științele militare ale viitorului vor fi cele care vor schimba civilizația.

În mod evident, există și posibilitatea ca unele dintre aceste afirmații să pară hazardate sau pretențioase. Dar, să nu uităm că ne aflăm

General de brigadă dr. Maricel D. Popa – șeful Direcției Pregătirea Teritoriului pentru Apărare și Rechiziții din Administrația Națională a Rezervelor de Stat și Probleme Speciale.

¹ General de brigadă dr. Maricel Popa, *Evaluări defendologice ale corelației dintre sistemul științelor militare și sistemul științelor economice*, în revista *Gândirea militară românească*, nr. 6/2011, pp. 11-16.

la începutul secolului al XXI-lea și că suntem participanți și martori la o mare revoluție în domeniul militar – revoluția paradigmelor militare, determinată de rezultatele teoretice și practice obținute de către cercetarea științifică, de evoluția transformărilor contemporane din sfera politică, socială, economică, culturală și altele.

Ca parte integrantă a domeniului social global, dimensiunea militară nu face excepție de la cele prezentate mai sus, cu precizarea că ea are și o multitudine de caracteristici proprii. În viziunea noastră, unele dintre aceste caracteristici sunt determinante pentru viitorul societății umane.

Aspecte privind dinamica fenomenului militar sau câte ceva despre lumea în care trăim

❖ Nevoia de schimbare și „smart defence“

De-a lungul istoriei umanității s-a desprins o constatare inedită, ea fiind și o condiție importantă, esențială a progresului: singurul lucru care nu a fost și nu este supus schimbării este chiar nevoia de schimbare.

De aici, gândind pozitiv, rezultă alte două concluzii. Mai întâi, că se subînțelege faptul că nu este vorba doar de o schimbare de dragul schimbării sau care să ia fața și, în același timp, că schimbarea este o permanență, o constantă.

Această afirmație este valabilă și în domeniul militar. Cu alte cuvinte, schimbările care intervin în domeniul militar, ca urmare a nevoii permanente de schimbare, sunt asimilate de fenomenul militar, îl determină și, pe baza coordonatelor ideatice și faptice, se sedimentează, în timp, ca pagini de cultură militară. În temeiul celor de mai sus, afirmăm că, și la noi, este nevoie de o schimbare, profundă și rapidă. Cu obiectivitate, trebuie să evidențiem faptul că schimbarea despre care vorbim trebuie să aibă loc la nivel național, în concordanță cu evoluția doctrinară și structural-organizatorică a instituției militare, adaptată la coordonatele internaționale, care găsesc România, la începutul secolului al XXI-lea, în NATO și UE. De aceea, în demersul nostru, ne vom referi la summitul NATO de la Chicago ca la un reper temporal esențial al contemporaneității, inclusiv în ceea ce privește natura schimbărilor din viitorul apropiat.

Despre summit s-a spus că *„poate fi considerat un moment de triumf, deși Alianța traversează o perioadă dificilă, definită de un conflict care se cronicizează, cel din Afganistan, și de realitățile crizei economice din Europa, care impun maximă prudență financiară. (...) Succesul operațiilor din Libia a demonstrat că NATO rămâne relevantă, ca organizație de apărare colectivă, capabilă să conducă operații militare dincolo de granițele stabilite în articolul 5 al Tratatului de la Washington, într-o lume în care revoluțiile arabe (nefinalizate) sau conflictul*

*latent din Marea Chinei de Sud își caută rezolvările. NATO rămâne o sursă esențială de stabilitate într-o lume imprevizibilă*².

Agenda summitului a cuprins trei probleme esențiale pentru prezentul și viitorul omenirii: încheierea cu succes a misiunii din Afganistan, implementarea noii doctrine NATO „*smart defence*“ și dezvoltarea globală a parteneriatului cu NATO.

Chiar dacă lucrurile au părut și par liniștitoare, ele nu stau chiar așa în realitate, Alianța Nord-Atlantică fiind îngrijorată de unele elemente specifice, care au generat multiple întrebări, la care se așteaptă răspunsuri pertinente. Ce va fi Alianța în etapa următoare, care îi vor fi locul și rolul, despre care misiuni ale ei vom vorbi în perioada care urmează, cum se vor decide, organiza și desfășura misiunile sale în viitor, țările membre au voința politică necesară pentru îndeplinirea misiunilor Alianței, au ele și capacitatea de a duce la îndeplinire voința politică în cauză, care vor fi limitele spațial-geografice ale viitoarelor misiuni, unele dintre aceste aspecte pot determina sau impune modificarea tratatului?!...

Corelat cu cele prezentate mai sus, putem afirma că nevoia de schimbare profundă din intimitatea fenomenului militar a determinat adoptarea noii doctrine NATO, iar problemele rezultate din implementarea *conceptului strategic* au dominat agenda summitului.

Referitor la aceste aspecte, Secretatul general al NATO, Anders Fogh Rasmussen, menționa: „**Smart defence** înseamnă construirea securității cu bani mai puțini și muncind împreună și devenind mai flexibili”³.

Ca să fim corecți, trebuie să spunem că necesitatea introducerii acestui concept a fost scoasă în prim-plan de unele realități istorice contemporane, cum ar fi geneza și desfășurarea revoluției libiene, de exemplu. Sau, o altă problemă, provocatoare, dar determinantă pentru atingerea obiectivului în Afganistan este finanțarea Armatei Naționale și a Poliției Naționale afgane, pentru care este nevoie de un buget de opt ori mai mare decât se colectează la bugetul administrației de la Kabul⁴.

„*Smart defence*“ se dorește a fi și răspunsul la provocările determinate de reducerea decalajului dintre capabilitățile militare ale SUA și cele ale țărilor partenere europene, în condițiile unei cvasipermanentizări a existenței bugetelor de austeritate. Altfel spus, se dorește, în mod realist, asigurarea unei participări corecte, echitabile la cheltuielile operaționale comune.

În acest context, trebuie să afirmăm tranșant că elementele reprezentative, prin care a fost sintetizat conceptul – obținerea securității cu bani mai puțini,

² General-locotenent (r.) dr. Alexandru Grumaz, *NATO și „smart defence”*, în *Observatorul militar*, nr. 21, 30 mai-5 iunie 2012, p. 14 și pe site-ul www.presamil.ro.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

accentuarea solidarității, prin eficientizarea muncii împreună, și asigurarea flexibilității în acțiunile militare, luptând împotriva rutinei și a comodității, a mentalităților învechite și a ideilor fixe – sunt și trebuie să reprezinte obiective prioritare, stringente și pentru Armata Română.

Apreciem că este nevoie de o radiografiere corectă, de o analiză realistă a stării de fapt și de o intervenție transformatoare acolo unde lucrurile sunt necesare și unde evidențele impun modificări sau reproiectări structural-organizatorice, dar și funcționale, regândirea unor misiuni, sarcini sau competențe ale entităților proiectate, elaborarea unor verigi manageriale noi, algoritmice, antibirocratice, eficiente, operative, performante, bazate pe un sistem eficient de comunicare, suplu, flexibil, ușor adaptabil.

Considerăm că, pe baza lui „*smart defence*“, Armata României trebuie să-și deruleze propria „*smart defence*“ – un proces analitic, non-imitativ, constructiv, performant.

Toate elementele menționate mai sus scot în evidență caracterul dinamic al evoluției fenomenului militar contemporan, iar Armata României s-a adaptat și este în corelație cu procesul transformării Alianței Nord-Atlantice.

Așa cum spuneam anterior, nevoia de schimbare este o constantă, este o permanență. Iar elementele pe baza cărora se pot fundamenta analizele sau sintezele determinate de transformarea instituției militare sunt de sorginte defnologică.

Aspecte privind lumea în care trăim

Istoria omenirii scoate în evidență un adevăr cu valoare de principiu: memoria colectivă are un rol deosebit în reconfigurarea geopolitică a lumii. Pentru exemplificare, iată ce spune cunoscutul profesor și analist militar Colin S. Gray, de altfel, foarte sintetic, într-una din lucrările sale: *„Așa cum pacea urmează după război, tot astfel războiul urmează după pace, deși fără o regularitate temporală. Istoria strategică este deranjant de ciclică, în ciuda faptului că ciclurile pot fi scurte sau lungi. În ultimii 200 de ani, tot felul de războaie au izbucnit sau au fost plănuite și declanșate în mod intenționat, din condiții de pace. Prin urmare, trebuie să căutăm originile războaielor în perioadele anterioare ostilităților reale. Mai ales, am dori să știm dacă anumite aranjamente ale ordinii internaționale s-au dovedit a favoriza pacea mai mult decât altele. În cadrul istoric al cercetării de față au avut loc patru mari războaie: Războiul Franței Revoluționare și Napoleoniene, cunoscut și sub numele de Marele Război cu Franța (1792-1815); Primul Război Mondial (1914-1918); al Doilea Război Mondial (1939-1945); și războiul virtual, dar altfel un conflict cât se poate de real, cel sovieto-american, războiul rece între Est*

și Vest (1947-1989). (...) *Pe lângă cele patru mari războaie tocmai menționate, un conflict global a izbucnit la 11 septembrie 2001, între fundamentalistii islamici violenți și dușmanii lor, despre care unii comentatori speculează că ar putea fi al treilea război mondial*⁵.

Am folosit acest citat pentru a scoate în evidență faptul că toate considerațiile și toate judecățile noastre de valoare au ca temei și țin cont de rezultatul acestei memorii colective. Altfel spus, tot ce gândim, dar și tot ceea ce proiectăm au drept coordonate sau fundal istoric elemente de cronică și lecțiile învățate din paginile de istorie amintite mai sus.

În același timp, trebuie să fim corecți cu noi înșine și să afirmăm tranșant că, așa cum există o limbă sau un limbaj de lemn, tot așa avem de-a face și cu o mentalitate de lemn. Atunci când devenim victimele acestei mentalități, nu facem altceva decât să lustruim o modalitate deja utilizată, nu până la epuizare, ci până la demonetizare sau, după caz, să lăsăm urma pașilor noștri pe o cale deja bătătorită, până la depersonalizare, până la neantizarea sa.

Este adevărat că acest mod de abordare a problematicilor este și cel mai comod. Dar, el conservă o anumită suficiență. Este destul de riscant să formulezi judecăți proprii de valoare, pe care să le justifici și să le argumentezi, de obicei, într-o altă manieră, flexibilă și inedită, de cele mai multe ori având ca rezultat și contrarierea celor din jur.

Înțelegerea fenomenului militar, a defendologiei și a abordărilor defendologice nu poate avea loc și nu poate fi plenară decât în condițiile cunoștințelor de nivel științific din domeniul militar.

Lumea în care trăim are capacitatea ca, în orice moment al existenței sale, dar și a noastre, să se organizeze continuu, respectiv să transforme, în mod operativ și eficient, un ansamblu de elemente într-o stare ce reprezintă ceva mult mai mult decât suma elementelor sale, dovedind că este un sistem organizat, mereu stabil și rezistent. Din această cauză, noi înșine trebuie să ne adaptăm în propria noastră lume.

Referitor la tematica propusă, trebuie să mai spunem că războiul și frica de război sunt cele mai puternice influențe care au modelat cursul relațiilor internaționale în ultimele două secole. Principalele desfășurări ale evenimentelor omenirii sunt ușor de înțeles dacă facem apel la recursul la forță și la amenințarea cu forța. De altfel, *istoria strategică poate fi definită, în cel mai sintetic mod posibil, ca fiind istoria influenței recursului la forță și la amenințare cu forță*⁶.

⁵ Colin S. Gray, *Războiul, pacea și relațiile internaționale. O introducere în istoria strategică*, Editura Polirom, Iași, 2010, pp. 24-25.

⁶ *Ibidem*, p. 15.

Ceea ce în viziunea autorului citat de noi reprezintă *istorie strategică*, în viziunea noastră reprezintă elemente de *defendologie*, în cea mai pură substanță de cercetare științifică, în contextul, amintit anterior, de abordare nouă, de conceptualizare și sistematizare a sistemului științelor militare.

Iată câteva dintre principalele teme care își vor găsi abordarea și reprojecțarea din perspectiva defendologiei: continuitatea și discontinuitatea în istoria strategică; relația dintre politică și război; relația dintre război și luptă; relația dintre politicieni și militari; dependența războiului de societate; relațiile dintre război și pace și dintre pace și război etc.

În context, din dorința de a sintetiza ceea ce poate fi spus despre relația sensibilă, delicată și, de cele mai multe ori, aprinsă, tensionată dintre politicieni și militari, vom face apel tot la ceea ce spunea Colin S. Gray în aceeași lucrare: *„Violența militară și consecințele ei politice cuprind două monede de schimb diferite și este dificilă transformarea uneia în cealaltă cu ajutorul strategiei. De asemenea, militarii și politicienii de carieră au valori, capacități, perspective și responsabilități diferite. În plus, probabil că soldații și politicienii sunt selectați din categorii diferite de personalități. Pe de o parte, soldații favorizează un tip ideal, care implică a fi precis, hotărât, onest, loial și un om de acțiune. Pe de altă parte, politicienii preferă compromisul ca virtute superioară, consideră că a fi practic este obligatoriu, tind să desconsidere cumpătarea în ceea ce privește adevărul, respectă un cod al onoarei care nu s-ar ridica la standardele unui context militar, iar carierele lor iau avânt și se prăbușesc odată cu vorbele, cuvintele, instrumentele meseriei lor. Se exagerează în mod intenționat, însă, fără îndoială, există o falie culturală semnificativă între cele două profesii“⁷.*

Diferitele culturi și societăți au cutume și tradiții diferite care guvernează relațiile dintre militari și civili. Istoria militară a lumii este plină de cazuri în care militarii au primit misiuni imposibile din partea decidenților politici sau de militari constrânși să acționeze în lipsa unor coordonate sau repere politice clare.

Relațiile tensionate și, de multe ori, chiar conflictuale dintre politicieni și militari au fost surprinse în două formulări aforistice, cu sens opus, pline de umor: mai întâi, *„Războiul este mult prea important pentru a fi lăsat pe mâna generalilor“* și, a doua, *„Războiul este ceva mult prea important pentru a fi lăsat pe mâna politicienilor“*.

⁷ *Ibidem*, pp. 21-22.

Implicații defendologice ale globalizării și crizei economico-financiare contemporane

Printre elementele definitorii ale mersului lumii, la acest început de secol și mileniu, regăsim fenomenele globalizării și integrării regionale, care determină, fără îndoială, o nouă arhitectură a relațiilor economice și politico-diplomatice internaționale. În opinia academicianului Mugur Isărescu, principalele tendințe și caracteristici ale globalismului, ca tendință dominantă a evoluției lumii, sunt intensitatea și rapiditatea deplasării șocurilor externe și impactul acestora asupra evoluției economiilor naționale, suprapunerea globalizării pe o regionalizare accentuată, implicit reflexul „*rațiunilor globale*” sau regionale asupra unor domenii considerate sensibile, și anume: agricultura, forța de muncă, definirea politicilor economice ș.a.⁸

Cu toate efectele nefavorabile ale crizei economico-financiare contemporane, determinate de factori endogeni și exogeni, economia mondială evidențiază o dinamică susținută a fluxurilor comerciale, investiționale, tehnologice și informaționale și, în contextul dat, o reasezare a raporturilor de putere (economică, tehnologică, științifică și militară) la scară globală. La noile valențe ale globalizării, răspunsul nu poate fi găsit decât prin dialog multilateral, prin amplificarea relațiilor de cooperare economică, cultural-științifică și politico-diplomatică internațională. Ca fundament al securității regionale și globale, dezvoltarea parteneriatelor geoeconomice și strategice, promovarea unor politici macro-economice, viabile, coerente la nivel național și la scară planetară, reprezintă condiția fundamentală a dezvoltării durabile, a realizării unei lumi performante. O condiție strict necesară a echilibrului geostrategic regional și global o reprezintă promovarea dialogului eficient, la nivel înalt, și a unei diplomații deschise la scară mondială, care să permită soluționarea mai rapidă a marilor provocări ale secolului al XXI-lea⁹.

Pentru a corela acest subiect cu cel abordat anterior, aducând în atenție raporturile de putere, vom afirma că războaiele nu apar din motive inerente în sine, pentru înțelegerea lor fiind necesar de descifrat diferitele contexte. Din punct de vedere defendologic, contextele războaielor pot fi: politice, sociale, economice

⁸ Mugur Isărescu, *Reflecții economice*, Academia Română, Centrul Român de Economie Comparată și Consens, Editura Expert, București, 2001, pp. 76-78.

⁹ Dr. Marcel Moldoveanu, *Evoluția lumii în contextul noilor dimensiuni ale globalizării*, în volumul *Economia mondială sub impactul crizei financiare. Strategii de dezvoltare a României*, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Editura Institutului de Economie Mondială, București, 2011, p. 106.

(inclusiv financiare), culturale (inclusiv religioase), tehnologice, militare (strategice), geografice (geopolitice) și istorice (cronologice).

Înțelegerea oricărui război presupune contextualizarea sa. Aceasta înseamnă scoaterea în evidență și analizarea contextului său ori, după caz – și, de cele mai multe ori, de fapt – a contextelor sale multiple. Din rațiuni de analiză pot fi abordate separat, ca niște elemente sau subsisteme distincte contextele principale ale războiului. Dar, din punct de vedere defendologic, ele se derulează și pot fi analizate holistic, în condițiile concrete, reale ale influențării reciproc simultane a tuturor acestor elemente.

Existența globalizării economico-financiare și a crizei economico-financiare contemporane ne determină să formulăm alte aserțiuni esențiale, care au ca temei și ceea ce aminteam la începutul acestui material, respectiv că fenomenul militar are propriile sale coordonate economice.

Nu există acțiune militară care să nu aibă o ecuație economică. Nu există acțiune militară care să nu aibă o dimensiune economică. Orice istorie a unei acțiuni militare este și o istorie a unei acțiuni economice. În condițiile globalizării și crizei economico-financiare contemporane, războiul nu mai este ceva profitabil. Au trecut demult vremurile când războiul putea fi dus astfel încât să-și acopere cheltuielile pe care le determina. Istoria confirmă că ultimul practicant de succes al prădării profitabile prin acțiuni militare a fost Napoleon.

Am afirmat anterior că războaiele pot avea contexte multiple. Nicăieri și niciodată, de la un război n-a lipsit și nu va putea lipsi contextul economic. Altfel spus, dacă este dat ca un război să aibă un singur context, acesta nu poate fi decât cel economic.

Ecuația simplă, dar fundamentală a contextului economic, așa cum a fost amintit mai sus, determină și o multitudine de implicații defendologice. Acestea relevă actualitatea, complexitatea și modernitatea problematicii în cauză, având așteptări, în principal, în abordarea științifică a unor probleme distincte, specifice și controversate care țin de efectele globalizării asupra parteneriatelor și alianțelor, corelația dintre puterea economică și puterea armată a statelor, parteneriatelor și alianțelor, procesul de integrare economică în structuri specifice de alianță, dimensiunea economică a securității, suveranitatea economică și suveranitatea politică, securitatea geoeconomică, dimensiunea economică a securității intrinseci și de proximitate ș.a.

Economia unei țări nu este un factor oarecare, cu acțiune indirectă, asupra securității acelei țări, ci unul principal, vital, cu determinare directă și necesară. Alături de finanțe și informații, economia reprezintă motorul globalizării, al soluționării unora dintre problemele mari cu care se confruntă omenirea

și, în același timp, cel mai complex factor de potențial ce poate genera potențiale: *„Dimensiunea economică a securității are o geometrie complexă, variabilă și contradictorie. Pe de o parte, ea reprezintă un suport și un pilon esențial al oricărui tip de securitate și, pe de altă parte, se constituie totdeauna într-o sursă de conflict, de generare a conflictualității și chiar de insecuritate”*¹⁰.

Economia este un produs al oamenilor, cea mai prolifică și mai diversificată activitate a lor, cea mai complexă și mai concretă dintre toate. Economia reprezintă baza existenței societății omenești, un suport al civilizației umane: *„Principala componentă a conflictualității oamenilor o reprezintă cea economică. Oamenii nu se bat pe iluzii și nici pe idei, deși, uneori, se întâmplă și aceasta, ci pe interese economice, financiare, teritoriale etc., ceea ce generează un nesfârșit și extrem de dur, dar și de subtil război pentru putere economică și financiară, pentru piețe și pentru resurse”*¹¹.

Coordonatele economice ale fenomenului militar, contextul economic, mai bine spus economico-financiar, al războiului, conceptualizarea ecuațiilor economice ale acțiunilor militare, incluzând și problematica naturilor de cheltuieli și a costurilor pe care le determină, obiectul de studiu al economiei militare, locul și rolul său în cadrul sistemului științelor militare, teoretizarea centrelor de putere economico-financiar-militare, vizibile și invizibile, ale viitorului, precum și alte elemente specifice acestui domeniu și acestor problematici constituie și vor continua să constituie materie primă pentru abordări defendologice ulterioare.

Un autor faimos – David Rothkopf –, profesor și consultant, preocupat de globalizarea economică și consilier în timpul administrației Clinton, a preluat, într-o carte celebră, o formulare sintetică și plină de înțeles din opera marelui scriitor Jean Anouilh: *„Dumnezeu e de partea tuturor..., iar analiza finală arată că e de partea celor cu foarte mulți bani și armate numeroase”*¹².

Considerăm, de asemenea, că putem lansa un subiect de meditație, potrivit tematicii supuse analizei noastre, formulând două întrebări: *De ce crizele economico-financiare mondiale au pornit totdeauna din SUA? și Cât de mondială a fost și este criza economico-financiară mondială pe care o traversăm?!*

Demersul nostru privind defendologia și abordările defendologice continuă.

¹⁰ Dr. Doina Mureșan, *Dimensiunea economică a securității în epoca parteneriatelor și a alianțelor*, Editura Pro Universitaria, București, 2010, p. 18.

¹¹ *Ibidem*, p. 20.

¹² Conform David Rothkopf, *Superclass. Elita globală a puterii și lumea sa*, Editura Publica, București, 2009, p. 15.

LUMEA ÎN CARE TRĂIM ESTE DOMINATĂ DE CONFLICTUALITATE (III) Călăi și victime

General (r.) dr. Mihail ORZEAȚĂ

Terror, ethnic cleansing, murders, bad treatment of prisoners were quite common in ancient times.

Unfortunately, these bad behaviours continue to be used by despots, dictators and even by ordinary people employed by some private armies like Blackwater and Triple Canopy.

Their behaviour is explained by specialists through the humiliations and privations suffered by such people during their childhood.

Capital punishment was indiscriminately used by fascists, communists and totalitarian regimes against their political opponents.

Terror was used for imposing certain ideologies like fascism and communism, as well as for influencing governments' decisions by extremist organisations like al Qaeda.

Keywords: *genocides; massacres; terror; ethnic cleansing; victims; murders*

Lumea a cunoscut mulți despoți și dictatori care au utilizat puterea „pentru a pricinui durere și a umili”¹.

Excesele împăraților romani Caligula și Nero, ale domnitorului român Vlad Țepeș, ale țarului rus Ivan cel Groaznic, ale dictatorilor din perioada modernă – Stalin, Hitler, Mao Tzedun, Idi Amin, Saddam Hussein etc. – sunt explicate de specialiști prin umilințele și privațiunile pe care aceștia le-au suferit în copilărie. Când au ajuns la putere, acțiunile lor au fost motivate, în principal, de ură și dorința de răzbunare. Una dintre excepțiile de la regulă pare să fie dictatorul cambodgian Pol Pot, despre care se zice că a avut o copilărie normală, fiind descendent al unei familii înstărite². Unii dintre conducătorii autocrați au fost considerați „luminați”, asemenea lui Friedrich al II-lea cel Mare, regele Prusiei, care se declara „primul servitor al statului” și pretindea că nu exercită puterea în interes personal, ci al statului, „dar vai de cel care nu era de acord cu el!”³.

General (r.) dr. Mihail Orzeță – prof.univ. asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București și fost locuitor al șefului Statului Major General al Armatei României.

¹ George Orwell, 1984, Editura Cartier, Chișinău, an neprecizat, p. 220.

² Tom Ambrose, *Despoți și dictatori, de la Nero la Saddam Hussein*, Editura Litera, București, 2008, pp. 28-31.

³ *Ibidem*, p. 11.

Revoluțiile și excesele revoluționarilor

Revoluțiile politice, apreciază Collin S. Gray, au o dinamică pe care revoluționarii inițiatori constată că nu o mai pot controla. În încercarea de a înlocui o guvernare cu una mai bună, ei constată că au eliberat un tigru pe care nu îl mai pot băga în cușcă⁴. Aceasta pare să fie și situația Revoluției franceze din 1789, în care Maximilien de Robespierre a instaurat teroarea, pe care o considera „o *emanație a virtuții*”⁵ și, la un moment dat, a fost el însuși victimă a terorii, fiind ghilotinat. Potrivit „*principiului terorii*”, revoluționarii au produs adevărate carnaje prin ghilotinări, înecări și împușcări⁶ care au făcut peste 40 000 de victime în perioada iacobină (septembrie 1793-iunie 1794), generând haos, panică, extremism și nesiguranță⁷. Cea mai sângeroasă acțiune a Revoluției franceze este cea desfășurată în 1789 în provincia Vendée, pentru că îndrăznise să susțină regalitatea. Decizia Comitetului Siguranței Publice de a declanșa acțiuni militare împotriva provinciei Vendée a transformat-o într-un cimitir cu peste 500 000 de morți. La finalul acțiunilor militare, comandantul forțelor revoluționare – generalul Mieskowski – a declarat că nu a luat niciun prizonier⁸.

Teroarea roșie

Vladimir Ilici Lenin a inițiat „*teroarea roșie*” în Rusia după Revoluția bolșevică din octombrie 1917, inspirându-se din Revoluția franceză și din scrierile lui Karl Marx. Obiectivul lui Lenin era, nici mai mult, nici mai puțin, decât „*nimicirea burgheziei*”⁹. Ulterior, pentru a-și asigura puterea, Lenin și-a îndreptat atenția asupra foștilor aliați – socialiști și democrați –, care au fost arestați, judecați, deportați în lagăre sau împușcați.

Iosif Visarionovici Stalin – „*Marele Scelerat*” – cum îl numește Soljenițin, a continuat cu și mai mare ferocitate teroarea împotriva oponentilor reali și a celor bănuți că ar avea alte opțiuni politice decât partidul comunist. Acest obiectiv este exprimat de poetul Maiakovski astfel: „*Și cel care astăzi nu cântă cu noi/Acela-i contra noastră*”¹⁰. În virtutea acestui principiu, erau arestați și aruncați în lagăre sau împușcați direct intelectualii, pentru că erau „*descompuși*” și aveau afinități pentru partidul democrat sau partidul socialist; țăranii pentru că nu dădeau producții bune la hectar,

⁴ Collin S. Gray, *Războiul, pacea și relațiile internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 55.

⁵ G. Vellay, editor, *Discours et rapports de Robespierre*, Paris, 1908, p. 332, apud Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne 1920-2000*, Editura Humanitas, București, 2003, p. 72.

⁶ Vladimir Volkoff, *Defectele democrației*, Editura Antet, Filipeștii de Târg, Prahova, 2002, p. 60.

⁷ Collin S. Gray, *op. cit.*, pp. 56-57.

⁸ Vladimir Volkoff, *Tratat de dezinformare*, Editura Antet, an și localitate neprecizate, pp. 48-49.

⁹ Aleksandr Soljenițin, *Arhipelagul Gulag*, volumul 1, Editura Univers, București, 1997, p. 26.

¹⁰ *Ibidem*, p. 52.

„sabotând“ economia și producând înfometarea populației; țărani care se împotriveau colectivizării; copiii și adolescenții de la sate, pentru că adunau spicele rămase pe câmp după recoltarea cerealelor, „furând din avutul obștesc“; geologii pentru că „ascundeau“ mineralele în subsol (nu le descopereau), „sabotând“ economia sovietică; precupețele pentru că blestemau membrii de partid și regimul bolșevic; ofițerii corpului rus din Franța, repatriați după Primul Război Mondial, bănuți că ar fi intrat în solda imperialiștilor; generali și colonei din conducerea armatei – în perioada 1936-1938 –, bănuți că ar organiza o lovitură de stat; cei care erau prea inteligenți, prea independenți, prea înstăriți, pentru că ar fi putut să conducă disidența împotriva regimului bolșevic etc. După 1943, când evoluția războiului a luat o turnură favorabilă sovieticilor, au început arestările printre moscoviții care nu se refugiaseră, atunci când trupele naziste erau la porțile capitalei sovietice, acuzați că îi așteptau pe nemți să li se alăture; au urmat prizonierii sovietici eliberați din lagărele dispuse pe teritoriile Rusiei, Ucrainei, Bielorusiei și ale celorlalte state ocupate de Armata Roșie, pentru că s-au lăsat capturați, trădându-și țara; emigranții ruși din statele ocupate de trupele sovietice, bănuți că ar fi devenit spioni ai imperialiștilor¹¹ etc. Pentru că închisorile și lagărele erau supraaglomerate, tortionarii au trecut la execuții în masă: scufundarea barjelor și a altor tipuri de nave care transportau deținuți spre lagăre; împușcarea deținuților care se deplasau spre locurile de muncă forțată, sub pretext că au încercat să fugă de sub escortă, acțiune urmată de împușcarea groparilor și a tractoriștilor care transportau cadavrele spre gropile comune¹². Profesorul Kurganov estimează că URSS a pierdut aproximativ 55 de milioane de persoane, în perioada 1917-1959, ca urmare a execuțiilor și relexelor tratamente din lagăre¹³ (nefiind date oficiale complete și concludente, estimările au rezultat din mărturii ale supraviețuitorilor și ale tortionarilor). Referindu-se la deportații în lagărele sovietice, Thomas Parish apreciază numărul deportaților în lagăre la 19 milioane, din care ar fi decedat aproximativ 7 milioane¹⁴.

Stalin nu s-a oprit numai la cetățenii și membrii de partid cu funcții mai mici. Șefii poliției secrete Iagoda și Ejov și majoritatea membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, în frunte cu Buharin, Kirov, Zinoviev, Kamenev și Troțki, au fost condamnați și executați în timpul vieții lui Stalin (98 din cei 138 de membri¹⁵), fiindcă acesta se temea că ei ar putea să îl înlăture

¹¹ *Ibidem*, pp. 27, 39, 45-46, 50-51, 57-59, 62.

¹² *Ibidem*, p. 316; volumul 2, pp. 14, 87-89.

¹³ *Ibidem*, volumul 2, pp. 8, 173.

¹⁴ Thomas Parish, *Enciclopedia războiului rece*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002, p. 128.

¹⁵ Pierre Milza și Serge Berstein, *Istoria secolului XX*, Editura BIC All, București, 1998, p. 335.

de la conducere¹⁶. Lavrenti Beria, ultimul șef al poliției secrete din vremea lui Stalin, despre care Hrusciiov spunea că a avansat în ierarhie călcând pe un imens morman de cadavre¹⁷, a fost executat la scurt timp după decesul „patronului” său.

Represaliile turcilor împotriva armenilor

John Kifner scrie că populația armeană de pe teritoriul Imperiului Otoman a fost supusă persecuțiilor, inclusiv masacrelor, în anii 1894, 1895, 1896, 1909, 1915 și 1920-1923. Universitatea din Minnesota a statului american Massachusetts, prin Center for Holocaust and Genocid Studies, a centralizat date despre situația armenilor din Imperiul Otoman și a constatat că în anul 1914 existau 2 193 190 de persoane de această etnie, iar în 1922 mai rămăseseră 387 800¹⁸. Ambasadorul SUA la Ankara, Morgenthau, diplomații străini din state occidentale, misionarii creștini și surorile de caritate înrolate la Crucea Roșie – martori oculari la evenimente – au menționat represaliile turcilor împotriva armenilor. Cauza represaliilor a fost participarea armenilor la luptele dintre Imperiul Otoman și Imperiul Țarist de partea rușilor, în zona Caucazului. După înfrângerea turcilor în bătălia de la Sarikamîsh, în primăvara anului 1915, guvernul turc a decis arestarea a câteva sute de intelectuali armeni și împușcarea lor, ca o primă măsură represivă. Ulterior, represaliile au fost extinse în tot Imperiul Otoman. „*Junii Turci*”, formațiunea politică aflată la conducerea Turciei din 1909, a autorizat armata să aresteze și să deporteze pe oricine considera că reprezintă o amenințare la adresa securității statului. Ulterior, guvernul turc a emis o lege care permitea confiscarea averilor armenilor deportați. Primii au fost arestați armenii înrolați în armată și trimiși în batalioane de muncă forțată sau împușcați¹⁹. Apoi, majoritatea bărbaților armeni au fost arestați și trimiși în batalioane de muncă sau împușcați. Femeile, copiii și bătrânii au fost expulzați din casele lor, încolonați și trimiși în marșuri istovitoare spre Siria, Irak și Liban, prin deșertul sirian. În timpul marșurilor, aproximativ două treimi din deportați au fost jefuiți și au murit din cauza relelor tratamente²⁰. Acțiunile turcilor au stârnit un val de critici din partea cancelariilor occidentale care considerau că Imperiul Otoman duce „o politică de exterminare a creștinilor din Asia Minor”²¹.

¹⁶ Aleksadr Soljenițin, *Arhipelagul Gulag*, volumul 1, pp. 300-303.

¹⁷ Thomas Parish, *op. cit.*, p. 35.

¹⁸ John Kifner, *Armenian Genocide of 1915: An Overview*, pe site-ul http://www.nytimes.com/ref/timestopics/topics_armenian.genocide.html, consultat pe 26.02.2012.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Vincent Yardum, *The Death of Armenia. Her Land Has Been Devastated and the Few Survivors Driven Out*, în *The New York Times*, 15 septembrie 1915, pe site-ul <http://query.nytimes.com/mem/archives/-free/pdf?>, consultat pe 26.02.2012.

²¹ John Kifner, *lucr. cit.*, consultată pe 26.02.2012.

În prezent, represaliile împotriva armenilor sunt considerate genocid de 21 de state²². Turcia recunoaște că până la 500 000 de armeni și-au pierdut viața în timpul luptelor din Primul Război Mondial și pe timpul deportărilor spre Irak, Siria și Liban, care erau provincii ale Imperiului Otoman, dar nu consideră că victimele au fost cauzate de o acțiune de exterminare. Când Franța a votat legea prin care recunoaște existența genocidului armean, Turcia a întrerupt relațiile de cooperare militară cu aceasta²³. Cu acea ocazie, premierul turc Recep Tayyip Erdogan a declarat că legea este rasistă și i-a recomandat președintelui francez Nicolas Sarkozy să nu se mai joace de-a istoricul și să își întrebe tatăl despre genocidul francez din Algeria²⁴.

La 31 mai 2010, în Marea Mediterană, nava *Mavi Marmara*, aflată sub pavilion turcesc, transporta ajutoare pentru palestinienii din fâșia Gaza, izolați de blocada impusă de Israel. Declarându-se în misiune umanitară, nava a încercat să spargă blocada, dar a fost abordată de un comando israelian. Comandoul a ucis 9 cetățeni turci care au opus rezistență la cererea acestuia de a întoarce nava din marșul său spre Gaza. După acest eveniment, guvernul turc i-a cerut Israelului scuze oficiale și despăgubiri pentru familiile celor uciși. Ministrul israelian de externe Benjamin Netanyahu a refuzat, spunând că nu consideră necesar să își ceară scuze pentru că „*apără concetățenii, copiii și orașele israeliene*”²⁵. Diferendul turco-israelian a ajuns la ONU, care a dispus efectuarea unei cercetări. Comisia ONU a concluzionat, pe 02.09.2011, că blocada instituită de Israel asupra fâșiei Gaza este legală, dar statul evreu a folosit forța excesivă. Turcia, sprijinită de Liga Arabă, a decis să înainteze cazul la Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Refuzul Israelului de a cere scuze oficiale și despăgubiri a fost urmat de expulzarea ambasadorului său la Ankara și întreruperea cooperării militare între Turcia și Israel. Opoziția politică din Turcia a apreciat măsura de expulzare ca fiind pripită, iar un fost ministru de externe turc – Hikmet Cetin – a declarat că diplomația are nevoie de timp și răbdare pentru a produce efectele scontate²⁶.

²² Pe site-ul http://en.wikipedia.org/Armenian_genocide, consultat pe 27.02.2012.

²³ *Franța: deputații au votat legea care incriminează contestarea genocidului armean*, articol postat pe 26.12.2011 pe site-ul <http://www.hotnews.ro/stiri-international-11008071-franta-deputatii-au-votat-legea-care-incrimineaza-contestarea-genocidului-armean>, consultat pe 26.02.2012.

²⁴ Pe site-ul <http://focus.hotnews.ro/recep-tayyip-erdogan>, consultat pe 26.02.2012.

²⁵ Paul Ciocoiu, *Turcia duce Israelul la Curtea de la Haga*, articol publicat în *Evenimentul zilei*, 05.09.2011, pe site-ul <http://www.evz.ro/detalii/stiri/turcia-duce-israelul-la-curtea-de-la-haga.944315.html>, consultat la 01.03.2012.

²⁶ Alakbar Raufoglu, *Turcia-Israel: ce urmează?*, articol publicat în *SE Times* pe 05.09.2011, pe site-ul <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/ro/features/setimes/features/2011/09/05/feature-01>, consultat la 29.02.2012.

Atitudinea Turciei în relația cu Israelul și arestarea a doi jurnaliști de investigație cu notorietate în Turcia, în martie 2011, i-a determinat pe mulți jurnaliști occidentali să îl acuze pe premierul Erdogan de totalitarism. Premierul turc crede că atitudinea presei occidentale este o urmare a influenței israeliene, care a sponsorizat mass-media să îi afecteze imaginea. Ziaristul Andrew Finkel, care trăiește în Turcia de 20 de ani, crede că atitudinea Turciei se bazează pe forța economiei sale, care i-a adus intrarea în G20, și pe influența politică în continuă creștere asupra statelor musulmane. În plus, declarații ale unor lideri ai Partidului Justiției și Dezvoltării – AKP –, potrivit cărora guvernul turc „*nu mai este unul care primește sfaturi, ci dă sfaturi*”²⁷, a stârnit comentarii negative în presa occidentală. Înrăutățirea relațiilor Turciei cu Israelul a alimentat bursa zvonurilor care speculează pe tema unei coordonări între diaspora armeană și lobby-ul israelian din SUA pentru a determina Congresul american să voteze legea recunoașterii genocidului armean²⁸.

Teroarea brună

Partidul Național-Socialist German al lui Adolf Hitler, ca și bolșevicii lui Lenin și, mai apoi, comuniștii lui Stalin au folosit teroarea pentru a-și elimina oponenții politici – comuniștii și social-democrații –, precum și oamenii incozi sau prea independenți din propriul partid. Devenit cancelar la 30 ianuarie 1933, fără ca partidul său să aibă majoritate în parlament, Hitler își dorea să devină stăpânul absolut al Germaniei. Pentru a-și realiza obiectivul, fâhrerul le-a cerut lui Goebbels și Goring să organizeze ceva compromițător pentru comuniști, pentru a-i elimina din viața politică. Goring a propus incendierea palatului Reichstag-ului, instituție pe care o conducea. Pentru ca planul să fie dus la îndeplinire, Goring a ordonat să nu se mai instituie pază la clădire peste noapte, iar funcționarii să nu lucreze după ora 20.00. În noaptea de 23 februarie 1933, clădirea Reichstag-ului era în flăcări și pompierii sosiți pentru a stinge incendiul au descoperit membri ai formațiunii paramilitare a partidului lui Hitler, așa-numitele *cămăși brune* – S.A. (Sturmabteilung), ascunși în subsolurile clădirii unde ei amplasaseră canistre cu lichide inflamabile. Poliția a prins un vagabond, Marinus van der Lubbe, cetățean olandez, care a declarat că el este piromanul.

După ce i-a fost adusă la cunoștință vestea incendierei Reichstag-ului, Hitler a decis: „*Fiecare activist comunist va fi împușcat acolo unde va fi găsit.*”

²⁷ Alexander Christie Miller, *Presă occidentală și Erdogan: s-a dus iubirea?*, articol publicat în *SE Times* pe 21.06.2011, pe site-ul <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/ro/features/setimes/features/2011/06/21/feature-01>, consultat la 29.02.2012.

²⁸ Carmen Gavrilă, *Cât ține Armenia la prietenia Iranului?*, Radio România Actualități, 25.10.2010, pe site-ul <http://www.newspad.ro/cât-tine-armenia-la-prietenia-iranului,350925.html>, consultat pe 01.03.2012.

Nici pentru social-democrați nu mai există acuma cruțare²⁹. În timpul procesului de la Nürnberg, Göring a recunoscut că listele cu cei care trebuiau executați erau pregătite dinainte. În aceeași noapte, Göring însuși a dictat comunicatul de presă prin care îi incrimina pe comuniști de incendiere și îi acuza de terorism monstruos care ar fi urmat să se concretizeze în incendierea și a altor clădiri guvernamentale, muzee și întreprinderi de importanță vitală pentru țară. Tot în aceeași noapte, Hitler s-a deplasat la reședința președintelui Paul von Hindenburg și l-a convins să declare stare de necesitate. Primul pas important spre preluarea totală a puterii a fost făcut. Guvernul a interzis afișele, toate materialele de propagandă și ziarele opoziției. Liderii comuniști și social-democrați care nu au fost executați au fost arestați și trimiși în lagăre de muncă forțată. Adunările opoziției au fost interzise, iar poporului german i-a fost insuflată teama de teroarea roșie și războiul civil pe care comunistii și social-democrații l-ar fi pregătit. Toate aceste evenimente se petreceau cu doar 9 zile înainte de alegerile parlamentare, planificate pentru 4 martie 1933. Pe 3 martie, la Nürnberg, Göring a ținut o cuvântare în fața unui public numeros, în care a expus obiectivele partidului lui Hitler, referitoare la opoziție: „*Compatrioți! Măsurile pe care le iau nu vor fi stânjenite de niciun fel de scrupule juridice. Aici n-am de făcut dreptate, ci numai de nimic și exterminat, nimic altceva!*”³⁰.

Organizatorii și executanții incendiului Reichstag-ului au fost suprimați pe 30 iunie 1933, în cadrul acțiunii numite „*pucciul lui Röhm*”. Șeful pompierilor din Berlin – Walter Gemp – și șeful poliției care au întocmit rapoarte despre eveniment au fost, la rândul lor, suprimați.

La alegerile din 4 martie, partidul lui Hitler a obținut doar 44% din voturi, insuficiente pentru a impune legea prin care vroia să fie investit cu puteri excepționale. Pentru a-și atinge scopul, a dispus arestarea deputaților comuniști și social-democrați sub acuzația de conspirație, timorându-i, astfel, pe ceilalți parlamentari din opoziție care au votat legea.

După rezolvarea problemei cuceririi puterii în stat, Hitler dorea să devină stăpân absolut și de necontestat și în partidul său. El avea impresia că unii dintre membrii partidului, în special Ernst Röhm, șeful S.A., care avea în subordine 3 milioane de oameni, îi era ostil și avea prea multă putere. În consecință, Hitler a decis eliminarea acestuia și a celorlalți șefi importanți ai S.A., care au primit lovitura de grație pe 30 iunie 1934³¹. Pretextul a fost un presupus complot, menit să preia

²⁹ Joe J. Heydecker și Johannes Leeb, *Procesul de la Nürnberg (ediție necenzurată)*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, an neprecizat, p. 145.

³⁰ *Ibidem*, p. 162.

³¹ Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, Editura Științelor Sociale și Politice, volumul 1, București, 2006, p. 129.

șefia partidului și puterea în stat. Apropiatii lui Hitler i-au înscenat un complot șefului S.A., numit ulterior „*pucciul lui Röhm*“. Au fost arestați aproape toți șefii cămășilor brune și, apoi, au fost executați. Evenimentul a rămas în istorie ca „*Noaptea Cuțitelor Lungi*“³².

La 15 septembrie 1935, Göring a anunțat, la Nürnberg, așa-numitele *legi rasiale* referitoare la interzicerea căsătoriilor cu evrei, a relațiilor extraconjugale cu aceștia și retragerea cetățeniei evreilor. La 26 aprilie 1938, guvernul național-socialist a emis ordine de predare a bunurilor, în special a bijuteriilor, interzicerea practicării oricărui meșteșug de către evrei și de a avea proprietăți. Pe 28 octombrie 1938, 17 000 de evrei polonezi, care se refugiaseră în Germania după Primul Război Mondial, au fost arestați și transportați la granița cu Polonia, unde au fost „*îndemnați*“ cu lovituri de picior și cu paturi de pușcă să treacă în Polonia. Unul dintre evreii deportați i-a scris fiului său – Herszel Grynszpan –, care locuia în Paris, despre drama sa și a celorlalți coreligionari. Cuprins de furie, Herszel Grynszpan a cumpărat un pistol și și-a propus să îl împuște pe ambasadorul german la Paris, pentru a răzbuna suferințele familiei sale și pe cele ale altor evrei deportați și să atragă atenția lumii asupra problemei evreiești în Germania. El a reușit să îl rănească pe consilierul ambasadorului – Ernest von Rath –, care a sucombat în urma rănilor primite. Atentatorul a fost arestat și deportat în Germania. Decesul diplomatului Rath a determinat o „*revoltă spontană*“ împotriva evreilor la München, pe 9 noiembrie 1938, soldată cu vitrine sparte, sinagogi incendiate și peste 20 000 de evrei arestați. Evenimentul a intrat în istorie ca „*Noaptea de Cristal – Kristallnacht*“³³ și marchează un nou pas spre „*soluția finală*“, preconizată de Heinrich Himmler, dar expusă public și explicit de ideologul nazist Alfred Rosenberg, la 28 martie 1941, în publicația *Völkischer Beobachter*. „*În Germania, problema evreiască va fi considerată rezolvată abia atunci când ultimul evreu va părăsi spațiul Marii Germanii*“³⁴. Pentru a evita impresia că doar germanii vor să se înfrupte din averile evreilor, responsabili germani cu „*soluția finală*“ au decis ca și alte state ocupate de naziști să participe la procesul de eliminare a israeliților. În acest scop, Regimul de la Vichy a emis o lege, pe 22 iulie 1941, prin care viza „*eliminarea influenței evreiești asupra economiei naționale*“. În fapt, prin această lege au fost expropriate toate averile evreilor din Franța. Ulterior, evreii din Franța au fost internați în lagăre, în principal la cel de la Darcy, de unde peste 74 000 au fost deportați în Germania. Situația din Franța era similară și în celelalte state satelit sau ocupate. Spre exemplu,

³² Guido Knopp, *Războinicii lui Hitler*, Editura Litera, București, 2010, p. 76.

³³ Jacques Attali, *Evreii, lumea și banii*, Editura Univers, București, 2011, p. 406.

³⁴ Joe J. Heydecker și Johannes Leeb, *lucr. cit.*, p. 349.

din Ungaria și teritoriile ocupate de aceasta, inclusiv Transilvania de Nord, au fost deportați la Auschwitz peste 425 000 evrei, din care nu s-a mai întors niciunul³⁵.

Problema deportărilor și a execuțiilor în masă, practicate de naziștii germani în statele ocupate, a determinat organizarea primei conferințe interaliate pe tema încălcării normelor de drept internațional. Conferința s-a desfășurat la Londra, pe 13 ianuarie 1941, cu participarea Marii Britanii, Belgiei, Cehiei, Franței, Greciei, Iugoslaviei, Luxemburgului, Norvegiei, Olandei, Poloniei. Participanții au decis ca cei vinovați de aceste practici împotriva civililor, indiferent de naționalitatea lor, să fie deferiți justiției. Ulterior, la 7 octombrie 1942, s-a înființat Comisia Interaliată pentru Cercetarea Crimelor de Război, la care au aderat Australia, Belgia, China, Franța, Grecia, Marea Britanie, Olanda, India, Iugoslavia, Canada, Norvegia, Noua Zeelandă, Polonia, Uniunea Sud-Africană și Statele Unite ale Americii. Comisia centraliza dovezi despre crimele și jafurile comise în statele aflate sub ocupație inamică. Lista întocmită până la încheierea ostilităților ajunsese să cuprindă un milion de persoane. Problema criminalilor de război a fost discutată și la nivelul miniștrilor de externe și șefilor de stat din SUA, URSS și Marea Britanie. Primul document important elaborat de „Cei trei mari” este „Declarația comună de la Moscova” din 1 noiembrie 1943, în care se precizează: „Cei care nu au mâinile pătate de sângele nevinovaților să se ferească să ajungă în rândul vinovaților, pentru că cele 3 puteri aliate îi vor urmări în cele mai îndepărtate unghere ale pământului și îi vor preda acuzatorilor pentru ca justiția să își urmeze cursul”³⁶.

Prima conferință aliată la nivel înalt, pe agenda căreia s-a aflat și problema criminalilor de război, a avut loc la Teheran, în noiembrie 1943. În cadrul unui dineu oferit de „Tătucul popoarelor” (Stalin) celorlalți participanți la conferință, acesta a declarat că ar trebui împușcați 50 000 de naziști, adică toți liderii politici și, mai ales, ofițerii de stat major fără de care Germania nu ar mai putea să se ridice curând, în plan militar. Probabil, vorbea din proprie experiență, după ce dispusese decapitarea Armatei Roșii. La auzul acestei propuneri, Churchill s-a opus vehement. Tema a fost reluată la Conferința „Celor trei mari” din februarie 1945, de la Ialta, în Crimeea. Având în vedere persistența divergențelor, Stalin a propus ca problema să fie rezolvată de miniștrii de externe³⁷.

După capitularea necondiționată a Germaniei, în mai 1945, tema pedepsirii conducătorilor naziști a fost obiect al disputei între aliați pentru o bună bucată de vreme. Francezii și britanicii se declarau împotriva deschiderii unui proces, spunând că statele lor au recunoscut guvernul condus de Hitler și, după condamnarea

³⁵ Jacques Attali, *lucr. cit.*, pp. 407-408, 415-419.

³⁶ Joe J. Heydecker și Johannes Leeb, *lucr. cit.*, p. 109.

³⁷ *Ibidem*, pp. 110-114.

foștilor capi naziști, se temeau că lumea îi va condamna pentru că au avut relații diplomatice cu niște asasini. În plină dezbatere pe acest subiect, britanicii au lansat propunerea ca naziștii să fie deportați pe o insulă îndepărtată, așa cum a fost Napoleon I. Propunerea a fost reținută de istorici ca „*Planul Napoleon*“. A fost adusă în discuție și prevederea din Declarația de la Moscova din noiembrie 1943, potrivit căreia acuzații ar trebui să fie judecați de tribunalele țărilor lor. Prevederea a fost considerată nerealistă din cauza istoriei procesului deschis împotriva celor care au declanșat Primul Război Mondial. Atunci, în 1921, la Leipzig, tribunalul german a dat acuzaților 6 sentințe de achitare și 6 pedepse minore de închisoare³⁸. Americanii au insistat pe judecarea naziștilor de către un tribunal internațional, alcătuit din reprezentanții marilor puteri învingătoare, în pofida obiecțiilor britanice și franceze. În final, a fost ales orașul Nürnberg, pentru că avea clădirea tribunalului aproape intactă și pentru că în acel oraș naziștii desfășuraseră cele mai multe congrese și adunări publice și obținuseră cele mai multe succese în plan politic. În plus, la Nürnberg, Göring anunțase legile antievreiești³⁹. Din lista de 199 de acuzați, la Nürnberg au fost judecați numai 21, în perioada 20 noiembrie 1945-1 octombrie 1946. Pentru crimele săvârșite împotriva propriei populații și a populațiilor statelor ocupate – în special evreei, slavii și țigani, considerați „*rase inferioare*“⁴⁰ – (din 8,3 milioane de evrei trăitori în Europa, 5,978 milioane au fost uciși în lagărele de concentrare de la Auschwitz, Birkenau, Buchwald, Belzec, Maidanek, Manthausen, Ravensbruck, Sobibor, Treblinka⁴¹), cei 21 acuzați, judecați la Nürnberg, au avut următoarele sentințe: 12 au fost condamnați la pedeapsa capitală (Göring, Ribbentrop, Keitel, Kaltenbrunner, Rosenberg, Frick, Frank, Streicher, Sauchel, Jodl, Seyss-Inquart și Martin Borman – în contumacie), 3 la închisoare pe viață (Hess, Funck și Raeder), Schirach și Speer la 20 ani de închisoare, Neurath la 15 ani închisoare și Donitz la 10 ani închisoare, iar Fritzsche, Papen și Schacht au fost achitați⁴².

Spre deosebire de conducătorii naziști, torționarii din lagăre nu au fost, toți, deferiți justiției, în pofida faptului că procesul de la Nürnberg definise SS-ul ca organizație criminală, în integralitatea sa. Eșecul comunității internaționale de a face dreptate, consideră Laurence Rees, a fost cauzat nu numai de lipsa de consecvență, de voință și de coordonare între state, referitoare la comportamentul torționarilor de la Auschwitz, care poate fi considerat crimă, ci și din cauza rupturii

³⁸ *Ibidem*, p. 116.

³⁹ *Ibidem*, pp. 116-121.

⁴⁰ Pierre Milza și Serge Berstein, *Istoria secolului XX*, volumul 1, pp. 394, 470-471.

⁴¹ *Ibidem*, p. 471.

⁴² Joe J. Heydecker și Johannes Leeb, *lucr. cit.*, pp. 534-540.

care s-a produs între Est și Vest prin declanșarea războiului rece⁴³. O altă posibilă cauză a scăpării gardienilor și a altor categorii de personal care au aplicat „soluția finală” de pedepsele binemeritate, apreciază Laurence Rees, ar putea fi lipsa documentelor care să-i incrimineze pentru că politica naziștilor la nivel înalt se transmitea verbal. Același autor spune că Hitler nu a pus niciodată nicio rezoluție pe niciun document!⁴⁴. Laurence Rees este contrazis de autorii *Procesului de la Nürnberg*, care scriu că marea șansă a judecătorilor și a acuzatorilor au fost tocmai arhivele naziste întocmite cu meticulozitate. Exceptând câțiva șefi naziști care se temeau să pună rezoluții pe documentele ce ar fi putut deveni compromițătoare pentru ei, majoritatea celorlalți au ținut jurnale și au avut arhive bine puse la punct.

Teroarea japonezilor împotriva chinezilor

În timpul războiului declanșat de Japonia împotriva Chinei, soldații japonezi s-au purtat față de soldații și civilii chinezi cum s-au purtat naziștii germani cu evreii. Cel mai sintetic și mai convingător mod de a exprima atitudinea japonezilor este ordinul pe care un general al armatei imperiale l-a dat soldaților săi: „*Ucideți-i pe toți, ardeți tot, distrugeți tot!*”⁴⁵. Cu toate acestea, Ciang-Kai-Șek, președintele guvernului național din Nanjing și șef al partidului naționalist (Gomindan), considera că „*japonezii sunt ca o boală de piele, pe când comuniștii chinezi sunt ca o boală de inimă*”⁴⁶. Această atitudine și reacția slabă a armatei chineze la atrocitățile săvârșite de japonezi împotriva civililor au determinat o orientare masivă a voluntarilor spre Armata de Eliberare Națională a lui Mao, care a ajuns la aproape 1 000 000 de oameni, cu dezertorii din armata lui Ciang-Kai-Șek, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Teroarea roșie în statele comuniste din Europa de Est

Se poate spune că, într-un fel sau altul, toți cei care au trăit în regimurile comuniste din Europa Centrală și de Est au fost „*un zimț în mașina represivă*”⁴⁷. Unii prin acceptarea lui în tăcere, unii care nu l-au acceptat, dar nu au reacționat, ci s-au resemnat, obișnuindu-se cu el și cei care au fost părtași. În aceste condiții, cum să stabilești responsabilitățile?

⁴³ Laurence Rees, *Auschwitz. Naziștii și soluția finală*, Editura Rao, București, 2007, p. 363.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 48.

⁴⁵ Stephen J. Blank, Lawrence E. Grinter, Karl P. Magyar și Bynum E. Wheaters, *Conflict, Culture and History*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, SUA, 1993, p. 135.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Tina Rosenberg, *Ținutul bântuit*, apud Corneliu Vlad, *Reconcilierea*, Editura Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, București, 2009, p. 135.

Modelul stalinist de exterminare a oponentilor politici a fost preluat și de statele convertite la comunism cu „ajutor“ sovietic, după cel de-al Doilea Război Mondial⁴⁸.

În România, în care, potrivit lui Patrick Pesnot, un român din 15 lucra pentru Securitate⁴⁹, au fost internate în lagăre de muncă forțată 180 000 de persoane, din care câteva mii au decedat în perioada construirii canalului Dunăre-Marea Neagră⁵⁰. Circa 80 000 de țărani au fost aruncați în închisori, pentru că s-au împotrivit colectivizării⁵¹.

Populația Germaniei de Est (R.D.G.) a plătit, la rândul său, tributul de sânge regimului comunist de inspirație sovietică. Documentele poliției secrete est-germane STASI relevă că au fost împușcate aproximativ 600 de persoane anual, care au încercat să treacă ilegal peste zidul care separa Berlinul de Est de cel de Vest sau peste frontieră, în R.F.G., din 1961 (anul construirii zidului) până în 1989⁵².

În Ungaria, după instalarea la putere a lui Mathias Rakosi, în 1948, acesta începe prin a-și decima adversarii din propriul partid. Revoluția din 1956 și intervenția trupelor sovietice în Ungaria s-au soldat cu aproximativ 200 000 de persoane refugiate și 3 000 de persoane ucise. Procesele care au urmat după evenimente au mărit numărul victimelor cu câteva zeci de persoane condamnate la pedeapsa capitală și cu câteva mii condamnate la ani grei de închisoare, amnistiate în 1963⁵³.

În Cehoslovacia, „*Primăvara de la Praga*“ nu s-a soldat cu prea multe victime, în ciuda intervenției a aproximativ 600 000 de militari din statele Tratatului de la Varșovia, mai puțin România, pentru că populația a opus o rezistență pasivă. Au fost arestați doar capii revoluției – Alexander Dubcek și colaboratorii săi apropiați –, dar, după această etapă, „*reprimarea a fost nemiloasă, fără precedent în universul comunist, poate cu excepția Revoluției culturale chineze*“⁵⁴.

În Europa de Est, mai ales în ultimele decenii de existență ale regimurilor totalitare, se folosea, cu mai mare intensitate, influențarea psihologică, manifestată prin neîncredere în semeni, în cei apropiați, vecini, colegi de muncă, membrii propriei familii și menținerea unei atmosfere de suspiciune și neliniște.

⁴⁸ Laurence Freedman, *The Cold War. A History*, Cassell & Co, Londra, 2001, p. 17.

⁴⁹ Domnul X Patrick Pesnot, *Spionii ruși de la Stalin la Putin*, Editura Litera, București, 2010, p. 118.

⁵⁰ Tom Gallagher, *Furtul unei națiuni. România de la comunism încoace*, Editura Humanitas, București, 2005, pp. 65-66.

⁵¹ Denis Deletant, *Communist Terror in Romania. Gheorghe Gheorghiu-Dej and the Police State*, Hurst, Londra, 1999, p. 5, apud Tom Gallagher, *Furtul unei națiuni*, p. 66.

⁵² Thomas Parish, *op. cit.*, pp. 38-40.

⁵³ Domnul X, Patrick Pesnot, *lucr. cit.*, pp. 57-67.

⁵⁴ *Ibidem*, pp. 81-87, 125.

Teama de pierderea locului de muncă și a poziției sociale, spaima de puterea colectivă a întregului popor⁵⁵, căreia nu i te poți opune, au fost sentimentele predominante ce au inhibat opoziția oamenilor din statele comuniste.

Aflarea adevărului despre opresori și oprimați a fost posibilă acolo unde arhivele au fost întocmite cu grijă și chiar responsabilitate pentru istorie și pentru generațiile următoare. Soljenițin deplângea starea arhivelor din perioada leninistă și stalinistă, fapt pentru care cele mai multe estimări referitoare la excesele regimului comunist din URSS sunt făcute pe baza mărturiilor unor oameni care au fost în lagăre sau, în puține cazuri, a unora dintre cei care au slujit sistemul ca torționari.

Naziștii au avut arhive întocmite cu pedanteria caracteristică germanilor, dar le-au ascuns pentru a nu fi folosite împotriva lor. Din fericire, majoritatea acestora au fost găsite și au constituit probe indubitabile în cadrul procesului de la Nürnberg. În Republica Democrată Germană, arhivele au fost parțial distruse, dar, după intervenția maselor populare, cea mai mare parte a acestora a fost păstrată intactă și a fost folosită la aflarea adevărului⁵⁶.

În Ungaria, a fost sustrasă sau distrusă o mare parte din arhive. Și în alte state europene foste comuniste s-a distrus o parte din arhive și au fost sustrate documente din acestea. Unele state au stabilit perioade mari de timp de declasificare a arhivelor secrete – de la 50 de ani în Spania, 75 de ani în Portugalia și Rusia, până la 100 de ani în Brazilia⁵⁷ sau au desecretizat o parte a arhivelor, dar există suspiciuni de instrumentare politică din cauza modului în care au fost prelucrate⁵⁸.

Tranziția de la totalitarism la democrație a fost diferită în statele fostului bloc comunist din Europa – de la „*revoluție de catifea*” și o trecere progresivă spre democrație până la confruntări sângeroase.

Epurări, război civil și „*revoluție culturală*” în China lui Mao Tzedun

În încercarea de a stârpi comunismul în China, comandantul militar dominant din nordul țării – Wu Peifu – a ordonat arestarea și executarea muncitorilor și a comuniștilor participanți la mișcările de protest inițiate de aceștia pentru drepturi, la 07.02.1923. Acțiunea a rămas în istorie ca „*Masacrul din șapte februarie*”⁵⁹.

⁵⁵ Corneliu Vlad, *Reconcilierea*, Editura Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, București, 2009, p. 138.

⁵⁶ Domnul X, Patrick Pesnot, *lucr. cit.*, p. 169.

⁵⁷ Corneliu Vlad, *op. cit.*, p. 144.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 154.

⁵⁹ Maurice Meisner, *Mao Tzedun, profil politic și intelectual*, Editura Historia, București, 2008, p. 65.

Cele mai multe victime în rândul revoluționarilor din China, în deceniul trei al secolului XX, au fost produse de așa-numita „*Teroare albă*“. Acțiunea a fost inițiată de Cian-Kai-Şek, preşedintele guvernului național din Nanjing și conducătorul partidului naționalist (Gomindam), care i-a ordonat armatei să-i zdrobească pe foștii aliați – comuniștii –, pentru că trecuseră la împărțirea pământurilor latifundiarilor și la ocuparea întreprinderilor industriale. „*Teroarea albă*“ a început în Shanghai în aprilie 1927 și a continuat, secerând milioane de vieți, în special de țărani, pentru că aceștia loviseră în interesele majorității ofițerilor, proveniți din marii proprietari de pământ⁶⁰.

Ca și Lenin și Stalin, Mao a folosit politici de epurare a partidului pe care l-a condus. Prima epurare a Partidului Comunist Chinez (P.C.C.) a inițiat-o în perioada 1930-1931. Cauza a fost suspiciunea de apartenență a membrilor de partid la organizații contrarevoluționare. Câteva mii de membri au fost excluși din P.C.C. în acea perioadă, din care cel puțin jumătate au fost executați. Pe de altă parte, războiul civil din China din perioada 1927-1949, ai cărei protagoniști au fost cei din P.C.C., condus de Mao și partidul naționalist, aflat sub conducerea lui Cian-Kai-Şek, a „*produs*“ mai multe milioane de victime, în principal dintre susținătorii lui Mao⁶¹.

În februarie 1951, în timpul Războiului din Coreea, generalul Douglas MacArthur, comandantul forțelor internaționale din Coreea de Sud, care acționau sub mandat ONU împotriva forțelor agresoare ale Coreei de Nord, preconiza extinderea războiului în China, pentru a o elibera de comunism. Pentru că MacArthur a încălcat dispozițiile preşedintelui Truman de a nu provoca intervenția Chinei în război, a fost destituit⁶². Riscul confruntării militare cu SUA pe teritoriul chinez se putea combina cu posibila reluare a războiului civil. În calitate de șef de partid și de stat, Mao a emis un decret în care publica „*regulamentul de pedepsire a contrarevoluționarilor*“, din cauza căruia aproximativ 2 000 000 de presupuși și reali oponenți au plătit cu viața⁶³.

Germenii „*Revoluției culturale*“ chineze au fost plantați în discursul lui Mao din iunie 1965, cunoscut ca „*O sută de flori*“, prin care acesta încerca atragerea intelectualității de partea comuniștilor, îndepărtată de campaniile de „*reformare a gândirii*“ și „*remodelare ideologică*“, inițiate după victoria din 1949 asupra gomindamiștilor. Sub sloganul „*O sută de flori*“, Mao pretindea că dorește stimularea dezbaterilor libere despre problemele partidului și ale țării, în realitate însă el pregătea o nouă campanie de epurare a partidului, vizând, mai ales, conducerea acestuia,

⁶⁰ *Ibidem*, pp. 80-81.

⁶¹ Maurice Meisner, *lucr. cit.*, pp. 107-129.

⁶² Pierre Milza, Serge Berstein, *Istoria secolului XX*, volumul 2, p. 33.

⁶³ Maurice Meisner, *lucr. cit.*, p. 184.

care încerca să îi limiteze puterile, sub influența „discursului secret” al lui Hrușciov din 25 februarie 1956, care demasca abuzurile lui Stalin și cultul personalității. Avalanșa de critici la adresa partidului i-a oferit lui Mao pretextul de a impune epurarea partidului de cei „de dreapta”, care se transformaseră într-o nouă clasă conducătoare, cu servitori, școli speciale pentru copiii lor și alte privilegii. Au fost îndepărtați din partid aproximativ 1 000 000 de membri din cei 13 000 000 existenți în septembrie 1966, când a fost declanșată operațiunea. Majoritatea celor excluși au fost trimiși la reeducare în mediul rural. Trădându-i pe cei pe care îi invitase la combativitate, Mao a recâștigat controlul total asupra partidului și a stopat disidența împotriva sa, care începuse să ia amploare între membrii conducerii partidului.

Obsesia lui Mao că cei din conducerea partidului vor să orienteze țara spre capitalism l-a determinat să pregătească „Marea Revoluție Culturală Proletară”, prin care urmărea educarea tineretului în spirit comunist (al gândirii lui Mao), transformarea conștiinței revoluționare a poporului („replămădirea poporului”) și înlăturarea cadrelor corupte, „care pot fi cumpărate cu numai câteva pachete de țigări”. Esența „Revoluției Culturale” era conținută în Directiva Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez din 16 mai 1966, semnată de Mao. Programul „Revoluției Culturale” în 16 puncte a fost înscris în „cărțicica lui Mao”, distribuită în peste un miliard de exemplare pentru a fi cunoscută de masele populare. Populația era îndemnată să se revolte împotriva ordinii stabilite de „burghezia comunistă”, „pentru a reorganiza puterea politică în acord cu principiile democratice ale Comunei din Paris din 1871”. Deși Mao proclama „eliberarea maselor” fără utilizarea forței și afectarea economiei, „Gărzile Roșii” – constituite majoritar din studenți și elevi de liceu susținători ai lui Mao –, care erau principalii vectori ai noii revoluții, au comis abuzuri, în principal împotriva intelectualilor. Ulterior, mișcarea de eliberare a maselor a cuprins și muncitorii care au organizat greve, demonstrații și atacuri violente la adresa administrației locale și a organelor de partid. Dezordinea din țară, produsă de acțiunile maselor, l-a determinat pe Mao să ceară armatei să restabilească ordinea după „vara fierbinte din 1967”. În acea perioadă, majoritatea țării devenise nefuncțională din cauza răsturnării conducerilor locale ale administrației de partid și de stat, iar noile conduceri refuzau să mai recunoască autoritatea Beijingului. Reprimarea a însemnat peste o jumătate de milion de victime, produse, în principal, în primăvara și vara anului 1968. Ulterior, aproximativ 4 milioane de tineri au fost trimiși în mediul rural pentru reeducare, ei fiind catalogați ca „generația pierdută”. „Revoluția culturală” a fost declarată încheiată în aprilie 1969, la Congresul al IX-lea al P.C.C.⁶⁴. Bilanțul real al „Revoluției culturale” nu a fost dat

⁶⁴ *Ibidem*, pp. 185-279.

publicității niciodată, însă Hu Haobang, secretarul general al P.C.C., a declarat pe 9 aprilie 1986 că „*Revoluția culturală a fost pentru partid și stat o catastrofă teribilă, care ar fi putut fi evitată*”⁶⁵.

Grupul conducător al „*Revoluției culturale*” a intrat în istorie sub numele de „*Banda celor patru*”, constituită din: Jiang Qing – a treia soție a lui Mao, Zhang Chunqiao – lider de partid în Shanghai –, Wang Hongwen – sindicalist și ofițer politic cu rang înalt în Armata Populară Chineză de Eliberare – și Yao Wenyuan – propagandist. După decesul lui Mao, în 1976, cei 4 au fost arestați, judecați în proces public, transmis la televiziune și condamnați: Jiang Qing și Zhang Chunqiao la pedeapsa capitală, comutată ulterior la detenție pe viață; Wang Hongwen la detenție pe viață, iar Yao Wenyuan la 18 ani de detenție⁶⁶.

Salvarea de comunism prin dictaturi militare?

Dictatorul Augusto Pinochet a pretins că a salvat Chile de la haosul socialist al președintelui Salvador Allende, în timpul procesului intentat pentru cele 3 000 de persoane ucise⁶⁷ și pentru alte câteva mii torturate sau obligate să se exileze. Crimele au fost produse în perioada 1973-1988, când a fost șeful autoproclamat al statului. În 1988, după mai multe presiuni internaționale, a acceptat organizarea unui referendum prin care poporul era chemat să se pronunțe asupra formei de organizare socială a statului. Cum poporul a decis renunțarea la dictatura militară, Pinochet s-a conformat, dar și-a asigurat un loc de senator în Parlament, pentru a avea imunitate. În 1998, a fost arestat la Londra, pe baza unui mandat emis de Spania, prin care era acuzat că, în timpul regimului său, a fost ucis un cetățean spaniol. Ulterior, i s-a permis să revină în Chile, unde urma a fi judecat pentru crimele săvârșite în timpul dictaturii militare pe care a impus-o țării. A fost condamnat, dar eliberat din cauza vârstei înaintate și a diminuării responsabilității⁶⁸.

În America Latină, scrie Tina Rosenberg, natura crimelor de stat a fost diferită de cea din Europa de Est. Dictatorii militari latino-americani au recurs permanent la violență pentru a-și elimina adversarii politici prin asasinat, torturi și dispariții forțate. În Argentina, 13 000 de persoane au dispărut sau au fost asesinate. În Guatemala, se estimează că mai mult de 100 000 de persoane au fost ucise. Deși aceste fapte sunt cunoscute, autorii lor sunt totuși liberi. Mai mult decât atât,

⁶⁵ Pierre Milza și Serge Berstein, *Istoria secolului XX*, volumul 2, p. 448.

⁶⁶ Thomas Parish, *op. cit.*, p. 33.

⁶⁷ Corneliu Vlad, *op. cit.*, p. 137.

⁶⁸ Tom Ambrose, *lucr. cit.*, p. 9.

de cele mai multe ori, autorii crimelor sunt cunoscuți și de urmașii, rudele și prietenii celor dispăruți, dar ei nu pot face nimic⁶⁹.

În America Latină era o diferențiere clară între cei care au oprimat și cei care au fost oprimați. În marea majoritate a statelor latino-americane au fost dictaturi militare în care dictatorii îi cereau populației tăcere și supunere, fără să încerce implicarea cetățenilor în politica lor anticomunistă. Un bun cetățean era cel care nu făcea politică. În capitala Uruguayului, Montevideo, locuitorii se întâlnesc pe străzi cu cei care i-au torturat, iar în Argentina, mamele celor dispăruți știu exact cine sunt cei care le-au răpit copiii. Făcând o paralelă între Europa de Est și America Latină, se poate spune că în Europa totalitară „*au fost regimuri criminale, iar în America Latină regimuri de criminali*”⁷⁰.

Pol Pot, Khmerii roșii și „Câmpiile Morții”

În baza doctrinei îndiguirii, SUA și o parte a aliaților săi au intervenit în Vietnamul de Sud pentru a interzice cucerirea acestei țări de vecinul său din nord și instalarea unui regim comunist. După retragerea forțelor militare americane, Vietnamul de Nord a cucerit Vietnamul de Sud, reunificând țara sub un regim comunist.

În Cambodgia, țară vecină Vietnamului, după retragerea trupelor americane din Indochina, regimul democratic al prințului Norodon Sihanouk a fost răsturnat de generalul Lon Nol, care a fost, la rândul-i, răsturnat de Khmerii roșii, conduși de Pol Pot, pe 30 aprilie 1975⁷¹. Pol Pot a devenit prim-ministru și l-a ținut pe Norodon Sihanouk într-un regim de arest la domiciliu timp de un an, apoi l-a lăsat să emigreze în China, după ce a abdicat. Pol Pot a condus țara cu o cruzime greu de imaginat, instalând „*lagăre de exterminare*” în toată țara, în care au fost exterminate peste 1 000 000 de persoane⁷². În plus, șeful Khmerilor roșii a decis evacuarea majorității populației orașelor în zone rurale, pentru a fi educată prin muncă. Această decizie aberantă și războiul civil care a durat până în 1991 au determinat refugierea a aproximativ 1 000 000 de persoane în Vietnam, în principal în Delta fluviului Mekong și a aproximativ 370 000 de persoane în Thailanda. Războiul civil, deportările și masacrele au făcut aproximativ 2 000 000 de victime. Din craniile celor decedați au fost construite piramide în principalele intersecții

⁶⁹ Corneliu Vlad, *op. cit.*, p. 137.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 138.

⁷¹ Laurence Freedman, *The Cold War, a Military History*, Cassell & Co, Londra, 2001, p. 116.

⁷² Dr. Karl Magyar & Dr. Constantine P. Danopoulos – editors, *Prolonged Wars*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, SUA, 1994, pp. 291-295.

ale căilor de comunicații rutiere. Scopul acestei măsuri era asemănător cu cele ale lui Genghis Han și Timur Lenk, care urmăreau să îi îngrozească pe toți cei care ar fi îndrăznit să li se opună. Câmpurile de mine plantate de părțile implicate în războiul civil fac victime și acum, fapt pentru care au fost numite „Câmpiile Morții”⁷³.

Masacrarea kurzilor irakieni de către regimul Saddam Hussein

Fostul șef al statului egiptean – Hosni Mubarak – spunea despre fostul șef al statului Irak – Saddam Hussein – că este un psihopat. Saddam purta tot timpul pistolul la el și nu ezita să-i suprime fizic pe cei care făceau imprudența de a nu fi de acord cu el. Indiferent dacă „opozitia” se manifesta în cadrul unei dezbateri de idei sau în plan politic, dictatorul irakian reacționa violent. Se spune că a împușcat un ofițer superior care, în cadrul dezbaterii planului de campanie împotriva Iranului, a avut obiecții la soluția expusă de Saddam. După încheierea războiului cu Iranul, a fost acuzat că a împușcat mai mulți ofițeri superiori, printre care și generalul Maher Abdul Rashid, erou al aceluia război, a cărui fiică era soția unuia dintre fiii lui Saddam⁷⁴. După intervenția Coaliției Multinaționale în Irak, în 2003, dictatorul irakian a fost capturat și judecat de un tribunal din Bagdad, pentru că a dispus folosirea gazelor letale împotriva rebelilor kurzi din nordul țării. Decizia sa a produs peste 4 000 de victime, majoritatea lor fiind civili. Tribunalul irakian a dispus condamnarea sa la pedeapsa capitală, executată în 2006.

⁷³ *Genocidul din Cambodgia. Pol Pot și câmpiile morții*, articol postat pe 06.03.2010 pe site-ul <http://www.conflictelelumii.blogspot.com/2010/03/genocidul-din-cambodgia-pol-pot-si-cimpiile-mortii.html>, consultat pe 02.03.2012.

⁷⁴ Pierre Salinger și Eric Laurent, *Război în Golf. Dosarul secret*, Editura Tinerama, București, 1991, pp. 14, 17.

CONSIDERAȚII PRIVIND ÎNCHEIEREA OPERAȚIEI, DEZANGAJAREA ȘI EXTRACTIA FORȚELOR

Colonel (r.) dr. Lucian STĂNCILĂ
Locotenent-colonel Marcel-Iulian DOGARU

The end of the operation coincides with the moment when the transfer of all responsibilities to local administration bodies or other structures that have replaced them in the theatre of operation takes place and is followed by the military troops and equipment extraction/redeployment/repatriation operation.

In this respect, in the authors' opinion, at strategic level, the operation is completed when the goals are reached or, sometimes, when the action of the military forces is not needed anymore. The decision in this respect is made by the same bodies that decided to launch it (NATO, the UN or OSCE). At operational level, the operation can be ended when there are required the reorganisation of the Multinational Forces or the repatriation of national contingents and, at tactical level, when the respective structure has completed the rotation cycle in the theatre of operations or is assigned a new mission, with a different characteristic.

Keywords: *operation; extraction; disengagement; redeployment; repatriation*

Problematika încheierii operațiilor întrunite multinaționale și a participării structurilor Armatei României la acestea trebuie privită, în opinia noastră, dintr-o perspectivă triplă: una strategică, ce vizează ansamblul operației așa cum este ea gândită politic și militar, una de nivel operativ, ce vizează competențele statelor contribuatoare cu forțe, și una de nivel tactic, ce privește durata menținerii în teatru a fiecărui contingent și mecanismul de rulare a forțelor.

La nivel strategic, încheierea operației are loc atunci când obiectivele au fost îndeplinite sau, uneori, atunci când acțiunea forțelor militare nu se mai justifică¹, luarea deciziei în acest sens aparținând aceluiași organisme care au decis executarea acesteia (NATO, ONU sau OSCE). La nivel operativ, încheierea operației poate avea loc atunci când se impune restructurarea Forței multinaționale și repatrierea unor contingente naționale sau schimbarea misiunilor acestora, iar la nivel

Colonel (r.) prof.univ.dr. Lucian Stăncilă, locotenent-colonel Marcel-Iulian Dogaru – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București.

¹ Conform F.T. – I, *Doctrina operațiilor forțelor terestre*, București, 2007, art. 0323.

tactic, atunci când structura respectivă a încheiat ciclul unei rotații în teatrul de operații sau primește o nouă misiune, cu un alt specific.

Având în vedere considerentele menționate, pentru structurile Armatei României încheierea operației coincide cu momentul transferului tuturor responsabilităților către organismele administrative locale sau altor structuri care le-au înlocuit în teatrul de operații și este urmată de operația de redислоcare în totalitate a efectivelor și tehnicii militare pe teritoriul național.

La nivel strategic, încheierea operației întrunite multinaționale trebuie să se producă, în opinia noastră, atunci când sunt întrunite următoarele condiții politice și militare: toate instituțiile statului funcționează normal; există un guvern ales în mod democratic; legăturile diplomatice au fost reluate cu statele interesate; există un sistem legislativ corespunzător unei societăți democratice; organele administrației locale sunt alese în mod democratic și funcționează normal; siguranța și securitatea internă pot fi asigurate de către forțele proprii; sunt asigurate serviciile vitale pentru populație, iar nivelul de trai al acesteia este acceptabil; principalele elemente de infrastructură sunt refăcute; liderii politici și militari care au generat, declanșat și susținut conflictul au fost capturați și judecați; prizonierii de război au fost eliberați și repatriați.

La nivel operativ și tactic, încheierea operației militare de răspuns la criză nu este condiționată de atingerea aceluiași parametri politici, economici, sociali și militari, ci poate fi determinată și de alte condiționalități, respectiv: expirarea perioadei de timp pentru care structura a fost dislocată în teatrul de operații, urmând să fie înlocuită cu o altă structură, care va prelua misiunea, în cadrul rotației forțelor; atingerea nivelului de stabilitate propus în zona în care structura respectivă a acționat, activitatea fiind una strict de reconstrucție; la nivelul conducerii politico-militare supreme s-a decis trecerea întregului teritoriu și a întregii administrații sub controlul națiunii gazdă și repatrierea tuturor efectivelor.

Condițiile generale ale încetării operațiilor, ca și decizia propriu-zisă de repatriere a forțelor, se stabilesc de către autoritățile constituționale abilitate ale fiecărui stat contribuitor cu forțe, în cazul nostru al statului român, în urma consultării cu liderii politici și militari naționali/ai alianței/coalitiei. După luarea deciziei de încetare a operațiilor militare, comandanții pun în aplicare planurile de redислоcare pe teritoriul național sau, atunci când factorii de decizie politico-militari hotărăsc astfel, într-o altă zonă din teatrul de operații. Dacă încheierea misiunii are loc în cadrul procesului de rotație a forțelor la termenul stabilit, fără ca misiunea contingentului să fie modificată, redислоcarea forțelor trebuie să fie precedată de înlocuirea lor cu o altă structură și de regruparea în interiorul zonei de acțiune.

În cel de-al doilea caz, definit prin atingerea nivelului de stabilitate propus în zona în care structura respectivă a acționat, activitatea comandamentelor și forțelor la încheierea operației este influențată de îndeplinirea sau neîndeplinirea scopului final propus la momentul planificării operației. Pentru aceasta este necesară existența unei idei clare asupra condițiilor ce ar trebui îndeplinite pentru a declara că starea finală dorită a fost realizată. De asemenea, un alt aspect care ar trebui luat în seamă este acela al atitudinii reciproce pe care trebuie să o aibă forțele militare proprii și forțele locale, pentru că nu trebuie subestimată dificultatea unei schimbări a atitudinii mentale și psihice a celor din urmă. Drept urmare, comandantul contingentului român trebuie să se asigure că sunt îndeplinite toate condițiile pentru a se evita reînceperea unor acte ostile și există un plan detaliat privind modul în care vor fi transferate responsabilitățile către forțele locale sau alte organizații. În această situație este recomandată implicarea autorităților locale ce ocupă funcții cheie din cât mai multe domenii de activitate, ca parte integrantă a unei strategii colective².

Încheierea cu succes a unei operații într-unite multinaționale presupune că forțele militare au fost dezangajate, responsabilitățile au fost transferate către forțele locale, iar forțele proprii au fost regrupate și urmează să pună în aplicare planurile de redislocare pe teritoriul național sau într-un alt teatru de operații. Dacă responsabilitățile se predau către forțele locale, comunitatea internațională trebuie să sprijine conducătorii statului în cauză prin intermediul diferitelor organizații politice (ONU, UE, OSCE), în vederea realizării reconcilierii naționale, securității și a unei bune guvernări. Dacă guvernul țării respective demonstrează voință politică și realizează progrese în îndeplinirea acestor obiective, se continuă sprijinul economic, militar și politic. Pe măsură ce guvernul țării devine tot mai capabil de guvernare, autosusținere și apărare, forțele prezente în teatrul de operații se reduc și se realizează transferul comenzii și controlului asupra sectorului de securitate către propriile lor structuri³.

Obiectivul principal al forțelor prezente în zona de operații este consolidarea statului și implementarea unei guvernări democratice. Pentru ca acest scop să fie îndeplinit, securitatea, ordinea publică și paza teritoriului trebuie să fie întărite, după care comanda și controlul pot fi transferate autorităților locale, rezultatul ideal al acestui transfer fiind consolidarea guvernării democratice bazată pe puterea legilor, instituțiilor democratice și dezvoltarea unei cooperări politice, o asemenea finalitate politică facilitând accelerarea normalizării și modernizării politicii, economiei și societății statului respectiv.

² *Ibidem*, art. 0320-0322.

³ Conform James A. Baker III, Lee H. Hamilton, *The Iraq Study Group Report*, 2006, p. 4.1.

Întrucât participarea în mod independent cu forțe a statului român la operații în afara teritoriului național este improbabilă în actualul mediu de securitate, vom aborda în continuare mecanismele decizionale specifice dezangajării forțelor care acționează în context multinațional, mai ales că sensului clasic al dezangajării forțelor dislocate în teatre de operații și având misiuni și zone de responsabilitate bine definite i se adaugă cel de „*dezangajare a controlului militar*”⁴, în funcție de situația sistemului de securitate nou creat.

Sintagma semnifică faptul că, după îndepărtarea pericolului sau la modificarea intereselor strategice ale forțelor, deși prezența multinațională poate continua, se trece la atribuirea în mod treptat și sub directa supervizare a forțelor multinaționale a controlului operațiilor, resurselor și instalațiilor către alte organisme, organizații sau entități nonmilitare. Așadar, retrocedarea responsabilităților către autoritățile legal constituite are și o componentă economică și una politică, pentru că procesul nu se manifestă numai în domeniul militar sau în domeniul securității, ci vizează în mod decisiv și domeniile politic și economic. Din această perspectivă, retrocedarea responsabilităților are și o conotație economică, respectiv transferul fondurilor și resurselor internaționale prin instituțiile și instrumentele economice proprii, în cooperare cu organismele internaționale abilitate. Pe de altă parte, dezangajarea politică apare drept o consecință firească a depășirii de către instituțiile și entitățile politice din teatrul de operații a situației de criză.

Odată încheiat procesul de dezangajare a forțelor și de retrocedare a responsabilităților către autoritățile locale sau către o altă structură militară care le-a preluat, pentru structura militară respectivă operația propriu-zisă s-a încheiat, iar forțele trec la desfășurarea ultimei etape, anume operația de extracție din teatrul de operații.

Întrucât participarea unor structuri ale Armatei României la operații întrunite multinaționale se realizează pe baza unui mandat bine definit, clar și în afara oricărei interpretări, care constituie baza legală a operației respective și care reprezintă un element decisiv în stabilirea condițiilor ce pot duce la dezangajarea sau extracția forțelor, în mandatul misiunii se adaugă și prevederile rezultate din tratate, acorduri, rezoluții sau aranjamente ale organizațiilor internaționale sau regionale la care România, ca stat contribuitor, este parte. Desfășurarea acestui tip de operații în ultimii ani a reliefat necesitatea ca forțele să dispună încă de la început, pe lângă mandatul și statutul forțelor, și de o serie de criterii (condiții) privind încheierea misiunii în situații imprevizibile. Ele sunt necesare pentru a preciza limitele

⁴ Conform Christopher Wittmann, *War Termination Theory in Operations Other Than War*, Military Issues Paper, USMC, Command and Staff College, Conference Group 9, 18 aprilie 1995.

în care o structură este abilitată să acționeze pe baza unor criterii, de la criteriile ce definesc obținerea succesului la cele ce stabilesc depășirea unui nivel acceptabil al riscului, eșecul sau cazurile de forță majoră.

Criteriile de dezangajare decurg, așadar, din indicatorii și reperatele asociate obiectivelor și sarcinilor stabilite pe timpul etapei de analiză a strategiei de angajare a forțelor. O astfel de abordare le permite politicianilor să predefinească mai ușor strategia de ieșire din orice tip de operație și să exprime din timp limitele și rezervele, inclusiv din punct de vedere financiar. Decidenții abilitați care finanțează operațiile Forței trebuie să identifice în cel mai mic detaliu implicațiile locale și regionale, de orice natură, care pot influența semnificativ acțiunile forțelor participante. Subordonarea operațiilor controlului politic impune liderilor politici o permanentă cunoaștere a tuturor aspectelor activității militare, pentru a putea, în acest fel, angaja instrumentul militar în mod optim, orice conflict între obiectivele militare și cele politice devenind o posibilă cauză a eșecului înțelegerii reciproce și o permanentă sursă de critică pentru relațiile dintre civili și militari.

În principiu, pot exista patru situații importante referitoare la încetarea participării structurilor Armatei României la operații întrunită multinaționale: angajarea părților aflate în conflict într-un proces de negociere cu caracter de continuitate și care se manifestă încă de la implicarea în respectiva acțiune și fazele preliminare ale acesteia; dacă sistemul politic internațional generează o decizie unilaterală de stopare a implicării militare în gestionarea crizei legată de interesul de securitate al statului român; din motive politice, economice, strategice sau de altă natură, care determină factorii naționali de decizie să opteze pentru soluția încetării operațiilor; dezangajarea și extracția forțelor sunt determinate de presiunea politică internă, atunci când respectiva acțiune își pierde sprijinul opiniei publice.

Prima situație, încheierea operației și, eventual, încetarea participării forțelor la acțiunile ce o caracterizează pentru a face loc negocierii, este fundamentată prin prisma teoriilor și practicilor unanim recunoscute cu privire la negociere, o evaluare rațională a costurilor și beneficiilor ducând la identificarea celui mai benefic scenariu pentru statul român.

Încetarea unilaterală a participării la operația întrunită multinațională constituie baza celei de-a doua opțiuni, care se concentrează pe interesele strategice ale statului român, care ar putea înceta implicarea atunci când costurile continuării acțiunii nu numai economice, ci și cele politice, morale, imagologice depășesc posibilitatea susținerii lor.

A treia situație presupune încetarea operațiilor ca urmare a opțiunii decidentului național, adoptată din rațiuni întemeiate, care au modificat perspectiva asupra contextului politico-militar referitor la conflict, iar ultima ia în considerare

efectele politice interne și nu internaționale în decizia de încetare a participării la misiune.

Fără îndoială, există și alți factori care pot influența încetarea participării militare a României la operații întrunite multinaționale, dezangajarea și extracția forțelor, între ei situându-se și rolul mass-mediei în generarea unor curente în opinia publică ce pot determina inițierea retragerii de la participarea cu trupe la o astfel de operație.

Ieșind din planul mai larg al deciziei politice, dezangajarea forțelor și încheierea operației se poate face și în vederea regenerării acestora, în condițiile existenței unor pierderi importante, ca etapă premergătoare redислоării într-un raion situat în teatrul de operații, în cadrul forțelor de rezervă sau în altă zonă pentru refacerea capacității operative, cu alte cuvinte din rațiuni pur militare. Într-un asemenea cadru, decizia privind dezangajarea forțelor poate să urmărească introducerea unor structuri noi în operație, redислоarea la încheierea turului operativ sau la terminarea mandatului, refacerea unităților care au executat misiuni o perioadă îndelungată, punerea în practică a unui plan mai amplu sau modificarea misiunii.

Din punct de vedere tactic, dezangajarea forțelor se realizează printr-o operație de înlocuire sau de retragere, indiferent dacă prin acest tip de operație o altă structură de forțe va prelua responsabilitatea misiunii sau dacă eșalonul superior decide în zona de responsabilitate proprie restructurarea dispozitivului și redistribuirea misiunilor.

Întrucât, după toate probabilitățile, majoritatea operațiilor militare desfășurate de structurile Armatei României au caracter multinațional, opțiunea statului român de a-și dezangaja și redислоa sau extrage forțele parțial sau în totalitate este condiționată nu numai de acorduri, tratate și mandatul Forței care stau la baza luării deciziei de dezangajare, ci și de o serie de mecanisme existente la nivelul fiecărui stat sau organizații. De aceea, extracția forțelor trebuie să fie flexibilă și în acord cu progresele politice realizate în procesul de gestionare a crizei, în funcție de situația concretă, operația de extracție a forțelor din teatrul de operații fiind parțială, desfășurată în mod gradual și complet sau poate fi o evacuare rapidă (de urgență), dacă situația din zona de conflict s-a deteriorat⁵.

În cazul în care dezangajarea și extracția se execută în baza deciziei luate ca urmare a încheierii misiunii sau a unui ciclu de rotație, pentru această operație se alocă timp suficient, astfel încât să se evite pierderile materiale și se poate executa pe regiuni, sectoare, districte, orașe și direcții, spre raioane de așteptare (concentrare) în vederea îmbarcării spre port, aeroport, stații de cale ferată.

⁵ Conform *F.T. – I, doc. cit.*, art. 0628.

Extracția forțelor presupune transferul unităților, personalului și al materialelor din zona în care sunt dislocate pentru executarea unei misiuni în altă zonă, pentru o angajare ulterioară a forțelor. Există, din această perspectivă, patru etape ale extracției unei forțe: regruparea forțelor și pregătirea activităților pentru redislocare; deplasarea la/și activitățile din porturile/aeroporturile de îmbarcare; deplasarea la porturile/aeroporturile de debarcare; recepția, staționarea, deplasarea spre zona de așteptare și integrarea forțelor.

Decisive în extracția forțelor sunt momentul transferului de autoritate și predarea misiunii, activități ce se realizează, de regulă, înaintea executării redislocării, pe baza planurilor privind transferul și terminarea misiunii, realizate încă de la începerea acesteia. Terminarea misiunii poate astfel presupune predarea misiunii către autoritățile țării gazdă sau către alte forțe sau organizații. Indiferent de împrejurări însă, predarea misiunii necesită o planificare detaliată și o atență coordonare, care să permită ca, după finalizarea transferului de autoritate, efortul structurii participante la operația întrunită multinațională să fie concentrat asupra regrupării și pregătirii pentru dislocare pe teritoriul național.

După dezangajarea forțelor de pe misiuni, acestea se deplasează în mod eşalonat într-un raion de adunare pentru reorganizare, odihnă și pentru pregătirea redislocării, situat în afara zonei de angajare imediată. Deplasarea la și de la raionul de adunare se face pe cât posibil în ascuns, în condiții de vizibilitate redusă și cu luarea măsurilor de siguranță necesare. Pregătirea pentru redislocare poate fi realizată nu numai în teatrul de operații, ci și în zone de tranzit situate în afara acestuia și include activități pe linie de personal, aprovizionare și verificare necesare pregătirii pentru asigurarea capacității de a executa deplasarea și, dacă este imperios, de a desfășura operații viitoare în cel mai scurt timp.

În raionul de adunare, unitățile execută reorganizarea, redistribuirea materialelor și activitățile de pregătire a deplasării către raionul de așteptare sau direct către portul/aeroportul de îmbarcare. Deosebit de importante în acest raion sunt activitățile pe linie de personal, respectiv verificarea medicală, acordarea de distincții și decorații, evaluarea fizică și a capacității de luptă, actualizarea documentelor personale, a celor pe linie financiară, completarea evaluărilor și caracterizărilor pentru personalul aparținând altor structuri și care își încheie activitatea în cadrul forțelor ce se redislocă.

Raionul de așteptare pentru redislocare reprezintă locul în care activitățile se concentrează pe deplasarea către aeroportul/portul de îmbarcare. El poate coincide cu raionul de adunare, dar poate fi și unul distinct atunci când dispersarea forțelor împiedică organizarea eficientă în raioanele de adunare, amenințarea unui atac este prea ridicată în raionul de adunare sau când infrastructura din raionul

de adunare este inadecvată pregătirii redisolcării. Aici, activitățile pentru redisolcare constau într-un proces de adunare, grupare și organizare a materialelor și echipamentului și, mai ales, a vehiculelor de transport pentru executarea deplasării, separarea personalului de echipament la sau lângă punctul de îmbarcare și pregătirea echipamentului pentru transport. Pentru a se evita aglomerarea în porturi (aeroporturi), raioanele de așteptare sunt stabilite în imediata apropiere a acestora, responsabilitatea revenind structurilor logistice nominalizate în acest sens. De regulă, unitățile execută pregătirea personalului și echipamentului pentru procesarea în vederea redisolcării în aceste raioane, dar, atunci când spațiul în interiorul lor este insuficient, unele activități pot fi executate în raioanele de adunare și în cele de adunare pentru redisolcare.

Existența unei perioade mai mari de timp între dezangajarea forțelor și procesarea în porturi/aeroporturi de îmbarcare poate determina conducerea din teatrul de operații să stabilească raioane de staționare (de regulă, localități sau baze militare), în care forțele să staționeze o perioadă mai mare de timp și unde pot fi planificate diferite tipuri de activități de pregătire a redisolcării sau de operaționalizare structurală specifică zonei de operații de pe teritoriul național, dacă scopul redisolcării este desfășurarea unor operații pentru apărarea armată a țării.

Pe lângă posibilitatea executării transportului pe calea aerului, maritim sau combinat, operația de redisolcare poate lua în considerare și deplasarea pe calea ferată, ca modalitate alternativă sau intermediară de deplasare, dar, în general, căile ferate servesc drept locații intermediare pentru transportul la porturile sau aeroporturile de îmbarcare. În cazul efectuării transportului pe calea ferată, se desfășoară activitățile specifice celorlalte modalități de redisolcare, cu diferențele date de specificitatea transporturilor CF. În acest caz, trebuie organizată de către unități o bună eșalonare pe garnituri, definitivarea indicativelor de transport, inspecția vamală a echipamentelor în cazul în care materialele transportate pe calea ferată urmează să fie apoi încărcate direct la bordul navelor sau aeronavelor.

Finalizarea redisolcării forțelor pe teritoriul național se încheie printr-o etapă intitulată generic în mediu aliat *RSO&I* (recepția, staționarea, deplasarea spre zona de așteptare și integrare a forțelor), în cadrul căreia, la sosirea forțelor în portul/aeroportul și/sau stația CF de debarcare, acestea se deplasează spre zonele de așteptare stabilite, unde își preiau personalul și echipamentul și se constituie pentru deplasarea în garnizoana de reședință în vederea regenerării sau a trecerii la executarea misiunii viitoare. Odată cu reintrarea sub autoritatea comenzii naționale și repatrierea efectivelor, tehnicii și materialelor, participarea la operația întrunită multinațională se încheie.

Atunci când situația în teatrul de operații se agravează brusc sau este nevoie urgentă de regruparea pe teritoriul național, extracția forțelor Armatei României are loc pe baza deciziei Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Autoritatea militară internațională reprezentată de comandantul Forței întrunite multinaționale hotărăște procedurile prin care se extrag forțele din operațiile (misiunile) în curs de execuție, capacitățile care se pun la dispoziție pentru extracție în condiții de securitate și protecție a forțelor.

Extracția rapidă a forțelor se execută în baza unui plan de evacuare în situații de urgență, în acest scop, forțele dislocate în teatrul de operații menținând în permanență actualizat planul de evacuare în situații de urgență, redactat de regulă înainte de a începe misiunea propriu-zisă (angajarea), revizuit și actualizat pe durata perioadei de acțiune a forțelor în teatrul de operații. Planul de evacuare de urgență se pune în aplicare la ordin, în funcție de situația din teren, de regulă când aceasta se agravează, iar prezența contingentului în zona de criză este pusă în pericol.

Procedurile și modalitatea de extracție de urgență trebuie să aibă la bază procedurile de operare standard ale Forței, care descriu elementele de bază prin care personalul și materialele cele mai importante (armament, echipamente de comunicații etc.) vor fi evacuate din zonă.

Ca și în cazul dislocării forțelor în teatrul de operații, în situația extracției rapide, operația se desfășoară cu respectarea anumitor etape și prin executarea unor activități bine definite, în raioane special destinate în acest scop. În principiu, la termenul stabilit de eșalonul superior din teatrul de operații pentru începerea dezangajării și redislocării, forțele execută desprinderea, concomitent cu luarea măsurilor necesare în vederea extracției. Ținând cont de posibilitatea ca situația care determină repatrierea de urgență a forțelor pe teritoriul național să fie complexă și gravă, nu este exclusă o redislocare ca eșalon de asalt sau forță de urmărire. Dacă infrastructura disponibilă pentru transport este precară, planificarea operației de extracție poate include aducerea rapidă a modificărilor necesare în structura detașamentelor precursoare, a elementelor de legătură și a elementelor de sprijin logistic ce se trimit în porturile, aeroporturile sau stațiile CF de îmbarcare și debarcare sau în raioanele de staționare, așteptare și regrupare.

Coordonarea operației de extracție rapidă presupune o viziune clară asupra operației, inclusiv coordonarea și sincronizarea forțelor pe etape de execuție și direcționarea acțiunilor unităților și subunităților din subordine cu ajutorul sistemului de operare în câmpul de luptă prin informații, manevra dinspre front spre adâncime (spate), apărarea antiaeriană, amenajarea genistică a raioanelor,

protecția personalului, comanda, controlul și logistica. Chiar și în cazul unei extracții rapide determinate de situații excepționale, conducerea extracției în context multinațional presupune asumarea deciziilor, loialitate față de aliați, direcționarea forțelor către finalul dorit, dar și anticiparea cursului operațiilor viitoare.

Controlul trebuie să constituie un sprijin dat comenzii prin care să se asigure sincronizarea ajungerii forțelor în locațiile ordonate (raioane, zone, porturi, aeroporturi etc.), identificarea stărilor psihice și emoționale ale forțelor față de situația creată și asigurarea comenzii depline la toate nivelurile, astfel încât forțele să ajungă pe teritoriul național, în raioanele de debarcare în starea dorită.

Bibliografie selectivă

1. ***, *Carta albă a Apărării, proiect*, București, 2011.
2. ***, *Constituția României*, București, 2003.
3. ***, *Doctrina Armatei României*, București, 2012.
4. ***, *Tratat de știință militară*, vol. 1 și 2, București, 2001.
5. T. Frunzeti, M. Mureșan, Gh. Văduva, *Război și haos*, Editura C.T.E. A., București, 2009.
6. M. Mureșan, L. Stăncilă, D. Enache, *Tendențe de evoluție a teoriei și practicii războiului*, Editura U.N.Ap. „Carol I”, București, 2006.
7. M. Mureșan, C. Țenu, L. Stăncilă, *Operațiunile întrunite în războiul viitorului*, Editura U.N.Ap., București, 2005.
8. C. Sîrbu, L. Stăncilă, C. Florea, *Stigmatul războiului*, Editura Sitech, Craiova, 2008.

IMPLICAȚIILE TRATATULUI DE LA LISABONA ASUPRA PROCESULUI DECIZIONAL DE PARTICIPARE A ARMATEI ROMÂNIEI LA OPERAȚIILE MILITARE CONDUSE DE UE (II)

Comandor Liviu POPEL

In the second part of the article, the author addresses the national provisions regarding the engagement of forces in EU operations and missions. In this context, the participation with forces and capabilities in operations in 2012 and in the future will continue the efforts towards the fulfilment of certain engagements and responsibilities that devolve upon us as a member of the Alliance, within the EU Common Security Defence and Policy as well as in the context of other international security organisations (UN and OSCE).

The continuity, flexibility and provision of resources will be essential elements in planning the armed forces participation in missions outside the Romanian territory in 2012. Thus, within the CSDP, continuity will be the basic element of planning as far as the theatres of operations in the Western Balkans are concerned, maintaining a presence, as far as possible, at the level of the current one, depending on the operational requirements.

Keywords: *strategic planning; Lisbon Treaty; Athena mechanism; combat structures*

Prevederile naționale referitoare la angajarea forțelor la operații și misiuni ale UE

Potrivit Legii nr. 42/15.04.2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului național, misiunile pe care Armata României le pot îndeplini sunt: de apărare colectivă; în sprijinul păcii; de asistență umanitară; de tip coaliție; exerciții comune; individuale; ceremoniale.

Participarea la operații se execută în baza rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, a deciziilor organismelor internaționale UE, NATO și a hotărârilor structurilor de decizie politică și legislativă ale României, evidențiind opțiunea fermă a țării noastre de integrare, cât mai rapidă, în structurile politico-economice și de securitate europeană și euroatlantică.

Participarea personalului Armatei României la acest tip de operațiuni s-a realizat până în anul 2011 pe bază de voluntariat, militarii fiind trimiși în misiune în urma susținerii unor teste medicale, psihologice, de capacitate și de limbă străină.

Începând cu anul 2011, participarea la misiuni externe nu se mai face pe bază de voluntariat, ea fiind acum obligatorie, conform modificărilor aduse statutului cadrelor militare.

Fondurile financiare, necesare desfășurării în bune condiții a acestor misiuni, sunt suportate din bugetul Ministerului Apărării Naționale. În cazul participării la operațiile și misiunile UE, costurile comune (costurile de operare) sunt suportate, parțial sau total, din bugetul UE prin activarea mecanismului *Athena*. Acestea sunt costurile derivate din funcționarea comandamentului operațional și al forței (OHQ și FHQ) și a elementelor de sprijin (costuri administrative, transportul personalului comandamentelor în și din teatru, informarea publică, spitalizarea personalului, costurile cu barăcile, comunicații). Celelalte costuri diurne, masa, cazarea, transportul forțelor și mijloacelor în și din teatrul de operații, munițiile, costurile de mentenanță și combustibil sunt suportate de națiunea participantă.

După luarea deciziei la nivelul UE (la care există, în prealabil, acordul politic inclusiv al României) de declanșare a unei operații militare, se trece, pe plan național, la analiza modului de participare. Ministerul Apărării Naționale este responsabil de stabilirea nivelului de participare. Pentru aceasta, se solicită propuneri de la structurile subordonate Departamentului pentru planificarea apărării, de la Departamentul pentru relația cu Parlamentul și asistență juridică, Departamentul pentru armamente, Direcția financiar-contabilă, Statul Major General, categoriile de forțe armate etc.

Documentele de bază și documentele de planificare strategică utilizate în procesul de decizie privind participarea la operații sub egida UE sunt prezentate în *tabelul 1*.

INTRĂRI	IEȘIRI
<ul style="list-style-type: none">• Legea nr. 42/15 aprilie 2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român;• Strategia de întrebuințare a forțelor la misiuni în afara teritoriului statului român;• contribuția cu forțe la NATO și UE, conform obiectivelor forței;• acorduri tehnice cu state membre ale NATO, UE sau terțe privind participările în comun la diverse misiuni;• EU Battlegroup Concept;• solicitări primite de la structuri, comandamente, organizații etc.	<ul style="list-style-type: none">• Memorandumul cu forțele și mijloacele Armatei României care pot fi puse la dispoziție pentru participarea la misiuni în afara teritoriului statului român, în anul următor;• Memorandumul cu forțele și mijloacele Armatei României care se trimit la misiuni în afara teritoriului statului român, în anul următor;• Memorandumuri cu forțele și mijloacele Armatei României care pot fi puse la dispoziție pentru participarea la misiuni în afara teritoriului statului român, ca urmare a asumării unor angajamente internaționale de către România (NRF, EUBG, participarea la misiuni ONU, OSCE).

Tabelul 1

Factorul extern declanșator pentru participarea la operații și misiuni ale UE este Decizia Consiliului Uniunii Europene. Factorii interni declanșatori pentru participarea la operații și misiuni UE sunt: Legea nr. 42/15 aprilie 2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român; solicitări ale autorităților politico-militare naționale; angajamente asumate de România în cadrul organismelor internaționale la care este parte.

La nivelul Statului Major General se demarează procesul de analiză prin evaluarea tuturor implicațiilor de către direcțiile din subordine. În cadrul ședințelor Grupului de comandă și al Grupului de lucru pentru operații se stabilește un Plan de acțiune cu măsuri, responsabilități și termene pentru pregătirea participării la misiunea UE. De regulă, în faza inițială de planificare operațională, Direcția planificare strategică este coordonatorul procesului de analiză care se finalizează cu propuneri sau variante de acțiune, ce vor fi înaintate ierarhic ministrului apărării naționale și cu ordine preliminariei pentru pregătirea forțelor participante. În această fază, Statul Major General va analiza solicitarea UE numai din punctul de vedere militar, enunțând doar cerințele și implicațiile bugetare. Pe baza documentelor de planificare, se stabilește nivelul de participare, se prefigurează structurile posibile să execute misiunea și se elaborează ordine preliminariei în consecință.

Ca urmare a deciziei ministrului apărării naționale de participare la misiunea UE, la nivelul Statului Major General se elaborează *Dispoziția de planificare strategică* pe baza căreia se elaborează subsecvent Concepția operației (CONOPS), Ordinul de operații (OPLAN), regulile de angajare (ROE) și ordinul de pregătire și de executare a misiunii către structurile luptătoare subordonate, care, astfel, vor trece la activitățile specifice. Printre acestea se pot enumera exercițiile interne de pregătire, de certificare națională, evaluările internaționale în cazul activării sub o comandă multinațională, pregătirea tehnicii și echipamentelor în vederea dislocării etc.

Prioritățile Armatei României referitor la participarea la operațiile și misiunile UE

Potrivit „*Dispoziției șefului Statului Major General privind obiectivele prioritare ale Statului Major General și structurilor subordonate acestuia pentru anul 2012*“, nr. SMG(S) 97 din 02.12.2011, pentru aplicarea unitară a prevederilor *Strategiei de transformare a Armatei României*, aprobată prin Hotărârea Consiliului Suprem de Apărare a Țării nr. 38 din 29.03.2007, și ale *Directivei nr. 1 privind prioritățile și direcțiile de acțiune ale Ministerului Apărării Naționale pentru perioada 2010-2012* la nivelul Statului Major General și al structurilor subordonate, obiectivul fundamental

al Statului Major General îl reprezintă menținerea unei capacități militare credibile, în măsură să asigure securitatea și integritatea teritorială a României și îndeplinirea angajamentelor militare asumate pe plan internațional, în concordanță cu resursele la dispoziție.

Pentru realizarea obiectivului fundamental, unul dintre obiectivele prioritare constă în îndeplinirea angajamentelor asumate de statul român în cadrul NATO, al UE și al altor organizații internaționale.

În acest context, participarea cu forțe și capacități la operații în anul 2012 și în perspectivă se va înscrie pe linia continuării eforturilor de îndeplinire a unor angajamente și responsabilități care ne revin în calitate de membru al Alianței, în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună a UE, precum și în contextul altor organizații internaționale de securitate (ONU și OSCE).

Continuitatea, flexibilitatea și asigurarea resurselor vor constitui elementele esențiale ale planificării participării forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român, în anul 2012. Astfel, în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună a UE, continuitatea va reprezenta elementul de bază al planificării în ceea ce privește teatrele de operații din Balcanii de Vest, cu menținerea unei prezențe, pe cât posibil, la nivelul celei actuale, în funcție și de cerințele operaționale. De asemenea, este planificată participarea unei fregate, a unui elicopter ambarcat și a unei grupe de operații speciale la acțiunile de combatere a pirateriei maritime în Golful Somalez. Participarea cu ofițeri de stat major în cadrul unor misiuni individuale se va menține la nivelul participării actuale. Participarea în cadrul Grupurilor de luptă ale UE se va menține în limitele angajate deja față de UE și în conformitate cu planurile naționale.

Implicații ale prevederilor Tratatului de la Lisabona asupra procesului decizional de participare la operațiile militare conduse de UE

Implicațiile prevederilor Tratatului de la Lisabona asupra procesului decizional produc efecte care se regăsesc în fiecare din etapele luării hotărârii de participare, respectiv analiza solicitării UE, conducerea pregătirii trupelor proprii în vederea participării la operațiile Uniunii și conducerea acțiunilor trupelor proprii în timpul operațiilor conduse de UE.

În general, în funcție de aceste etape, noile prevederi ale Tratatului de la Lisabona pentru Armata României au implicații de natură procedurală în procesul intern de decizie, de asemenea produc implicații care impun revizuirea planului de dezvoltare și de asigurare a capacităților (forțe și mijloace), al pregătirii forțelor, și, nu în ultimul rând, influențează asigurarea și repartizarea fondurilor destinate participării la operațiile și misiunile UE.

Astfel, implicația principală a Tratatului de la Lisabona asupra procesului decizional intern necesar luării unei hotărâri referitoare la angajamentele față de UE o reprezintă necesitatea schimbării sau adaptării acestuia, în sensul că hotărârile la nivelul conducerii ministerului vor trebui adoptate mai rapid, în conformitate cu resursele umane și financiare disponibile sau planificate. Ne referim la faptul că va trebui să acționăm în mod direct asupra relațiilor funcționale dintre structurile care sunt implicate în procesul de luare a deciziei, precum și asupra definirii precise a responsabilității acestora pentru a avea o reacție eficientă la solicitarea UE. În vederea adaptării relațiilor funcționale între structurile cu responsabilități în planificarea operațională, va trebui să acționăm pentru accelerarea fluxului documentelor între acestea și pentru eliminarea sau optimizarea la strictul necesar a numărului de structuri la care se solicită avizul. Spre exemplu, decizia va fi luată în cunoștință de cauză de către structurile politico-militare (politicile de apărare, structurile financiare etc.), structurile militare (operații, planificare strategică) și nu vor fi implicate pentru avize, în această fază a asumării participării la operația UE, structuri precum instrucția, logistica sau comunicațiile etc. Orice verigă a procesului de avizare trebuie să ducă la eficiența lui și nu la introducerea de piedici sau ambiguități. Multe dintre lucrurile care par importante pentru o anumită etapă pot fi rezolvate pe parcurs, odată cu trecerea la executarea ordinului de participare la operația UE. De asemenea, pentru eficientizarea procesului decizional, apreciem că va trebui acționat și pentru adaptarea prevederilor legislative, în sensul că vor trebui definite proceduri clare și mai simple pentru a permite aprobarea unui răspuns rapid la solicitările UE de angajare în operații (de exemplu, încadrarea în termenul de 5-10 zile, în cazul solicitării participării la misiuni a unui EU BG). Concomitent va trebui asigurat și suportul fizic necesar transferului, cu rapiditate, al informațiilor.

Noua dimensiune a Politicii Comune de Securitate și Apărare (PCSA) prevăzută de Tratatul de la Lisabona implică, cel puțin la nivel de situație potențial posibilă, noi tipuri de misiuni în care UE se poate angaja și, probabil, o creștere și diversificare a acestora. Operațiile și misiunile UE se finanțează, cu acordul și contribuția statelor membre, dintr-un buget comun destinat, în principal, pentru costurile comune de operare care, așa cum am menționat anterior, pot fi pentru decontarea transportului în teatru, comunicațiile pentru operații, chirii pentru echipamente, susținerea spitalelor, cheltuielile de protocol, cheltuielile cu birotica, serviciile etc. Acest buget este gestionat prin *mecanismul Athena*. Contribuția la acesta se face după reguli care asigură un echilibru între statele membre și se bazează pe estimarea făcută de comandantul operației. Bugetul comun se aprobă de COPS.

Din postura de cotizanți, am avea dreptul să beneficiem sau să utilizăm aceste fonduri în folosul forțelor proprii, drept urmare, o analiză completă a efectelor participării sau neparticipării la operațiile și misiunile UE ne poate asigura că gradul de folosire a fondurilor este eficient sau nu, cel puțin utilizarea în folos propriu a contribuției naționale. Din această perspectivă, pe timpul procesului de decizie, ar trebui să fie analizată, pe lângă alte aspecte, și implicația participării cu fonduri la bugetul comun al operației versus fondurile care s-ar putea deconta prin *mecanismul Athena* în cazul angajării cu personal și tehnică de luptă la operație.

Statutul de membru al UE implică acțiuni în întreg spectrul de interes al UE, respectiv pe dimensiunea economică, financiară, judiciară, mediu, militară etc. Privind participarea la îndeplinirea Politicii Comune de Securitate și Apărare (operații și misiuni UE), România va trebui să acționeze pentru aplicarea deciziilor Consiliului Uniunii Europene și ale Comitetului Politic și de Securitate corespunzător așteptărilor celorlalte state membre și nivelului național de ambiție. Din această perspectivă, datorită creșterii nivelului de ambiție al UE, în viitor, România va trebui să acționeze pentru creșterea contribuției naționale la dimensiunea militară a UE, precum și pentru creșterea vizibilității în cadrul Uniunii. În scopul prevenirii formării unei imagini nefavorabile a României față de nivelul de participare și implicare, va trebui să căutăm atingerea unui nivel de implicare asemănător unor state membre cel puțin de aceeași mărime. Din această perspectivă, considerăm că vor trebui găsite resursele necesare pentru creșterea contribuției naționale atât la nivel de reprezentare în cadrul organismelor politico-militare și militare, cât și la nivelul structurilor luptătoare, de angajare cu forțe și mijloace.

Noile tipuri de operații și misiunile UE prevăzute de Tratatul de la Lisabona determină, cel puțin pentru forțele asumate la UE, o schimbare a înzestrării trupelor și o adaptare a programului de pregătire a forțelor pentru a face față solicitărilor specifice acestor operații – misiuni umanitare și de salvare, misiuni de menținere a păcii, operații de gestionare a crizelor, inclusiv misiuni de impunere a păcii, operații întrunite de dezarmare, sprijin acordat țărilor terțe în combaterea terorismului și reforma în sectorul de securitate, consiliere militară și asistență, stabilizare post-conflict. Aceste adaptări sau modificări la nivelul înzestrării și al pregătirii se pot realiza într-o perioadă relativ scurtă de timp, prin reorganizarea a ceea ce există, potrivit unei noi concepții, care să permită elaborarea și îndeplinirea unui program adecvat de achiziție de capacități și a unui program de instruire, potrivit unui calendar adaptat resurselor de timp, financiare și umane previzionate până în anul 2015.

Capabilitățile necesare tipurilor de misiuni ale UE sunt corespunzătoare structurilor de infanterie ușoară (mașini de teren, armament etc.), precum și structurilor CIMIC

și de intervenție la dezastre: corturi, bărci de salvare, autospeciale de intervenție la calamități (buldozere, macarale, alte dispozitive de salvare), elicoptere MEDEVAC, echipamente de detecție a dispozitivelor explozive improvizate (EOD), structură dislocabilă de asigurare medicală, de tipul ROL, stocuri de alimente, mijloace de transport aeriene și navale, inter- și intrateatru de operații, de capacitate medie și mare. De asemenea, pentru a face față solicitărilor UE, este necesar ca, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, să existe stocuri și fonduri pentru a răspunde cerințelor UE de participare la toate tipurile de misiuni, în special cele de tipul non-combat. În plus, pentru a răspunde la întregul spectru de misiuni, Armata va trebui să aibă structuri și personal instruit pentru acordarea de asistență și sprijin către state terțe pentru o gamă largă de activități, altele decât cele militare (de exemplu: reconstrucție, anti-terorism, asistența sectorului juridic, instruirea forțelor de poliție și de securitate, educație etc.).

Totodată, o atenție specială va trebui acordată pentru perfecționarea comunicării între toate structurile implicate, din țară și din străinătate, în scopul creșterii operativității luării deciziilor de către structurile naționale corespunzătoare. În acest sens, apreciem că, în domeniul militar, va trebui intervenit în perfecționarea mijloacelor de comunicații, a lărgirii rețelei de calculatoare a UE și va trebui îmbunătățit accesul la informații clasificate în sensul eliminării unor prevederi restrictive.

Una dintre prevederile Tratatului de la Lisabona a fost înființarea *Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE)*, care are, printre alte implicații, și pe cele referitoare la locul și rolul EUMC, respectiv EUMS. În prezent, la nivelul statelor membre se fac analize, dezbateri și planuri referitoare la definirea și creșterea locului, rolului și misiunii EUMC în noua structură a PCSA. De asemenea, o altă preocupare care va influența procesul decizional european, dar și pe cel național în domeniul politicii de apărare este tendința de simplificare a procesului operațional de conducere a forțelor, la nivelul structurilor UE implicate, deci și a EUMC, ca organism cu funcții consultative în domeniul militar. Prin aceasta se caută eliminarea structurilor cu atribuții redundante, asigurarea supleței decizionale, micșorarea timpului de reacție a Uniunii în cazul crizelor.

Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, confirmă trendul ascendent al dezvoltărilor comunitare în domeniul acțiunii externe, de securitate și apărare, și va conduce la creșterea coerenței și eficienței acțiunilor Uniunii în aceste domenii. Fundamentele instituționale create de Tratat pot avea un impact pozitiv asupra capacității UE de a influența evoluțiile internaționale, dat fiind faptul că, în perspectiva anului 2020, Uniunea încă se va baza pe cadrul instituțional stabilit de acest document.

INTEROPERABILITATEA ȘI STANDARDIZAREA ÎN ARMATA ROMÂNIEI LA CONFLUENȚA CERINȚELOR NATO ȘI ALE UE (II)

Locotenent-colonel Avram-Florian IANCU

In the second part of the article, the author elaborates on the standardisation development and implementation process in the Ministry of National Defence, as the main means of achieving interoperability. The author considers that the implementation of operational standards has led to the development of numerous specific normative documents, doctrines and manuals that lie today at the basis of forces training. On the other hand, the implementation of numerous technical standards has brought about the integration of their provisions in the product specifications for the pieces of equipment and systems intended for acquisition/modernisation.

The author underlines that, by 2015, all the STANAGs must be accepted, and, further more, all the standards with operational and administrative content must also be implemented.

Keywords: *organisational transformations; guidelines; partnership; competences*

Demersuri naționale de răspuns la cerințele de interoperabilitate

România a devenit stat membru al NATO la 29 martie 2004, iar al Uniunii Europene trei ani mai târziu, la 1 ianuarie 2007, dar „realizarea interoperabilității... a reprezentat o provocare, un obiectiv central în cadrul efortului național de integrare a României în NATO, încă din anul 1994, odată cu semnarea Documentului-Cadru al Parteneriatului pentru Pace”²¹.

Acțiunile întreprinse pe plan național pentru a asigura interoperabilitatea Armatei României cu armatele țărilor membre ale NATO/UE au circumscris o gamă largă de demersuri de natură deopotrivă conceptuală și acțională, care, în principal, au vizat restructurarea de ansamblu și modernizarea organismului militar, proces complex, care avea ca scop realizarea unei instituții la nivelul standardelor occidentale de modernitate și eficiență.

Îndeplinirea cerințelor de interoperabilitate poate fi cu greu diferențiată, în funcție de organizația

Locotenent-colonel Avram-Florian Iancu – Direcția planificare strategică, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

²¹ Coordonator colonel (r.) dr. Constantin Moștoflei, *ROMÂNIA – NATO. 1990 – 2002*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002, p. 72, pe site-ul http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/romania-nato_ro.pdf, consultat la 11.03.2012.

căreia i se adresează, deoarece rezultatele obținute în raport cu NATO, deși inițiate mai din timp, pot fi la fel de bine considerate ca progrese și în relația cu UE. Iar acest lucru este facilitat de faptul că România are un sigur pachet de forțe pus la dispoziția ambelor organizații.

În plus, nu ne propunem să intrăm în detalii sau să facem o inventariere a tot ceea ce Armata României a conceput și pus în practică pentru a răspunde adecvat cerințelor pe linia interoperabilității. Ne propunem, în schimb, o prezentare de ansamblu a acestora prin menționarea acelor domenii/zone pe care noi le considerăm relevante pentru interoperabilitate.

❖ *Instruire și educație. Modernizare și achiziții*

Instrucția și educația forțelor au constituit unul dintre domeniile prioritare pentru realizarea interoperabilității și compatibilității dorite. Astfel, în Armata României s-a acționat constant în vederea „schimbării sistemului de instruire, îmbunătățirii procesului de pregătire a personalului și restructurării procesului de învățământ”²².

Ca rezultat, un număr mare de ofițeri a urmat cursurile organizate de Școala NATO/SHAPE sau Colegiul NATO de Apărare de la Roma și alte cursuri organizate de țări membre ale NATO sau PfP, a căror programă curriculară a avut la bază însușirea procedurilor și standardelor specifice armatelor din țările membre ale NATO.

Un rezultat notabil este punerea în scenă a mecanismelor instituționale care au facilitat învățarea limbii engleze de către personalul care încadra „pozițiile-cheie”, astfel încât să aibă competența lingvistică pentru a putea lucra în structuri ale NATO, alături de alte armate.

Un alt domeniu important în care s-au desfășurat demersuri constante pentru realizarea interoperabilității, în special pe componenta tehnică, este cel al modernizării și achiziției de echipamente de luptă. Punctul de plecare al oricărei concepții de înzestrare l-a reprezentat găsirea răspunsurilor optime la cerințele de interoperabilitate ale NATO și ale UE. Printre primele activități concrete desfășurate pe linia interoperabilizării armamentelor, pot fi menționate: conectarea punctului de comandă principal al sistemului de supraveghere aerian ASOC la sistemul integrat NATO; implementarea sistemelor NATO de recunoaștere aeriană la aeronavele MiG-21 LANCER; finalizarea programului de înzestrare cu sisteme radar FPS-117 și aparatura aferentă de transmitere automată a datelor ș.a.

Participarea națională în proiectele multinaționale de dezvoltare a capabilităților inițiate/desfășurate în prezent în cele două organizații, precum *Alliance Ground Surveillance* sau *Strategic Airlift Capability*, ca să numim doar două, sunt tot atâtea exemple de măsuri/acțiuni și eforturi susținute menite să sporească nivelul

²² *Ibidem*, p. 9.

de interoperabilitate al forțelor naționale cu cele ale statelor membre ale NATO și ale UE.

❖ *Contribuția operațională și participarea la planificarea apărării*

Un element important pentru realizarea interoperabilității și, mai mult, pentru testarea acesteia l-a reprezentat și îl va reprezenta întotdeauna participarea la operațiile/misiunile conduse de NATO și UE.

Sub egida NATO, contingente românești au participat la *Forța de stabilizare din Bosnia-Herțegovina (SFOR)*, *Forța Internațională de Pace din Kosovo (KFOR)*, *Misiunea Organizației Națiunilor Unite în Kosovo (UNMIK)* și la desfășurarea în teatru a batalionului din cadrul rezervei strategice *SFOR/KFOR*, precum și operația „*ENDURING FREEDOM*“, în Afganistan. De asemenea, România a sprijinit și participat încă de la început (14 august 2004) în *Misiunea NATO de Instruire – Irak (NTM-I)*. În prezent, țara noastră este unul dintre contribuitorii importanți la *Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (ISAF)*, își menține angajamentul față de *KFOR* și continuă participarea la *Operațiunea Active Endeavour (OAE)* de patrulare în Marea Mediterană, din anul 2005.

În ceea ce privește UE, prezența românească este consemnată încă de la prima operație militară a UE – *CONCORDIA* (31.03-15.12.2003 – FYROM). Ulterior, România a avut contribuții în cadrul operației militare *ALTHEA* (02.12.2004 – Bosnia-Herțegovina) și la cea din Ciad și Republica Centrafricană²³. Mai mult, participarea românească la operațiile UE nu s-a redus la partea militară a acestora, ci a vizat deopotrivă și componenta non-militară. În acest sens, România a participat, în perioada 2003-2005, la *Operația Proxima* (3 ofițeri de poliție), *EUPT Kosovo* (1 ofițer de poliție), *Misiunea de Poliție din Bosnia și Herțegovina* (9 ofițeri de poliție), *Misiunea UE de Asistență și Monitorizare a punctului de frontieră Rafah* dintre Fâșia Gaza și Egipt (2 ofițeri de poliție), *EUPOL R.D. Congo* (1 ofițer de poliție), *EULEX Kosovo* (11 ofițeri de poliție), *EUPOL AFGANISTAN* (5 ofițeri de poliție).

Fără a intra în detalii, amintim contribuția cu forțe atât la *EUBG*, cât și la *Forța de Răspuns a NATO (NATO Response Force – NRF)* ca o dimensiune sau coordonată importantă a realizării interoperabilității forțelor naționale cu cele ale celorlalte state membre. Acest lucru este posibil datorită mecanismelor de integrare și exersare care sunt compatibile/similare și mai mult datorită standardelor de certificare/evaluare care sunt comune pentru ambele organizații ca rezultat al eforturilor constante de evitare a duplicărilor inutile. Acest aspect este relaționat în special cu faptul că o bună parte din statele membre în ambele organizații

²³ *Politica Europeană de Securitate și Apărare*, pe site-ul <http://www.mapn.ro/diepa/>, p. 43.

dispun numai de un singur set de forțe care trebuie să îndeplinească misiuni atât în cadrul NATO, cât și în cel al UE.

În iunie 2004, România și-a asumat primele angajamente față de NATO din postura de membră cu drepturi depline, fapt ce a reprezentat și debutul participării efective a României la *Procesul de Planificare a Apărării NATO (NATO Defence Planning Process – NDPP)*, care vizează realizarea capacităților necesare creării nivelului de ambiție al Alianței. Deși reprezentau în fapt o continuare a PG-urilor angajate în perioada parteneriatului, Obiectivele Forței aduceau elemente noi și un plus de responsabilitate pentru realizarea acestora, necesar pentru a confirma statutul României de contribuitor efectiv la eforturile de apărare ale Alianței. În conformitate cu ciclurile ulterioare ale *NDPP*, în 2006 și 2008, România și-a asumat noi pachete de Obiective ale Forței, în mare parte continuări ale celor anterioare (*FG04* și *FG06*), dar și cerințe noi de îndeplinit corespunzătoare dezvoltărilor și evoluțiilor în procesul de planificare a apărării NATO. Prin pachetul actual de *Obiective ale Forței 2008 (FG 08)*, cerințele operaționale au crescut calitativ, ceea ce a presupus eforturi financiare și tehnologice sporite.

Pentru UE, România a făcut prima ofertă de forțe și capacități militare pentru a fi utilizate în cadrul *misiunilor de tip Petersberg* cu prilejul Conferinței de Angajament a Capacităților Militare (Bruxelles, 20-21 noiembrie 2000), în contextul *HLG 2004*²⁴. În urma reconsiderării raportului dintre contribuțiile României la NATO și la UE, oferta țării noastre a fost îmbunătățită, în sensul realizării convergenței între forțele și capacitățile puse la dispoziția celor două organizații. România a participat la întregul set de activități derulat în scopul adoptării, la nivelul UE, a *Catalogului de Cerințe 2005 (RC 05)*, care definește capacitățile de apărare necesare Uniunii pentru a răspunde obiectivelor *Strategiei europene de securitate și Obiectivului Global 2010 (HLG 2010)*. În acest context, experții români au participat la atelierele de lucru dedicate elaborării Catalogului Cerințelor 2005, Chestionarului privind Obiectivul Global, precum și a *procesului de examinare, analiză și evaluare (Scrutinizing, Analyzing, Evaluating – SAE)* a contribuțiilor transmise de statele membre și în curs de aderare.

❖ *Standardizarea – principalul mijloc de realizare a interoperabilității*

Bazele procesului de elaborare și implementare a standardelor în Ministerul Apărării Naționale s-au pus încă din anul 1977. Activitatea de standardizare, la acea vreme, acoperea în principal domeniul tehnic (documentații, specificații de produse, STAS-uri etc.) și era gestionată de Departamentul pentru armamente.

Odată cu semnarea de către România a *Parteneriatului pentru Pace*, componentele „operațional” și „administrativ” ale standardizării au căpătat o importanță deosebită.

²⁴ *Ibidem*, p. 42.

Pentru acoperirea celor două noi componente, a fost înființat *Biroul de Standardizare* în cadrul *Secției de Tranziție și Integrare în NATO* din Statul Major General. De asemenea, pentru acoperirea laturii tehnice a acestui domeniu, structura din Departamentul de armamente s-a transformat în *Agenția Militară de Standardizare*.

Activitatea de elaborare a standardelor militare în cadrul Armatei României s-a desfășurat pe baza ordinului M.62/1998 pentru aprobarea „*Instrucțiunilor privind desfășurarea activității de standardizare în Ministerul Apărării Naționale și modul de implementare a standardelor militare*” și a „*Metodologiei de elaborare a standardelor militare operaționale și administrative în baza acordurilor de standardizare și publicațiilor aliate în scopul asigurării interoperabilității Armatei României cu structurile militare NATO*”.

În conformitate cu aceste reglementări și pentru a răspunde la cerințele de interoperabilitate ale Alianței, pe baza *Acordurilor de Standardizare NATO* sau așa-cunoscutele *STANAG (STANdardization AGreement)*, au fost elaborate standarde militare operaționale (*SMO*), tehnice (*SMT*) și administrative (*SMA*). Aceste standarde erau folosite de către unitățile angajate în cadrul Parteneriatului pentru pregătirea în vederea participării la operațiile PFP în context aliat.

După momentul invitării din noiembrie 2002 de la Praga, NATO a solicitat statelor invitate să prezinte oficial o „*Declarație de intenție*”, care să cuprindă angajamentul național față de perspectiva statutului de viitor membru al NATO. În capitolul VIII al acestei declarații, prezentată de România conducerii Alianței în decembrie 2002, se prevedea că „*România își menține angajamentul de a înfăptui cu bună credință standardizarea și interoperabilitatea cu NATO*”.

În acest context, a devenit clară necesitatea ca reglementările în domeniul standardizării să fie reconsiderate dintr-o nouă perspectivă – cea de membru al NATO. Prin urmare, au fost demarate procedurile specifice pentru elaborarea unor noi reglementări în domeniu. Fără a intra în amănunte despre evoluția demersurilor de elaborare a acestor reglementări, menționăm că, în noiembrie 2004, au fost aprobate „*SMG/Std.1 – Instrucțiuni privind activitatea de standardizare în Armata României*” și „*Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului de Standardizare și Interoperabilitate*”. Pentru ușurința în exprimare, în continuare, le vom numi *Instrucțiunile Std-1* și *Regulamentul CSI*.

Instrucțiunile Std-1 au adus o nouă abordare a standardizării din Armata României din perspectiva noului statut dobândit de România în primul rând prin definirea standardizării în mod similar cu cel al NATO și sublinierea rolului acesteia ca principal mijloc în realizarea interoperabilității.

De asemenea, *Instrucțiunile Std-1* instituiă și defineau sarcinile de standardizare, precum și relațiile dintre acestea. Astfel, *elaborarea* standardelor de către Armata României, ca organism specializat, este posibilă doar dacă nu sunt identificate sau nu există

standarde ale altor organisme de standardizare (naționale, europene și internaționale) aplicabile în domeniul militar care să poată fi *acceptate/ratificate*. Mai mult, instrucțiunile menționate stipulau faptul că primele două sarcini de standardizare, *elaborarea și acceptarea*, sunt inseparabil și necesar legate de cea de-a treia, respectiv *implementarea standardelor elaborate/acceptate*. În acest fel, implementarea devine elementul crucial, în absența căruia scopul final al standardizării, interoperabilitatea, nu poate fi realizat.

Tocmai pentru aceasta *Instrucțiunile Std-Istipulau* foarte clar și modalitățile concrete de implementare a standardelor, precum și criteriile de confirmare/validare a acestora în funcție de tipul standardelor – operațional, administrativ sau tehnic. Astfel, implementarea tuturor standardelor operaționale și administrative, precum și a celor tehnice care prevedeau aspecte procedurale și specificații inginerești se realiza prin incorporarea prevederilor acestor standarde în acte normative specifice, doctrine și manuale militare (ANSDM). În felul acesta, se instituia, izvorâtă chiar din natura documentelor care le incorporau, obligativitatea aplicării acelor prevederi ale standardelor. Implementarea acestor tipuri de standarde se considera finalizată și confirmată atunci când toți cei cărora li se adresau ANSDM respective le utilizau ca atare în activitatea specifică. Pentru standardele cu conținut tehnic, implementarea se realiza prin încorporarea prevederilor acestora în documentele corespunzătoare procesului de modernizare/achiziționare a echipamentelor sau tehnicii de luptă. Finalizarea și confirmarea implementării se considerau atunci când echipamentele/tehnica adecvată erau în dotarea structurilor unităților vizate, iar personalul o utiliza curent la parametrii de proiectare.

Regulamentul CSI a instituit *Consiliul de Standardizare și Interoperabilitate* ca autoritate de standardizare în domeniul militar, conferindu-i dreptul și responsabilitatea de direcționare și coordonare a întregii activități de standardizare la nivelul Ministerului Apărării Naționale, stabilind, totodată, modalitățile și procedurile de exercitare/îndeplinire a acestora. De asemenea, președintelui CSI i-a fost conferită competența de a semna *Răspunsurile naționale de acceptare și implementare a standardelor NATO*²⁵.

De asemenea, odată cu dobândirea statutului de membru al NATO, au fost operate și o serie de schimbări organizaționale la nivelul Statului Major General pentru a răspunde mai eficient noilor condiții. Astfel, în 2005, *Secția de Tranziție și Integrare în NATO* a primit denumirea de *Secție Planificare a Forței* și a fost încorporată în Direcția Planificare Strategică (J5), care primea, astfel, în responsabilitate problematica standardizării și interoperabilității.

²⁵ Documente specifice prin care statele membre ale NATO transmit poziția națională privind acceptarea unui STANAG și informații referitoare la „*când și cum*” se intenționează implementarea acestuia.

În baza noului cadru de reglementare, Biroul de Standardizare, de acum în organigrama J5, a planificat, coordonat/condus și desfășurat activități specifice care au vizat preponderent acceptarea și implementarea acordurilor de standardizare ale NATO (STANAG). Procesul de acceptare a STANAG s-a desfășurat pe două componente: *componenta neplanificată*, care presupunea acceptarea standardelor noi elaborate de către NATO și avea scopul de a realiza racordarea și sincronizarea cu procesul aliat de standardizare în desfășurare; *componenta planificată*, care presupunea acceptarea STANAG elaborate anterior accederii în Alianță și era destinată recuperării decalajului față de stadiul standardizării NATO.

Având în vedere numărul impresionant de STANAG existente în momentul accederii în NATO (peste 2 000), a fost necesară stabilirea unor priorități în acceptarea acestora. Astfel, *prioritatea întâi* a fost acordată STANAG corelate cu *Obiectivele Forței (FG)* asumate prin *Procesul de Planificare a Apărării NATO*. Aceste standarde trebuiau acceptate și implementate până la termenele la care forțele asumate trebuiau puse la dispoziția NATO. Pentru a preveni eventuale situații care să influențeze negativ evaluarea forțelor destinate NATO, *Instrucțiunile Std-1* stipulau că, în cazul în care implementarea STANAG în modalitatea prevăzută de reglementări nu este posibilă (de exemplu, timp insuficient etc.), acestea puteau fi utilizate pe parcursul pregătirii specifice și pentru exerciții desfășurate în comun cu ceilalți membri ai Alianței prin întocmirea de *Proceduri de operare permanente (Standing Operating Procedures – SOP)* cu aplicabilitate și valabilitate doar la nivelul structurilor implicate.

În *prioritatea a doua* au fost cuprinse standardele care însoțeau doctrinele esențiale ale NATO (din seria *Allied Joint Publications – AJP*) și a căror acceptare era esențială pentru realizarea interoperabilității doctrinare.

Prioritatea a treia au fost considerate standardele care fuseseră anterior utilizate ca bază pentru elaborarea *SMO/A/T*, pornindu-se de la ideea că acestea erau deja cunoscute și că pot fi mai ușor analizate și acceptate conform noilor reglementări. Acest demers a fost însă extrem de dificil și nu a dat rezultatele scontate din mai multe motive: majoritatea specialiștilor care analizaseră inițial aceste STANAG-uri nu mai erau de găsit (ieșiri din sistem, promovări pe alte poziții etc.); structurile responsabile nu aveau o situație exactă a acestora etc. Mai mult, s-a dovedit că analiza inițială și implementarea făcute conform vechilor reglementări au fost doar parțiale și în conținutul *SMO/T/A* au fost incluse, de cele mai multe ori, doar anumite prevederi și nu neapărat în ordinea din STANAG, făcând astfel aproape imposibilă identificarea a ce și cât anume dintr-un STANAG fusese acceptat și implementat. În plus, lucrurile se complicau mai mult în situația în care apăruseră noi ediții ale acestor STANAG care, de multe ori, erau diferite față de cele anterioare.

Cu toate că fusese creat un cadru conceptual și acțional coerent și riguros pentru activitatea de standardizare, nu întotdeauna aceasta s-a desfășurat în condiții satisfăcătoare. Au fost înregistrate o serie de deficiențe în acceptarea și implementarea standardelor NATO, cauzate de un complex de factori de natură obiectivă și subiectivă. Deficiențele au îmbrăcat forme dintre cele mai variate, corespunzătoare zonelor în care s-au produs. Astfel, uneori, analiza conținutului standardelor era defectuoasă, nereușindu-se formularea unei poziții naționale corespunzătoare față de aceasta. De multe ori, pentru a evita o implicare ulterioară în implementare, se prefera neacceptarea standardelor, dar argumentele oferite nu erau de natură să justifice această poziție. Rezervele față de prevederile STANAG nu erau corect formulate. Modalitățile de implementare ale standardelor nu erau întotdeauna cel mai bine alese, deoarece nu se ținea cont de toate relaționările și implicațiile. Termenele de implementare erau foarte îndepărtate față de momentul acceptării (chiar și 10 ani), neținându-se cont de necesitățile curente. Încorporarea necorespunzătoare a prevederilor STANAG în actele normative specifice, traducerea defectuoasă și neadaptarea textului din limba engleză făceau ca textul în limba română să fie neinteligibil.

Dificultățile inerente oricărui început, slaba familiarizare cu noile proceduri, dinamica personalului implicat în activitatea de standardizare, transformările organizaționale și redistribuirile de competențe, procedurile instituționale de comunicare și corespondență, accesul redus la mijloacele moderne de comunicare și de resortul IT, cumulul exagerat de sarcini, cunoașterea limitată a limbii engleze și multe altele pot fi considerate drept cauze obiective ale deficiențelor.

De cealaltă parte, a cauzelor subiective, printre altele, putem numi: insuficienta pregătire generală, de specialitate și mai ales interdisciplinară, experiență redusă, necunoașterea reglementărilor, interpretarea personală a acestora, reticența și rezistența la schimbare și chiar dezinteresul față de sarcini și responsabilități.

Cu toate aceste deficiențe, nu trebuie uitate însă și rezultatele bune obținute în activitatea de standardizare. Portofoliul standardelor acceptate a crescut progresiv de la an la an, situând România în fruntea țărilor din al doilea val de lărgire a NATO.

Implementarea standardelor operaționale a condus la elaborarea a numeroase acte normative specifice, doctrine și manuale care stau astăzi la baza pregătirii forțelor. Pe de altă parte, implementarea a numeroase standarde tehnice a condus la încorporarea prevederilor acestora în specificațiile de produs ale echipamentelor și sistemelor prevăzute pentru achiziție/modernizare.

*

După cum am arătat, demersurile naționale pentru realizarea interoperabilității s-au înscris pe cele două coordonate date de accesarea în cele două organisme euroatlantice (NATO și UE) și, respectiv, de statutul de stat membru al acestora.

Date fiind elementele similare, putem afirma că, în general, nu se poate trage o linie de demarcație foarte clară între demersurile de răspuns la cerințele NATO și la cele corespunzătoare UE. Acest lucru este cu atât mai dificil și inoportun, cu cât, chiar dacă au fost special dedicate pentru o organizație anume, în cele din urmă, efectele măsurilor, prin natura lor, nu pot să nu fie benefice și pentru cealaltă organizație. Acest aspect este facilitat și de faptul că cele două organizații au 21 de membri comuni, iar națiunile au un singur pachet de forțe pe care le pun la dispoziția ambelor organizații.

În ceea ce privește organizația nord-atlantică, cerințele de interoperabilitate au fost și sunt foarte precis formulate, iar recomandările și sprijinul oferit erau direcționate în acest sens. În ceea ce privește UE, nu se poate discuta în mod explicit de o cerință a realizării interoperabilității din partea acestui organism, aceasta este mai mult la nivel declarativ și realizarea acesteia este lăsată în sarcina națiunilor. Din acest motiv, și prin trimerile constante la Alianță (ex. utilizarea standardelor operaționale ale NATO, evaluarea EUBG similară cu cea a NRF), putem privi interoperabilitatea cu UE mai degrabă ca extensie sau ca avatar al interoperabilității cu NATO decât ca un demers independent, de sine stătător. Această abordare ne este sprijinită și de faptul că România oferă același pachet de forțe pentru ambele organisme, în sensul că forțele/capabilitățile naționale cerute prin *Procesul de Planificare a Apărării NATO* sunt în același timp declarate disponibile pentru UE și luate în considerare ca atare în Catalogul de Progrese al Uniunii.

Deși prezentate într-o manieră „condensată”, demersurile naționale arată că România s-a angajat în mod serios și determinant pe linia realizării interoperabilității. Participarea activă la dialogul politic cu NATO și UE, la misiunile sub comanda acestor organisme, asumarea și implementarea inițial a Obiectivelor de Parteneriat, iar ulterior a Obiectivelor Forței, împreună cu toate celelalte acțiuni instituționale și organizatorice de restructurare, instruire și educație a personalului, precum și de achiziție și modernizare a echipamentelor și tehnicii, au condus la obținerea unor rezultate vizibile în domeniul interoperabilității. Consistența acestor rezultate este susținută și de desfășurarea coerentă și riguroasă a standardizării în cadrul conceptual și acțional creat de reglementările în domeniu. Aceste rezultate s-au înregistrat, cu preponderență, în domeniul operațional și administrativ și mai puțin în domeniul tehnic. Asta și datorită faptului că interoperabilitatea tehnicii și echipamentelor presupune resurse financiare importante.

În *Strategia de standardizare*, obiectivele sunt ambițioase. *Până în 2015*, trebuie să fie acceptate toate STANAG-urile și, mai mult, standardele cu conținut operațional și administrativ trebui să fie și implementate. Dacă acest obiectiv

va fi atins, atunci mare parte, dacă nu întregul portofoliu național de acte normative specifice referitoare la pregătirea și utilizarea forțelor, va fi „înnoit“, iar doctrinele, manualele militare, tacticile și procedurile vor fi similare cu cele ale celorlalte state membre ale NATO. Totodată, se va putea considera că *interoperabilitatea operațională* a forțelor naționale a fost realizată. De asemenea, *până în 2025*, standardele cu conținut tehnic vor trebui implementate prin achizițiile/modernizările de tehnică și echipamente. Astfel, dotarea și înzestrarea forțelor naționale vor fi similare cu cele ale celorlalte state membre ale NATO și, prin urmare, va fi realizată și *interoperabilitatea tehnică* a forțelor naționale.

În particular, realizarea interoperabilității *forțelor destinate NATO/UE* constituie o prioritate a standardizării, asta însemnând că STANAG aplicabile acestora, deopotrivă operaționale, administrative sau tehnice, trebuie implementate până la termenele la care aceste forțe trebuie puse la dispoziția NATO/UE. Oricare ar fi obiectivele de realizare a interoperabilității, nu trebuie pierdut din vedere ce urmează după ce acestea vor fi îndeplinite. Astfel, trebuie ținut cont de faptul că, odată atins un nivel de interoperabilitate, menținerea acestuia poate fi o provocare la fel de mare ca și realizarea lui.

Deși îndeplinirea *Obiectivelor Forței* și, implicit, realizarea interoperabilității acestor forțe a constituit întotdeauna o prioritate, „*reducerea continuă a bugetului apărării a determinat întârzieri în realizarea acestora*“²⁶. Tot din cauza resurselor financiare, menținerea capacității operaționale a forțelor deja operaționalizate se realizează cu dificultate. Având în vedere că, din 2008, situația financiară nu numai că nu a cunoscut evoluții pozitive sau cel puțin constante, ci, mai rău, s-a înrăutățit pe fondul crizei economice mondiale, în prezent, România înregistrează întârzieri și deficite în îndeplinirea majorității obiectivelor asumate față de NATO și, pe cale de consecință, și în îndeplinirea cerințelor de interoperabilitate ale celor două organisme.

În concluzie, putem afirma că imperativul realizării interoperabilității Armatei Române cu structurile NATO rămâne de actualitate, chiar dacă s-au realizat pași importanți în domeniu.

Obiectivul *Strategiei de transformare a Armatei României*, conform căruia, în 2025, se va realiza integrarea deplină a Armatei Române în structurile NATO, poate fi însă atins dacă se depun eforturi susținute pentru asigurarea resurselor necesare și, mai mult, dacă se identifică modalități de maximizare a gradului de utilizare a resurselor disponibile. În această idee, vedem o mare oportunitate

²⁶ *Raport privind activitatea Ministerului Apărării Naționale pe anul 2008*, p. 3, disponibil pe site-ul http://www.mapn.ro/legislatie/raport_activitate_MAPN_2008.doc

în proiectele de cooperare multinațională promovate în contextul inițiativelor recent lansate de NATO și UE, adică *Smart Defence*, respectiv *Pooling&Sharing*. Avantajele participării la astfel de proiecte rezidă în posibilitatea ca națiunile implicate să dispună de capacitățile necesare pe care individual nu și le-ar permite din punctul de vedere al costurilor, dar, mai ales, în gradul înalt de interoperabilitate pe care îl au implicit capacitățile dezvoltate în manieră multinațională.

Mai mult, apreciem că trebuie avută în vedere dezvoltarea unei abordări integrate a interoperabilității, care să-i definească repererele conceptuale și practic-aplicative și care să-i asigure rigoarea și coerența necesare. Ne referim, în primul rând, la posibilitatea de a evalua cu acuratețe dacă o capacitate/forță este interoperabilă sau nu. Ne referim, de asemenea, la posibilitatea de a determina cu certitudine, pe bază de criterii clare, cât, în ce măsură o acțiune/demers contribuie la realizarea sau la menținerea interoperabilității. Spre exemplu, este oare evaluarea și certificarea capacității operaționale (*combat readiness*) a unei unități și o evaluare a interoperabilității acelei unități? Care sunt elementele de echivalență?

În absența unui aparat conceptual care să aducă aceste clarificări, vom continua să vorbim despre interoperabilitate la modul abstract, fără să știm în *mod concret* dacă aceasta a fost realizată sau nu sau fără să se știe dacă eforturile întreprinse și-au atins efectul scontat sau nu. Fără aceste informații, nu se poate decide fundamental asupra unor măsuri corective sau preventive care să sporească realmente eficiența și eficacitatea demersurilor de realizare a interoperabilității.

Este clar că nu putem avea o rezolvare pur națională la aceste aspecte atât timp cât interoperabilitatea forțelor naționale trebuie realizată cu forțele celorlalte state membre ale NATO și ale UE. Chiar dacă recente dezvoltări pe problematica interoperabilității din aceste două organizații sunt pași importanți spre o posibilă soluție, considerăm că mai sunt încă multe de făcut. Prin urmare, apreciem că experiența națională acumulată în domeniu este suficient de robustă pentru a susține o participare națională activă și de substanță la dezvoltarea soluției menționate în context NATO și UE.

TERORISMUL AERIAN

– scurt istoric – (III)

General de brigadă dr. Nicolae LUPULESCU

In the last part of the article, the author approaches the main trends and methods regarding terrorist actions. In this respect, the author points out that there are visible a series of important changes in the terrorist methods regarding the use of new technologies, in the movement of terrorist groups along international borders and in the transformation of the sources of support. The use of information technologies, such as the Internet, the mobile phone and the instant messaging, has expanded the global network of more terrorist groups. The terrorist activists and groups have paid more attention to the attacks on Internet websites, attacks that have not killed anybody but managed to draw the attention of the media.

Keywords: *air traffic; terrorist organisations; international security; globalisation*

Tendențe și metode noi în acțiunile teroriste

Audrey Kurth Cronin apreciază³² că, la sfârșitul anilor '90, patru tendințe au devenit vizibile în terorismul internațional: o creștere a incidenței atacurilor motivate religios, o descreștere a numărului total al atacurilor, o creștere a letalității pe atac și creșterea numărului țintelor americane. Procentajul atacurilor teroriste împotriva țintelor americane sau cetățenilor americani din totalul atacurilor teroriste internaționale a crescut dramatic în anii '90, de la 20-25% între anii 1993 și 1995 la aproape 50% în anul 2000³³.

Reflectând la toate aceste tendințe, putem afirma că al-Qaeda și grupurile asociate ei³⁴ sunt vestitorii unui nou tip de organizație teroristă. Chiar dacă al-Qaeda ar înceta să existe, dramaticele atacuri de la 11 septembrie 2001 și efectele lor politice și economice vor continua mult timp de acum înainte să inspire grupări teroriste motivate similar.

Mai mult, este evident că legăturile globale și activitățile pe care al-Qaeda și grupările asociate ei le perpetuează nu sunt pe termen scurt sau neregulate.

General de brigadă magistrat dr. Nicolae Lupulescu – Procuror militar-șef adjunct al Secției Parchetelor Militare din Parchetul Militar.

³² *International Security*, vol. 27, nr. 3, 2002.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Grupările cu legături cunoscute sau pretinse cu al-Qaeda includ Jemaah Islamizah (Indonezia, Malaezia și Singapore), grupul Abu Sazzaf (Filipine), al-Gama al ISLAMIYYA (Egipt), Harakatul-Mujahidin (Pakistan), Mișcarea Islamică din Uzbekistan, Jaish-e-Mohammed (India și Pahistan) și al-Jihad (Egipt).

Interacțiunea dintre politica Statelor Unite, fenomenul globalizării și terorismul internațional vor defini schimbările majore asupra securității internaționale.

Importante schimbări în metodele teroriste sunt vizibile în folosirea noilor tehnologii, în mișcarea grupurilor teroriste de-a lungul frontierelor internaționale și în schimbarea surselor de susținere. Folosirea tehnologiilor informațiilor, precum internetul, telefonul mobil și mesajul instantaneu a extins rețeaua globală a multor grupuri teroriste. Activiștii și grupurile teroriste au acordat mai multă atenție atacurilor pe site-urile de internet, a paginilor de web, atacuri care nu au ucis pe nimeni, dar care au atras atenția mediei.

În anul 1989, hackerii au introdus un *worm* în rețeaua NASA cu scopul de a stopa o lansare în spațiu; în timpul revoltei palestinienilor din octombrie 2000, hackeri israelieni au desfigurat pagina de web a Heybollah-ului; în anul 1999, după bombardarea ambasadei Chinei de la Belgrad de către SUA, hackeri chinezi au atacat website-urile Departamentului de Interne al SUA, arătând imaginile celor trei jurnaliști uciși în timpul bombardamentelor³⁵.

Pe de altă parte, instrumentele informaționale globale au condus la creșterea eficienței în multe activități asociate terorismului, cum ar fi sarcinile administrative, coordonarea operațiunilor, recrutarea de potențiali membri, comunicarea printre aderenți și atragerea de simpatizanți³⁶. Înainte de atacul din 11 septembrie, de exemplu, membrii al-Qaeda au comunicat prin yahoo e-mail; Mohammed Ata, presupusul lider al atacatorilor, și-a făcut rezervărilor online. Deși nu așa de dramatică precum preluarea unui sistem de control al traficului aerian, această practică a utilizării tehnologiei a contribuit semnificativ la eficacitatea grupurilor teroriste și la expansiunea lor³⁷. De exemplu, sincronizarea atacurilor din anul 1998 asupra ambasadelor SUA din Nairobi, Kenza și Dar es Salam, Tanzania și asupra New Yorkului și Washingtonului în anul 2001, nu ar fi fost posibilă fără revoluția din tehnologia informațiilor. Când a fost arestat, în anul 1995, Ramzi Yousef, creierul atacului de la World Trade Center din anul 1993, planificase distrugerea simultană a unsprezece aeronave³⁸. Internetul a devenit un important instrument pentru perpetuarea grupurilor teroriste, atât la vedere, cât și în clandestinitate. Mulți dintre membri ascultă slujbele, colectează bani de la donatori și distribuie mesaje politice la o largă audiență online. Diverse grupuri,

³⁵ Dorothy Denning, *Activism, Hacktivism, and Cyber-Terrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*, pe site-ul <http://www.nautilus.org/infopolicy/workshop/papers/denning.html>

³⁶ Paul R. Pillar, *Terrorism and US Foreign Policy*, Washington DC, Brookings, 2001.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Simon Reeve, *The New Jackals: Ramzi Yousef, Osama bin Laden, and the Future of Terrorism*, Boston, Northeastern University Press, 1999.

precum Aum Shirikyo, Israel's Kahane Chai, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, Partidul Muncitoresc din Kurdistan și Calea luminoasă (*Sendero Luminoso*) din Peru, întrețin website-uri și aproape toate sunt accesibile în limba engleză. Metodele clandestine includ: transmiterea de mesaje încryptate, încastrarea de coduri grafice invizibile folosind stenografia³⁹ și utilizarea internetului pentru a transmite amenințări cu moartea.

Toate acestea ne ajută să explicăm expansiunea și perpetuarea tendințelor în terorism ce au fost deja observate: de exemplu, pierderile crescute de vieți omenești sau bunuri sunt obținute prin atacuri simultane, o transmitere direct din locația teroristă este posibilă datorită comunicării prin internet, iar ideologia religioasă extremistă este răspândită prin website-uri și transmisiuni video accesibile din lumea întreagă, permițând crearea online de celule teroriste oriunde în lume.

Analizarea terorismului ca ceva separat de globalizare este înșelătoare și potențial periculoasă. Globalizarea și terorismul sunt aspecte complicat de împletite, ce caracterizează securitatea internațională în secolul XXI⁴⁰.

*

Terorismul aerian se manifestă rar, dar consecințele lui sunt devastatoare. Înainte de 11 septembrie 2001, aeronavele de linie erau utilizate de pirații aerului, în general, ca mijloace de constrângere a guvernelor pentru eliberarea deținuților politici sau pentru obținerea unor sume importante de bani în scopul finanțării acțiunilor teroriste.

Acțiunile teroriste au fost dezvoltate inițial sub umbrela naționalismului de stat, fapt care s-a schimbat fundamental în timp, prin evoluția fenomenului terorist. Astăzi, prin natura lor, cele mai multe organizații teroriste au caracter internațional. Membrii acestora pot procura informații, fonduri și arme prin mijloace mai puțin tradiționale, iar posibilitatea de urmărire și localizare a lor este mult mai dificilă.

Totodată, teroriștii și-au perfecționat strategiile și tacticile de acțiune, prin studierea atentă a vulnerabilităților societății moderne care s-a dezvoltat foarte rapid, înainte de toate pe criterii de eficiență. A fost, astfel, cultivată încrederea, iar apoi deschiderea către exterior, combinate cu măsuri de securitate din ce în ce mai relaxate. Așa s-a ajuns la evenimentele care au debutat cu dezastrul din 11 septembrie, atunci când teroriștii au exploatat breșele de securitate ale transportului aerian, transformând aeronavele civile deturnate în bombe care au penetrat și distrus ținte emblematice pentru omenire. Această acțiune teroristă nu a fost „*opera*” unui actor statal, ci a unei organizații teroriste internaționale

³⁹ Stenografia este încastrarea de mesaje, de obicei în imagini, unde mesajele sunt mascate astfel încât ele nu pot fi văzute cu ochiul liber. A se vedea Denning, *Cyberwarriors*.

⁴⁰ Mircea Ionescu, *Terorismul aerian*, Editura PROUNIVERSITARIA, București, 2006, p. 76.

care, pentru recrutarea și pregătirea membrilor săi, precum și pentru vehicularea informațiilor și a fondurilor necesare operării în mediul aerian, s-a folosit de cea mai simplă și nevinovată rețea internațională de comunicare – internetul.

Terorismul aerian a căpătat, astfel, o nouă configurație, manifestându-se deja ca cea mai rapidă și eficace formă de instaurare a terorii. Astăzi, terorismul aerian reprezintă un nou capitol în istoria terorismului și coșmarul sistemelor de securitate și apărare aeriană.

La summitul de la Praga, NATO a definit un nou tip de amenințare – „*RENEGADE*“, ca fiind utilizarea aeronavelor civile deturnate drept arme pentru comiterea unui atac terorist. Alianța a dezvoltat conceptul „*RENEGADE*“ și a stabilit responsabilitățile tuturor structurilor implicate în contracararea acestei amenințări și, de asemenea, măsurile necesare de implementat, inclusiv procedurile de operare standard în cadrul *Sistemului NATO de Apărare Aeriană Integrată (NATO Integrated Air Defence System – NATINADS)*.

Decizia de angajare și distrugere a unei aeronave clasificată „*RENEGADE*“ aparține unei autorități naționale guvernamentale a statului în al cărui spațiu aerian evoluează aeronava respectivă, datorită suveranității exclusive a statului în spațiul său aerian. Decizia de distrugere a unei asemenea aeronave este extrem de critică din punctul de vedere al timpului la dispoziție, dar și dificilă, din cauza naturii consecințelor. Să nu uităm că la bordul aeronavei respective sunt sute de pasageri, ceea ce complică substanțial procesul decizional din cauza timpilor pasivi necesari clarificării situației din punct de vedere juridic.

Mai mult, în situația în care aeronava clasificată „*RENEGADE*“ este interceptată și însoțită de avioane de vânătoare aparținând unui stat vecin, aceasta poate rămâne nesupravegheată o perioadă lungă după trecerea frontierei de stat, dacă în zona respectivă nu sunt implementate acorduri internaționale de cooperare în domeniul poliției aeriene sau chiar pe toată perioada zborului, dacă statul survolat este în imposibilitatea de a acționa (de ex.: nu posedă mijloace de poliție aeriană adecvate situației, situația aeriană sau meteorologică nu permite acțiunea oportună etc.)⁴¹.

Cu toate că amenințarea de tip „*RENEGADE*“ este cea mai mediatizată amenințare aeriană în ultimul deceniu, pentru a cărei contracarare s-au dezvoltat substanțiale capacități tradiționale, trebuie să luăm în considerare și alte posibile amenințări teroriste la adresa securității aeriene, cum ar fi: atacurile asupra sistemelor de control al traficului aerian civil și militar (atacuri clasice sau cibernetice),

⁴¹ General-maior dr. Cârnă Fănică, *Noua față a terorismului aerian și vulnerabilitățile sistemelor de apărare aeriană*, în revista *Gândirea militară românească*, nr. 5/2010, pp. 58-62.

utilizarea ca arme a vehiculelor aeriene fără pilot la bord (UAV/UAS) sau chiar a mijloacelor aeriene militare (aeronave sau rachete).

Experiența libaneză din 2007, când sistemul tradițional de apărare aeriană și-a arătat limitele în distrugerea micilor UAV-uri, demonstrează dificultățile cu care se confruntă responsabilii în situații de criză de acest tip. Astăzi, industria producătoare de UAV-uri este înfloritoare, o gamă foarte largă de avioane fără pilot fiind disponibilă pentru aplicații civile și militare, ba chiar și sub forma jucăriilor pentru copii. Acestea pot fi procurate fără dificultate, au costuri scăzute, sunt ușor de transportat și de reconfigurat pentru transportul unor încărcături de luptă, pot zbura la înălțimi mici, sunt ușor de controlat de la distanță, greu de observat și dificil de distrus. Teroriștii le pot folosi cu ușurință pentru a lansa materiale incendiare, bombe sau arme chimice și biologice. Având în vedere dificultățile cărora trebuie să le facă față sistemele de securitate în ceea ce privește controlul utilizării acestora, apreciem că se impune elaborarea unor contramăsuri eficiente.

Pot exista, de asemenea, situații chiar mai complexe. Care să fie conduita decidentului în situația în care există informații că aeronava cu intenții teroriste transportă la bord agenți chimici sau bacteriologici? Distrugerea unei aeronave de acest fel în zbor poate avea consecințe la fel de catastrofale ca și în cazul în care și-ar atinge ținta. Este greu de răspuns la aceste întrebări⁴².

Evenimentele de până acum demonstrează că teroriștii au învățat și studiază în continuare tehnicile de convertire a tehnologiei civile în arme distructive. Cercetarea și dezvoltarea tehnicilor de contracarare trebuie, așadar, orientate în această direcție, făcând, în același timp, eforturi de anticipare a intențiilor teroriste.

Cu privire la acest ultim aspect, menționăm, în loc de încheiere, că există autori care, în lucrările lor, încearcă să prezinte un portret amănunțit sau să facă o descriere fizică și comportamentală a teroristului, astfel încât pasagerii să-l depisteze și anihileze la timp și să se evite în acest fel deturnarea aeronavei ori detonarea bombei.

În condițiile în care teroristul ajuns deja în avion a reușit să treacă de filtrul antitero al aeroportului și să păcălească personalul specializat în securitatea aeronautică, oare cum ar putea un novice – pasager obișnuit – să reușească acolo unde profesioniștii dau greș? Diletantismul acestor autori este tulburător de amuzant.

⁴² *Ibidem.*

PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR – o prioritate a secolului XXI –

Locotenent-colonel dr. Filofteia REPEZ

Motto:

„Nu-i putem schimba pe alții, dar, dacă ne putem schimba pe noi înșine, putem înceta schimbarea înfățișării Pământului...”

Melodie Beattie

In his desire to master the environment and the living earth, man has also made mistakes, which have caused not only material damage but also losses.

The individual, communities and global security is threatened by both natural disasters and those caused by the action of man. Currently, the environmental dimension of security takes precedence and one must admit that due to carelessness in the use of technology an unprecedented potential to affect our world may occur.

Starting from a relatively new and interesting bibliography, using own observations and those of specialists, using various statistics and analysis, the author tries, in an interdisciplinary way, to emphasise an important aspect for the safety of all: We need to take care of the environment.

Keywords: *security; environmental dimension; man-made threats; natural disasters; vulnerabilities*

Securitatea reprezintă o stare caracterizată de existența unui ansamblu de condiții sociale, economice, politice, ecologice, culturale etc. necesare desfășurării normale a vieții și activității indivizilor, comunităților umane, statelor, a lumii, în general. Actorii statali și non-statali trebuie să acționeze concertat pentru asigurarea unui climat de siguranță și stabilitate și pentru efectuarea unui control adecvat al disfuncționalităților specifice mediului de securitate. Amenințările sau vulnerabilitățile la adresa securității, indiferent de mediul din care provin (militar, ecologic etc.), se cer a fi cunoscute și ținute sub control pentru a le preveni sau reduce efectele negative.

Interacțiunea dintre om și mediul înconjurător a existat din cele mai vechi timpuri. La fel și preocuparea pentru protecția mediului înconjurător. Să menționăm, în acest sens,

Locotenent-colonel lect.univ.dr. Filofteia Repez – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București.

câteva exemple: potrivit izvoarelor antice, în anul 242 î.H., în India, împăratul Asoka a dispus, prin lege, ocrotirea peștilor, animalelor terestre și a pădurilor, înființând pe teritorii relativ întinse un fel de rezervații naturale, numite „*abhaya-rana*“; în anul 1273, Eduard I al Angliei a edictat câteva ordonanțe referitoare la fumul produs de cărbune; în secolul al XIV-lea, Charles al IV-lea interzicea la Paris „*fumurile rău mirositoare și dezgustătoare*“¹. Odată cu revoluția industrială, și măsurile de protecție a mediului înconjurător s-au înmulțit. Astfel, au fost stabilite în Anglia (1863) și în Italia (1865, 1888) o serie de măsuri contra poluării atmosferice de origine industrială, menite să protejeze sănătatea și să garanteze securitatea. Primele decenii ale secolului al XX-lea au fost dominate de preocupările și reglementările privind protecția și conservarea naturii. La 19 martie 1902, s-a semnat, la Paris, *Convenția pentru protecția păsărilor utile agriculturii*, urmată, în anul 1911, de *Tratatul privind prezervarea și protecția focilor pentru blană*, iar în anul 1933, de *Convenția de la Londra privind conservarea faunei și florei în stare naturală*. La nivel național, Finlanda a adoptat prima lege de protecție a naturii în anul 1923, România în 1930, Lichtenstein în 1931, Danemarca în 1937. Un impuls relevant asupra reglementărilor juridice și instituționalizării acțiunii de protecție a mediului prin extinderea la nivel mondial a preocupărilor ecologice l-a avut prima *Conferință a ONU privind mediul uman* (iunie 1972, Stockholm), urmată, în 1992, de summitul de la Rio de Janeiro și, în 2002, de cel de la Johannesburg.

Relația mediu-securitate a făcut obiectul a numeroase studii (exemplul cel mai elocvent este adus de Școala de la Copenhaga), care au avut în vedere lărgirea dimensiunilor conceptului de *securitate*, prin adăugarea, alături de dimensiunea militară, a dimensiunii politice, sociale, economice și ecologice.

Rolul decisiv al dezbaterilor avute pe plan internațional, în principal al *Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare* de la Rio de Janeiro, din 1992, este de a cunoaște pe scena internațională problemele de mediu ale sfârșitului de secol XX și începutul secolului XXI și de a identifica și promova la unison conceptul de *dezvoltare durabilă*, potrivit căruia problemele economice, sociale și de mediu formează un tot și nu pot fi tratate separat. Programul Națiunilor Unite pentru dezvoltare apreciază că „*amenințările de mediu cu care se confruntă țările lumii reprezintă o însumare a degradării ecosistemelor locale și a sistemelor de mediu globale*“².

La începutul secolului al XXI-lea și al mileniului al III-lea, toate țările lumii dispun de o legislație mai mult sau mai puțin bogată asupra mediului înconjurător. Recunoașterea calității de subiect de drept și ocrotirea elementelor mediului,

¹ Pe larg în Mircea Duțu, *Dreptul mediului, curs universitar*, Editura C.H.Beck., București, 2007, pp. 5-9.

² Colonel dr. Florea Surdu, *Dimensiunea ecologică a acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004, p. 39.

independent de orice interes uman, reprezintă un progres juridic. Cele trei elemente definitorii – echitate între toți oamenii care trăiesc astăzi în privința repartizării beneficiilor mediului; echitate între generații în ceea ce privește păstrarea și transmiterea unui mediu sănătos, de calitate; echitate între specii, mai ales între om și celelalte specii de viețuitoare – subliniază solidaritatea intra- și intergenerații și perceperea umanității ca o specie între specii, ca o parte inseparabilă a Naturii³.

Dimensiunea ecologică a securității internaționale nu are un caracter strict intern, ci are și un caracter extern, la care trebuie să participe toate statele, indiferent de nivelul de dezvoltare. Securitatea mediului este importantă pentru fiecare dintre formele securității (individuală, națională, regională sau internațională). Rolul mediului înconjurător pe timp de pace, război sau, în general, în accentuarea stării de insecuritate a indivizilor este diferit de la situație la situație, însă este evident faptul că orice conflict armat are efecte relevante asupra mediului înconjurător. Dintre acestea menționăm: contaminarea (distrugerea) solului și a infrastructurii; incendierea vegetației și a pădurilor; distrugerea faunei și a florei; contaminarea apelor de suprafață și de adâncime; producerea unor mari cantități de deșeuri periculoase, toxice sau menajere; poluarea fonică și chimică a aerului; efectele acțiunii câmpului electromagnetic generat de funcționarea tehnicii de luptă, precum și a celei de telecomunicații și radiolocație. Armatele tuturor statelor trebuie să aplice și să respecte conținutul principiului 25 al Declarației de la Rio de Janeiro, care menționează că „*pacea, dezvoltarea și protecția mediului sunt indivizibile și interdependente*”⁴.

Studiile de specialitate⁵ au evidențiat *trei categorii de amenințări*, care trebuie luate în considerare în prezentarea și analizarea dimensiunii ecologice a securității, astfel:

1. Amenințări din partea mediului natural la adresa civilizației umane, ce nu sunt rezultatul acțiunilor umane: cutremurele și erupțiile vulcanice, căderile de meteoriți, ciclul natural de întoarcere la o epocă glaciară.
2. Amenințările cauzate de acțiunile umane asupra sistemelor naturale sau a structurilor planetei, atunci când schimbările făcute par a constitui amenințări existențiale la adresa unei părți sau a întregii civilizații; un exemplu evident este poluarea, care are printre efecte distrugerea stratului de ozon.
3. Amenințările cauzate de acțiunile umane asupra sistemelor naturale sau a structurilor planetei, atunci când schimbările făcute nu par a constitui

³ Mircea Duțu, *lucr. cit.*, p. 9.

⁴ Colonel dr. Florea Surdu, *op. cit.*, p. 61.

⁵ Barry Buzan, Ole Waver și Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers Inc., SUA, Colorado, 1998, apud Ion Roceanu, coordonator, *Dezastrele naturale și efectele asupra populației*, Editura Universitară, București, 2008, pp. 86-87.

amenințări existențiale la adresa unei părți sau a întregii civilizații, însă, pe termen lung, există efecte perverse: de exemplu, exploatarea resurselor minerale.

Variatatea de probleme pe care aceste amenințări le aduc (de exemplu: distrugerea ecosistemelor, probleme energetice, demografice, legate de hrană, economice, conflicte sociale) nu este exclusiv ecologică; acestea se intersectează cu celelalte dimensiuni ale securității, fiind privite din punctul de vedere al impactului pe care îl au asupra mediului înconjurător.

Atitudinea omului și activitatea acestuia față de mediul înconjurător pot avea un caracter pozitiv sau negativ, pot duce la bine sau la rău, în funcție de calitatea reflectării conștientizate și în funcție de calitatea cunoașterii în baza căreia este întreprinsă acțiunea. Acțiunea umană, indiferent de natura ei, trebuie să țină cont de influența care poate fi exercitată asupra mediului înconjurător. Lipsa unui produs strategic din natură⁶ creează riscuri sau amenințări la adresa securității.

Un astfel de produs este *apa*, „*element de maximă importanță în ecuația securității naționale*”⁷. Pentru a reliefa importanța acestui aspect, voi enumera câteva argumente de ordin statistic, din care se desprinde legătura indisolubilă dintre apă, securitate și individ, astfel:

- pentru un trai decent, un individ are nevoie anual de aproximativ 100 l apă potabilă (36,5 m³ pe an);
- problema lipsei de apă a apărut la începutul secolului XX, s-a accentuat continuu, considerându-se că aceasta va fi una dintre cauzele principale ale izbucnirii conflictelor în viitor;
- în multe situații, criza apărută ca urmare a lipsei de apă provoacă numeroase probleme de ordin intern, fiind periclitată securitatea națională, ceea ce poate conduce la căderea guvernelor (de exemplu: Iordania în 1996, Pakistan în 1997);
- potențialul conflictual al cursurilor de apă este sporit de faptul că bazinul hidrografic se întinde pe teritoriul mai multor state, de exemplu: Dunărea – 17, Nilul – 10, Amazonul – 8, Congo și Niger – câte 11 fiecare, Rinul și Zambezi – câte 9 fiecare⁸.

Tonele de reziduuri solide aruncate zilnic de oameni în râuri și oceane poluează viața marină, răspândind boli care omoară anual 1,8 milioane de copii

⁶ Produsul strategic este acel bun material sau imaterial care îndeplinește trei criterii: *necesitate, unicitate și percepere*. Pe larg despre aceste trei criterii în dr. Ion Costache, *Protecția mediului și conflictele armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, pp. 80-82.

⁷ *Ibidem*, p. 83.

⁸ *Ibidem*, pp. 83-85.

sub vârsta de cinci ani, mai exact, potrivit experților, la fiecare 20 de secunde, în lume moare un preșcolar din cauza bolilor asociate cu apa de calitate îndoielnică. Imensa cantitate de apă murdară face ca mai multe persoane să moară, în prezent, din cauza contaminării și a poluării mediului mai degrabă decât din cauza tuturor formelor de violență, inclusiv a războaielor⁹. Diareea, provocată în special de apa murdară, ucide circa 2,2 milioane de persoane în fiecare an și peste jumătate din paturile de spital din lume sunt ocupate de persoane cu suferințe legate de apa contaminată, după cum se subliniază în raportul UNEP¹⁰.

Începând cu 1992, în fiecare an, la 22 martie, se sărbătorește *Ziua Mondială a Apei*, un apel adresat întregii lumi, prin care se atrage atenția asupra situației critice a comunităților cu acces inadecvat la apa potabilă și canalizare.

Omul nu se poate lăuda că stăpânește mediul înconjurător. O astfel de „*lăudăroșenie vanitoasă*”¹¹ are un sâmbure de neadevăr: dezastrele pricinuite de mâna omului sunt mai grave. Să ne amintim de bombardamentele atomice de la Hiroshima și Nagasaki (6 august 1945, respectiv 9 august 1945), de accidentul nuclear de la Cernobil (26 aprilie 1986) sau de cel de la Fukushima (11 martie 2011), în urma cărora s-au eliberat în atmosferă cantități semnificative de materiale radioactive, cu efecte negative și de lungă durată asupra sănătății oamenilor și a mediului înconjurător.

Răspunderea pentru amenințările și riscurile la adresa mediului înconjurător, în raport cu obiectivele asumate și domeniile gestionate, le revine următorilor actori: organizații internaționale, organizații naționale civile guvernamentale, structuri militare naționale și internaționale, agenții/servicii naționale de informații, corporații, sectorul privat, ONG-uri, învățământul cu unitățile și structurile sale, persoane private, alte organizații etc.

Specialiștii americani în domeniul securității au realizat o clasificare a responsabilităților pentru aceste amenințări și riscuri, astfel:

- în interiorul țării, din ignoranță și/sau lipsa unui management de mediu corespunzător;
- în interiorul țării, în mod intenționat;
- în interiorul țării, ca urmare a acțiunilor naturale și/sau a celor umane;
- transfrontaliere, din ignoranță și/sau din lipsa unui management de mediu corespunzător;

⁹ Din concluziile prezentate de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), pe site-ul <http://revistaplafar.ro/Eco/967/apa-poluata-face-mai-multe-victime-decat-razboaiele.html>, accesat la 23 noiembrie 2011.

¹⁰ Pe site-ul <http://www.postamedicala.ro/raport-onu-apa-murdara-omoara-peste-un-milion-de-copii-anual.html>, accesat la 23 noiembrie 2011.

¹¹ Stephen J. Spignesi, *100 cele mai mari dezastre din toate timpurile*, Editura Lider, București, 2005, p. 11.

- transfrontaliere, în mod intenționat;
- transfrontaliere, ca urmare a acțiunilor naturale și/sau a celor umane¹².

Amenințările și riscurile la adresa mediului înconjurător continuă să reprezinte o problemă majoră pentru umanitate, chiar dacă eforturile comunității internaționale în acest sens sunt apreciabile. Trebuie să remarcăm și faptul că, laolaltă, comunitatea științifică și cea tehnologică internațională au dezvoltat o serie de inițiative destinate să monitorizeze și să analizeze riscurile asociate fenomenelor meteorologice în scopul reducerii pagubelor materiale și al salvării vieților omenești. Dintre aceste inițiative pot fi amintite: *Charterul internațional pentru Dezastre Majore, Monitorizarea Globală a Mediului și Securitatea – GMES, Comitetul Internațional al Sateliților de Observarea Pământului – CEOS, Programul Grupului de Lucru pentru Observarea Terrei – GEO, Sistemul Sistemelor Globale de Observare a Pământului – GEOSS, Grupul de lucru din cadrul inițiativei ONU pentru crearea unui sistem de gestionare a situațiilor de urgență folosind informații satelitare – SPIDER* etc.¹³.

Alianța Nord-Atlantică apreciază că problemele de mediu pot fi rezolvate doar prin cooperare internațională atât în cadrul organizației, cât și împreună cu statele partenere pentru cooperare în cadrul programelor Pfp. La nivelul organizației, problemele de mediu sunt abordate de: Comitetul pentru Provocările Societății Moderne, Grupul de Lucru pentru Instrucția de Mediu, Grupul de Lucru pentru Protecția Mediului, Grupul de Lucru din cadrul Comitetului de Standardizare NATO.

De-a lungul anilor, la rândul său, Uniunea Europeană a elaborat diverse standarde de protecție a mediului înconjurător destinate rezolvării unei multitudini de probleme. În prezent, prioritățile privind protecția mediului înconjurător îmbracă diverse aspecte: schimbările climatice, conservarea biodiversității, reducerea problemelor de sănătate cauzate de poluare și utilizarea mai responsabilă a resurselor naturale.

La summitul ONU de la Durban (Africa de Sud) din decembrie 2011 privind schimbările climatice, principalele rezultate au fost lansarea unui proces care să conducă la adoptarea unui viitor acord cu valoare juridică obligatorie la nivel global și decizia privind prelungirea Protocolului de la Kyoto (acord internațional care obligă țările industrializate să reducă emisiile de gaze cu efect de seră) după 2012¹⁴.

¹² Colonel dr. Florea Surdu, *op. cit.*, pp. 11-12.

¹³ Ion Roceanu, *op. cit.*, p. 18.

¹⁴ Pe site-ul <http://www.europarl.europa.eu/ro/headlines/content/20111107FCS30711/10/html/Summit-ul-privind-schimb%C4%83rile-climatice-UE-trebuie-s%C4%83-sus%C8%9Bin%C4%83-prelungirea-Protocolului-de-la-Kyoto>, accesat la 24 noiembrie 2011.

În acest sens, Uniunea Europeană și-a exprimat hotărârea de a continua eforturile în ceea ce privește combaterea schimbărilor climatice, subliniind însă că acest proces laborios nu poate evolua doar prin aportul unei singure entități – UE –, care generează 11% din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră la nivel mondial¹⁵.

În România, protecția mediului înconjurător, a resurselor naturale, a calității factorilor de mediu la nivelul standardelor internaționale a fost, pentru prima dată, inclusă printre interesele naționale de securitate în anul 2001, în cadrul *Strategiei de securitate națională a României* – garantarea democrației și libertăților fundamentale, dezvoltarea economică și socială susținută și durabilă, aderarea la NATO și integrarea în Uniunea Europeană. De asemenea a fost inclus un obiectiv specific, anume *Asigurarea securității ecologice*, pentru ca îndeplinirea cumulată, corelată și coerentă cu celelalte obiective să conducă la realizarea și afirmarea intereselor fundamentale ale țării.

Strategia de securitate națională a României, adoptată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17 aprilie 2006, prevede că securitatea națională poate fi pusă în pericol de o serie de fenomene grave, de natură geofizică, meteo-climatică ori asociată, provenind din mediu sau reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activități umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile. În rândul acestor fenomene grave sunt incluse: catastrofele naturale sau alte fenomene geofizice sau meteo-climatice grave (inundații, furtuni puternice, stări de secetă gravă sau alte fenomene extreme generate de încălzirea globală; alte modificări bruște și radicale ale condițiilor de viață; alunecări de teren; cutremure); tendința de epuizare a unor resurse vitale; catastrofe industriale sau ecologice având drept consecințe pierderi mari de vieți omenești, perturbarea substanțială a vieții economico-sociale și poluarea gravă a mediului pe teritoriul național sau în regiunile adiacente; probabilitatea în creștere a producerii unor pandemii.

Protecția mediului înconjurător este o prioritate și în politica de securitate a altor state. De exemplu: în Canada, la nivel guvernamental a intrat în vigoare, în decembrie 1995, concepția „*Directiile Guvernului pentru Ecologizare*“, prin care se solicita tuturor ministerelor și departamentelor să pregătească strategii de dezvoltare durabilă și planuri de acțiuni pe care să le prezinte parlamentului spre aprobare odată la 3 ani; în China¹⁶, protecția mediului și eficiența energetică

¹⁵ Conform precizărilor de pe site-ul http://www.rtv.net/ce-prevede-noul-acord-global-privind-schimbarile-climatice-care-va-prelungi-protocolul-de-la-Kyoto_6804.html

¹⁶ Pe site-ul <http://www.ecomagazin.ro/china-creste-investitiile-in-protectia-mediului/>, accesat la 24 noiembrie 2011.

au devenit o politică cheie; pentru aceasta s-au aplicat o serie de măsuri în scopul combaterii poluării, al creșterii suprafețelor împădurite, îmbunătățirii calității aerului (din cele 559 de orașe monitorizate în 2006 de Administrația de Stat pentru Protecția Mediului din China, 62,4% și-au îmbunătățit calitatea aerului).

Protecția mediului înconjurător se bucură de multă atenție la nivel mondial. Mărturie sunt normele juridice destinate să protejeze mediul și să garanteze sănătatea oamenilor și a celorlalte viețuitoare. Amintim, în acest sens: *Convenția de la New York* din 1976 privind interzicerea utilizării în scopuri militare a tehnicilor de modificare a mediului înconjurător; *Carta Mondială a Naturii*, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1982; *Convenția Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării*, adoptată în 1982; *Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice*, adoptată la Rio de Janeiro în 1992 etc.

Protecția mediului înconjurător rămâne, așadar, o prioritate a secolului XXI. Din acest motiv, analiștii în domeniu au atras atenția că „*protecția mediului nu se poate realiza numai printr-o abordare sectorială, eficiența în acest domeniu implicând o acțiune concertată, la nivel global, a tuturor factorilor de care depinde protecția mediului înconjurător*”¹⁷.

Un mijloc adecvat de evitare și diminuare a efectelor negative ale amenințărilor și riscurilor la adresa mediului înconjurător îl constituie voința politică și cooperarea dintre diverșii actori pentru conștientizarea necesității protecției mediului înconjurător. Educația ecologică realizată de timpuriu în școală are un rol important în cunoașterea problemelor de mediu și în conștientizarea răspunderii pe care fiecare o avem pentru menținerea calității mediului. Peter Scott, unul dintre fondatorii *World Wide Fund for Nature* (cunoscută anterior sub numele de *World Wildlife Fund*), organizație neguvernamentală pentru conservarea naturii și restaurarea ecologică a mediului natural, consideră că „*Cel mai important lucru pe care îl avem de făcut, dacă vrem să salvăm lumea, este să educăm*”¹⁸.

Un mediu curat și sănătos depinde de comportamentul și conștiința fiecărei persoane, este rezultatul acțiunii noastre. Pentru securitatea mea, a ta și a tuturor trebuie să avem grijă și să protejăm mediul înconjurător!

¹⁷ Prof.univ.dr. Dumitru Mazilu, *Dreptul comunitar al mediului*, Editura Lumina Lex, București, 2005, p. 13.

¹⁸ Pe site-ul <http://www.ecoweb.anpm.ro/page/5-Sugestii-pentru-profesori>, accesat la 26 noiembrie 2011.

ROLUL VECTORULUI DEMOGRAFIC ÎN MAXIMIZAREA PUTERII ACTORILOR STATALI ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

Maior dr. Dorel BUȘE

Over time, the population, alongside the land and resources, has been the most powerful vector of state power. The larger the population of a state was, the stronger the state was. However, since ancient times, it has been proved that only these three indicators, among which the most important is the people, are not enough.

In this context, the author underlines the functions and roles of the people as a vector of power. Thus, the vector population must be analysed from the perspective of a geopolitical realism that is omnipresent in nature. At European level, but not only, a new realism is prefigured, which requires a liberation from the Munich-type pragmatism that caused the failure of the Second World War and the Vietnam one or, more recently, the Afghan and Iraq ones, which largely determines the pillars of insecurity and instability of today.

Keywords: power sources; power tools; natural growth; maximisation of power; quality of people

De-a lungul timpurilor, populația, alături de teritoriu și resurse, a reprezentat cel mai puternic vector de putere pentru un stat. Cu cât un stat avea o populație mai numeroasă, cu atât era mai puternic. Totuși, încă din Antichitate, s-a dovedit că numai acești trei indicatori, dintre care cel mai important este cel al populației, nu sunt suficienți¹. Deși, în mai toate bătăliile lumii, a contat foarte mult raportul de forțe, iar principiul napoleonian – *Les gros bataillons ont toujours raison* – s-a aplicat mai mereu în istorie, există și situații în care armate mici, foarte bine pregătite, bine instruite, bine dotate și, mai ales, bine conduse au reușit să învingă. Numărul populației, chiar dacă nu este singurul factor de putere, contează foarte mult în definirea puterii². Indicatorul *populație* nu este însă suficient. Trebuie avute în vedere și elementele calitative

Maior conf.univ.dr. Dorel Bușe – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București.

¹ Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, București, 2007, p. 164.

² K.J. Holsti, *International Politics. A Framework for Analysis*, Prentice Hall International, 1995, passim 117-129.

ale acestui indicator³, precum: compoziție, nivel de instruire, nivel de ocupare, nivel de implicare etc.

Funcțiile și rolurile populației ca vector de putere sunt foarte complexe ca realitate și ca factor de presiune de care fiecare țară trebuie să țină cont. Vectorul *populație* trebuie analizat, în opinia noastră, din perspectiva unui realism geopolitic de factură omniprezentă. La nivel european, dar nu numai, se profilează un nou realism, care impune o reieșire din pragmatismul münchenian care a generat eșecul celui de-al Doilea Război Mondial și din cel vietnamez sau, mai recent, din cel afgan și irakian, care generează, în mare măsură, pilonii de insecuritate și de instabilitate de azi. Această *realitate bazată pe efecte* generează, la rândul ei, o nouă situație de tip conflictual, cu totul specială. Ea impune întoarcerea la *realismul geopolitic* de odinioară și, pe această bază, la formularea unei noi cerințe intempestive și categorice: reconfigurarea, pe suportul unor valori ce nu pot fi nici negate, nici neglijate, a unui nou realism geopolitic, pe care unii cercetători îl numesc *realism geopolitic epistemologic de urgență*⁴. Acest nou tip de realism îi rescrie pe clasici în noile formule ale factorului demografic, spațiului, timpului și interesului vital.

Într-un eseu despre revanșa geografiei⁵, Robert D. Kaplan, arată că oamenii și ideile influențează în mare măsură evenimentele, dar, de fapt, geografia este cea care le determină. Oamenii trăiesc în geografie, iar geografia le dă valoarea și identitatea spațiului. Este foarte important ca oamenii să se concentreze mai mult asupra a ceea ce divide umanitatea decât asupra a ceea ce o unește. Toate bătăliile lumii vor fi bătălii pentru spații și teritorii, chiar dacă frontierele dintre state se vor estompa, iar marile zone geopolitice, geoeconomice, geoenergetice și geostrategice se vor reconfigura. Presiunea populației este foarte importantă în această nouă desfășurare.

Friedrich Ratzel, părintele de drept al geopoliticii, în lucrarea sa, *Politische Geographie*, apărută în anul 1897, vorbește despre spațiu ca fiind limita naturală între care se produce expansiunea popoarelor, arealul pe care acestea tind să-l ocupe. În acest sens, el folosește doar două noțiuni: *concordanțe* și *discordanțe antropogeografice*⁶. Concordanța înseamnă colonizarea internă, adică redistribuirea populației în spațiul statului. Colonizarea externă înseamnă emigrare dinspre teritoriul suprapopulat spre teritoriul nepopulat sau subpopulat. După Ratzel, densitatea mare a populației înseamnă cultură. Pentru a avea putere, trebuie să ai cultură.

³ *Ibidem*, passim 117-129.

⁴ Teodor Frunzeti, *Consecințe ale extinderii NATO și UE asupra securității zonei extinse a Mării Negre*, în *Impact strategic*, nr. 2, 2009, pp. 49-66.

⁵ Robert D. Kaplan, *The Revenge of Geography*, pe site-ul http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=4862&page=7, accesat la data de 05.06.2009.

⁶ F. Ratzel, *La géographie politique*, în *Choix de textes*, Fazard, Paris, 1987, p. 214.

Pentru a avea cultură, trebuie să ai o populație numeroasă, capabilă să o genereze. Când este prea numeroasă, emigrează. Emigrând, duce acolo, în noile ținuturi, cultura spațiului inițial⁷.

Autorii maghiari Andrei Korponay și Paul Vida observă și ei importanța supremației populației. Ei arată că Ungaria și-a pierdut supremația și poziția politică, în urma scăderii populației și, în consecință, a importanței poporului maghiar. Este nevoie de o populație de 20 de milioane de unguri, arată Korponay, pentru a realiza supremația asupra teritoriilor pe care le-au pierdut. La ora actuală, și România are o problemă gravă în acest sens. După unele estimări, populația țării va scădea, în următorii 50 de ani, cu peste 6-7 milioane de locuitori, ajungând doar la 14-15 milioane⁸. Scăderea dramatică a populației duce la pierderea treptată a identității culturale și, în consecință, la dispariție⁹. Simion Mehedinți formulează chiar o axiomă demografică, potrivit căreia *puterea națiunilor crește și descrește după cum crește și descrește populația lor*.

Geograful român Ion Conea¹⁰ are două contribuții extrem de importante pentru conturarea obiectului de studiu al geopoliticii: geopolitica nu va studia statele în parte, ci jocul politic dintre ele. Viziunea lui asupra geopoliticii este legată de cea a lui Kjellen referitoare la vecinătate și studiul vecinătății, conform căreia geopolitica nu se va ocupa de studiul statelor în parte, ci de jocul politic dintre ele, astfel încât *„geopolitica va fi știința relațiilor sau – și mai bine – a presiunilor dintre state”*¹¹. Pentru identificarea și evaluare acestor presiuni el utilizează un termen – *druckquotient*¹². Acest termen îi aparține austriacului Alexander Supan și este folosit pentru a evalua presiunea la care se supune un stat. Pentru că, așa cum sublinia Kjellen, orice stat trebuie să se considere, într-o anumită formă, asediat. Formula *druckquotient*-ului este una foarte simplă: el se obține prin însumarea populațiilor țărilor vecine și împărțirea acestei sume la numărul locuitorilor statului propriu:

$$Dk = \frac{P_{v1} + P_{v2} + \dots + P_{vn}}{P_p} = \frac{\sum_{v=1}^n P_v}{P_p}$$

Dk = *Druckquotient*-ul; $P_{v1} \dots P_{vn}$ = populațiile țărilor vecine; P_p = populația proprie.

⁷ *Ibidem*, p. 215.

⁸ Conform Institutului Național de Statistică, pe site-ul <http://www.insse.ro/cms/rw/pages/index.ro.do>, accesat la 21.03.2011.

⁹ Hans Morgenthau, *op. cit.*, p. 167.

¹⁰ Ion Conea, *Geopolitica*, Editura Ramuri, Craiova, 1940.

¹¹ *Geopolitica. O știință nouă*, vol. *Geopolitica*, p. 78.

¹² Ion Conea, *op. cit.*, p. 86 (Din limba germană, în traducere: *coeficient de presiune*. N.R.).

Dacă am calcula acest coeficient pentru România de azi și am extinde metoda și la alte componente (potențial demo-militar, valoare PIB, cheltuieli militare), am avea următorul rezultat¹³:

Țări	Populație totală	Potențial demo-militar (16-49 de ani)		Valoare PIB	Cheltuieli militare % din PIB	
		Bărbați	Femei			
Vecini	Bulgaria	7 204 687	1 351 312	1 381 017	49,43	2,6
	R. Moldova	4 320 748	877 665	987 356	6,197	0,4
	Serbia	7 379 339	1 415 007	1 379 541	52,18	1,75
	Ucraina	45 700 395	7 056 742	9 234 717	198	1,4
	Ungaria	9 907 596	1 887 755	1 934 019	131,4	2
România	România	22 215 421	4 542 720	4 604 484	213,9	1,3
<i>Druckquotient</i>		3,354	2,771	2,861	2,044	6,26

Acum, când fiecare stat din zonă dorește integrarea în UE și în NATO și cultivă, în acest sens, relații de bună vecinătate, se pare că asemenea coeficienți de presiune nu mai sunt de actualitate. Și totuși, presiunile care se generează și se exercită nu numai din vecinătatea nemijlocită, ci și din cea îndepărtată sunt de luat în seamă. Este, considerăm noi, unul dintre motivele pentru care Uniunea Europeană a elaborat o politică de vecinătate (PEV) și de parteneriat. *Druckquotient*-ul relevă însă o realitate care este cât se poate de actuală și de verosimilă, în sensul că statele nu doresc consolidarea puterii demografice, economice, politice și financiare a vecinilor, ci doar menținerea lor la un nivel care să nu permită exercitarea de presiuni asupra lor din partea acestora. Și totuși, aceste presiuni există și chiar cresc¹⁴. Ele pot fi înțelese ca un suport sau ca un argument pentru ceea ce Kjellen numea *stare de asediu*. Desigur, pare impropriu să vorbim de o stare de asediu a unui stat din partea vecinilor săi, în această perioadă, în care statele fac parte din Uniunea Europeană. S-ar părea că astfel de presiuni nu există, că nu au niciun sens. Dar, astfel de presiuni există și se manifestă destul de pronunțat prin mijloace economice, financiare și chiar demografice. Unul dintre efectele dinamicii acestor presiuni îl reprezintă și fenomenul migrației, care, pentru Uniunea Europeană, devine una dintre problemele actuale majore care cere o soluție viabilă.

Întrebările care pot fi puse nu sunt retorice, ci țin de reconfigurări geopolitice remarcabile, adică de noi viziuni geopolitice asupra spațiului european și eurasiatic. Dacă vom continua să privim extinderea ca pe o expansiune, în termeni de putere și de influență, vom constata că, de fapt, nu s-a schimbat nimic de-a lungul istoriei. Și, dacă astfel de presiuni există, cum pot fi ele identificate, evaluate și diminuate? Care este și care poate fi rolul NATO și al UE în reducerea și gestionarea acestor presiuni?

¹³ Teodor Frunzeti, *op. cit.*, passim 49-66.

¹⁴ K.J. Holsti, *op. cit.*, pp. 117-129.

Sunt aceste organizații în măsură să o facă? Pot ele să treacă peste caracteristicile culturale, istorice, economice și sociale ale statelor și să transforme aceste presiuni în relații de parteneriat și colaborare? Mai exact, pot NATO și UE, în consonanță cu organizațiile regionale și cu statele respective, să creeze mecanisme de control și gestionare a unor astfel de presiuni?

Presiunile de care vorbea Kjellen continuă. Unele dintre ele iau forma interesului energetic, altele se mențin în termenii unor competiții sau ai unor concurențe pentru resurse, piețe, putere și influență sau, pur și simplu, pentru obținerea unor avantaje. Aceste presiuni nu sunt neapărat un rezultat al unor politici agresive sau conflictuale, ci, mai degrabă, ele se conturează ca un *efect geopolitic al dinamicii complexe a relațiilor de vecinătate*¹⁵. Sursele generatoare ale acestui efect sunt foarte numeroase. Multe dintre conflictele și tensiunile de astăzi decurg tocmai din aceste presiuni. Presiunile rezultă din dinamica interioară a statelor respective, din jocul politic interior, dar și exterior, din confruntarea de interese. NATO, UE și alte organizații internaționale nu pot diminua sau gestiona aceste presiuni decât prin contribuția pe care o pot aduce la optimizarea mediului intern al fiecărui stat din zonă, dar nu prin directive, ci prin cunoașterea acestui fenomen și asigurarea condițiilor interne necesare creării unui regulator intern de presiune care ar putea să se cheme *mecanism de control intern al generatorului de presiune*. Dar, și acest lucru înseamnă tot presiune.

În general, un stat, indiferent care ar fi și cum ar fi acesta, nu este interesat să gestioneze sau să reducă presiunea pe care o exercită el asupra altor state, ci să diminueze presiunea pe care acestea o exercită asupra lui. Există trei modalități principale de reducere a acestei presiuni¹⁶, dar și de creare a condițiilor pentru intensificarea presiunii proprii asupra vecinilor sau altor state: creșterea puterii statului respectiv, prin integrarea spațiului propriu politic, economic, social, informațional și militar; diminuarea puterii statelor vecine sau modelarea ei astfel încât ea să nu devină periculoasă; crearea unor mecanisme internaționale sau regionale de control al puterii, prin optimizarea relațiilor dintre statele învecinate (spre exemplu, politica europeană de vecinătate). În vremea celor trei mari imperii – Rus, Otoman și Austro-Ungar –, presiunea la granițele arealului românesc era atât de mare, încât nici nu putea fi vorba de o unitate a acestui spațiu¹⁷. Arealul românesc era divizat între cele trei mari imperii, fie ca zone de siguranță strategică, fie ca rocade strategice sau spații de manevră pe linii interioare sau exterioare, absolut necesare în campaniile militare de atunci, în reconfigurările

¹⁵ F. Ratzel, *op. cit.*, p. 209.

¹⁶ Joshua S. Goldstein, *International Relations*, Longman, 2001, p. 54.

¹⁷ Constantin Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, Editura Științifică, București, 1976, p. 176.

geopolitice ale zonelor de contact și de influență. După 1918, odată cu desăvârșirea realizării statului național unitar, România și-a redus semnificativ presiunea la granițele sale, dar nu suficient pentru a fi în siguranță strategică¹⁸. În acest sens, geopoliticianul român Ion Conea considera că datoria statului român este aceea de a fi pregătit în permanență pentru ceea ce este posibil să facă, pentru a nu „rămâne năuc la o lume în care trebuie să trăiască, dar fără să aibă o însărcinare și o răspundere demne de ceea ce el ar fi putut să reprezinte“.

Secolul XXI este un secol al interdependențelor, în care elementul caracteristic și integrator îl constituie globalizarea¹⁹. Aceasta este rezultatul dezvoltării tehnologice fără precedent și, în special, al evoluției tehnologiei informației, care a determinat, mai mult ca niciodată, o comprimare fără precedent a spațiului și timpului. Globalizarea are atât consecințe pozitive, cât și negative, acestea din urmă fiind preponderent de natură nemilitară și semimilitară. Reforma și transformarea sunt procese necesare obligatorii, impuse de realitatea aflată în continuă evoluție și de resursele (naturale, financiare, economice, umane) din ce în ce mai rare și mai scumpe. În ansamblu, Planeta Pământ, prin dimensiune fizică, nu s-a schimbat, însă, prin prisma relativității, fiecăruia dintre noi îi revine un spațiu de viață din ce în ce mai mic. Creșterea populației globului are implicații multiple în primul rând asupra mediului, precum și asupra relațiilor interumane determinate acum de accesul la resurse și apă. Excedentul de populație implică dinamizarea procesului de creștere economică, ceea ce are consecințe asupra creșterii producției și consumului²⁰. Implicațiile sunt reprezentate de epuizarea resurselor și creșterea poluării care duc, implicit, la: schimbarea climatică; pierderea zonelor umede; degradarea stratului de ozon; deșertificare; pierderea speciilor; ploii acide; activism de mediu și politic; probleme de sănătate umană; reducerea calității vieții²¹.

Trebuie avut în vedere că, în următorii 20 de ani, două mari forțe vor transforma în profunzime lumea de astăzi. Amploarea și rapiditatea acestor fenomene vor fi fără precedent. China va fi pe cale de a deveni cea mai mare putere economică și miliarde de microcipuri vor fi în uz într-o lume în care obiectele vor dialoga între ele. Sistemul bancar va avea un nou rol, iar apa și CO₂, în detrimentul petrolului vor fi principala cauză de tensiuni strategice. Dacă analizăm termenii de implicare a creșterii populației la nivel global și zonal, observăm o repartitie inegală a locuitorilor planetei și cum anume poate aceasta influența securitatea statală și regională²².

¹⁸ *Ibidem*, p. 210.

¹⁹ Joshua S. Goldstein, *op. cit.*, p. 78.

²⁰ Conform Grupului de la Roma, *The limits to growth*.

²¹ *Roata problemelor de mediu*, după Stead și Sfead, 1996.

²² Teodor Frunzeti, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 7.

Evoluția omului devine un fapt cultural începând cu circa 50 000 de ani în urmă, existând două faze convenționale: clasică și modernă²³. Delimitarea perioadelor relevante pentru evoluția populației globale poate fi reprezentată și de momentele în care au loc creșteri bruște ale acesteia și se asociază unor progrese importante în plan tehnologic. Astfel, se diferențiază trei perioade, după cum urmează²⁴: prima perioadă – până la aproximativ 8000 î.H., când creșterea numerică este foarte modestă; a doua perioadă – pentru circa 10 000 de ani de la revoluția agricolă, populația a crescut cu un ritm constant, astfel că, în 1950, se ajunge la 2,5 miliarde de locuitori; a treia perioadă: post-1950, rata medie de creștere a populației mărindu-și valoarea la 2%, creșterea fiind provocată de revoluția medicală (exportul de medicină în țările sărace din America Latină, Asia și Africa a dus la diminuarea mortalității cu 60-80% față de anii '40).

Cu siguranță că necesitățile de ordin biologic ale omului aduc în discuție și semnificațiile alcătuirii biologice a ființei umane și ar fi o greșeală ca acestea să fie neglijate, având în vedere că, între 1830 și 1930, trecerea de la 1 la 2 miliarde s-a făcut în 100 de ani, iar trecerea de la 5 la 6 miliarde în numai 11 ani, între 1988 și 2000. Această evoluție exponențială a apărut în absența unui factor de mediu limitativ²⁵. Mai mult de 95% din cele două miliarde de indivizi care vor îngroșa rândurile populației mondiale în cursul următoarelor două decenii vor trăi în țări în curs de dezvoltare. Majoritatea acestora va continua să locuiască în orașe, astfel că, în 2020, mai mult de o persoană din două va trăi în zone urbane. Vor exista atunci vreo 60 de orașe cu mai mult de 5 milioane de locuitori și poate 25 de megapolisuri. Populația mondială ar urma să se stabilizeze la un număr aproximativ de 8 miliarde de oameni în jurul anilor 2020-2025²⁶. Rata fertilității totale va converge către 1,85. Pentru menținerea stabilă a populației, rata totală a fertilității nu trebuie să depășească 2,1, iar la valori de 1,35, populația se înjumătățește la un interval de 45 de ani. Tensiunile antrenate de creșterea populației globale²⁷ derivă din: creșterea necesarului de alimente cu aproape 40%, în condițiile în care este deja dificil să se extindă suprafețele agricole arabile, iar creșterea randamentelor la hectar tinde să se reducă; creșterea consumului de energie astfel încât, în 2020, țările în curs de dezvoltare vor avea emisii de gaze de seră compatibile cu cele ale țărilor industrializate.

O variabilă importantă este reprezentată de diferențierile regionale. Valorile globale care caracterizează creșterea populației acoperă deosebiri mari

²³ V. Trebici, *Populația Terrei*, Editura Științifică, București, 1991, p. 51.

²⁴ Florina Bran, Ildiko Ioan, *Globalizarea și mediul*, Editura Universitară, București, 2008, pp. 66-67.

²⁵ Conform site-ului <http://www.populationmondiale.com/>, accesat la 02.08.2010.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Conform Rapoartelor ONU, pe site-ul www.esa.un.org, accesat la 03.08.2010.

între țări și regiuni, ceea ce trebuie să se regăsească în planul politicii demografice. Repartiția populației globale pe continente este²⁸: Europa – 12%; Africa – 13%; Asia – 60%; America de Nord – 9%; America Latină și Caraibe – 5%; Oceania – 1%. Repartiția populației globale în funcție de gradul de dezvoltare economică respectă procentul de aur, 20% în țările dezvoltate (țările din Europa, America de Nord, Australia, Noua Zeelandă și Japonia) și 80% în țările în curs de dezvoltare (țările din Africa, Asia, America Latină și Caraibe, Oceania). De avut în vedere că în cele mai sărace 49 de țări se regăsește 11% din populația globului, respectiv peste 665 de milioane de persoane²⁹. Rata de creștere a populației este accentuată în Africa și țările sărace, Europa deținând ultimul loc; pe când vârsta medie a populației demonstrează că Europa are o populație îmbătrânită (aproximativ 39-40 de ani), în țările sărace vârsta este în jur de 20 ani. Pentru țările dezvoltate, se pune, astfel, o mare problemă la adresa securității naționale – imigrarea clandestină.

Concluzionând, putem spune că SUA sunt cea mai mare putere economică a globului, în ciuda unei densități reduse. În acest caz, trebuie avută în vedere calitatea intelectuală a populației (acceptarea preponderent de imigranți intelectuali, după 1940). China, o țară cu o populație ce reprezintă 1/4 din populația globului, cu numai 1/3 din suprafață benefică practicării agriculturii, cunoaște o perioadă prolifică după 1974, odată cu introducerea sistemului economic dual. Intervenția instituțiilor statului prin educarea populației în spiritul economiei de piață a făcut China să devină o mare putere economică pe plan mondial. Canada și Australia, țări cu suprafețe mari, însă cu o populație mică, s-au dezvoltat datorită programelor guvernamentale de implementare a tehnicii de vârf în ramura economică. India, o țară cu cea mai mare densitate de locuitori, prin programe stricte, reușește, după 1970, să devină putere nucleară, în ciuda analfabetismului cronic. Brazilia, cu o populație numeroasă, dar și o suprafață mare, încearcă să devină putere economică. Asia, cu excepția Chinei și Japoniei, cu toate că are 60% din populația globului, este privită mai mult ca o piață de desfacere, din cauza lipsei de resurse, a organizării tribale și a faptului că o parte dominantă a populației crede că se va izbăvi numai prin credință, acceptând progresul numai între limite stricte. Africa, acest continent al lumii a treia, împărțit în state cu „*rigla pe hartă*“, neținându-se cont de vechile teritorii tribale, rămasă și fără administrație după retragerea coloniștilor, cunoaște un analfabetism extrem³⁰. Din cauza numeroaselor conflicte și a numărului mare de „*state prăbușite*“, sunt înregistrate exoduri de populație, fenomenul sărăciei, apariția de boli grave, pandemiile

²⁸ Conform site-ului <http://www.esa.un.org>, accesat la 02.08.2010.

²⁹ Conform site-ului <http://www.cia.gov/world factbook>, accesat la 03.08.2010.

³⁰ Conform site-ului <http://www.esa.un.org>, accesat la 09.08.2010.

luând amploare. Acești factori enumerați duc la o stare de colaps, în care bande rivale acționează pentru ocuparea de teritoriu în mod brutal, sunt create premisele traficului de droguri, carne vie și armament. Mai mult de atât, în zonele bogate în resurse încă se mai practică sclavia.

Armonizarea dimensiunii populației cu resursele este o necesitate și, dacă resursele nu pot fi asigurate în cantități mari, controlul populației este o condiție *sine qua non* a puterii naționale. Toți vectorii fiind aproximativ egali, un declin considerabil al numărului locuitorilor unei națiuni în raport cu rivalii săi de pe scena internațională înseamnă un declin al puterii, iar o sporire considerabilă a acestui număr, în condiții similare, este echivalentă cu un plus de forță națională³¹. Nu este suficient să cunoaștem datele demografice generale din diferite țări pentru a evalua corect influența acestui factor asupra puterii naționale³². Distribuția pe categorii de vârstă este un element important în calculele de putere. Toate elementele fiind egale, o națiune cu un segment mare de populație aflată la vârsta de maxim potențial pentru scopurile militare și productive (cu vârste cuprinse între aproximativ 20 și 40 de ani) va avea un avantaj de putere în fața uneia în care predomină grupurile vârstnice³³.

Bibliografie selectivă

1. Teodor Frunzeti, Dorel Bușe, *Relații internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.
2. Kenneth Waltz, *Omul, statul și războiul*, Editura Institutului European, Iași, 2001.

³¹ Hans J. Morgenthau, *op. cit.*, pp. 167-168.

³² Joshua S. Goldstein, *op. cit.*, p. 139.

³³ Hans J. Morgenthau, *ibidem*.

RELAȚIA DINTRE VALORILE PROFESIONALE ALE ADOLESCENȚILOR ȘI ORIENTAREA SPRE CARIERA MILITARĂ (I)

Anca-Daniela VLĂDOIU

This study is based on scientific literature regarding vocational choice and aims to examine the relationship between teenagers' orientation towards the military profession or career and their work values.

The sample of the research consisted of 575 high school students in grades 10 to 12, from 8 counties and București, 235 boys and 340 girls, aged 16 to 20 years ($M = 17.79$, $SD = .739$). Data were collected by a battery of tests including Work Values Inventory and processed using correlation techniques and analyses of variance.

First and foremost, the research is focused on the relationship between students' intention to study at a military school and five work values assessed by Work Values Inventory, as follows: creativity, independence, economic returns, job safety and variety.

Keywords: vocational behaviour; work values; military profession; military career

Anual, milioane de persoane completează un inventar de interese ori de valori profesionale. De altfel,

după cum aprecia Pascal (1623-1662)¹, încă din secolul al XVII-lea, alegerea unei meserii/profesii – implică orientarea profesională individuală – este unul dintre cele mai importante aspecte din existența unei persoane, un „*joc al hazardului*“, care-i influențează și-i afectează întreaga viață. Iar astăzi, pe fondul unei realități socio-economice instabile și al ritmului rapid de tehnologizare, ne confruntăm din ce în ce mai acut cu dificultatea alegerii dintre multiplele și variatele opțiuni de statusuri profesionale generate de o piață a muncii în permanentă restructurare sau cu nevoia de adaptare continuă la schimbările apărute la nivelul vechii profesii.

Problema devine cu atât mai sensibilă dacă domeniul profesional este cel militar, deoarece, deși poartă încă pecetea miturilor cristalizate de-a lungul istoriei naționale (curaj, datorie, prestigiu, stabilitate), statutul socio-profesional al persoanelor care activează

Anca-Daniela Vlădoiu – Universitatea din București.

¹ „La chose la plus importante à toute la vie est le choix du métier: le hasard en dispose“. (*Pensées/Cugetări*).

în organizațiile militare a devenit astăzi obiectul unor ample procese de restructurare/transformare ale instituției-mamă.

Lucrarea de față își propune să examineze relația dintre valorile profesionale ale adolescenților și intenția acestora de a se orienta spre o carieră militară, care ar putea furniza date importante din perspectiva programelor de consiliere școlară și vocațională.

Fundamentare teoretică

❖ Alegerea profesiei

Problematika orientării profesionale a făcut obiectul unei lucrări științifice abia la începutul secolului al XX-lea², ca urmare a revoluției industriale și exodului rural, fiind prezentate cu această ocazie principalele elemente ale unei abordări aplicative de tip trăsătură-factor. Autorul își invita cititorii să decidă asupra viitorului lor profesional prin reflectarea riguroasă asupra raportului de potrivire a caracteristicilor lor profesionale (îndeosebi capacități și interese) cu acelea ale profesiei alese.

Ce face ca unele decizii să fie mai bune decât altele? Cum poate fi definită „cea mai bună alegere vocațională“?

După cum au subliniat Phillips și Jome³, în literatura de specialitate, „cea mai bună alegere“ este definită prin luarea în considerație fie a ceea ce este ales (conținutul alegerii), fie a procesului individual de luare a deciziei vocaționale. Astfel, cele mai bune alegeri vocaționale (*vocational choices*) ar putea fi, pe de o parte, acelea în care alternativa selectată este reprezentată de „cea mai bună“ opțiune disponibilă, iar pe de altă parte, acelea reprezentând rezultatele celui mai bun proces de decizie cu privire la alternativele selectate.

Definind „cele mai bune alegeri“ privind cariera după criteriul conținutului, teoriile potrivirii persoană-mediu postulează că, în general, cele mai bune alegeri profesionale (*occupational choices*) sunt acelea congruente cu interesele și trăsăturile de personalitate ale individului. Literatura privitoare la procesul de luare a deciziilor de orientare profesională descrie cea mai bună alegere ca fiind aceea a unei persoane pregătite și necopleșite de indecizie ori de alte constrângeri. Mai mult, este o alegere făcută autonom, persoana care ia decizia fiind capabilă să obțină și să proceseze toate informațiile relevante.

² F. Parsons, *Choosing a Vocation*, New York, Agatha Press, 1909.

³ S.D. Phillips și L.M. Jome, *Vocational Choices: What Do We Know? What Do We Need to Know?*, în W.B. Walsh și M.L. Savickas (Eds.), *Handbook of Vocational Psychology: Theory, Research, and Practice* – ediția a treia, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., New Jersey, 2005, pp. 127-155.

După Super⁴, alegerea profesiei/carierei, ca decizie care se ia în adolescență, reprezintă doar un segment al comportamentului vocațional (profesional) / *vocational behavior*. Procesul cristalizării imaginii de sine profesionale este sintetizat de Negovan⁵ astfel: „**Conștiința de sine** (care începe prin diferențierea eu/noneu, imediat după naștere) continuă prin **percepția de sine** (tot mai complexă pe măsură ce se accentuează maturizarea) și devine mai abstractă prin diferențierea de ceilalți, ajungând la constituirea unui sistem al imaginilor de sine, în care este inclusă și imaginea de sine profesională (**vocational self-concept**). Diferențierea sinelui de ceilalți se face pe baza identificărilor. Rolurile pe care le observă copilul stimulează la început identificările, iar mai târziu facilitează dezvoltarea eului/imaginei de sine profesional/e (**vocational self-concept**)“.

În viziunea lui Super⁶, opțiunile profesionale/vocaționale ale unei persoane sunt influențate de imaginea de sine și de informațiile deținute despre lumea profesiilor, fiind rezultatele unor alegeri și decizii succesive, făcute treptat pe parcursul vieții, aflate în legătură cu diferite etape de creștere, dezvoltare, învățare și exersare a aptitudinilor, abilităților și deprinderilor în diverse situații de activitate sau de muncă.

Din perspectiva procesului luării unei decizii asupra unei profesii/cariere, perioada 17-19 ani reprezintă, în același timp: (a) etapa încercărilor/stadiul de tranziție (*transition stage*)⁷, când apare conștiința faptului că trebuie luată o decizie imediată și concretă cu privire la profesie, iar respectiva decizie implică, totodată, asumarea unor responsabilități; (b) etapa explorării/specificării preferinței profesionale⁸, când se cristalizează identitatea și se specifică în mod realist alegerea ocupației. Cu toate acestea, printr-un studiu realizat în 1961, pentru a investiga consistența și stabilitatea de-a lungul timpului a alegerii vocaționale la adolescenți comparând congruența dintre abilitățile subiecților și preferințele ocupaționale exprimate, Super a descoperit că, în adolescență, preferințele vocaționale nefiind foarte consistente, alegerea profesională nu este întotdeauna cea mai potrivită persoanei.

❖ **Valorile profesionale – factori importanți în alegerea profesiei/școlii potrivite**

De-a lungul timpului, numeroase studii au fost dedicate examinării valorilor în relație cu munca sau activitatea profesională. Faptul că muncii i-au fost consacrate relativ mai multe studii decât altor domenii ale vieții și realității sociale, precum familia,

⁴ D.E. Super, *A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development*, în *Journal of Vocational Behavior*, 1980, nr. 16 (3), pp. 282-298.

⁵ V. Negovan, *Psihologia carierei*, Editura Studențească, București, 2004, p. 20.

⁶ D.E. Super, *A Theory of Vocational Development*, în *American Psychologist*, 1953, nr. 8, pp. 185-190.

⁷ Cf. E. Ginzberg, S.W. Ginsburg, S. Axelrad și J.L. Herma, *Occupational Choice: An Approach to General Theory*, Columbia University Press, New York, 1951.

⁸ D.E. Super, *A Theory of Vocational Development*, lucr. cit.

activitatea de petrecere a timpului liber, comunitatea, chiar religia, poate fi explicat prin rolul-cheie deținut de aceasta în sfera vieții sociale individuale și comunitare, nu doar ca o primă sursă de câștig, ci, în egală măsură, ca bază a participării sociale, statusului social, consumului, sănătății, vieții de familie etc.

Profesiile/posturile au caracteristici sau atribute pe care tinerii le pot căuta sau respinge, place sau displace, prefera sau nu. După Rounds și Armstrong⁹, aceste preferințe reprezintă *valori profesionale*.

Valorile profesionale joacă un rol important în determinarea atitudinii și comportamentului față de muncă. Ele fundamentează normele și determină atitudinile, creând predispoziții pentru anumite *pattern*-uri comportamentale.

Potrivit autorilor Berings, de Fruyt și Bouwen¹⁰, definițiile date valorilor profesionale în literatura de specialitate reliefează două *caracteristici principale* ale acestora: (a) evidențiază tendințe generale de a prefera anumite caracteristici, produse ori caracteristici ale mediului profesional. Exemplu: „*Valorile profesionale se referă la aspecte particulare ale activității profesionale care sunt mai mult sau mai puțin dorite*”¹¹; (b) structurează modele dezirabile de comportament. Exemplu: „*Valorile se referă la stări sau moduri de acțiune considerate a fi dezirabile. Ele au un rol esențial în orientarea acțiunilor umane, în stabilirea obiectivelor și scopurilor de atins, a strategiilor, metodelor și căilor de acțiune*”¹².

Valorile profesionale fac să dănuie credințe despre muncă, acestea ghidând acțiunile, atitudinile și judecățile în situația de muncă¹³.

Ca „*stări de lucruri, obiective, scopuri sau comportamente dezirabile care transcend situații specifice și acționează ca standarde normative în evaluarea și alegerea dintre comportamente alternative*”¹⁴, valorile profesionale se deosebesc de atitudini (care definesc credințe individuale despre situații sau obiecte specifice). De asemenea, valorile profesionale se diferențiază în raport cu interesele, definite ca preferințe pentru anumite activități profesionale. Interesele profesionale acționează ca factori motivaționali pentru muncă: dacă suntem interesați de munca noastră,

⁹ J.B. Rounds și P.I. Armstrong, *Assessment of Needs and Values*, în S.D. Brown și R.W. Lent (Eds.), *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work*, John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey, 2005, pp. 305-330.

¹⁰ D. Berings, F. de Fruyt și R. Bouwen, *Work Values and Personality Traits as Predictors of Enterprising and Social Vocational Interests*, în *Personality and Individual Differences*, 2004, nr. 36(2), pp. 349-364.

¹¹ S. Chelcea, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Editura Economică, București, 2001, p. 331.

¹² C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1993, p. 662.

¹³ G.V. Yenagi, *Work Values and Job Satisfaction*, în *Karnataka J. Agric. Sci.*, 2009, nr. 22 (5), pp. 1143-1144, articol accesat la 10.01.2012 pe site-ul <http://pub.uasd.edu>.

¹⁴ Cf. E.P. Hollander, *Principles and Methods of Social Psychology*, Oxford University Press, New York, 1971.

o vom considera mai plăcută, vom fi mult mai dispuși să ne perfecționăm abilitățile, vom munci mai mult, crescând șansele de succes și sporind satisfacția muncii.

❖ *Note de specificitate ale profesiei militare*

Puțini specialiști în domeniul psihosociologiei grupurilor socioprofesionale s-au aplecat asupra profesiei militare, încercând să analizeze pertinenta modelelor sociologice ale profesiilor și a diferitelor modalități de înțelegere a profesiei, profesionalismului și profesionalizării în context militar.

Analiza modelelor de conceptualizare specifice acestei arii de activitate¹⁵ ne conduce la ideea că, similar tipului ideal de profesionalism propus de Freidson¹⁶ – transpus de Sarkesian¹⁷ în sfera militară –, profesia militară păstrează cele șase caracteristici generale ale oricărei profesii, și anume: (1) o zonă definită de competență bazată pe o cunoaștere specializată (în cazul profesiei militare, managementul violenței); (2) un sistem de formare profesională continuă, menit să prezeve competența profesională; (3) o obligație/responsabilitate față de societate, pe care trebuie să o servească indiferent de remunerație; (4) un sistem de valori care perpetuează specificul profesiei și stabilesc/mențin o relație legitimă cu societatea; (5) un cadru instituțional de funcționare; (6) control asupra sistemului propriu de recompense și sancțiuni, precum și control al calității tuturor celor care aderă la profesia militară.

De asemenea, în orice context, oricât de vechi sau de nou, profesionistul militar dispune și de caracteristici care-l diferențiază de toate celelalte categorii socioprofesionale.

În primul rând, acesta are puterea/datoria de a lua decizii de viață și de moarte cu privire la sine și la alte persoane, asociată cu puterea de a viola în mod legitim un număr de „*tabuuri civile*”: al coexistenței umane, prohibiția privind uciderea

¹⁵ Vezi S. Huntington, *The Soldier and the State: The Theory and Practice of Civil-Military Relations*, Cambridge, Harvard University Press, 1957; M. Janowitz, *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*, New York, Free Press, 1960 și *idem*, *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait* (with a new prologue), Free Press, Glencoe, 1971; J. van Doorn, *The Officer Corps: A Fusion of Profession and Organization*, în *European Journal of Sociology*, 1965, nr. 6, pp. 262-282; C. Moskos, *From Institution to Occupation: Trends in Military Organizations*, în *Armed Forces and Society*, 1977, nr. 4(4), pp. 41-50; *idem*, *Institutional and Occupational Trends in Armed Forces: An Update*, în *Armed Forces and Society*, 1986, nr. 12(3), pp. 377-382; *idem*, *Armed Forces in the Post Cold War Era*, în D.R. Segal (ed.), *Proceedings of the Action Planning Workshop on Organizational Designs for the Future Army*, US Army Research Institute, Alexandria, 1994; *idem*, *Towards a Postmodern Military: The United States as a Paradigm*, în C.C. Moskos, J.A. Williams și D.R. Segal (eds.), *The Postmodern Military*, New York, Oxford University Press, 2000, pp. 14-31; J.-P. Thomas, *La fonction militaire*, în *Project*, 1973, noiembrie, pp. 1090-1094; *idem*, *Fonction militaire et système d'hommes*, în *Stratégique*, 1981, nr. 12, pp. 18-41.

¹⁶ Vezi E. Freidson, *Professionalism*, Chicago University Press, Chicago, 2001.

¹⁷ Vezi S.C. Sarkesian și R.E. Connor jr., *The US Military Profession into the Twenty-First Century*, Routledge, Londra, 2006.

semenilor și luarea acestora ca prizonieri, distrugerea de bunuri și luarea lor pentru propriul uz¹⁸. Prin urmare, militarul nu este un funcționar public obișnuit, ci trebuie să-și urmeze chemarea, să arate interes aspectelor militare, să se dedice binelui comun, să accepte riscul și obligațiile specifice profesiei militare.

Apoi, profesia militară este singura profesie al cărei unic client este statul; militarul profesionist are un singur client, iar acesta deține un control precis asupra activității sale profesionale. Mai mult, din respect pentru acest client unic, profesionalismul militar trebuie să fie plasat în contextul sistemului politic în care se manifestă. Astfel, deși există o serie de principii aplicabile tuturor sistemelor militare moderne, acestea sunt „*temperate*“ de valorile și atitudinile sistemului politic în care servește. Ne așteptăm de la profesioniștii militari să fie pregătiți să-și jertfească propriile vieți în serviciul profesiei și statului. Serviciile lor pot fi legitim oferite doar statului. Deși aceste caracteristici și auto-percepții sunt adesea imperfect reflectate la nivelul profesiei militare, devin critice în formarea seturilor de gândire profesională și comportamentului specific, în articularea formală a semnificației profesiei militare și în determinarea relațiilor dintre profesioniștii militari și stat.

În fine, profesia militară presupune un nivel de angajare și un mod de a trăi care o deosebesc fundamental de celelalte profesii. Noțiunea de angajament este extrem de importantă pentru menținerea fundamentului politic, etic și moral al organizației militare. Este o „*profesie dependentă*”¹⁹, strâns integrată într-o organizație și puternic dependentă de aceasta: pentru militari, organizația este statul și statul este singurul client al organizației militare.

În calitate de angajator, Armata s-a diferențiat întotdeauna pe piața muncii prin constanța demersurilor și numărul mare de persoane angajate. De exemplu, după Lievens, van Hoye și Schreurs²⁰, în anul 2004, mai mult de 200 000 de persoane lucrau pentru Armata Britanică și mai mult de 40 000 pentru Armata Belgiană. Odată cu tranziția la scară europeană de la serviciul militar pe bază de conscripție la serviciul militar pe bază de voluntariat, armata a devenit, simultan, prizonieră și competitor activ pe piața muncii, recurgând la modele de gestionare a resursei umane similare celor implementate de întreprinderi, specifice economiei de piață.

¹⁸ B. Boëne, *How „Uniq“ Should the Military Be? A Review of Representative Literature and Outline of a Synthetic Formulation*, în *European Journal of Sociology*, 1990, nr. 31(1), pp. 3-59, apud G. Caforio (Ed.), *Social Sciences and the Military. An Interdisciplinary Overview*, Routledge, Londra, New York, 2007, p. 223.

¹⁹ Cf. G.P. Prandstraller, *Guardare alle professioni*, Franco Angeli, Milano, 1997.

²⁰ F. Lievens, G. van Hoye și B. Schreurs, *Examining the Relationship Between Employer Knowledge Dimension and Organizational Attractiveness: An Application in a Military Context*, în *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 2005, nr. 78(4), pp. 553-572, articol accesat la 12.01.2012 pe site-ul <http://onlinelibrary.wiley.com>.

Un studiu efectuat în cursul anului 2002 de Secția investigații sociologice din Statul Major General al Armatei României arăta că profesia militară (cu referire strictă la cadrele militare: ofițeri și subofițeri) ocupă un loc intermediar, bine delimitat în ansamblul profesiilor din România – după profesii ca acelea de om de afaceri, om politic, ziarist, medic, jurist sau avocat, dar înaintea profesiilor de economist, preot, inginer sau profesor²¹.

❖ **Determinanți ai atractivității profesiei militare**

În general, determinanții *job pursued* pot fi clasificați, potrivit „teoriilor implicite” ale alegerii postului²², în *factors obiectivi* (legați de context), *factors subiectivi* (care au la bază interpretări individuale subiective asupra organizației, bazate pe informațiile disponibile despre aceasta), respectiv *abordarea de contact critică*. Abordarea factorilor obiectivi admite că deciziile de urmărire a unui post se bazează pe cântărirea avantajelor și dezavantajelor atributelor obiective, măsurabile ale postului/organizației (salariu, tip de activitate, mărimea organizației). Abordarea factorilor subiectivi presupune că urmărirea unui post are la bază congruența percepută între individ (personalitate, nevoi, valori) și organizație (image). Perspectiva contactului critic postulează că potențialii candidați adesea au informații insuficiente pentru a face alegeri „bine-informate” și, în consecință, se bazează pe contacte de recrutare (timpurii) pentru a diferenția organizațiile.

Având ca fundament teoretic modelul *Attraction-Selection-Attrition (ASA)* elaborat de Schneider²³, alți cercetători au afirmat că persoanele se simt atrase de acele organizații care se potrivesc cel mai bine cu nevoile, valorile, scopurile și trăsăturile lor de personalitate. S-a concluzionat că gradul de potrivire al candidatului/aplicantului cu o anumită organizație joacă un rol important în procesul de luare a deciziei privind postul/organizația angajatoare. Preferințele pentru un post/o organizație diferă de la o persoană la alta, în funcție de modul în care acestea percep/evaluatează atributele postului/organizației (de exemplu, mărime, salariu și alte venituri suplimentare etc.) prin filtrul caracteristicilor personale (nevoi, valori, scopuri, trăsături de personalitate, stimă de sine, eficiență personală).

Analiza atractivității profesiei militare poate constitui un indicator important al potențialului de completare/înlocuire a resurselor umane pentru domeniul militar.

²¹ Vezi D. Cosma și V. Căruțașu, *Studiu privind atractivitatea carierei militare pentru absolvenții de licee*, *Buletin științific*, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, nr. 1 (23), 2007, pe site-ul http://www.armyacademy.ro/buletin/articole/bul1ro_2007/a4.pdf, articol accesat la 20.09.2011.

²² Vezi O. Behling, G. Labovitz și M. Gainer, *College Recruiting: A Theoretical Basis*, în *Personnel Journal*, 1968, nr. 47 (1), pp. 13-19, apud B. Schreurs și F. Syed, *A Proposed Model of Military Recruitment*, pe site-ul <http://ftp.rta.nato.int/public/FullText/RTOTRRTO-TR-HFM-107TR-HFM-107-04A.pdf>, accesat la 10.02.2012.

²³ B. Schneider, *The People Make the Place*, în *Personnel Psychology*, 1987, nr. 40 (3), pp. 437-453.

Literatura de specialitate subliniază rolul extrem de important pe care îl dețin în structurarea opțiunii pentru profesia/cariera militară următorii factori: demografici, biografici, educaționali; experiența în familie și atitudinea față de Armată²⁴; percepția atributelor organizaționale/ale postului²⁵; percepțiile tinerilor asupra atitudinii părinților față de Armată/instituția militară²⁶.

Cercetările românești concentrate asupra aspectelor motivaționale care-i orientează pe tineri către profesia/cariera militară au evidențiat ca puncte forte ale unui post „în cadrul armatei“ îndeosebi siguranța locului de muncă, veniturile, prestigiul profesiei/carierei militare, obținerea independenței față de părinți²⁷.

Metodologie

❖ *Obiective și ipoteze*

În lumina celor anterior enunțate, obiectivul general al acestui studiu este examinarea atractivității profesiei militare în rândurile adolescenților prin raportare la valorile lor profesionale. Concret, ne propunem, pe de o parte, cercetarea relației dintre opțiunea elevilor de liceu pentru profesia/cariera militară, ca dimensiune a atractivității acestui traseu profesional (obiectivată în intenția de a urma o instituție militară de învățământ superior și nivelul de apreciere a profesiei militare) și valorile lor profesionale (îndeosebi creativitatea, independența, avantajele materiale, siguranța, varietatea) și, pe de altă parte, evidențierea modului în care variabile precum clasa, profilul școlii, vârsta, sexul pot influența acest tip de opțiune profesională.

Subordonate acestor obiective, s-au formulat următoarele *ipoteze ale cercetării*:

- I.1. Ne așteptăm să existe o discrepanță între atractivitatea profesiei militare în rândurile adolescenților și intenția lor de a urma o carieră militară, în sensul că intenția de a urma o carieră militară să fie sub nivelul atractivității profesiei militare.

²⁴ Vezi J.G. Bachman, D.R. Segal, P. Freedman-Doan și P.M. O'Malley, *Who Chooses Military Service? Correlates of Propensity and Enlistment in the US Armed Forces*, în *Military Psychology*, 2000, nr. 12(1), pp. 1-30; U.J. Brown și D.S. Rana, *Generalized Exchange and Propensity for Military Service. The Moderating Effect of Prior Military Exposure*, în *Journal of Applied Statistics*, 2005, nr. 32(3), pp. 259-270.

²⁵ F. Lievens, G. van Hove și B. Schreurs, *lucr. cit.*, vezi nota 20.

²⁶ Vezi P.J. Legree, P.A. Gade, D.E. Martin, M.A. Fischl, M.J. Wilson și V.F. Nieva, *Military Enlistment and Family Dynamics: Youth and Parental Perspectives*, în *Military Psychology*, 2000, nr. 12(1), pp. 31-49.

²⁷ Vezi D. Cosma și V. Căruțașu, *Studiu privind atractivitatea carierei militare pentru absolvenții de licee*, *lucr. cit.*; C. Romilă, *Motivația ascensiunii profesionale a tinerilor militari profesioniști*, în cadrul Simpozionului național de psihologie militară *PSIHOMIL I*, 2004, pe site-ul <http://www.psihodiagnostic.ro/lucrari-psihomil-i/26/motivatia-ascensiunii-profesionale-a-tinerilor-militari-profesionisti.html>, articol accesat la 15.12.2011; L.M. Roșu, *Motivația gradaților profesioniști în structurile militare*, în cadrul Simpozionului național de psihologie militară *PSIHOMIL II*, 2005, pe site-ul <http://www.psihodiagnostic.ro/?s=motivatia+gradatilor+>, articol accesat la 15.12.2011; V. Rusu, I. Cincora și A. Mușat, *Motivația de statut a gradaților profesioniști*, în cadrul Simpozionului național de psihologie militară *PSIHOMIL II*, 2005, pe site-ul <http://www.psihodiagnostic.ro/page/58>, articol accesat la 15.12.2011.

- I.2. Ne așteptăm ca intenția adolescenților de a urma o carieră militară să coreleze negativ cu nivelul de valorizare a independenței și pozitiv cu valorizarea avantajelor materiale și a siguranței postului.
- I.3. Ne așteptăm ca intenția adolescenților de a urma o carieră militară și atractivitatea profesiei militare să se diferențieze în funcție de genul adolescenților, adică fetele să raporteze o apreciere mai mare a profesiei militare, dar o intenție mai redusă de a urma o carieră militară în comparație cu băieții.
- I.4. Ne așteptăm ca intenția adolescenților de a urma o carieră militară, atractivitatea profesiei militare și valorizarea aspectelor asociate carierei militare luate în studiu să se diferențieze în funcție de clasa și profilul liceului.
- I.5. Ne așteptăm ca valorizarea aspectelor asociate carierei militare luate în studiu să se diferențieze în funcție de influența concomitentă a clasei, profilului liceului, intenției adolescenților de a urma o carieră militară și atractivității profesiei militare.

❖ **Participanți**

Populația care constituie obiectul acestei investigații este reprezentată de elevii de liceu (în principal din clasele a XI-a și a XII-a, secundar din clasa a X-a). În delimitarea populației s-a avut în vedere faptul că accesul în organizațiile militare, pe filierele directă și indirectă, se poate face fie după terminarea liceului, fie după absolvirea unei facultăți.

Pentru construirea eșantionului am folosit metoda sondajelor²⁸, aplicând eșantionarea pseudoaleatorie sau „*de conveniență*”²⁹ și alegând subiecții în funcție de „*disponibilitate*”³⁰. Deși nu a fost posibilă realizarea unei eșantionări aleatoare stratificate, chiar și în condițiile dictate de „*disponibilitatea*” subiecților, am încercat urmărirea mai multor criterii de structurare a eșantionului. Astfel, la realizarea acestei cercetări au participat 575 de elevi, structura eșantionului putând fi descrisă prin apelul la următoarele criterii:

- *zona geografică/aria culturală*: Municipiul București, Muntenia – 1 județ, Oltenia – 2 județe, Moldova – 3 județe, Banat – 1 județ, Transilvania – 1 județ;
- *domiciliul declarat al părinților*: oraș mare – 237 de elevi/41,2%, oraș mijlociu – 113 elevi/19,7%, oraș mic – 54 elevi/9,4%, comună/sat – 171 de elevi/29,7%;
- *tipul de școală*: colegiu – 277 de elevi/48,2%, liceu teoretic – 248 de elevi/43,1%, grup școlar – 50 de elevi/8,7%;
- *profilul*: real – 301 elevi/52,3%, uman – 166 de elevi/28,9%, tehnic – 48 de elevi/8,3%, servicii – 60 de elevi/10,4%;
- *clasa*: a X-a – 20 de elevi/3,5%, a XI-a – 338 de elevi/58,8%, a XII-a – 217 elevi/37,7%;
- *vârsta*: între 16 și 20 de ani ($M = 17.79$, $SD = .739$);
- *sexul*: 235 de băieți/40,9% și 340 de fete/59,1%.

²⁸ Cf. M. Drugaș și G. Roșeanu, *Analiza statistică pas cu pas. Ghid introductiv de cercetare în domeniul socio-uman*, Editura Universității din Oradea, 2010, p. 48.

²⁹ Cf. M. Popa, *Statistică pentru psihologie. Teorie și aplicații SPSS*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 40.

³⁰ *Ibidem*.

❖ **Instrumente**

În vederea colectării datelor și verificării ipotezelor formulate, am folosit două instrumente de cercetare: *inventarul de valori profesionale (Work Values Inventory – WVI)*, elaborat de Super³¹, în adaptarea lui Chelcea³², și *un chestionar privind atractivitatea profesiei militare*, realizat cu ocazia acestei cercetări.

În Statele Unite, *inventarul de valori profesionale Super*, conceput inițial în vederea evaluării satisfacției profesionale, este utilizat pe scară largă în activitățile de consiliere și selecție profesională.

Instrumentul include 45 de itemi și evaluează 15 dimensiuni valorice profesionale: *altruism, valori estetice, stimulare intelectuală, reușită profesională, independență, prestigiu, conducere, avantaje materiale/economice, siguranță profesională, ambianță fizică, relații cu superiorii, relații cu colegii, mod de viață, varietate, creativitate*. Fiecare dimensiune este investigată cu ajutorul a trei itemi. De exemplu, pentru dimensiunea „*siguranță profesională*“, acești itemi sunt: „*Să nu existe pericolul șomajului*“, „*Să fiți sigur că aveți totdeauna de lucru*“, „*Să fiți siguri că veți obține o altă încadrare în aceeași instituție dacă vechiul post de muncă se restructurează*“. Itemii au prevăzute răspunsuri pe o scală cu cinci trepte (de tip Thurstone), după cum urmează: 5 – *foarte important*; 4 – *important*; 3 – *importanță medie*; 2 – *puțin important*; 1 – *lipsit de importanță*. Respondenții trebuie să indice ce importanță acordă fiecărui aspect al vieții profesionale. Scorul obținut la fiecare subscală/dimensiune este reprezentat de suma ponderii răspunsurilor la cel puțin trei itemi. Valoarea maximă pentru o dimensiune este 15, iar valoarea minimă este 3. În cazul de față, am calculat media aritmetică a valorizării celor trei itemi care operaționalizează respectiva dimensiune. Adaptarea pe populația românească, de către Chelcea, s-a realizat în anul școlar 1993-1994, pe un „*eșantion rezonabil*“, dar fără valoare reprezentativă, oferind o imagine despre configurația valorilor profesionale ale studenților, fără precizarea marjei de eroare³³.

În ceea ce privește chestionarul privind atractivitatea profesiei militare, acesta conține 16 itemi cu ajutorul cărora sunt examinate principalele motive și surse de structurare a opțiunii pentru profesia/cariera militară, precum și intenția de a opta pentru acest traseu profesional. Din ansamblul itemilor, pentru acest studiu au fost luați în considerație următorii: A. „*După terminarea studiilor liceale, intenționați să urmați cursurile unei instituții militare de învățământ superior?*“. Variante de răspuns: 1) *Da*; 2) *Nu*; 3) *Nu știu*; B. „*Vă rugăm să acordați note*

³¹ D.E. Super, *Manual for the Work Value Inventory*, Houghton Mifflin, Boston, 1970.

³² Cf. S. Chelcea, *Personalitate și societate în tranziție*, Studii de psihologie socială, Societatea știință & tehnică S.A., București, 1994.

³³ *Ibidem*.

de la 1 la 10 pentru fiecare dintre profesiile de mai jos, în funcție de posibilitățile pe care le oferă, de satisfacerea criteriilor menționate în dreptul fiecăreia (nota 1 pentru posibilitatea cea mai scăzută și nota 10 pentru posibilitatea cea mai ridicată) “. Criterii de notare: siguranța locului de muncă, prestigiu social, posibilitatea de a călători, condiții de muncă, venit, aventură, posibilități de afirmare, posibilitatea de a lucra cu tehnică.

❖ Procedură

Cercetarea s-a desfășurat în perioada aprilie-iunie 2011. Chestionarele au fost completate individual, pentru a se evita astfel alterarea rezultatelor prin contagiune de grup, dar și pentru a se asigura caracterul confidențial al datelor furnizate. De asemenea, nu au fost impuse restricții de timp în redactarea/bifarea răspunsurilor, iar subiecții au beneficiat de un instructaj corespunzător, standardizat, în preambulul fiecărui chestionar.

*

În partea a doua a materialului, autoarea va prezenta rezultatele și interpretările studiului întreprins, conchizând că profesia militară este destul de apreciată de către elevii de liceu, cel puțin 1 din 10 elevi exprimându-și intenția de a urma cursurile unei instituții militare de învățământ superior.

IISUS HRISTOS

– un contemporan necunoscut – (II)

Preot militar dr. Constantin ȚANU

In the second part of the article, the author addresses certain aspects regarding the faith through existential knowledge. In the author's opinion, it is extremely important and true the observation that the strength and quality that faith has from tradition exists in other religions, not only in Christianity. Thus, if we speak of the capacity of tradition to transmit faith, we must recognise that there are religious traditions that are more venerable than the Christian one. According to certain objective and scientific criteria, the Hindu, the Buddhist or the Mosaic tradition should have more credibility. The Hindu tradition is thousands of years older than the Christian one, the Buddhist is 500 years older, and the Mosaic is over 1 000 years older. As compared to the Jews, for example, Christians are young and novices, because the Jews are the people who spoke to God when the world actually had no history, they received the faith directly from God and have kept it unchanged until today.

Keywords: *consciousness; rites; exegetical criteria; tradition; the certainty of truth*

Chipul scris și chipul viu al lui Hristos.

Cuvântul și persoana

Am încercat să arătăm, în dorința de a ne convige și a înțelege adevărul, că actele, cuvintele, chipul și persoana Mântuitorului Iisus Hristos sunt mult mai nuanțate, mai bogate, mai complexe și mai întregi decât li se pare oamenilor în general. În măsura în care ne rămâne necunoscut, fără îndoială că în acea măsură Mântuitorul Iisus Hristos ne rămâne nesigur și depărtat.

Însă, Dumnezeu nu poate fi afirmat și susținut decât contemporan și apropiat fiecărui om. Un Dumnezeu radical deosebit de om – „*das ganz Andere*“ – poate fi și este afirmat; trebuie observat însă că, astfel, fiind radical depărtat de om, El rămâne numai o Idee, o Noțiune splendidă și o iluzie. Pentru gândirea consecventă și onestă, un Dumnezeu deist este antecamera ateismului; ateismul este, de fapt, mai logic și mai onest decât deismul.

Dumnezeu există numai dacă e al tău, al meu, al fiecăruia dintre noi. Pentru aceasta, trebuie să ai nu numai veridicitatea și certitudinea, ci, mai ales,

Preot militar dr. Constantin Țanu – șeful Secției Asistență Religioasă din Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

experimentarea și conviețuirea permanentă a Lui. Astfel, Iisus Hristos este adevărat numai dacă dobândim în noi înșine certitudinea și prezența Lui.

Iisus Hristos este nu numai veridic, ci și cert. Dacă ar fi numai veridic, n-ar fi suficient pentru Dumnezeirea Lui, căci veridice sunt și înfățișările Dumnezeirii din alte religii. Dar, numai pentru Iisus Hristos putem dobândi certitudinea.

Certitudinea Lui se stabilește începând chiar istoric, „*material*“, pe baza documentelor scrise: a cuvintelor spuse de El și despre El. Identitatea dintre întemeietorul istoric al religiei creștine și Dumnezeul credinței creștinilor de astăzi s-a impus cvasiunanim, iar specialiștilor în chip convingător. Din noianul concluziilor specialiștilor, alegem intenționat câteva dintre cele mai recente și mai acriviste, tocmai pentru a ne convinge de seriozitatea argumentării lor: „*Azi nu mai este multă lume, cel puțin printre istoricii serioși, care să conteste existența unui personaj numit Iisus, cu numele său adevărat Ieșua* (tradus în grecește Iesus, ajuns în românește în forma mai veche, corectă, Iisus, astăzi însă simplificat, mai ales de protestanți și neoprotestanți, la forma Isus, n. trad.), *în care discipolii lui l-au văzut pe Mesia, unsul lui Dumnezeu* (în grecește, Christos), *și care a apărut ca întemeietorul unei religii noi*“¹⁶. Pentru creștini, Iisus din Nazaret este în primul rând Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat și deci supra-istoric. Totuși, legătura și contemporaneitatea cu El a tuturor generațiilor este posibilă și din punct de vedere istoric. Căci El este nu numai supra-istoric, ci și profund istoric – aparținător, propriu și apropiat istoriei în modul cel mai autentic – pentru că Persoana, actele, cuvintele și consecințele totale și nesfârșite ale Lui în istorie sunt deplin identificabile, veridice și certe. Chiar și în cazul Celei mai supra-istorice Persoane, „*părintele Congar, unul dintre cele mai mari personalități ale teologiei catolice, ajunsese, în anul morții, să recunoască faptul că «totul ține de istorie, absolut totul, inclusiv Iisus»*“¹⁷. De asemenea, pentru a afirma nu numai certitudinea și identitatea, ci chiar specificitatea – chipul precis al lui Iisus transmis deplin istoriei până la sfârșit –, este esențială recunoașterea că omenirea are permanent la îndemână documentele originale care-L redau autentic și deplin, adică Evangheliile. Este esențial să înțelegem concluzia unanimă a specialiștilor: „*Deja de mult timp Lagrange, la sfârșitul unei vieți rodnice, ajunsese la următoarea concluzie: «Evangheliile sunt singura viață a lui Iisus care s-a putut scrie. E vorba numai de a o înțelege cât mai bine»*“¹⁸. În rândul specialiștilor există deci astăzi concluzia cvasiunanim acceptată că Evangheliile transmit în chip fidel, chiar dacă, după unii, nu deplin, chipul autentic al Întemeietorului creștinismului.

¹⁶ Jacques Duquesne, *Iisus*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 15.

¹⁷ Conform J.Cl. Barreau, *op. cit.*, p. 135.

¹⁸ Conform Arthur Nisin, *Die Geschichte von Jesus dem Christus*, Verlag Styria, Graz-Wien-Köln, 1966, p. 7.

Autenticitatea și certitudinea celor patru Evanghelii canonice se dovedește din studiul manuscriselor lor ajunse până la noi și din compararea acestora cu documentele contemporane lor. Au existat, desigur, și critici negând autenticitatea Evangheliilor. Cea mai radicală a fost cea a teologului german Rudolf Bultmann, care a afirmat că „*cele patru Evanghelii, relativ târzii, îndepărtate cronologic de faptele pe care le narau și de cuvintele pe care le relatau, erau ca niște compilații de povestiri și tradiții posterioare acestor fapte, în care se amestecau istorii moralizatoare, anecdote, cuvinte reale sau maxime atribuite lui Iisus și care fuseseră, încetul cu încetul, deformate de cele dintâi comunități creștine...*”¹⁹. Vehemența și metoda lui Bultmann au făcut vâlvă și au semănat confuzie. Pe noi ne mai interesează doar faptul că respectivele concluzii se recunosc astăzi cu totul depășite, căci, „*astăzi, nimeni dintre specialiști n-ar cuteza să preia ca atare afirmația brutală a lui Bultmann*”²⁰. Este semnificativ pentru aceasta să amintim că însuși discipolul cel mai important al lui Bultmann, Günther Bornkamm, a ajuns la o concluzie opusă, recunoscând: „*ceea ce relatează Evangheliile despre mesajul, faptele și istoria lui Isus se caracterizează printr-o autenticitate, printr-o prospețime pe care nici chiar credința pascală a comunității nu le-a putut atenua; totul trimite la persoana lui Isus*”²¹. Cei mai severi critici ai Evangheliilor concluzionează astăzi că „*Evangheliile, cel mai bun și aproape unicul nostru izvor pentru cunoașterea lui Isus, sunt cărți deopotrivă complexe și simple, deopotrivă obscure și luminoase, marcate de epoca lor și relatând cuvinte pentru toate vremurile. Nu avem temeieri raționale să negăm că ele constituie mărturii oneste*”²².

Autenticitatea Evangheliilor reiese, în primul rând, din originalitatea lor, din faptul că ele, ca izvoare scrise, sunt contemporane persoanelor și faptelor relatate. Deși „*după toate aparențele, nicio sursă scrisă a Evangheliilor noastre nu a văzut lumina zilei în timpul vieții lui Iisus*”²³, totuși „*Evangheliile au fost scrise la puțin timp după fapte, într-un moment când mai erau încă martori în viață*”²⁴. Cel mai puternic temei pentru autenticitatea argumentelor îl constituie studiul comparativ al manuscriselor din Antichitate care au ajuns până la noi. Acest studiu este de o importanță zdrobitoare, pentru că el arată că, exceptând Evangheliile, toate manuscrisele antice păstrate sunt mult mai depărtate de persoanele lor: „*patru secole îl despart pe Virgiliu de cele mai vechi manuscrise din opera sa, treisprezece secole în cazul lui Platon și șaisprezece în cel al lui Euripide*”²⁵.

¹⁹ Rudolf Bultmann, *Jesus, mythologie et demythologisation*, Seuil, Paris, 1968, p. 35.

²⁰ J. Duquesne, *op. cit.*, p. 244.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, p. 256.

²³ Michel Quesnel, *Istoria evangheliilor*, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 17.

²⁴ J. Duquesne, *op. cit.*, p. 252.

²⁵ *Ibidem*, p. 247.

Spre deosebire de toate acestea, „Evangheliile sunt deci privilegiate în această privință, fiind mai aproape de original. Specialiștii apreciază că au putut reconstitui textele în starea în care se găseau ele pe la 250. Și descoperirea în Egipt a unor papirusuri conținând extrase din Evangheliile, ca papirusul Bodmer, care datează de la începutul secolului al III-lea sau, și mai bine, papirusul Ryland..., care datează dinaintea de 150 și conține câteva versete din Ioan, confirmă validitatea textelor de care dispunem. La fel ca și citatele din Evangheliile găsite în diverse documente redactate între sfârșitul secolului I, cel al lui Isus, și sfârșitul secolului al II-lea”²⁶. Concluzia studiului comparat al manuscrisurilor contrazice deci teoria unor cercetători – teologi și laici – care credeau că ar exista „evidente discordanțe între cele patru Evangheliile și... decalajul aparent considerabil între aceste Evangheliile numite canonice și credința diverselor Biserici și denominații creștine... între (n.a.)..., Isus cel istoric... diferit de Hristosul Bisericilor...”²⁷ și confirmă logica bunului-simț, care ne spune că nu este posibil ca documentele scrise să fi putut afirma altceva decât ceea ce știau și verificau contemporanii.

Autenticitatea Evangheliilor și a chipului evanghelic al lui Iisus s-a stabilit pe baza mai multor criterii. Un prim criteriu este cel al *concordanței*, conform căruia s-a dovedit că „multele concordanțe dintre Evangheliile sunt mult mai numeroase decât dezacordurile... Biserica primelor veacuri creștine păstrând aceste contradicții între niște texte pe care le declară autentice a făcut, dimpotrivă, dovadă de onestitate și și-a arătat dorința de a prezenta toate piesele dosarului Isus”²⁸. Un alt criteriu este cel al *coerenței* între diferitele cuvinte și acte ale lui Iisus, atestate din surse independente, pentru că acestea „oglesc aceleași motive și aceleași practici atribuite lui Iisus”²⁹ și, de asemenea, pentru că este evidentă „relația de continuitate ce trebuie recunoscută între Isus, persoana, cuvântul și fapta sa, și lumea elenistă sau iudeo-elenistică a secolului I”³⁰. În sfârșit, un alt criteriu de autenticitate este cel al *diferenței*, adică al deosebirii ca specific, al cuvintelor și faptelor lui Iisus față de contemporani, față de „mentalitatea autorilor creștini din anii '50 ai erei noastre, precum și de cea a contemporanilor lui Hristos din anii '28, '29 sau '30”³¹. Acest principiu și criteriu a fost valorificat și verificat în mod deosebit chiar de către cei mai exigenți critici, precum Rudolf Bultmann și Ernst Käsemann, cel din urmă stabilind, astfel, că „pot fi considerate autentice cuvintele și gesturile lui Iisus care nu au în mod direct

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Charles Perrot, *În căutarea lui Isus cel istoric*, în volumul *Originile creștinismului*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 191.

²⁸ J. Duquesne, *op. cit.*, p. 20.

²⁹ Ch. Perrot, *op. cit.*, p. 192.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ J.Cl. Barreau, *op. cit.*, p. 135.

un corespondent în iudaismul de atunci și care nu provin de la primele comunități creștine³²; de exemplu, „toate cuvintele lui Iisus care atacă riturile de puritate alimentară sau odihna din ziua de sâmbătă (sabatul) sunt în mod evident autentice. Puritatea alimentară și sabatul îi lasă indiferenți pe creștinii convertiți proveniți din lumea greco-romană; contestarea lor era însă inimaginabilă pentru rabinii contemporani cu Hristos³³. Pe baza acestor principii și criterii exegetice, specialiștii au ajuns la o concluzie comună, anume că pot fi indicate cu certitudine cuvintele ce pot fi atribuite lui Iisus, pe care ei le denumesc tehnic *logia*.

Rămâne însă problema raportului dintre cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos și chipul pe care Îl avem noi astăzi. Se pune deci întrebarea: cuvintele Lui Îl redau deplin? Chiar dacă avem cu siguranță cuvintele lui autentice, sunt ele capabile să ne redea fidel și deplin chipul Lui? În general, este cuvântul în stare să redea persoana autoare în chip fidel și deplin? Se pune deci problema raportului dintre cuvânt și autorul lui, dintre cuvânt și persoană.

Comentatorii Evangheliilor sunt de acord că „*particularitatea Nazarineanului*”³⁴ este indubitabilă, că „*există în mod indiscutabil un stil al lui Iisus, unic*”³⁵, astfel încât, chiar într-o lucrare precum „*Credința unui necredincios*”, Francis Jeanson spune că „*personalitatea lui Hristos este atestată prin calitatea cuvintelor care îi sunt atribuite*”³⁶. Mai mult, cuvintele lui Iisus sunt nu numai certe și unice, ci chiar se identifică cu persoana Lui, putându-se spune că „*El este deci în întregime cuvânt*”³⁷. Așa cum am menționat, apelând intenționat la cei mai acrivoși comentatori, constatăm că și aceștia recunosc că spusele Lui „*răsună încă asemenea unor cuvinte de foc*”³⁸, iar „*cei care au încredere în El îi aud vorbele în inima lor*”³⁹.

Ajungem însă la problema mai generală a raportului oricărei persoane cu cuvântul ei. Este evident faptul că persoana se află cuprinsă în cuvântul ei, că, deși nu poate cuprinde și reda persoana în întregime, totuși cuvântul redă suficient persoana. De exemplu: orice cunoscător de poezie este stăpân pe certitudinea că o poezie anume este a lui Eminescu și nu a lui Blaga sau Nichita Stănescu, tocmai din cauză că ei sunt atât de specifici în cuvântul lor poetic – atât de specific și deplin redați în el –, încât confuzia este imposibilă. Iar dacă legătura dintre cuvânt și persoană este așa de puternică în cazul oamenilor, cu atât mai deplină

³² Ch. Perrot, *op. cit.*, p. 191.

³³ J.Cl. Barreau, *op. cit.*, p. 136.

³⁴ Ch. Perrot, *op. cit.*, p. 193.

³⁵ J.Cl. Barreau, *op. cit.*, p. 17.

³⁶ *Ibidem*, p. 14.

³⁷ Jean-Michel Maldame, *Christos pentru întreg universul*, Editura Cartimpex, Cluj, 1999, p. 215.

³⁸ J. Duquesne, *op. cit.*, p. 18.

³⁹ J.Cl. Barreau, *op. cit.*, p. 132.

trebuie să fie ea în cazul Persoanei absolute. În cazul Mântuitorului Iisus Hristos, identitatea poate fi absolutizată, căci locuirea deplină a Persoanei Lui Hristos în Cuvântul Lui este obligatorie prin evenimentul întrupării, adică al locuirii lui Dumnezeu în trup uman. Vom încerca să prezentăm mai explicit identitatea dintre cuvântul și persoana Mântuitorului Iisus Hristos. Aici este suficient dacă ajungem la înțelegerea că, deși nu exprimă niciodată persoana deplin, totuși cuvântul o redă în ceea ce are ea *esențial și specific*.

Chipul lui Iisus Hristos din Tradiție. Credința și Tradiția

Capacitatea cuvântului lui Iisus de a-I reda propria persoană îndreptățește Tradiția în calitate de transmițătoare, ea însăși, a Mântuitorului Iisus Hristos. Credința în Iisus Hristos o parte dintre noi o avem, într-adevăr, din Tradiție.

Trebuie să observăm că oamenii pot dobândi credința în două feluri, pe două căi: 1. indirect, din Tradiție și 2. direct, în mod existențial.

Majoritatea credincioșilor, din *toate religiile*, au o credință din Tradiție, adică transmisă și primită de la înaintași, din om în om, pe cale personală. Teologii au evidențiat faptul că, deși există mai multe moduri de a dobândi credința⁴⁰, de exemplu și o înțelegere a lui Dumnezeu prin natură – ceea ce teologii numesc *revelația naturală* sau *cunoașterea naturală* –, totuși aceasta este cu totul insuficientă și „*nu există om care să-și fi câștigat credința din natură*”⁴¹, ci numai tot de la un om care o are, căci esența credinței fiind certitudinea, „*certitudinea din altul naște certitudinea în noi*”⁴². Într-adevăr, este ușor de constatat că, în măsura în care esența credinței o constituie certitudinea, credința oricărui om se naște din certitudinea pe care o constată direct în credința altui om, concret. Totuși, certitudinea credinței omului de lângă noi nu e suficientă, pentru că știm bine că niciun om nu se constituie în criteriu de veridicitate. Așadar, avem nevoie de un criteriu absolut în acest sens, deci de o persoană care stă în legătură directă cu Dumnezeu ca autor al mesajului. Această persoană umană deținătoare a certitudinii absolute a credinței, ca primitor direct de la Dumnezeu, este socotită profetul: „*Omul la care întâlnim certitudinea absolută a credinței, fără ca să o fi primit de la alt om, întrucât singur iarăși nu și-a putut-o da, nu a putut-o dobândi decât de la Dumnezeu de-a dreptul. Acesta este prorocul*”⁴³. Este limpede că majoritatea covârșitoare a creștinilor cunosc

⁴⁰ A se vedea George Remete, *Dogmatica*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, pp. 121-132.

⁴¹ Pr.prof.dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943, p. 12.

⁴² *Ibidem*, p. 14.

⁴³ *Ibidem*, p. 15.

și cred în Iisus Hristos prin această cale a Tradiției, prin lungul șir al transmițerii ei de la părinții noștri și până la primii creștini, din Biserica primară. Noi credem în Hristos nu pentru că L-am văzut, am vorbit sau L-am experimentat personal, ci prin alții. Credem în El pe baza Tradiției, pe legea obișnuinței, a respectului și a continuității. Comunitatea în care ne-am născut și Tradiția ne-au învățat să credem în Iisus Hristos; noi am luat-o astfel și o ținem. Veridicitatea comunității constituie pentru individ veridicitatea credinței pe care o cultivă el însuși.

Este extrem de importantă și adevărată observația că forța și calitatea pe care le are credința din Tradiție există și în alte religii, nu numai în creștinism. Dacă e vorba de capacitatea Tradiției de a transmite credința, atunci trebuie să recunoaștem că există tradiții religioase mai venerabile (cel puțin în baza argumentului istoric) decât cea creștină. După anumite criterii „obiective” și „științifice”, mai multă credibilitate ar trebui să aibă tradiția hindusă, budistă sau mozaică. Tradiția hindusă este mai veche cu mii de ani decât cea creștină, cea budistă cu 500 de ani, iar cea mozaică cu peste 1 000 de ani. Față de mozaici, de exemplu, creștinii sunt tineri și novici, căci evreii sunt poporul care a vorbit cu Dumnezeu când lumea nici nu avea de fapt istorie, au primit credința direct de la Dumnezeu și au păstrat-o neschimbată până astăzi. Veridicitatea și certitudinea credinței din Tradiție le au deci nu numai creștinii, ci și credincioșii altor religii și, probabil, chiar mai puternice. Experiența ne dovedește că, de fapt, credința din Tradiție, credința de la altul nu e suficientă pentru a-mi garanta în mod absolut Divinitatea. Oricât de veridică și de neclintită ar fi conștiința lui, tot nu este de ajuns. În definitiv, toate religiile ne-revelate au oferit o conștiință de granit, căci numai așa se explică sacrificiul adepților și răspândirea lor. Tot astfel, marile imposturi și monstruoziități ale istoriei au avut credință absolută, de neclintit. Dacă fervoarea și sacrificiul ar fi criterii depline pentru valoarea unei religii, atunci Islamul ar fi de departe prima, iar creștinismul ultima, așa cum ne dovedește istoria contemporană.

Și, chiar dacă am avea certitudinea adevărului, trebuie să observăm că, prin credința din Tradiție, credincioșii simpli nu pot avea maximul credinței, căci acesta îl are numai profetul, întrucât numai el stă în legătură directă cu Dumnezeu. Și atunci, numai pe baza Tradiției este evident că nu se poate stabili adevărul credinței creștine; credința din Tradiție nu-l poate asigura pe creștin de absolutul credinței personale.

Credința din Tradiție este absolut necesară, pentru că îl asigură pe individ de obiectivitatea credinței sale. Faptul că persoanele din jur și lumea cunoscută și credibilă lui stau în aceeași credință este pentru el un criteriu esențial, fără de care n-ar putea trăi. Oricât de puternic și sigur ar fi individul, oricât de certe ar fi experiențele lui, el nu poate avea certitudini decât în legătură cu semenii.

Gânditorii au stabilit indubitabil că drumul la sine este prin celălalt, că eul se cunoaște prin tu, că nu există obiectivitate și siguranță decât prin tu și ei⁴⁴. Orice înțelegere și cucerire personală sunt valabile numai dacă sunt validate de Tradiție. Conținutul și calitatea Tradiției sunt de importanță covârșitoare pentru obiectivitatea și asigurarea individului. Fără validarea Tradiției, credința se divide și se relativizează; am avea atunci tot atâția Iisus câți creștini există! Credința din Tradiție este temelia obligatorie pentru întemeierea oricărei credințe personale.

Trebuie observat că, pentru a deveni o certitudine proprie, o credință absolută, orice adevăr necesită două probe sau validări: 1. a Tradiției și 2. personală. Credința din Tradiție îi oferă individului o conștiință și o temelie obiectivă; dar e nevoie și de autentificarea experienței personale. Oricâtă credință și veridicitate aș constata în cineva de lângă mine, adevărul nu devine pentru mine absolut decât în clipa în care îl experimentez personal: credința ta mă impresionează, dar numai experiența mea e absolută pentru mine. Cred ceea ce experimentez eu, nu ceea ce crezi tu, oricâtă încredere mi-ai inspira. Convingerea Tradiției în autenticitatea valorilor pe care mi le oferă este impunătoare, dar nu suficientă pentru a-mi deveni absolută. De exemplu: convingerea unanimă a Tradiției în valoarea lui Eminescu trebuie să i se impună oricărui om normal, dar Eminescu nu devine pentru mine credință decât dacă eu însumi înțeleg, prin contact direct, valoarea lui. Credința împlinită nu poate fi numai un dar, o valoare primită, de-a gata. Ea este o mâncare primită, dar pe care o verific și o probez cu efortul și înțelegerea mea; n-o mănânc de-a gata, ci o gust înainte de a mânca. Orice cunoaștere și credință trebuie să aibă girul Tradiției; dar improprierea de către fiecare nu se poate face fără înțelegere, ci abia după aceea se poate vorbi de certitudinea și deplinătatea credinței. Credința deplină este, astfel, obiectivă și subiectivă în același timp.

*

În ultima parte a materialului, autorul ne va vorbi despre cele trei moduri prin care poate fi experimentată și dobândită învățătura lui Iisus Hristos.

⁴⁴ A se vedea Martin Buber, *Eu și Tu*, Editura Humanitas, București, 1992, pp. 29-31.

STRATEGII DE SECURITATE ÎN UNELE STATE MEMBRE ALE UE – CAZUL SPANIEI – (II)

Dr. Tiberiu TĂNASE

In the second part of the article, the author presents Spain's intelligence community and its role in providing national security. In this respect, he describes the attributions of the three bodies of the intelligence community: National Antiterrorism Coordination Centre, the National Intelligence Centre and the Government Delegated Committee for Intelligence Affairs. Analysing the aspects mentioned, the author concludes that the reform of the intelligence services has brought about major changes, the structures becoming more flexible, and the intelligence component being connected to the counterintelligence one in a more effective manner. However, the attacks in Madrid on 11 March 2004 took the National Intelligence Centre and even the antiterrorist coalition by surprise, proving that there can be neither panacea nor simple solutions to countering terrorism.

Keywords: *Islamic terrorism; security strategy; regional instability; intelligence services*

Comunitatea de Informații a Spaniei și rolul acesteia în asigurarea securității conform Directivei de apărare națională

Comunitatea spaniolă de Informații are trei componente:

- structura propriu-zisă de informații (intelligence), formată din *Centrul național de coordonare a acțiunilor antiteroriste (Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista/CNCA)*, *Centrul național de informații (Centro Nacional de Inteligencia/CNI)* și *Comisia delegată de Guvern pentru probleme de informații (Comisión Delegada del Gobierno Para Asuntos de Inteligencia/CDGAI)*;
- direcțiile de informații ale armatei, precum și departamentele de combatere a criminalității organizate.

❖ Centrul național de coordonare a acțiunilor antiteroriste

Centrul a fost înființat la 28 mai 2004. Această structură cu caracter permanent include cadre provenind din *Forța națională de poliție* și *Garda Civilă* (Guardia Civil),

Dr. Tiberiu Tănase – lect.univ. la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”.

beneficiind, totodată, de sprijinul a circa 5 agenții din *Centrul național de informații*. CNCA urmărește culegerea, analizarea și valorificarea tuturor informațiilor cu privire la activitățile teroriste ce constituie amenințări la adresa securității naționale, dar și internaționale.

În acest sens, CNCA are ca principale obiective: actualizarea amenințărilor teroriste, inițiativă în lupta antiteroristă, identificarea scenariilor posibile de acțiune în contracararea terorismului și planificarea acestora, elaborarea listei privind infrastructurile critice. CNCA se subordonează direct Secretarului de stat pe probleme de securitate, iar conducerea Centrului este deținută, potrivit principiului rotației, la fiecare doi ani, de Poliția Națională și Garda Civilă.

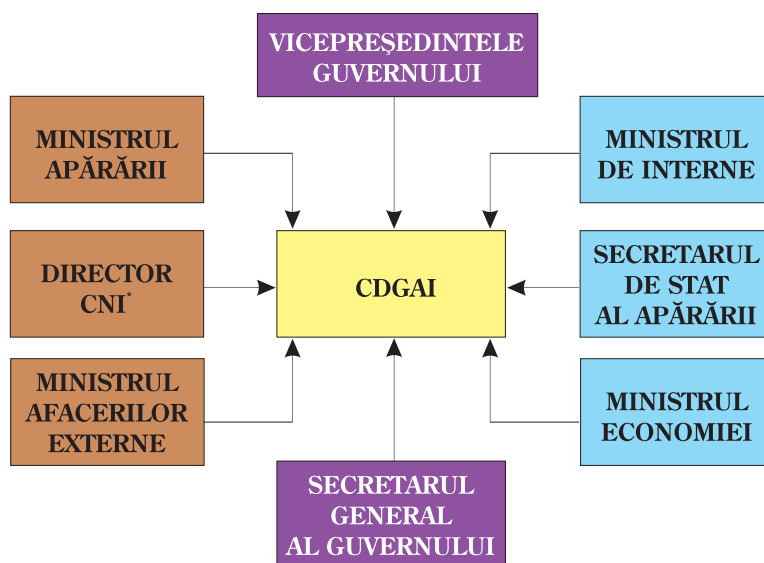
❖ ***Centrul național de informații***

Ca urmare a reformei din anul 2002, principalul serviciu de informații al Spaniei s-a transformat în *Centrul național de informații*. Astfel, Legea 11/2002, din 6 mai, reglementează obiectivele, principiile, cadrul juridic al CNI, iar Legea 2/2002, din 7 mai, reglementează aspecte legate de controlul asupra activității sale. Ulterior, Decretul regal 436/2002 din 10 mai stabilește structura CNI. Centrul este subordonat Ministerului Apărării, dar are, în realitate, un statut autonom funcțional în ceea ce privește organizarea sa internă, managementul bugetului și al personalului⁴.

Din punct de vedere administrativ, CNI este condus de către un director ce are rangul de secretar de stat. Directorul CNI este numit prin decret regal, la propunerea ministrului apărării, având un mandat de cinci ani. Obiectivele CNI sunt definite anual în cadrul Directivei de informații (*figura 2*).

❖ Prin elaborarea *Directivei naționale de informații* de către ***Comisia delegată de Guvern pentru probleme de informații*** se identifică necesitatea beneficiarului în ceea ce privește informația de securitate. Operaționalizarea acestor obiective, practic planificarea operativă, se face în funcție de un „*Plan permanent de intelligence*“. Particularitățile strategice ale Spaniei determină o identificare și o clasificare a priorităților activității serviciilor de informații. Astfel, principalul obiectiv al CNI este furnizarea de informații guvernului pentru a preveni și, dacă este cazul, a înlătura toate riscurile și amenințările care afectează independența și integritatea Spaniei, interesele naționale, stabilitatea statului de drept și a instituțiilor sale.

⁴ Efectivele sale, în 2008, erau de circa 2 250 de agenți; în 2009, bugetul CNI a fost de 255 de milioane de euro. CNI desfășoară activități în 80 de țări, în special în Africa de Nord (supraveghează enclavele Ceuta și Melilla), în Orientul Mijlociu și în America de Nord, pe site-ul http://www.mde.es/Organigrama/org_ministro_de_defensa.html

* Secretarul Comisiei

Figura 2

Funcțiile CNI sunt reglementate de articolul 4 al Legii 11/2002, astfel:

- culegerea, analiza, valorificarea informațiilor în scopul asigurării securității naționale și în cel al promovării intereselor politice, economice, industriale, comerciale și strategice ale Spaniei;
- prevenirea, identificarea și înlăturarea activităților serviciilor străine sau a grupurilor de persoane ce pun în pericol ordinea constituțională, drepturile și libertatea cetățenilor spanioli, suveranitatea, integritatea și securitatea statului, stabilitatea instituțiilor sale, interesele economice naționale și bunăstarea populației;
- promovarea relațiilor de cooperare și colaborare cu servicii de informații din alte țări sau cu organisme internaționale, pentru realizarea cu succes a obiectivelor stabilite;
- asigurarea securității informaționale prin intermediul Centrului național criptologic (CCN), integrat în cadrul CNI; această structură formează, certifică și acreditează propriul personal;
- garantarea securității tehnologice și informaționale a diferitelor organisme ale administrației publice;
- asigurarea protecției informațiilor clasificate – Biroul național de securitate este structura integrată în CNI abilitată de a asigura protecția informațiilor clasificate;
- garantarea protecției personalului și a infrastructurii proprii.

Pentru realizarea acestor funcții, CNI are ca zone de acțiune: *informații externe; contra-terorism, economie și tehnologie; contraspionaj; securitate informațională; securitatea documentelor clasificate.*

Structura CNI – Decretul Regal 432/2002, din mai 2002, și Decretul Regal 612/2006, din 19 mai, reglementează structura CNI, care, pentru a obține

un plus de eficacitate în îndeplinirea misiunilor sale, este structurat după cum urmează: *director, secretariatul general, direcții tehnice.*

Directorul are rang de secretar de stat și este numit prin Decret Regal, la propunerea ministrului apărării. Atribuțiile sale vizează: elaborarea propunerii privind structura organică a CNI; stabilirea relațiilor de colaborare, în ceea ce privește activitatea CNI, cu serviciile de informații ale forțelor armate și ale structurilor de securitate ale statului, precum și cu structuri ale administrației publice, în scopul îndeplinirii obiectivelor stabilite; coordonarea activității *Centrului național criptologic*; coordonarea activității *Autorității naționale de securitate delegate (Autoridad Nacional de Seguridad Delegada/ANS-D)*, structură ce are misiunea de a asigura managementul informațiilor clasificate NATO și UE.

Secretariatul general este condus de un secretar general ce are rang de sub-secretar de stat, numit prin Decret Regal, la propunerea ministrului apărării. Atribuțiile sale constau în: ajutor și asistență pentru director, în desfășurarea activităților sale; stabilirea mecanismelor și a sistemelor de organizare a Centrului național de intelligence și determinarea acțiunilor precise pentru actualizarea și îmbunătățirea acestora; managementul personalului CNI.

Direcțiile tehnice:

➤ *Direcția tehnică de informații*, ce are în subordine următoarele subdirecții:

1. *Subdirecția de informații externe*, cu atribuții în obținerea, evaluarea și diseminarea informațiilor pentru a putea preveni pericolele, amenințările sau agresiunile externe asupra independenței sau integrității teritoriale a Spaniei, asigurând interesele naționale.

2. *Subdirecția de contrainformații*, ce are ca atribuții detectarea și neutralizarea activităților serviciilor de informații străine de pe teritoriul Spaniei.

3. *Subdirecția de contraterorism* înlocuiește vechea *Divizie de informații interne* și își asumă funcțiile prevăzute de Legea 4/2002, astfel: prevenirea, detectarea și posibila neutralizare a grupurilor sau persoanelor ce provoacă riscuri, amenințări sau atentate împotriva ordinii constituționale, a drepturilor și libertăților cetățenilor spanioli, suveranității, integrării și securității statului, a stabilității instituțiilor, intereselor economice și a statutului de drept; coordonarea activității cu celelalte structuri specializate în lupta antiteroristă, în special cu Centrul național de coordonare antiteroristă.

4. *Subdirecția tehnică* are ca atribuții obținerea, evaluarea și interceptarea traficului de semnale cu caracter strategic; interceptarea legală a comunicațiilor, interpretarea imaginilor interceptate de către sateliți.

5. *Subdirecția de intervenție operativă.*

➤ *Direcția tehnică de sprijin în activitatea de informații* are ca atribuție îndeplinirea misiunilor cu caracter operativ, utilizând tehnică și mijloace adecvate în scopul obținerii informațiilor.

➤ *Direcția tehnică de resurse* are în subordine următoarele structuri: *departament administrativ, departament financiar, departament pentru managementul personalului; centre de formare. Centrele de formare asigură pregătirea personalului Centrului național de informații, organizând cursuri de formare și perfecționare a personalului în domeniul tehnic, al comunicațiilor, analiza informațiilor, limbi străine, precum și pregătirea personalului pentru misiunile în străinătate.* În acest sens, centrele de formare au ca funcții derularea cursurilor necesare procesului de formare și perfecționare a cadrelor, în acord cu obiectivele CNI sau, conform convențiilor de colaborare, cu structuri sau servicii similare; organizarea orarului, cursurilor, seminariilor și a oricărei alte activități de perfecționare și specializare a personalului Centrului național de informații.

Structurile de susținere a Secretarului de stat – Director sunt *Cabinetul directorului și Cabinetul juridic.*

Structurile integrate ale CNI sunt: *Centrul național criptografic, Oficiul național de securitate (Oficina Nacional de Seguridad/ONS), Oficiul național de informații și contrainformații (Oficina Nacional de Inteligencia y Contrainteligencia/ONIC).*

Centrul național criptologic are misiunea de a coordona diferitele structuri care utilizează procedurile de criptare și de asigurare a securității tehnologiei informațiilor.

Oficiul național de securitate, creat în anul 1983, este integrat în divizia de securitate a CNI, funcția sa fiind aceea de a asigura securitatea informațiilor clasificate NATO/UE. În același timp, ONS gestionează accesul la informații clasificate NATO/UE și asigură managementul informațiilor clasificate privind acordurile bilaterale și multilaterale privind industria de apărare.

Oficiul național de informații și contrainformații are misiunea de a coordona activitatea Centrului național de informații, dezvoltând și menținând cooperarea între structurile de informații și celelalte structuri de securitate, precum și instituții ale statului în scopul atingerii obiectivelor stabilite.

Principalii beneficiari ai produsul final al CNI (informația de securitate) sunt: prim-ministrul, ministerele (Ministerul Afacerilor Externe și al Cooperării, Ministerul Apărării și Ministerul de Interne), precum și alte departamente ale administrației de stat. CNI este o structură care susține, prin intermediul informărilor, procesul decizional, nefiind responsabilă de măsurile luate în baza acestor informări. Tot ceea ce privește activitatea CNI, organizarea, structura internă, mijloacele și procedeele, personalul, resursele tehnice, baza de date, sursele de informare, toate informațiile sunt clasificate și protejate strict secret, în conformitate cu legislația specifică și cu acordurile internaționale.

Relativ la controlul parlamentar, CNI prezintă Congresului deputaților, conform dispozițiilor din regulamentul său, prin intermediul Comisiei parlamentare,

responsabilă de controlul bugetului și condusă de președintele Congresului, informații privind funcționarea sa, precum și informații în legătură cu activitățile derulate. Reuniunea comisiei și informațiile comunicate au un caracter secret.

Controlul juridic este asigurat de un magistrat al tribunalului suprem, desemnat prin majoritate calificată de către Consiliul general al puterii judecătorești. El trebuie să-și dea acordul în ceea ce privește toate tipurile de măsuri care au ca efect violarea domiciliului sau a secretului corespondenței, cu condiția ca aceste măsuri să se înscrie în misiunile și funcțiunile CNI.

Analizând aspectele prezentate, putem spune că reforma serviciilor de informații a produs schimbări importante, structurile devenind mai flexibile, iar componenta informativă este cuplată cu cea contrainformativă într-un mod mai eficient.

Cu toate acestea, atentatele care au avut loc în Madrid la 11 martie 2004 au luat pe nepregătite *Centrul național de informații* și chiar coaliția antiteroristă, demonstrând faptul că nu există nici panaceu și nici soluții simple în domeniul combaterii terorismului.

De altfel, momentul Madrid 2004 a fost urmat de o serie de măsuri importante, printre care:

- promulgarea unui pachet de măsuri destinat sprijinirii luptei de combatere a terorismului islamic, care se referă la un spectru vast de probleme, cum ar fi efectuarea de controale asupra fondurilor expediate și asupra banilor transferați electronic, în scopul evitării situațiilor în care organizațiile de caritate sunt utilizate drept sursă de finanțare a terorismului, precum și sporirea controalelor efectuate la Banca Spaniei pentru a-i identifica pe titularii de produse financiare considerate a fi „*potențial periculoase pentru securitatea statului*“;
- angajarea unor agenți operativi și traducători la unitățile care se ocupă de lupta împotriva terorismului islamist. În paralel, conducerea Centrului național de informații a lansat o amplă campanie de recrutare de noi agenți, îndeosebi cunoscători ai limbii arabe clasice sau ai dialectelor acesteia ori ai limbii chineze etc.

*

Având exemplul Franței și al Marii Britanii, Spania are nevoie de o nouă strategie de securitate, care să ofere răspuns provocărilor secolului XXI. Indiscutabil, o strategie națională de securitate spaniolă reprezintă răspunsul adecvat la incertitudinile și complexitatea mediului de securitate actual și viitor, aspect recunoscut la nivelul statelor membre ale UE. De altfel, elaborarea unei strategii naționale de securitate cu o evidentă focalizare pe domeniul intelligence-ului trebuie privită ca fiind cea mai eficientă investiție pentru viitor.

Secolul XXI este marcat de transformări profunde ale mediului internațional de securitate. Lumea devine tot mai complexă și interdependentă, iar fenomenul globalizării se afirmă tot mai mult ca fiind ireversibil. Apariția unei economii globale, puternic interconectată, reconfigurează sistemul alianțelor internaționale, accelerează

adoptarea tehnologiilor și da amploare dezvoltării unor noi centre economice. Această lume interconectată oferă multor societăți noi oportunități, dar dezvoltă și semnificative riscuri pentru securitatea internațională.

Instabilitatea regională, rezultată în urma răspândirii fundamentalismului religios, migrații masive de populații și competiția pentru resursele naturale, alături de alți factori, constituie coordonatele care definesc noi cerințe pentru serviciile de informații și securitate.

Preocupările statelor în vederea organizării mai eficiente a serviciilor de informații au crescut în ultima perioadă și, mai ales, după atacurile teroriste din Statele Unite și Europa. Serviciile de informații trebuie să contribuie la reducerea riscurilor și amenințărilor internaționale la adresa țării, prin participarea la efortul de realizare a superiorității informaționale în anumite zone de interes. Atunci când obiectivele generale sunt articulate într-o strategie națională, serviciile și agențiile specializate de informații își subordonează programatic întreaga activitate manierei în care obiectivele naționale se traduc în misiuni informative. Este vorba de un demers de ansamblu, sistematic și pe termen lung, care trebuie să se desfășoare în întregul sistem național de informații, pentru ca acesta să răspundă așteptărilor privind protejarea intereselor țării.

BIBLIOGRAFIE

1. Charlie Edwards, *Spain in the 21st Century: The Case for a National Security Strategy*, Real Instituto Elcano, 2008.
2. Antonio M. Diaz Fernandez, *Los servicios de inteligencia espanoles. Desde la guerra civil hasta el 11-M. Historia de una transicion*, Madrid, Alianza Editorial, 2006.
3. Antonio Fonfria Mesa (coord), *Hacia Una Estrategia de Seguridad Nacional Para Espana*, Centro Superior de Estudios de la Defensa Nacional, 2009.
4. Tiberiu Tănase, Ana Maria Porumbiță, *Considerații privind transformările și adaptarea serviciilor de informații și securitate la noul mediu de securitate al secolului al XXI-lea*. Sesiunea de comunicări științifice *Stabilitate și Securitate Națională*, U.N.Ap., aprilie, 2008.
5. *Comunitatea de informații a Spaniei și rolul acesteia în asigurarea securității naționale* (traducere), pe site-ul www.cni.es și www.mds.es; *Libro Blanco de la Defensa*, MDE, Madrid, 2000.
6. www.cni.es
7. www.nids.es

PREGĂTIREA ECONOMIEI NAȚIONALE PENTRU APĂRARE

– parte componentă a securității naționale – (II)

Căpitan-comandor Adrian VOINEA

In the second part of the article, the author addresses the main tasks that derive from the mobilisation plan comprised in the annual plan of preparing the national economy for defence. The project of the preparation plan is drawn up based on the propositions received from the involved ministries and other authorities of the public administration in whose domain takes place the activity of the economic operators whose tasks are assigned through the mobilisation plan for defence approved by decision of the Supreme Council of National Defence. The project of the plan is also drawn up with the purpose of using it as a basis for the substantiation of the budgetary allocations necessary each year to prepare the economy for defence. According to the provisions of the normative documents in the field, the preparation plan consists in the goals, measures, priorities and resources needed for providing minimum conditions that will trigger the implementation of the mobilisation plan.

Keywords: *national economy; military assets; mobilisation; public acquisitions*

Asigurarea îndeplinirii sarcinilor ce decurg din Planul de mobilizare prin Planul anual de pregătire a economiei naționale pentru apărare

În conformitate cu prevederile legislației în domeniu⁴, Guvernului îi revine obligația de a aproba anual, prin hotărâre, *Planul de pregătire a economiei naționale pentru apărare*, denumit în continuare *Plan de pregătire*. Obiectivul principal al *Planului de pregătire* este asigurarea, din timp de pace, a condițiilor pentru îndeplinirea sarcinilor prevăzute în Planul de mobilizare. În acest sens și în baza legislației amintite⁵, Administrația Națională are obligația elaborării *Planului de pregătire* și punerii în aplicare a acestuia prin contracte încheiate cu operatorii economici sau alte instituții specializate⁶, în conformitate cu legislația din domeniul achizițiilor publice. Proiectul *Planului de pregătire* se supune aprobării Guvernului prin hotărâre⁷.

Căpitan-comandor Adrian Voinea – Ministerul Administrației și Internelor.

⁴ Art. 3 lit. d), *ibidem*.

⁵ Art. 14, *ibidem*.

⁶ Art. 15, *ibidem*.

⁷ Art. 3 lit. d), *ibidem*.

Proiectul *Planului de pregătire* se elaborează pe baza propunerilor primite de la ministerele de resort și alte autorități ale administrației publice în domeniul cărora își desfășoară activitatea operatorii economici care au sarcini stabilite prin Planul de mobilizare pentru apărare aprobat prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Proiectul *Planului de pregătire* se elaborează și în scopul utilizării lui ca bază pentru fundamentarea alocațiilor bugetare necesare în fiecare an pregătirii economiei pentru apărare.

În *figura 2* este prezentat schematizat conținutul Planului de pregătire a economiei naționale pentru apărare. Acest document este corelat cu alocațiile bugetare repartizate de Administrația Națională prin bugetul Ministerului Administrației și Internelor. Fondurile alocate de la bugetul de stat sunt repartizate pe domenii, măsuri și acțiuni.

Conform prevederilor actelor normative din domeniu, *Planul de pregătire* cuprinde obiectivele, măsurile, prioritățile și resursele necesare pentru asigurarea unor condiții minime care să conducă la punerea în aplicare a Planului de mobilizare aprobat prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

➤ *Obiectivele Planului de pregătire*

Principalul obiectiv îl reprezintă crearea condițiilor privind punerea în aplicare a Planului de mobilizare, prin realizarea activităților de pregătire a economiei în domeniile industriei, comunicațiilor, transporturilor și sănătății, cuprinse în *Planul de pregătire*.

Obiectivele urmărite prin activitățile de pregătire a economiei pentru apărare planificate sunt:

- completarea și păstrarea rezervelor de mobilizare, pe baza Nomenclatorului și limitelor de constituire a rezervelor de mobilizare, aprobate prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- păstrarea capacităților pentru apărare strict specializate;
- actualizarea documentațiilor tehnice necesare realizării produselor de tehnică militară;
- alte activități considerate ca necesare.

➤ *Măsuri și acțiuni de pregătire a economiei naționale pentru apărare și priorități în realizarea lor*

De regulă, prin *Planul anual de pregătire* se stabilesc, în ordinea de prioritate, următoarele măsuri și acțiuni de pregătire a economiei naționale pentru apărare:

- a) păstrarea produselor din rezerva de mobilizare în condițiile tehnice și de securitate prevăzute în normele specifice, astfel încât să se asigure folosirea lor operativă în caz de necesitate, inclusiv în situații de urgență;
- b) securizarea capacităților pentru apărare destinate depozitării produselor din rezervele de mobilizare;

PLANUL DE PREGĂTIRE A ECONOMIEI NAȚIONALE PENTRU APĂRARE

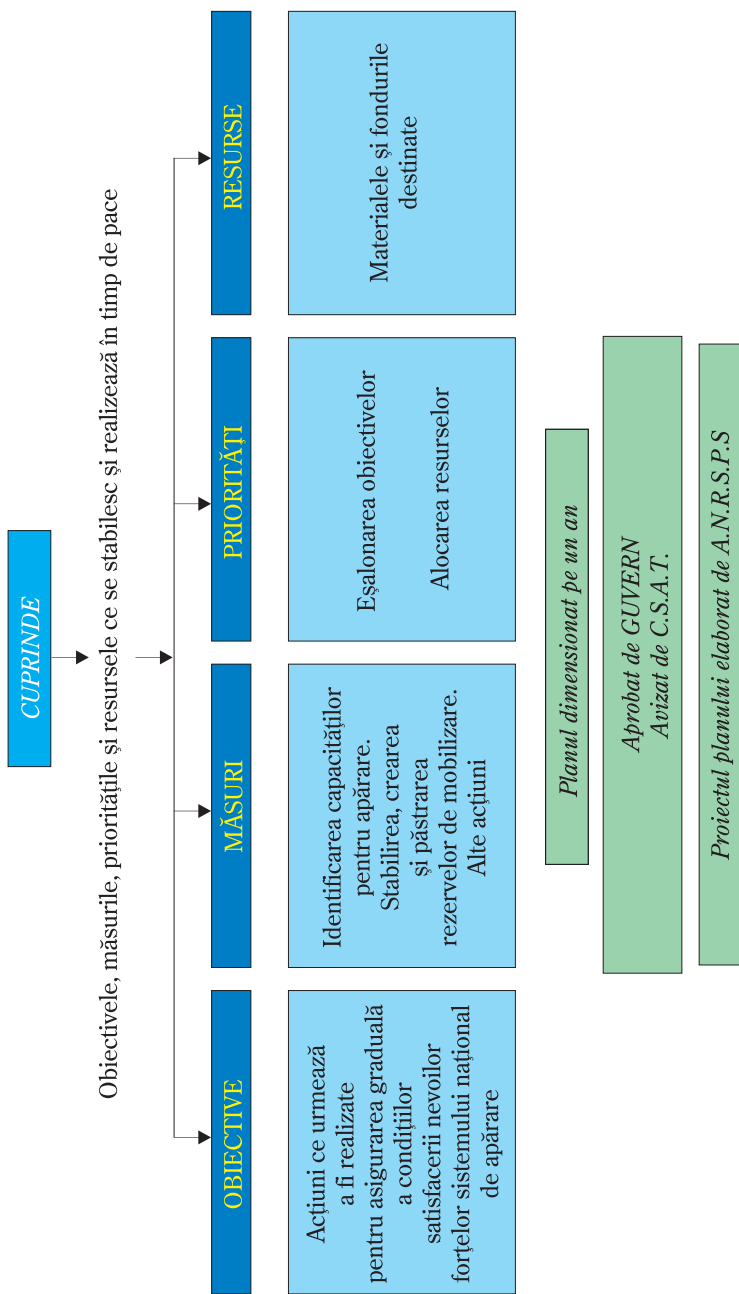

Figura 2: Planul de pregătire a economiei naționale pentru apărare

- c) completarea stocurilor constituite ca rezerve de mobilizare, prin achiziționarea unor produse specifice domeniului industriei, comunicațiilor, transporturilor și sănătății;
- d) împrăștierea produselor perisabile existente în stocurile de mobilizare;
- e) trecerea în conservare a unor active din componența capacităților pentru apărare, strict specializate, destinate producției de tehnică de luptă, armament și muniții, care nu au comenzi pe timp de pace;
- f) actualizarea documentațiilor tehnice necesare realizării produselor de tehnică militară cuprinse în Planul de mobilizare, care au fabricația sistată pentru o perioadă mai mare de 3 ani;
- g) valorificarea sau distrugerea, după caz, a produselor scoase definitiv din rezerva de mobilizare.

➤ *Resursele destinate îndeplinirii Planului de pregătire*

Resursele destinate punerii în aplicare a *Planului de pregătire* sunt constituite din:

- a) fonduri asigurate de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Administrației și Internelor pentru Administrația Națională la Capitolul 80.01 „*Acțiuni generale economice, comerciale și de muncă*“;
- b) bunuri materiale destinate realizării măsurilor și acțiunilor stabilite prin *Planul de pregătire*.

Repartiția creditelor bugetare se detaliază pe domenii (industrie, comunicații, transporturi și sănătate) și activități (păstrarea capacităților pentru apărare, păstrarea rezervelor de mobilizare, actualizarea documentațiilor tehnice, alte acțiuni).

➤ *Detalierea măsurilor și acțiunilor stabilite prin Planul de pregătire*

A. Păstrarea capacităților pentru apărare. Trecerea în conservare a utilajelor, instalațiilor, liniilor tehnologice și a altor active aparținând capacităților de producție pentru apărare strict specializate destinate realizării tehnicii militare prevăzută în planul de mobilizare, care nu se produce în timp de pace, se face în limita fondurilor alocate de la bugetul de stat, pe baza unor contracte încheiate cu Administrația Națională. În acest scop, operatorii economici deținători întocmesc și supun aprobării, conform legii, planuri de conservare-securizare, în care sunt prevăzute:

- modul de realizare a protecției împotriva coroziunii, îmbătrânirii, degradării fizice și chimice a activelor ce compun capacitățile conservate, astfel încât să fie menținute în parametri tehnico-funcționali reglementați de normele tehnice și tehnologice specifice;
- modul de securizarea a capacităților trecute în conservare, prin asigurarea pazei acestora, a altor măsuri de păstrare în deplină securitate, inclusiv cele privind securitatea muncii, pazei împotriva incendiilor și protecția mediului, precum și a condițiilor de climat tehnologic impuse de normativele de profil.

B. Administrarea rezervelor de mobilizare. Păstrarea rezervelor de mobilizare se asigură de către operatori economici specializați, pe baza și în condițiile stabilite prin contractele încheiate cu Administrația Națională, în conformitate cu prevederile legislației privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare, ale legislației privind achizițiile publice, precum și ale normelor specifice privind păstrarea diferitelor categorii de bunuri materiale. Prin *Planul de pregătire* se actualizează, completează și/sau modifică toate condițiile privind păstrarea rezervelor de mobilizare la operatorii economici depozitari, inclusiv modificări ale tarifelor sau stabilirea cheltuielilor legate de depozitare.

Achizițiile de materii prime, materiale, echipamente și alte produse pentru constituirea/completarea/reîntregirea/împrospătarea stocurilor rezervă de mobilizare se realizează în baza *Planului de pregătire* cu respectarea prevederilor legislației din domeniul achizițiilor publice.

Valorificarea și distrugerea produselor scoase definitiv din rezervele de mobilizare se realizează, de asemenea, în baza *Planului de pregătire*, cu respectarea actelor normative ce reglementează activitatea în domeniu. Fondurile ce rezultă din valorificarea produselor scoase din rezervele de mobilizare constituie venituri la bugetul de stat.

C. Actualizarea documentației tehnice. În baza *Planului de pregătire*, documentația tehnică de muniții, armamente și echipamente militare cuprinse în planul de mobilizare, a căror fabricație a fost sistată pentru o perioadă mai mare de 3 ani, poate fi actualizată de către institutele de cercetare-proiectare de profil, care pot elabora și documentații destinate fabricării sau reparării tehnicii militare în condiții derogatorii, pe baza unor teme-program avizate de către organele cu sarcini de înzestrare ale beneficiarilor și aprobate de către Administrația Națională. Se urmărește, astfel, punerea de acord a documentațiilor cu modificările intervenite în ceea ce privește: standardele; normele și condițiile tehnice; mărcile și sorto-tipodimensiunile de materiale, substanțe, elemente de asamblare sau elemente electronice; tehnologiile disponibile privind toleranțele, tratamentele termice, termochimice și acoperirile de suprafață. După elaborare, documentația se aprobă conform reglementărilor existente pentru realizarea documentației în timp de pace.

Prin *Planul de pregătire* se realizează, cu finanțare de la buget, și actualizarea documentației tehnologice de către operatorul economic producător, în cazul în care actualizarea documentației tehnice impune și acest lucru.

D. Alte acțiuni considerate ca fiind necesare privind pregătirea economiei naționale pentru apărare și care nu vizează păstrarea capacităților pentru apărare, administrarea rezervelor de mobilizare și/sau actualizarea documentației tehnice.

ASPECTE GLOBALE ALE COMPONENTEI MILITARE A PUTERII MARITIME CHINEZEȘTI (II)

Căpitan-comandor Laurențiu MEȘTERCA

The author approaches the other two pillars of China's sea power, namely forward/support bases and the joint action of the Chinese Armed Forces services to/from the sea, quintessential and mutually reinforcing for global power projection. It also tackles the American, Australian and Indian responses regarding China's growing global naval power in the Western Pacific and the Indian Ocean as the new strategic maritime arena.

Although, at first sight, the Western analysts tend to place the American-Chinese into a Cold War framework, the reality is different, given the intrinsic multidisciplinary interdependence between the largest world economies, enabling a continuous redefinition of their relationship. Consequently, it is unlikely to witness China challenging the US globally, but it is highly probable to see the US Navy accommodating the Chinese Navy that will protect its expanding maritime interests globally, by assuming more and bigger responsibilities in maritime security operations.

Keywords: humanitarian assistance; maritime environment; South Korea; PLAN

Baze de sprijin/înaintate

Așa cum se cunoaște, de-a lungul istoriei, marile puteri maritime și-au construit propriile baze înaintate pentru sprijinirea operațiilor navale de-a lungul rutelor comerciale. Astfel, acestea au reprezentat piloni logistici esențiali ai marinei britanice în efortul de securizare a comunicațiilor fostului imperiu britanic și constituie și în prezent elemente de bază pentru proiectarea puterii de către statele cu interese maritime la nivelul Oceanului planetar. În consecință, pe fondul creșterii puterii navale chineze sunt ridicate o serie de întrebări cu privire la potențiala construire a unor baze militare înaintate care să asigure ducerea operațiilor la distanță. Această problemă este sensibilă pentru SUA și statele din regiune (în special India) și a apărut în prim-plan în decembrie 2009, în urma unei declarații a contraamiralului (r.) chinez Yin Zhuo, care, pe fondul dislocării navelor militare chinezești în operația de contra-piraterie din Golful Aden, a menționat necesitatea unor baze de aprovizionare

Căpitan-comandor Laurențiu Meșterca – Institutul de Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, Ministerul Apărării Naționale.

și reparații stabile și permanente³⁹. Această declarație a provocat îngrijorări, calmate însă de comunicatul Ministerului Apărării, în care se menționa: „câteva state au înființat baze de aprovizionare, dar flota chineză este aprovizionată atât pe mare, cât și prin intrări regulate în porturi”⁴⁰. Un alt val de îngrijorare acoperit de presa internațională a fost produs în decembrie 2011, când autoritățile din Seychelles au oferit acces navelor militare chinezești pentru realimentare⁴¹. În acest context, experții chinezi (Jin Canrong, expert la Universitatea Chinei, Renmin, și Li Jie, colonel senior și cercetător la Academia Militară Navală) nu exclud înființarea unor baze de aprovizionare în mările îndepărtate. Astfel, Li Jie susține că, „pentru multe alte state, este o modalitate comună de a-și asigura proviziile navale”, subliniind că o astfel de bază de aprovizionare, dar nu una militară, ar ușura procesul de aprovizionare și ar asigura un loc pentru odihna echipajelor.

Nici pentru analiștii americani nu este clar dacă Beijingul va opta pentru baze militare tradiționale configurate în sprijinul operațiilor de luptă la distanță sau pentru baze logistice de aprovizionare, potrivite pentru operații de contra-piraterie și de asistență umanitară⁴².

Poziția oficială a Chinei este reflectată în *Carta Albă a Apărării* din 2010, însă exprimarea este oarecum eliptică, lăsând loc unor interpretări: „PLAN sporește construcția bazelor de sprijin compozite, astfel încât să construiască un sistem de sprijin la țarm care să se potrivească dislocării forțelor și dezvoltării armamentului și echipamentului..., explorează noi metode de sprijin logistic pentru susținerea misiunilor maritime de lungă durată”⁴³.

O dezvoltare similară urmărită cu interes de analiști, tot din perspectiva proiectării puterii chinezești, este aceea a sprijinului financiar și material acordat de China unor state precum Myanmar, Sri Lanka, Bangladesh și Pakistan (Gwadar, port la Marea Arabiei), pentru construirea infrastructurii portuare⁴⁴, așa-numitul „șirag de perle”⁴⁵, care îngrijorează India. Robert Kaplan consideră că această dezvoltare

³⁹ *China Floats Idea of First Overseas Naval Base*, pe site-ul <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8435037.stm>

⁴⁰ Zhang Haizhou, *China Rules out Overseas Naval Base Now*, în *China Daily*, 01.01.2010, pe site-ul http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-01/01/content_9254142.htm

⁴¹ *With China Watching, India & Seychelles to up Anti-pirate Operations*, 02.02.2012, pe site-ul <http://timesofindia.indiatimes.com/india/With-China-watching-India-Seychelles-to-up-anti-pirate-operations/articleshow/11728694.cms>

⁴² *China's Evolving Maritime Strategy*, p. 103 în Ronald O'Rourke, *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress*, 20 octombrie 2011, pe site-ul <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33153.pdf>

⁴³ *China's National Defense in 2010*, pe site-ul http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-03/31/c_13806851.htm

⁴⁴ Robert D. Kaplan, *China's Port in Pakistan?*, în *Foreign Policy*, 27 mai 2011, pe site-ul www.foreignpolicy.com, accesat la 22.06.2011.

⁴⁵ *Teoria șiragului de perle* este abordată de Vivian Yang, *China's Pearls Unstrung – for now*, 20.07.2011, pe site-ul <http://atimes.com/atimes/China/MG20Ad01.html>

trebuie văzută din perspectiva „asigurării depozitării produselor chinezești destinate Orientului Mijlociu”⁴⁶, nu din cea a utilizării lor ca baze navale. În opinia aceluiași expert, folosirea acestor porturi în scopuri militare este exclusă, deoarece ar antagoniza India. Ca urmare, scopul Chinei este de a „construi o rețea extinsă de comerț, care va fi apărută, în cele din urmă, de navele sale de război – imperiul britanic reconstituit pentru secolul 21, eră a globalizării”⁴⁷. În concluzie, se pare că, pentru moment, Beijingul a optat pentru strategia „locuri de aprovizionare, nu baze militare”, adică un număr de porturi pentru navele militare, pe care să le viziteze pentru realimentare⁴⁸. Oricum, pentru desfășurarea de operații maritime de securitate, China nu are nevoie de baze militare, aranjamentele logistice cu diferite națiuni fiind mai mult decât suficiente, așa cum demonstrează practica curentă.

În schimb, pentru ducerea operațiilor de luptă la distanță (proiectarea puterii) este nevoie de baze navale (militare), însă o astfel de strategie nu este avută în vedere în acest moment de factorii decizionali.

Interacțiunea forțelor navale cu celelalte categorii de forță spre mare și dinspre mare

Profesorul britanic G. Till a sintetizat teoria marelui strateg Corbett, referitoare la puterea maritimă, astfel: „esența puterii maritime constă nu atât în ceea ce se întâmplă pe mare, ci cum ceea ce are loc pe mare influențează rezultatul evenimentelor pe uscat”⁴⁹. Această teorie a fost „modernizată” și reformulată de G. Till și transformată într-un pilon al puterii maritime: „contribuția adusă de celelalte categorii de forțe la evenimentele ce au loc pe mare, dar și contribuția adusă de forțele navale la evenimentele de pe uscat și din aer”⁵⁰. Cu alte cuvinte, este vorba de operații întrunite desfășurate cu precădere în mediul maritim, care pot fi defensive (înspre mare) sau ofensive de proiectare a puterii (dinspre mare).

Contribuția adusă de celelalte categorii de forțe la evenimentele ce au loc pe mare este de natură defensivă și se întâlnește în scenariul interzicerii accesului forțelor adversarului prin sprijin aerian de la sol și loviturile cu rachete de la țărm, în cooperare cu capacitățile navale.

⁴⁶ Robert Kaplan, *While U.S. is Distracted...*, lucr. cit.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Daniel J. Kostecka, *A Bogus Asian Pearl*, U.S. Naval Institute Proceedings, aprilie, 2011, pp. 48-52; apud Ronald O'Rourke, *China Naval Modernization...*, lucr. cit., p. 43, pe site-ul <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33153.pdf>

⁴⁹ Geoffrey Till, *op. cit.*, p. 4.

⁵⁰ *Ibidem*.

Referitor la contribuția adusă de forțele navale la evenimentele de pe uscat și din aer, aceasta are o dimensiune cu precădere regională. Am văzut că platformele de proiecție a puterii chinezești, portavionul și navele de desant deținute în prezent, dar și viitoarele tipuri similare, sunt prevăzute a fi folosite în scenarii regionale, mai precis în Marea Chinei de Sud⁵¹, nu în *ape albastre*. Ca atare, probabilitatea de a vedea acțiuni ale Chinei dinspre mare asupra uscatului (de genul operației navale americane în Irak) la distanțe strategice este extrem de redusă. Totuși, această componentă poate căpăta valențe globale doar în conjuncție cu o eventuală politică de dezvoltare, în paralel, a pilonului de baze înaintate, special destinate proiectării puterii.

Este foarte important să observăm că, pentru moment, acest pilon are o natură regională, nicidecum globală, datorită politicii de orientare regională, reflectată și în programul de achiziții de capacități desfășurat până în prezent.

Analizând cei trei piloni ai componentei militare a puterii maritime chinezești din perspectiva globală, se distinge faptul că pilonul puterii navale se află în plină construcție. La cel de-al doilea pilon nu s-a început lucrul, existând, în prezent, doar curente referitoare la posibila construire a sa, iar cel de-al treilea pilon există doar în plan regional, dar nu și în plan global, din considerente politice.

Răspunsul⁵² SUA, Australiei și al Indiei vizavi de creșterea puterii navale globale a Chinei

Un aspect deosebit de important este acela al impactului pe termen lung pe care îl va avea, în plan global, dezvoltarea capacităților navale chinezești. În viziunea lui Aaron L. Friedberg⁵³, creșterea puterii navale a Chinei amenință *statu-quo-ul* actual, caracterizat de supremația necontestată americană în Asia – Pacific de mai bine de 60 de ani.

Pe de o parte, există aprecieri ale analiștilor chinezi, precum Yang Yi, care consideră că dezvoltarea forței militare a unei țări nu trebuie să provoace îngrijorarea altor state doar prin prisma capacităților, deoarece opțiunile strategice cu privire la modalitățile de utilizare a forței sunt mult mai importante⁵⁴. În context, exemplifică printr-o întrebare retorică: *Dacă SUA, în virtutea faptului că sunt cea mai puternică forță militară, nu constituie și cea mai mare amenințare la adresa*

⁵¹ Daniel J. Kostecka, *From the Sea, PLA Doctrine...*, lucr. cit., p. 21.

⁵² Concentrarea pe răspunsul celor trei state se datorează faptului că acestea au interese de securitate care pot intra în conflict cu cele chinezești, aflate în expansiune în zona mărilor îndepărtate.

⁵³ A se vedea Aaron L. Friedberg, *Hegemony with Chinese Characteristics*, în *The National Interest*, 21.06.2011.

⁵⁴ Yang Yi, *The Sino-American Security Dilemma at Sea*, în *China Security*, vol. 6, nr. 3, p. 6.

securității lumii?! Acest aspect este avut în vedere de președintele chinez, Hu Jintao, care a dat asigurări că, „acum și în viitor, China nu va urmări hegemonia, nici nu va lua calea expansiunii militare sau a cursei înarmărilor cu alte state”⁵⁵. Contraamiralul chinez Zhang Zhaozhang declara, în 2009, că „PLAN nu trebuie să lupte în Oceanul Atlantic, Oceanul Indian sau în mijlocul Oceanului Pacific”⁵⁶. Profesorul chinez Wenmu consideră că, „pe termen lung, China și SUA vor fi prietene; totuși, americanii se vor împrieteni întotdeauna cu oponenți de neînfrânt; nicio națiune înfrântă nu poate vreodată să fie prietenă, pe picior de egalitate, cu SUA”⁵⁷. Tot el atrage atenția ca Beijingul să nu aspire la hegemonie, căci un astfel de curs va duce inexorabil la decăderea puterii chineze, emulând modelul fostelor mari puteri maritime.

Pe de altă parte, există un curent aflat la cealaltă extremă, propagat de reputatul istoric Paul Kennedy, care apreciază că „China este hotărâtă să limiteze hegemonia SUA în Pacific”⁵⁸. Nan Li și Christian Weuve consideră că PLAN, pe măsura achiziționării de capabilități de proiectare a forței, va intra în competiție cu marina SUA în vestul Pacificului pentru controlul mării într-un eventual conflict cu Taiwanul sau cu SUA și India pentru un eventual control al căilor maritime vitale în estul Oceanului Indian și în strâmtori (e.g. Malacca)⁵⁹.

Creșterea puterii navale chineze i-a determinat pe unii analiști americani, în frunte cu R. Kaplan, să avanseze conceptul de *îngrădire (containment)* a Chinei – concept care, până nu cu mult timp în urmă, părea desuet. Kaplan propunea, deja din 2005, descurajarea Chinei de o manieră bismarckiană, prin intermediul unei alianțe a SUA cu aliații regionali (Japonia, Coreea de Sud, Thailanda, Singapore, Australia, Noua Zeelandă și India)⁶⁰. De altfel, președintele SUA, în cadrul speech-ului ținut la Darwin, în noiembrie 2011, declara că va face din prezența și misiunile SUA în regiunea Asia – Pacific o prioritate de top⁶¹.

Astfel, la Darwin s-a anunțat că bazelor americane din Coreea de Sud și Japonia li se va adăuga o bază în Australia, în urma încheierii unui acord cu această țară

⁵⁵ Anunțat la cea de a 60-a aniversare a Oceanului Armonios, 23 aprilie 2009, Richard Weitz, *Global Insights. The Chinese Navy Throws a Party*, pe site-ul www.worldpoliticsreview.com/article.aspx?id=3662

⁵⁶ Daniel J. Kosteka, *op. cit.*, p. 17.

⁵⁷ David Lai, *Chinese Military Going Global*, în *China Security*, vol. 5, nr. 1, iarna, 2009, p. 8, apud Zhang Wenmu, *Economic Globalization and China's Sea Power*, în *Zhanlue yu Guanli*, nr. 1, 2003.

⁵⁸ Paul Kennedy, *The Rise and Fall of Navies*, în *New York Times*, 05.04.2007, pe site-ul www.nytimes.com

⁵⁹ Nan Li și Christopher Weuve, *China's Aircraft Carrier Ambitions*, în *Naval War College Review*, p. 18, pe site-ul <http://www.usnwc.edu/getattachment/99679d4b-cbc1-4291-933e-a520ea231565/China-s-Aircraft-Carrier-Ambitions-An-Update>

⁶⁰ Robert D. Kaplan, *How We Would Fight China*, în *The Atlantic Magazine*, 2005, pe site-ul <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2005/06/how-we-would-fight-china/3959/>

⁶¹ Jonathan Pearlman, *U.S. Will Shift Focus from Middle East to Asia Pacific, Barack Obama declares*, pe site-ul <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/8895726/US-will-shift-focus-from-Middle-East-to-Asia-Pacific-Barack-Obama-declares.html>, 17.11.2011.

privind dislocarea permanentă a 2 500 de infanteriști marini, precum și accesul forțelor americane la bazele aeriene australiene⁶². Acest angajament a fost promovat de președintele Obama ca fiind „piatra de temelie a unei strategii de confruntare mai directă a provocării date de creșterea rapidă a puterii militare și economice a Chinei..., răspunzând dorințelor aliaților democrați din regiune, din Japonia până în India“. Drept răspuns, Beijingul l-a acuzat pe Obama de escaladarea tensiunilor militare în regiune și de faptul că SUA caută să încercuiască China atât militar, cât și economic⁶³.

Australia, satisfăcută cu statu-quo-ul actual, identificase creșterea Chinei, în *Carta Albă* din 2009, ca o provocare și anunțase creșterea flotei de submarine cu 12 unități, se pare, în scopul protejării căilor de comunicație și, dacă este necesar, pentru a contribui în cadrul unei coaliții conduse de SUA împotriva unei forțe maritime⁶⁴.

În plus, Washingtonul poartă discuții cu Manila pentru utilizarea permanentă a unei baze/bazelor navale din Filipine pentru propriile nave, urmând ca o decizie în acest sens să fie luată, probabil, în cursul acestui an⁶⁵. Această evoluție are loc în contextul agreării creșterii cooperării între cele două state în domeniile securității maritime, apărării și implementării legilor, conform prevederilor *Tratatului Reciproc de Apărare* semnat în 1951⁶⁷. Trebuie amintit că, deși trupele SUA au fost retrase în 1992, în ultimii 10 ani, SUA au fost prezente cu 600 de militari pentru instruirea militarilor filipinezi în lupta împotriva extremiștilor islamisti²⁹.

Viziunea amiralului american Jonathan Greenert, șeful operațiilor forțelor navale ale SUA, pentru următoarea decadă, include operarea navelor SUA din Singapore, iar pentru 2025 întrevide posibilitatea dislocării de avioane *P8A Poseidon* și *UAV-uri* în Thailanda și Filipine⁶⁸.

Referitor la **India**, aceasta se concentrează asupra realizării unui echilibru în relația cu China în ceea ce privește proiectarea puterii, conform directorului

⁶² Jackie Calmes, *A U.S. Marine Base for Australia Irritates China*, în *The New York Times*, 17.11.2011, pe site-ul <http://www.nytimes.com/2011/11/17/world/asia/obama-and-gillard-expand-us-australia-military-ties.html?nl=todaysheadlines&emc=tha2>

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ John Frewen, *Harmonious Ocean? Chinese Aircraft Carriers and the Australia – U.S. Alliance*, în *JFQ*, nr. 59, trimestrul patru, 2010, pp. 72-73.

⁶⁵ David Eimer, *U.S. Could Increase Pacific Presence with Return to the Philippines*, în *Daily Telegraph*, 26.01.2012, pe site-ul www.telegraph.co.uk

⁶⁶ *Plan to Expand U.S. Military Presence in Philippines Assailed, Defended*, preluat din *Xinhua*, 30.01.2012, pe site-ul <http://www.philstar.com/nation/article.aspx?publicationscategoryid=200&articleid=773100>

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Jonathan Greenert, *Navy 2025: Forward Warfighters*, în *Proceedings Magazine*, decembrie, 2011, pe site-ul www.usni.org

național al informațiilor, James R. Clapper⁶⁹. Astfel, India, țară care își dorește supremația în Oceanul Indian, și-a extins baza navală de la Karwar, contrabalansând astfel investiția Chinei în Gwadar, și a început să-și întărească prezența în arhipieleagul Andaman⁷⁰. În plus, a înființat un nou centru naval de cercetare pentru nave de război, a lansat un prim submarin nuclear în 2009, a investit în șantiere navale pentru construirea unui portavion și a fregatelor *stealth*, a planificat achiziționarea a 8 avioane maritime de supraveghere cu rază lungă și a șase submarine coproducție franco-spaniolă⁷¹. De asemenea, așa cum preciza R. Kaplan în *Monsoon*, India caută să contracareze orice mutare strategică a Chinei în Oceanul Indian, mai ales în relație cu Seychelles, Mauritius și Madagascar. Astfel, după dislocarea în Seychelles a unui avion de patrulare maritimă *Dornier* pentru operații contra-piraterie, în 2011, de către India, autoritățile din insulă le-au oferit navelor militare chinezești acces pentru realimentare în portul Victoria, pentru ca, în 2012, președintele din Seychelles să îl asigure pe primul-ministru indian de faptul că India rămâne principalul partener în domeniul dezvoltării⁷².

Totuși, în plan global, până în prezent, acțiunile Chinei nu sunt de natură să îngrijoreze comunitatea internațională. Dimpotrivă, denotă asumarea de responsabilități în executarea operațiilor de securitate maritimă (lupta contra-pirateriei), alături de alte state și organizații (NATO, UE, CMF), în beneficiul comunității internaționale. Similar, dislocarea fregatei din gruparea din Golful Aden în sprijinul operațiilor de evacuare a personalului chinez din Libia, în 2011, arată grija și responsabilitatea Chinei față de garantarea siguranței cetățenilor săi. Fără îndoială că, în eventualitatea unor dezastre naturale, deși de nedorit, platformele navale mari, precum *Ark Royal*, cea mai mare navă-spital din lume, navele moderne de desant sau portavionul, vor fi dislocate pentru executarea de misiuni de asistență umanitară, ceea ce ar spori vectorul puterii soft al Chinei.

*

Deocamdată, nu se poate afirma că *Marina Militară a Armatei Eliberării Poporului (People's Liberation Army Navy – PLAN)* reprezintă o putere navală globală, deoarece nu deține deocamdată capabilitățile necesare. În schimb, aceasta se află în plin proces de tranziție către statutul de flotă pentru *ape albastre*, alcătuită

⁶⁹ Franck Jack Daniel, *Analysis – India's Military Build up May Be Too Little to Late?*, Reuters, 03.02.2012, pe site-ul www.euronews.net

⁷⁰ *Delhi Seeks Indian Ocean Supremacy with Warship Research*, AFP, 4.01.2011, pe site-ul <http://www.asiaone.com/News/Latest+News/Asia/Story/A1Story20110104-256385.html>

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *With China Watching, India & Seychelles to up Anti-pirate Operations*, 02.02.2012, pe site-ul <http://timesofindia.indiatimes.com/india/With-China-watching-India-Seychelles-to-up-anti-pirate-operations/articleshow/11728694.cms>

din *task force-uri* ce au ca nucleu portavioanele. În aceste ape este posibil să asistăm la o prezență chinezească punctuală, răspândită în funcție de manifestarea amenințărilor pe principalele rute maritime. Totuși, pe termen mediu, este improbabil să asistăm la dislocarea *PLAN* pe mările lumii de o manieră tipică forțelor navale ale SUA. În plan global, orice acțiune a Chinei de proiectare a puterii la distanță presupune construirea de baze de sprijin/înaintate, momentan inexistente, fapt care ar atrage un răspuns vehement din partea actorilor cu interese din Oceanul Indian și Oceanul Pacific.

În „*mările îndepărtate*“, China se simte încorsetată de planul american de „*îngrădire*“ a sa prin întărirea alianțelor SUA cu Australia și, posibil, cu Filipine și Singapore, care se adaugă parteneriatelor cu Japonia și Coreea de Sud. La o primă vedere, o asemenea postură ar plasa relația China-SUA într-un climat de *război rece*, însă există o interdependență economică prea mare între cei doi actori pentru a se ajunge într-un astfel de stadiu. Asistăm, mai degrabă, la o pre-poziționare a SUA în Asia-Pacific pentru a-i conferi, în continuare, primatul în zonă în condițiile expansiunii navale a Chinei. Apreciez că Beijingul nu va ajunge să provoace direct SUA în plan global, iar Washingtonul va trebui să se acomodeze noului rol asumat de *PLAN*, operațiile de securitate maritimă putând constitui un domeniu cheie de cooperare, iar contra-pirateria este o primă linie de acțiune. Un conflict deschis în „*mările îndepărtate*“ între SUA și China este exclus, date fiind politica non-confrunțională urmărită de Beijing, capabilitățile chinezești inadecvate și superioritatea capabilităților americane. În schimb, agreez evaluarea lui Daniel S. Larsen, conform căreia putem asista la competiția pentru „*sferele de influență, pentru resurse și dezacordul cu privire la regulile sistemului și cine le face, precum și chestiuni de mândrie și prestigiu*”⁷³.

⁷³ Daniel S. Larsen, *U.S. – China Relations. No Need to Fight*, în *JFQ*, nr. 63, trimestrul patru, 2011, p. 94.

* Erată: În nr. 2/2012 al publicației noastre, în prima parte a acestui material, la pagina 205, rândul 8 se va citi: „*Astfel, din a doua parte a anului 2011, SUA au decis...*”.

REVENIREA JANDARMERIEI ÎN NORDUL BUCOVINEI ÎN ANUL 1941 (III)

General de brigadă Eugen ȘALAR

In the final part of the article, the author addresses a few aspects regarding the restoration of the Romanian administration in Bucovina in the summer of 1941.

One of the priorities of the police authorities re-established in Bucovina was to eliminate dangerous elements from the territory, certain measures being taken in this respect especially in order to stop the devastation of warehouses, and surveillance and patrolling being intensified through close cooperation between prefectures, gendarmes and police forces.

On 1 August 1941, following an inspection in Chișinău, General Ion Antonescu decided that the state departments and institution should not give directives to the prefectures, town halls and various state bodies in Basarabia and Bucovina anymore, but only general directives.

Keywords: *administrative body; sovereignty; reforms; garrisons; communication lines*

Reinstaurarea administrației românești

Luptele pentru eliberarea nordului Bucovinei s-au încheiat la 7 iulie 1941⁹², prin restabilirea suveranității românești, iar armata eliberatoare – Grupul de Armate „General Antonescu” – a fost urmată de formațiunile polițienești, care s-au reinstalat la Storojineț și Cernăuți în aceeași zi de 5 iulie 1941, iar la Hotin puțin mai târziu. Presa locală menționa faptul că, la jumătatea lunii iulie, la „o săptămână de când soldatul român a izgonit pe cotropitori din Bucovina de Nord [...], trebuia restabilită ordinea și redată cetățenilor siguranța vieții și a avutului, cât a mai rămas nejeftuit. Armata, jandarmeria și poliția au avut și au încă de furcă cu jefuitorii”⁹³.

Declanșarea războiului antisovietic „a fost primită de întreg poporul românesc cu o mare bucurie”⁹⁴, iar în întreaga Bucovină populația „a arborat drapelul român și german ieșind în întâmpinarea trupelor cu flori, apă, pâine și sare, arătându-și astfel sentimentele față de Armata română și Conducătorul ei”⁹⁵.

General de brigadă Eugen Șalar – Inspector-șef al Inspectoratului de Jandarmi Județean Suceava.

⁹² *Documente SSI despre viața politică din România. 6 septembrie 1940 – 23 august 1944*, Editura INST, București, 2005, p. 10.

⁹³ „Bucovina”, nr. 3, 15 iulie 1941, p. 3.

⁹⁴ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 126/1941, f. 277.

⁹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 79/1941, f. 65.

O atitudine diferită au manifestat etnicii ucraineni. Dacă, inițial, pentru aceștia declanșarea războiului antisovietic reprezenta o oportunitate în vederea creării Ucrainei independente, drept pentru care au arătat simpatie față de armatele eliberatoare română și germană⁹⁶, ulterior, aceștia au manifestat, față de intenția României de a-și reinstaura administrația în nordul Bucovinei, o atitudine rezervată⁹⁷, care, treptat, s-a transformat într-o rezistență activă. Astfel, la intrarea trupelor române în Cernăuți, în timp ce populația românească organizase o primire călduroasă, grupuri de ucraineni au desfășurat o acțiune de protest pe străzile orașului, având asupra lor drapelul ucrainean și portrete ale liderului ucrainean Petliura⁹⁸.

Până la reinstalarea autorității românești, ucrainenii au format gărzii naționale, care au menținut ordinea publică și au împiedicat devastările⁹⁹. Înarmate cu arme provenite de la sovietici, gărzile au luptat contra trupelor bolșevice în retragere, împiedicându-le să aplice tactica „*pământului ars*“ (nu s-au abținut de a comite și acte abuzive, în special contra evreilor: omoruri, maltratări etc.)¹⁰⁰. Organizarea acestor grupări s-a făcut la Stănești, Banila pe Ceremuș, Vilancea, Zamostea (jud. Storojineț), Cotul Vânători, Jucica Veche, Lujeni, Mămăești, Cernaucă, Rohozna și Sirăuți (jud. Cernăuți) etc¹⁰¹.

La intrarea trupelor române în localitățile în care existau în majoritate ucraineni, a fost arborat, pe lângă drapelul român și german, și drapelul ucrainean. După trecerea militarilor, minoritarii ucraineni au numit imediat din rândul conașionalilor primari și funcționari, care au început să administreze comunele folosind limba ucraineană¹⁰² și în baza instrucțiunilor primite de la Centrala ucrainenilor naționaliști din Cozmeni, jud. Cernăuți¹⁰³. La intrarea Jandarmeriei, ucrainenii s-au arătat nemulțumiți de venirea „*din nou*“ a administrației române, gărzile refuzând de la bun început să depună armele, opunând rezistență. În urma intervențiilor Împuternicitului Guvernului pentru organizarea Bucovinei eliberate, Alexandru Rioșanu, și a prefectului județului Storojineț, s-a ajuns la un compromis: gărzile au fost dezarmate și trecute sub comanda și controlul șefilor de posturi de jandarmi, iar ucrainenii, în schimb, și-au menținut aparatul administrativ și drapelul pe instituțiile publice. Ulterior, dovedindu-se că ucrainenii își organizau

⁹⁶ *Ibidem*, f. 58.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 65.

⁹⁸ Pavel Moraru, *Bucovina sub Regimul Antonescu (1941-1944)*, vol. I, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2004, p. 106.

⁹⁹ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 126/1941, f. 313.

¹⁰⁰ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 106.

¹⁰¹ Daniel Hrenciuc, *Provocările vecinătății: Ucrainenii bucovineni în Regatul României Mari (1918-1940). Contribuții*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2010, p. 329.

¹⁰² ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 126/1941, f. 313.

¹⁰³ *Ibidem*, dosar nr. 155/1941, f. 1.

clandestin formațiunile, s-au luat măsuri pentru dezarmarea și desființarea lor, iar primarii ucraineni au fost înlocuiți cu primari români și drapelele ucrainene date jos, menținerea ordinii publice trecând exclusiv în grija jandarmilor¹⁰⁴. De asemenea, s-a dispus ca ucrainenii care acționau împotriva intereselor statului român să fie internați în lagăre¹⁰⁵.

Guvernul Antonescu stabilise, încă anterior eliberării nordului Bucovinei și Basarabiei, un plan concret de refacere a acestor provincii, Conducătorul Statului având discuții în parte cu fiecare ministru. De altfel, și în cadrul discuțiilor privind organizarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, purtate în Consiliul de Miniștri din 17 iunie 1941, generalul Antonescu aprecia că „*aceste două provincii și-au schimbat complet structura prin elementul și instituțiile comuniste și prin pulverizarea totală a vechilor instituții*“, iar Mihai Antonescu sublinia necesitatea creșterii importanței jandarmului în mediul rural: „*chiar și în sate va exista un comandant militar; jandarmul va fi comandantul militar al satului. Acest principiu de comandant militar va funcționa pretutindeni*“¹⁰⁶.

În vederea administrării acestor provincii după eliberare, fără a cunoaște momentul declanșării ostilităților antisovietice, generalul Antonescu a stabilit, încă din luna februarie 1941, prefecți pentru județele din teritoriile ocupate de ruși. După revenirea în țară de la München, unde avusese o întâlnire cu Hitler, la 12 iunie, Conducătorul Statului le ordona ministerelor de resort să pregătească numărul de funcționari necesar organizării administrației în teritoriile estice ce urmau a fi eliberate¹⁰⁷.

Concepția și principiile în baza cărora urma să se efectueze administrarea și conducerea teritoriilor eliberate au fost expuse în documentul intitulat „*Directivile și îndrumările date inspectorilor administrativi și pretorilor trimiși în Basarabia și Bucovina*“. Instrucțiunile au fost prezentate de Mihai Antonescu la 3 iulie 1941 la Ministerul de Interne și au fost reluate de generalul Ion Antonescu în „*Cuvânt către Basarabeni și Bucovineni*“ din 23 iulie 1941¹⁰⁸.

Conform acestor instrucțiuni, după ce s-a „*prăvălit stăpânirea întunericului*“, cu „*o acțiune energetică și plină de înțelepciune*“, trebuiau să fie luate urgent următoarele măsuri de refacere a Bucovinei și Basarabiei: 1) reorganizarea de structură și ceea ce prof. Mihai Antonescu numea „*purificarea etnică*“

¹⁰⁴ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 107.

¹⁰⁵ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 155/1941, f. 12.

¹⁰⁶ *Ibidem*, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu, vol. 3 (aprilie-iunie 1941)*, București, 1999, p. 578.

¹⁰⁷ Mihai Aurelian Căruntu, *Bucovina în al Doilea Război Mondial*, Editura Junimea, Iași, 2004, p. 343.

¹⁰⁸ Corvin Lupu, *Gheto-uri, lagăre și domiciliu forțate în Transnistria celui de-al Doilea Război Mondial, în „Transilvania“*, nr. 3/2007, p. 29.

(adică „ștergerea urmelor bolșevismului“), îndepărtarea elementelor periculoase siguranței Statului etc., care necesitau stabilirea provizorie a unui „zid de impermeabilitate absolută“ între teritoriul Bucovinei și Basarabiei, pe de o parte, și teritoriul Regatului, de cealaltă; 2) aprovizionarea populației cu produse alimentare și de primă necesitate, combustibil ș.a.; 3) organizarea producției; 4) recoltarea roadei anului 1940/1941; 5) restabilirea căilor de comunicații și organizarea transportului; 6) stabilirea unui inventar general al bunurilor, recensământul populației și al proprietății; 7) retragerea rublelor din circulație etc. Pentru viitorul apropiat (după stabilizarea vieții social-economice), se preconizau: colonizarea regiunilor de frontieră cu populație românească; românizarea economiei (ori trecerea bunurilor de la cei de origine etnică străină în administrarea românilor); reforma „agrară economică“¹⁰⁹. De asemenea, Mihai Antonescu sublinia că „în Basarabia și Bucovina vom face experiența rolului de inițiativă și răspundere a agentului administrativ“¹¹⁰.

Întreg procesul presupunea două etape. În prima etapă, de pregătire a administrației, autoritățile militare jucau rolul principal, singurele acte normative fiind ordonanțele militare pentru asigurarea ordinii publice sub toate raporturile necesare unei administrații de ocupație. Autoritatea civilă, în această primă etapă de reinstalare a administrației, nu emitea ordonanțe, reprezentanții ei urmând a-și ocupa formal posturile, pentru a pregăti organizarea reformelor, care trebuiau să fie îndeplinite în faza a doua și a-și da concursul autorităților militare prin măsuri administrative, pentru realizarea obiectivelor de maximă necesitate. Cea de-a doua fază o constituia așezarea noilor principii de conducere și administrație și putea fi demarată atunci când operațiile preliminare de ordine, informare, epurare etnică și politică și de restabilire a unui început de viață economică erau îndeplinite¹¹¹.

În „Cuvânt către toate elementele de poliție și jandarmerie cu ocazia intrării lor în Basarabia și Bucovina de Nord“, generalul de divizie I. Popescu, Ministrul Subsecretar de Stat al Afacerilor Interne, sublinia faptul că „îndemnurile Marelui nostru Conducător de Oști – Domnul General Ion Antonescu: înfrățire și conștiință; muncă și ordine; vrednicie și faptă; dreptate și omenie; cinste și obștească încredere, trebuie să constituie îndreptarul vostru permanent de fiecare zi și oră, pentru conduita, ținuta și activitatea voastră viitoare“¹¹².

¹⁰⁹ Pavel Moraru, *op. cit.*, pp. 39-40.

¹¹⁰ Anatol Petrencu, *România și Basarabia în anii celui de-al Doilea Război Mondial*, Editura Epigraf, Chișinău, 1999, p. 57.

¹¹¹ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 40

¹¹² „Buletinul Ministerului Afacerilor Interne, număr închinat reîntrupării Basarabiei și Bucovinei“, 1 august 1941, p. 25.

În ședința Consiliului de Miniștri din 8 iulie 1941, în cadrul discuțiilor privind instalarea autorităților de stat în Bucovina de Nord, Mihai Antonescu dispunea că, în zonă, „*atributele suveranității urmează să fie exercitate de armată*“, iar cu privire la garnizoanele unde nu erau trupe, acesta îi solicita ministrului afacerilor interne respectarea și transmiterea în teritoriu a principiului „*acolo unde nu este armată, autoritatea se exercită prin Jandarmerie*“¹¹³. În urma ședinței din 11 iulie 1941, „*se autoriza Ministerul Afacerilor Interne să rechiziționeze, prin organele sale administrative și polițienești, în localitățile din Basarabia și Bucovina de Nord, unde nevoia va cere, imobile apartamente sau camere, cum și mobilierul necesar pentru cazarea autorităților și funcționarilor publici*“¹¹⁴.

Îndată după încetarea luptelor, corpul administrativ a reușit să se reinstaleze în teritoriu. Preluarea formală a administrării Bucovinei s-a făcut până la 12 iulie 1941, când în județul Hotin – județul cel mai îndepărtat față de fostul hotar româno-sovietic, a fost reinstaurată administrația civilă românească. Numit împuternicit al Guvernului pentru organizarea Bucovinei eliberate, la 7 iulie 1941, la Cernăuți a sosit locotenent-colonelul Alexandru Rioșanu (fost subsecretar de Stat pentru Poliție și Siguranță). Fiind autoritatea supremă a administrației civile, el purta, neoficial, titlatura de „*Guvernator*“ și, împreună cu generalul Petre Dumitrescu (comandantul Armatei a 3-a Române), a contribuit la reînceperea guvernării românești a Bucovinei. Până la organizarea Guvernământului Provinciei Bucovina (organ cu funcții legislative și executive), provizoriu a fost instituit Consiliul de Stat al Bucovinei, format din reprezentanții autorităților militare și civile¹¹⁵.

În lunile iulie-septembrie au fost emise mai multe ordonanțe de către organele de conducere civilă și militară ale Bucovinei, prin care jandarmilor li se stabileau atribuții precum: interzicerea și sancționarea faptelor evreilor de a ține în serviciul lor, ca om de serviciu, o persoană creștină¹¹⁶; coordonarea patrulilor mobile constituite în comunele rurale pentru prevenirea distrugerii recoltei de către aviația inamică, parașutiști și sabotori¹¹⁷; respectarea normelor privind reglementarea dreptului de exercitare a comerțului în cuprinsul Bucovinei; respectarea de către evrei a unor interdicții privind circulația, achiziționarea de alimente, afișarea firmelor evreiești și arborarea drapelului de orice fel la magazine,

¹¹³ ANIC, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu, vol. 4 (iulie-septembrie 1941)*, București, 2000, p. 55.

¹¹⁴ „*Buletinul Ministerului Afacerilor Interne, număr închinat reîntrupării Basarabiei și Bucovinei*“, loc. cit., p. 47.

¹¹⁵ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 42.

¹¹⁶ „*Bucovina*“, nr. 27, 13 august 1941, p. 3.

¹¹⁷ *Idem*, nr. 25, 10 august 1941, p. 5.

exercitarea profesiilor de către evrei; obligarea evreilor de a purta un semn distinctiv; sancționarea actelor de ultraj la adresa funcționarilor sau militarilor¹¹⁸; camuflarea luminilor¹¹⁹, recensământul populației și al bunurilor acesteia¹²⁰.

La 3 iulie 1941, generalul de divizie Gheorghe Avramescu, comandantul Corpului Vânătorilor de Munte, a emis o ordonanță prin care stabilea noi măsuri militare de ordine: închiderea localurilor publice, a teatrelor și cinematografele între orele 20.30 și 06.00; interdicția populației de a părăsi comunele urbane sau rurale, fără o autorizație eliberată în prealabil de autoritățile militare în urma întocmirii unor cereri care „*se vor înainta prin autoritățile polițienești sau posturile de jandarmi, obligate să-și dea avizul, în urma verificărilor motivelor invocate*“; interzicerea circulației în orașe și sate între orele 18.00-07.00 în cazul evreilor și între orele 21.00-05.00 pentru ceilalți locuitori, precum și a circulației în timp de zi a grupurilor mai mari de 3 persoane; obligația pentru orice persoană de a purta asupra sa actele de identitate; obligația pentru fiecare cetățean de a înștiința imediat autoritatea militară sau polițienească cea mai apropiată despre orice avion inamic sau parașutist observat, precum și de a anunța aceste autorități în cazul în care s-ar oferi găzduire unei persoane din altă localitate; interzicerea deținerii fără acordul autorităților a aparatelor de radio sau a porumbeilor călători. De asemenea, se sancționau de către organele polițienești ordinare sau militare și se înaintau la Parchetul Militar al Curții Marțiale și cazurile de provocare a panicii, comentarea sau comunicarea știrilor privind operațiunile de război, necamuflarea luminilor, deținerea armelor fără autorizație, publicarea și distribuirea de materiale fără aprobarea organului de cenzură, propaganda în favoarea unui stat inamic, formularea de afirmații critice la adresa statului și aliaților săi, precum și la adresa familiei regale, refuzul de a găzdui militarilor etc.¹²¹.

Ulterior, printr-un Decret-lege din 9 iulie 1941, se instituie pedeapsa cu moartea pentru unele infracțiuni săvârșite în spatele frontului sau în teritoriile ocupate: atacarea soldaților germani sau români sau a populației civile, distrugerea sau jefuirea depozitelor sau a bunurilor, actele de spionaj sau sabotaj. Judecarea și execuția aveau loc în maximum 24 de ore, iar „*în caz de flagrant delict, vinovații vor fi executați pe loc*“¹²². De asemenea, Ordonanța nr. 6 a Comandamentului Militar al Bucovinei, din 21 iulie 1941, prevedea sancțiuni prin împușcare pe loc a celor „*care se vor deda*

¹¹⁸ *Idem*, nr. 17, 1 august 1941, p. 3.

¹¹⁹ *Idem*, nr. 12, 26 iulie 1941, p. 2.

¹²⁰ *Idem*, nr. 32, 19 august 1941, p. 3.

¹²¹ *Idem*, nr. 1, 14 iulie 1941, p. 2.

¹²² *Idem*, nr. 3, 15 iulie 1941, p. 1.

la acte de dezordine, de violență sau care nu se vor supune imediat organelor sau sancțiunilor autorităților militare“, a celor „care vor instiga pe alții“ la acte teroriste ori „vor fi prinși în flagrant delict de jaf sau sustragere în orice mod din locuințele părăsite de locuitori“¹²³.

Prin Ordonanța din 22 iulie 1941, locotenent-colonelul Alexandru Roșianu stabilea pricipiile de organizare administrativă pentru această regiune, prin care administrația comunelor a fost încredințată primarilor, care reprezentau comuna și decideau în toate chestiunile de interes local. Mai multe comune (unite după principiul geografic și economic) formau o plasă, care era condusă de un prim-pretor, ajutat de un pretor. Prim-pretorul era reprezentantul puterii de stat în plasă și, în această calitate, era șeful tuturor serviciilor din plasă, și anume al celui agricol, silvic, sanitar, veterinar, tehnic și școlar. El mai era „șeful poliției din plasă și avea în subordinea sa Jandarmeria“, având, de asemenea, putere de decizie, în prima instanță, asupra tuturor contravențiilor de ordin administrativ și, în a doua, asupra hotărârilor date de primari. Câteva plăși formau un județ, care era condus de un prefect, acesta fiind șeful ierarhic al prim-pretorilor din județul său, organ de control și decizie în instanța a doua asupra hotărârilor date de prim-pretori. Era șef al poliției județene și îi avea în subordinea sale pe comandantul legiunii de jandarmi și pe șefii poliției din comunele urbane¹²⁴. De asemenea, acesta avea dreptul „de a lua măsuri pentru a preveni infracțiunile, îngrijindu-se de menținerea ordinii și siguranței publice“, iar „ofițerii comandanți sunt obligați să satisfacă de îndată cererea scrisă a prefectului fără să mai aștepte alte aprobări“¹²⁵.

Una dintre prioritățile autorităților polițienești reinstalate în Bucovina a constituit-o curățarea teritoriului de elementele periculoase, fiind luate măsuri în special pentru oprirea devastării depozitelor și fiind intensificate supraveghele și patulările printr-o strânsă colaborare între prefecturi, legiunile de jandarmi și formațiunile de poliție. Totodată, pe lângă posturile și secțiile de jandarmi, și-au desfășurat activitatea și echipe volante de agenți¹²⁶.

La 1 august 1941, în urma efectuării unei inspecții la Chișinău, generalul Ion Antonescu a decis ca departamentele și instituțiile statului să nu mai dea directive prefecturilor, primăriilor și diferitelor organe ale statului din Basarabia și Bucovina, ci doar directive generale, acestea fiind destinate împuterniciților generalului

¹²³ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 82.

¹²⁴ „Bucovina“, nr. 10, 24 iulie 1941, p. 4.

¹²⁵ Maximilian Duță, *Atribuțiunile prefectilor de județ în ceea ce privește menținerea ordinii și siguranței*, în „Revista Jandarmeriei“, anul XX, nr. 7-8, iulie-august 1942, Inspectoratul General al Jandarmeriei, pp. 101-102.

¹²⁶ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 122/1941, f. 366.

pentru conducerea acestor două provincii. Se înregistra o singură excepție, cea privind organele de poliție și jandarmerie, care se subordonau, în continuare, direct instituțiilor centrale, deoarece „*acțiunea polițienească și a jandarmeriei are un caracter special și de permanență, care trebuie să se desfășoare uniform pe întreg teritoriul țării*”¹²⁷.

După decesul locotenent-colonelului Alexandru Roșianu, la 31 august 1941, la 5 septembrie 1941 este numit generalul Corneliu Calotescu, cel care a guvernat Bucovina până la 13 aprilie 1943, când postul a fost preluat de generalul de corp de armată Corneliu I. Dragalina¹²⁸. Începând cu 30 iulie 1941, generalul Vasile Ionescu a fost numit „*Comandant Militar al Bucovinei Reocupate*”, care, în chestiunile de ordine, liniște și securitate pe întreg cuprinsul Bucovinei eliberate, avea în subordinea sa „*toate autoritățile militare, autoritățile civile, serviciile și formațiunile militare, ce se găsesc pe acest teritoriu*” și avea putere de decizie în ceea ce privește reinstalarea administrației românești, asigurarea securității și ordinii publice, identificarea și anihilarea elementelor ostile Statului Român¹²⁹.

Din cauza insuficienței numărului de funcționari (majoritatea fiind mobilizați pe front), la 19 iulie 1941, Președinția Consiliului de Miniștri anunța înscrierea doritorilor de a ocupa „*funcțiuni administrative sau de specialitate*” în Bucovina și Basarabia. Se primeau cereri de la refugiați „*cari vor să se repatrieze și cari solicită diferite posturi în teritoriile recucerite*”. În urma comunicatului lansat, au solicitat posturi în provinciile dezrobite circa 3 000 de licențiați¹³⁰.

După ce, la începutul lunii august 1941, Ion Antonescu constata că o mare parte din funcționari sunt „*toți hoții și nemernicii care au exploatat și ruinat provinciile 20 de ani*”, la 23 august 1941 acesta ordona departamentelor centrale de stat să ia „*imediat măsuri pentru revizuirea personalului trimis în Basarabia și Bucovina, precum și pentru revizuirea activității lor depuse acolo*”. De asemenea, mareșalul sublinia că „*statul este baza redresării naționale. Jandarmul, preotul, învățătorul și notarul abuzivi să fie eliminați*”¹³¹. De altfel, ca și în perioada interbelică, în primul an al războiului s-a practicat uneori mutarea, în scop disciplinar, a unor funcționari civili sau militari din vechiul Regat în provinciile eliberate, fapt ce a stârnit revolta autorităților provinciale, această practică fiind sistată printr-un ordin circular din 27 august 1942. Eficiența numirii funcționarilor a lăsat de dorit, fiind menținuți o parte din funcționarii ce au activat sub regimul sovietic, continuând practica partizanatului, nepotismului și a corupției¹³².

¹²⁷ Anatol Petrencu, *op. cit.*, p. 69.

¹²⁸ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 45.

¹²⁹ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr.100/1941, f. 132.

¹³⁰ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 46.

¹³¹ *Ibidem*, p. 49.

¹³² Anatol Petrencu, *op. cit.*, p. 88.

Deoarece o parte din jandarmii și polițiștii sosiți în provincie nu au dovedit seriozitate și au tratat abuziv populația, generalul C.Z. Vasiliu, șeful Inspectoratului General al Jandarmeriei, le cerea subalternilor purtare corectă și atitudine civilizată în raport cu populația¹³³, ordonându-le comandanților de legiuni să se ocupe îndeaproape de educația jandarmilor prin „*ședințe de educație morală, națională, patriotică și militară*”¹³⁴.

Organizarea administrativ-teritorială a Bucovinei a fost definitivată prin Decretul-lege nr. 790 din 3 septembrie 1941 „*Pentru Organizarea Basarabiei și Bucovinei*”. Ion Antonescu urmărea experimentarea în aceste regiuni a unui nou tip de administrație, pentru ca, ulterior, descentralizarea administrativă pe provincii să fie extinsă în toată țara¹³⁵.

Guvernatorul era șeful ierarhic al întregului aparat de stat din provincie și, în această calitate, exercita controlul asupra tuturor actelor și organelor administrative, cu excepția acelor servicii care erau rezervate autorităților centrale de la București (care rămâneau în competența Ministerelor): Poliția, Jandarmeria și Siguranța Generală a Statului, Învățăământul Superior; Căile Ferate, Porturile și Căile de comunicație pe apă, Drumurile naționale și Vămile, Regiile publice, Casele autonome și Administrațiile comerciale cu caracter general¹³⁶. Printre atribuțiile Guvernatorului era și dreptul de a da deciziuni și de a elabora ordonanțe și regulamente aplicabile pe întreg teritoriul Bucovinei. Era șeful executiv al poliției provinciale și responsabil de menținerea ordinii publice. În această calitate, putea da ordine poliției și siguranței și să ceară intervenția Armatei în caz de necesitate¹³⁷.

Din punct de vedere teritorial-administrativ, Provincia Bucovina cuprindea județele Câmpulung (cu plasele Dorna, Gura Humorului și Câmpulung Moldovenesc), Rădăuți (cu plasele Seletin, Ștefan Vodă și Siret), Suceava (cu plasele Solca și Cetatea Sucevii), Storoiineț (cu plasele Storoiineț, Vășcăuți și Vijnița), Cernăuți (cu plasele Cernăuți, Cozmeni și Zastavna) și Hotin (cu plasele Hotin, Sulița, Lipcani, Chelmenți, Briceni și Secureni¹³⁸). În baza Legii nr. 873 din 6 octombrie 1941, județul Dorohoi a fost alipit circumscripției teritoriale a Bucovinei¹³⁹.

Județul era condus de un prefect, care „*este șeful poliției din județ. În această calitate, el poate da ordin Legiunii de Jandarmi și poliției locale. El este responsabil de menținerea*

¹³³ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 1/1941, f. 55.

¹³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 126/1941, f. 317.

¹³⁵ Alesandru Duțu, Florica Dobre, *Generalul Constantin Pantazi despre administrarea Basarabiei și a nordului Bucovinei*, în „*Revista de Istorie Militară*”, nr. 3/1997, p. 32.

¹³⁶ Anatol Petrencu, *op. cit.*, p. 75.

¹³⁷ *Ibidem*, p. 74.

¹³⁸ „*Buletinul Administrației Provinciale a Bucovinei*”, anul I, nr. 2, 1 octombrie 1941, pp. 32-34.

¹³⁹ „*Buletin al Ministerului Afacerilor Interne*”, nr. 4, noiembrie 1941, Imprimeria Centrală, București, 1941, p. 634.

*ordinii locale*¹⁴⁰. Județul era împărțit în mai multe plăși, conduse fiecare de către un prim-pretor, care „veghează la menținerea ordinii publice în plasă, putând cere concursul poliției din plasă și al postului de jandarmi”¹⁴¹.

Decretul-lege prevedea înființarea celei mai importante verigi în conducerea Basarabiei și Bucovinei, iar mai târziu și a Transnistriei – Cabinetul Civilo-Militar pentru Basarabia și Bucovina pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, organ cu rolul de a ține legătură între Conducătorul Statului, guvern și guvernatorul provinciei. În componența Cabinetului era prevăzut un serviciu de coordonare, compus din delegați ai tuturor departamentelor, care trebuiau să se întâlnească zilnic pentru a soluționa cererile trimise de guvernatorii provinciilor, și un serviciu administrativ pentru comunicarea tuturor actelor intervenite între guvern și provincie. Cabinetul Civilo-Militar pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei era compus din două secții – Secția I Militară era preocupată de M.O.N.T. (Mobilizarea și Organizarea Națională a Teritoriului); poliție și jandarmerie; informații și contra-informații; paza frontierei; pregătirea premilitară; drumuri; poștă, telefon, telegraf; calea ferată; aviație; poduri și comunicații pe apă; colonizare; statistică; turism; carburanți; permise de trecere. În competența Secției a doua Civile intrau problemele ținând de școală; comerț; industrie; agricultură; zootehnie și piscicultură; silvicultură; finanțe; românizare; muncă și sănătate; propagandă; depozite găsite (altele decât cele militare); aprovizionare¹⁴².

Un pas important în reușita organizării administrative l-a constituit reinstalarea formațiunilor de ordine publică ale Poliției și Jandarmeriei. La 20 august, Guvernământul Provinciei Bucovina informa organele centrale despre faptul că „instalarea polițiilor în această regiune s-a făcut în termen util, cu tactul necesar, dictat de împrejurări și în perfect acord cu normele de îndrumare date de Guvernământ”. Poliția din Bucovina forma Inspectoratul 6 Regional de Poliție Cernăuți, compus din Poliția Câmpulung (Comisariatele Gura Humorului, Vatra Dornei și Detașamentele Coșna, Poiana Stampei, Cârlibaba), Storojineț (Comisariatele Adâncata, Vășcăuți și Vijnița), Rădăuți (Comisariatul Siret și Detașamentul Dornești), Hotin (Comisariatul Noua Suliță și Detașamentul Prigorodoc), Suceava (Comisariatul Dărmănești și Detașamentul Solca), Dorohoi (Detașamentele Mihăileni, Darabani, Herța și Săveni) și Chestura Poliției Cernăuți (Comisariatele Cozmeni, Crisceatec, Ghica Vodă și Detașamentele Orășeni, Sadagura și Zastavna), cu un efectiv de 723 de persoane¹⁴³.

¹⁴⁰ Anatol Petrencu, *op. cit.*, p. 77.

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 78.

¹⁴² *Ibidem*, pp. 84-85.

¹⁴³ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 70.

În conformitate cu decizia ministerială nr. 9093 publicată în *Monitorul oficial* nr. 230 din 20 septembrie 1941, au fost formate 9 inspectorate de jandarmi, printre care și Inspectoratul de Jandarmi Cernăuți¹⁴⁴. Începând cu 1 octombrie 1941, „*Inspectoratul Jandarmi Cernăuți rămâne cu legiunile Câmpulung, Cernăuți, Hotin, Rădăuți, Storojineț și Suceava*“, iar legiunile Baia, Botoșani și Dorohoi „*au fost vărsate Inspectoratului Jandarmi Iași, cu tot efectivul în ofițeri, subofițeri, trupă și materiale, împreună cu serviciul pretoral și Compania 8 Poliție*“. În aceeași lună, se anulează trecerea legiunii din Dorohoi la inspectoratul din Iași, această revenind în compunerea inspectoratului din Cernăuți¹⁴⁵. Inspectoratul de Jandarmi Cernăuți era alcătuit din Legiunile de Jandarmi Suceava (secții de jandarmi cu 25 de posturi), Cernăuți (secții de jandarmi cu 51 de posturi), Dorohoi (secții de jandarmi cu 45 de posturi), Hotin (secții de jandarmi cu 82 de posturi), Rădăuți (secții de jandarmi cu 35 de posturi) și Storojineț (secții de jandarmi cu 35 de posturi). Pentru o eficiență mai mare în menținerea ordinii publice, jandarmilor li se cerea: a) comandantii de toate treptele, la nevoie, să fie găsiți cu ușurință; b) să se organizeze o legătură permanentă între unitățile din subordine; c) să existe o unitate gata de a ieși la primul semnal; d) să se realizeze un bun sistem de informații; e) „*să se țină permanent trează vigilența*“¹⁴⁶.

În perioada următoare se va înregistra una dintre cele mai dramatice etape din istoria contemporană a României, când prezența românească în teatrele de operațiuni militare va fi una foarte costisitoare. În acest context, Jandarmeria va constitui un factor de stabilitate în Bucovina, iar misiunea Inspectoratului de Jandarmi Cernăuți nu va fi ușoară, în contextul neajunsurilor provocate de cel de-al Doilea Război Mondial și al agresiunilor externe îndreptate împotriva României. Acțiunile împotriva agenturii sovietice și mișcării iridentiste ucrainene, combaterea faptelor antisociale, măsurile de ordine publică adoptate la nivelul provinciei, implicarea în realizarea obiectivelor economice urmărite de Guvernământul Provinciei Bucovina, precum și participarea la acțiunile militare vor reprezenta momente de referință, poate cele mai intense, din istoria de peste 160 de ani a Jandarmeriei din Bucovina. Importanța Jandarmeriei va fi deseori menționată de către Conducătorul Statului, care, în anul 1942, aprecia că „*Jandarmeria deține un rol important în structura Statului și reprezintă ideea de autoritate în gradul cel mai înalt*“¹⁴⁷.

¹⁴⁴ ANIC, *fond Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar nr. 1/1941, f. 127.

¹⁴⁵ *Ibidem*, *fond Inspectoratele Regionale de Jandarmi*, dosar nr. 192/1919, f. 150.

¹⁴⁶ Pavel Moraru, *op. cit.*, p. 71.

¹⁴⁷ ANIC, *fond PCM, Cabinet Ion Antonescu*, dosar nr. 142/1940, f. 9.

ADAPTĂRI ALE POLITICII EXTERNE ȘI DE APĂRARE A ROMÂNIEI ÎN PERIOADA 29 AUGUST 1936 – 6 SEPTEMBRIE 1940 – o radiografie a politicii de „balans” între marile puteri – (III)

Colonel Dan PRISĂCARU

In the final part of the article, the author points out a series of aspects from the actions undertaken by Carol II with a view to enhancing the relations with the Great Powers. Thus, the Romanian sovereign, accompanied by the Foreign Minister, N. Petrescu-Comnen, began, in November 1938, a diplomatic tour in Western Europe. Between 15 and 18 November 1938, the King paid an official visit in the UK, between 19 and 21 November 1938 continued his official visit to Paris, and at the end of November 1938 paid a particular visit in Germany.

During his visits in the UK and France, the King described the difficult situation in which Romania found itself after the Munich agreement, requiring the help of the two great countries in order to deal with the pressure exerted by Germany and Hungary, to increase weapons deliveries, to expand trade relations and to benefit from credits especially for military procurement.

Keywords: *trade exchanges; military procurement; Red Army; legionary movement*

Nicolae Petrescu-Comnen și încercări de apropiere de Germania, în condițiile menținerii neutralității neoficiale în politica externă a României

Noul guvern instalat sub conducerea patriarhului Miron Cristea, la 10/11 februarie 1938, a abolit Constituția din 1923 și a restrâns prerogativele Parlamentului, astfel încât miniștrii erau responsabili doar în fața regelui, care devenea principalul factor de decizie în politica internă și externă a țării.

Prin menținerea lui Armand Călinescu la Departamentul Internelor și numirea, la 30 martie 1938, a lui Nicolae Petrescu-Comnen, fost ambasador la Berlin, ca ministru de externe, regele Carol al II-lea urmărea să mențină direcția neutră în politica externă.

Anexarea Austriei de către cel de-al Treilea Reich la 13 martie 1938 va constitui prima provocare în planul politicii externe pentru noul guvern instalat în funcție cu doar o lună de zile în urmă. Ministerul de Externe român se va ralia însă

la atitudinea non-intervenționistă a Franței și Marii Britanii în problema Anschluss-ului. În telegrama circulară transmisă de N. Petrescu-Comnen către toate legațiile române se arăta că „România nu a considerat niciodată Anschluss-ul o problemă locală..., ci una europeană, care depinde în primul rând de acțiunile Marilor Puteri interesate“. De asemenea, în document se mai sublinia faptul că, întrucât Cehoslovacia, Iugoslavia și Ungaria au primit asigurări de la Reich-ul extins că granițele lor nu vor fi încălcate, „guvernul român nu consideră necesar să ia inițiativă în această problemă”⁹⁰.

Ca urmare a includerii comerțului Austriei în cel al Reich-ului, Berlinul își întărea considerabil influența economică în sud-estul Europei. Exporturile României către Germania reprezentau acum 27% din totalul comerțului exterior⁹¹. În lunile mai și iunie 1938, N. Petrescu-Comnen încuraja Franța și Marea Britanie să-și dezvolte relațiile comerciale cu România, iar Gh. Tătărașcu, aflat în vizită la Londra, afirma, la 18 iunie 1938, că guvernul român era pregătit să facă afaceri cu Reich-ul, dar nu era dispus să-i acorde monopol⁹².

O altă consecință a Anschluss-ului a fost decizia lui Carol al II-lea de a elimina Garda de Fier ca forță politică. Hotărârea a fost luată și ca urmare a propunerii ministrului de Interne, Armand Călinescu, care aprecia că Germania va folosi Mișcarea Legionară pentru a exercita presiuni asupra guvernului român, sens în care a susținut lichidarea în regim de urgență a Gărzii de Fier și arestarea liderului ei, Corneliu Zelea Codreanu⁹³.

Carol al II-lea urmărea ca, prin anihilarea Gărzii de Fier, pe care o bănuia că este sprijinită de cercuri interne germane, să-și asigure controlul total asupra politicii interne și externe a țării, fapt remarcat și de o serie de oficiali din Ministerul de Externe al Reich-ului⁹⁴.

La 16 aprilie 1938, Corneliu Zelea Codreanu a fost arestat pe motiv că l-a insultat, prin intermediul unei scrisori, pe consilierul regal Nicolae Iorga⁹⁵, iar la 19 aprilie 1938, este condamnat la șase luni de închisoare. La 27 mai 1938, într-un al doilea proces, Codreanu este condamnat la 10 ani de muncă silnică,

⁹⁰ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (în continuare se va cita AMAE), fond 71/România, vol. 415 bis, p. 7, telegrama 15645 circulară către toate legațiile române, 16 martie 1938, semnată Comnen.

⁹¹ Henry L. Roberts, *Romania: Political Problems of an Agrarian State*, New Haven, 1951, p. 215, apud Rebecca Haynes, *op. cit.*, p. 54.

⁹² Public Record Office, FO 371/115760/223/37, Scrisoare de la Sir Frederick Leit-Ross către Dl. Harvey, 21 iunie 1938.

⁹³ Armand Călinescu, *Însemnări politice 1916-1939*, ediție îngrijită și prefăcută de dr. Al.Gh. Savu, Editura Humanitas, București, 1991, pp. 384-385.

⁹⁴ DGFP, D, 2, Doc. nr. 179, Circulară a Ministerului de Externe, Berlin, 9 martie 1938, semnată de Weiszäcker.

⁹⁵ Al.Gh. Savu, *op. cit.*, p. 201.

fiind acuzat de săvârșirea infracțiunilor de „uneltire în contra ordinii sociale”, „intrarea în legături cu organizațiuni străine în scop de a primi instrucțiuni și ajutoare de orice fel pentru a pregăti revoluția socială în România” și „răzvrătire... prin crearea de formațiuni paramilitare și înființarea de depozite de arme”⁹⁶.

Ministrul de interne Călinescu l-a asigurat în câteva rânduri pe W. Fabricius că „guvernul român dorește să evite orice ar implica Germania în desfășurarea acestui proces”⁹⁷. La rândul său, W. Fabricius a refuzat să intervină în procesul liderului Mișcării Legionare chiar și atunci când membri ai Gărzii de Fier i-au solicitat diplomatului german să întreprindă demersuri în acest sens⁹⁸.

Prudența guvernului român față de Germania, chiar dacă, pe moment, Garda de Fier a fost anihilată, era determinată de faptul că se declanșase criza sudetă, iar România avea obligații față de statul cehoslovac în cadrul Micii Înțelegeri.

Prinsă între angajamentele sale de a interveni militar în sprijinul Cehoslovaciei în cazul în care aceasta era atacată de Ungaria într-un eventual conflict germano-cehoslovac și posibilele solicitări ale URSS de a permite trecerea trupelor Armatei Roșii pe teritoriul național pentru a sprijini guvernul de la Praga, factorii de decizie de la București căutau soluții pentru a se menține în afara noului focar de tensiune din centrul Europei.

Carol al II-lea avea să noteze în jurnalul său la 23 mai 1938 că, „atât timp cât Ungaria nu se implică în niciun conflict, ne putem conforma politicii noastre de a nu intra automat în război împotriva Germaniei și, prin urmare, putem rămâne, în principiu, neutri”⁹⁹.

La 9 septembrie 1938, ministrul român la Berlin, Radu Djuvara, la întâlnirea cu Weizsacker, secretar de stat în Ministerul de Externe al Reich-ului, le-a solicitat factorilor de decizie germani să nu atace Cehoslovacia de pe teritoriul Ungariei pentru a nu forța România să intre în război contra Germaniei. De asemenea, Radu Djuvara îl informa pe diplomatul german că România era de acord cu punctul de vedere polonez conform căruia interesele vitale românești cereau imperios ca Rusia să fie împiedicată de a folosi teritoriul României pentru tranzitul trupelor Armatei Roșii¹⁰⁰.

La 23 septembrie 1938, Hitler îi declara lui Radu Djuvara că alianța româno-poloneză este văzută de Germania ca o barieră în fața Uniunii Sovietice,

⁹⁶ Conform rechizitoriului prim-procurorului militar, maior magistrat Radu Ionescu, publicat de ziarul *Dreptatea* din 29 mai 1938.

⁹⁷ DGFP, D, 5, Doc. nr. 203, ministrul din România către ministrul de externe, București, 17 mai 1938.

⁹⁸ *Ibidem*.

⁹⁹ Regele Carol al II-lea al României, *Însemnări zilnice*, vol. I, Ediție îngrijită, note, glosar și indice de Viorica Moisuc, Nicolae Rauș, cuvânt înainte de Ioan Scurtu, Editura Scripta, București, 2001, p. 187.

¹⁰⁰ DGFP, D, 2, Doc. nr. 447, nota secretarului de stat către ministrul de externe, Nürnberg, 9 septembrie 1938.

iar Reich-ul va respecta granițele României, oricare vor fi schimbările de statut ale Cehoslovaciei¹⁰¹.

România va autoriza totuși survolul teritoriului național de către aproximativ 300 de avioane achiziționate de guvernul de la Praga din URSS, cu condiția ca aparatele să poarte însemnele Cehoslovaciei, să nu transporte arme și să zboare fără escală deasupra țării noastre. La acest acord s-a ajuns și ca urmare a amenințării Cehoslovaciei de a întrerupe furnizarea armelor contractate de partea română, dacă Bucureștiul nu acordă dreptul de tranzitare aeriană pentru aparatele de proveniență sovietică¹⁰².

În același timp, la începutul lunii august 1938, ministrul român la Praga, Radu Crutzescu, i-a declarat ministrului de externe cehoslovac Eduard Beneš că „o înțelegere germano-cehă va fi primită de noi cu o nespusă ușurare“. De asemenea, i-a sugerat acestuia că guvernul cehoslovac ar trebui să îndrepte „opinia publică anti-germană (din Cehoslovacia – n.a.) într-o direcție mai conciliantă“¹⁰³.

Cu toate acestea, semnarea Acordului de la München din 30 septembrie 1938 a produs o reală stare de îngrijorare în rândul majorității oamenilor politici români. Relevante sunt aprecierile lui Constantin Argetoianu, care, la 1 octombrie 1938, consemna: „Frica de război a fost atât de mare, încât azi toată lumea e veselă și nimeni nu plânge. Chamberlain, Mussolini și Daladier au fost primiți în țările lor cu alai și delir ca adevărați salvatori ai păcii! Au plâns Reginele, i-au sărutat regii, au urlat mulțimile! Aceași bucurie nebună și în celelalte țări ale Europei, numai la Praga doliu și tăcere. Lichidarea <incidentului> și a Cehoslovaciei, așa cum s-a făcut, ne silește să tragem câteva învățăminte: 1) Că tratatele nu mai au nicio valoare, nu mai fac nici cât o ceapă degerată. A fost destul ca un stat puternic să ridice glasul pentru ca vântul să ia peticele de hârtie. Unde e alianța militară franco-cehă și ruso-cehă, unde e Mica Înțelegere, unde e Tratatul de la Versailles, unde e <convenantul>-ul Societății Națiunilor? Unde e Pactul Kellog? Germania a obținut tot ce a vrut și încă și mai mult. 2) Că principiul naționalităților e singurul care a rămas în picioare din ideologia din 1918-1919“¹⁰⁴.

Totodată, învățămintele „crizei cehoslovace“ îl determină pe locotenent-colonelul Titus Gârbea, atașatul militar român la Berlin, să atragă atenția factorilor de decizie politici și militari de la București că sunt necesare măsuri urgente în plan politic

¹⁰¹ AMAE, fond 71/Dosare Speciale, Cehoslovacia C7.b., vol. 303, p. 64, Legația din Berlin către Ministerul de Externe, telegrama nr. 38208, 23 septembrie 1938, semnată de Djuvara.

¹⁰² DGFP, D, 2, Doc. nr. 445, atașatul cu afaceri german în România către ministerul german de externe, București, 9 septembrie 1938, semnat de Stelzer.

¹⁰³ AMAE, fond 71/Dosare Speciale, Cehoslovacia C 7, vol. 302, pp. 143-145, Raport nr.2130/C de la legația din Praga către ministrul de externe Comnen, 12 august 1938, semnată de Radu Crutzescu.

¹⁰⁴ Constantin Argetoianu, *op. cit.*, p. 198.

și militar pentru a contracara eficient amenințările revizioniste la adresa României. În acest sens, diplomatul militar arăta următoarele: „*Trebuie să ne făurim argumente contrarii și de rezistență, care s-au dovedit eficace în criza abia începută: o bună unitate și o bună propagandă cu care să se facă față acțiunilor și amestecului ocult; o armată cât mai bine pregătită să facă față oricărei încercări și nu-i de ajuns. Armata și fortificațiile așa de tari cehoslovace n-au folosit; ea a trebuit să capituleze cu sabia în teacă din cauza politicii. Trebuie și o politică care, ținând seamă de asmuțiți, să considere mai ales pe asmuțitori [...]. Ne trebuie un sprijin politic pe care să putem conta. Ne trebuie o armată puternică, care să impună respect tuturor și temere celor care vor să ne știrbească (frontierele – n.a.) [...]. Evenimentele din ultimele șase luni din Europa Centrală ne arată că un pericol se apropie de noi*”¹⁰⁵. Juste și cu caracter de avertisment aceste observații și propuneri ale locotenent-colonelului Titus Gârbea, care, alături de alte rapoarte și evaluări¹⁰⁶ cu mare putere de previziune pe care le-a transmis de la Berlin, din nefericire, nu vor fi înțelese și aplicate în mod corespunzător de autoritățile de la București. „*Balansul*” între Marile Puteri, unilateralitatea și o anumită rigiditate în politica externă a Bucureștiului după 7 martie 1936¹⁰⁷, întârzierile în pregătirea și înzestrarea armatei, accentuarea disensiunilor și luptelor politice interne sunt doar câteva dintre erorile și vulnerabilitățile regimului Carol al II-lea, a căror scadență va avea loc în vara anului 1940.

La 3 octombrie 1938, colonelul André Delmas, atașatul militar francez la București, consemna în raportul său către factorii de decizie de la Paris că, deși România era „*fericită de a fi scăpat de izbucnirea unui conflict european*”, amputările impuse Cehoslovaciei constituiau, în opinia părții române, „*un precedent de temut*” și cauzau „*reflecții amare pentru securitatea statelor mici*”. De asemenea, atașatul militar francez transmitea că „*la București exista convingerea că poporul francez nu era dispus să se lupte decât pentru a-și apăra propriul pământ*” și avertiza: „*Deși simpatiile pentru Franța nu au pierit în România, totuși, chiar și pentru francofoni, aceasta apare ca o țară foarte îndepărtată, iar intervenția sa în Centrul Europei ca problematică. Deși a contribuit la salvarea păcii, Franța riscă să plătească printr-o pierdere, dacă nu a prestigiului său, cel puțin a influenței sale asupra Europei Centrale și Orientale, în România ca și în alte părți. Această alternativă poate fi combătută*”

¹⁰⁵ AMR, fond 333P, dosar nr. 197, f. 545, 549.

¹⁰⁶ *Ibidem*, fond Ministerul de Război (M.R.). Cabinetul Ministrului, dosar nr. 197, f. 541-552. Vezi și Alexandru Duțu, Lenuța Nicolescu, Alexandru Oșca, *Atașatii militari transmit... (1938-1944)*, Editura Europa Nova, București, 2001, pp. 34-44.

¹⁰⁷ Ioan Scurtu, *România în fața unei decizii majore: intrarea în cel de-al Doilea Război Mondial*, în Revista „*Document*”, anul XIV, nr. 3 (53)/2011, pp. 6-12.

doar prin eforturi și sacrificii pentru constituirea unei bariere capabile să oprescă înaintarea germană¹⁰⁸.

Acordul de la München stabilea în mod clar hegemonia geopolitică și economică a Reich-ului în centrul și sud-estul Europei, iar pentru România, Germania devenea acum principalul furnizor de armament, întrucât preluase controlul asupra economiei cehoslovace.

Apreciind că în viitor disputele europene majore vor fi arbitrate de cele patru puteri de la München¹⁰⁹, Carol al II-lea și guvernul său erau hotărâți să întărească relațiile bilaterale cu Marile Puteri, dar, în același timp, să-și păstreze independența pe plan extern și să se mențină politica de „*echilibru*“ între acestea.

Ca urmare, suveranul român, însoțit de ministrul de externe, N. Petrescu-Comnen, va întreprinde în noiembrie 1938 un turneu diplomatic în Europa Occidentală. Astfel, între 15 și 18 noiembrie 1938, regele s-a aflat în vizită oficială în Marea Britanie, între 19 și 21 noiembrie 1938 a continuat vizita oficială la Paris, iar la sfârșitul lunii noiembrie 1938 a efectuat o vizită particulară în Germania.

În cursul vizitelor în Marea Britanie și Franța, regele a prezentat situația grea care i se crease României în urma acordului de la München, solicitând ajutorul celor două mari puteri pentru a respinge presiunile Germaniei și Ungariei revizioniste, creșterea livrărilor de armament, extinderea relațiilor comerciale și acordarea de credite necesare îndeosebi înzestrării armatei¹¹⁰.

La Londra și la Paris, Carol al II-lea și însoțitorii săi au fost primiți cu cordialitate, însă oficialitățile britanice și franceze au evitat să-și asume angajamente concrete în privința României și, într-o manieră mai mult sau mai puțin diplomatică, au respins cererile regelui referitoare la accelerarea livrărilor de armament și extinderea schimburilor comerciale.

În acest sens, ziarul american „*New York Times*“ relatează, încă în timpul vizitei lui Carol al II-lea la Paris, pe baza știrilor primite din capitala Franței, că „*Germania încearcă a forța mâna României, exploatând chestiunea minorității ungare. Ca și la Londra, guvernul încearcă la Paris să obțină sprijin pentru apărarea*

¹⁰⁸ Archives Militaires de Vincennes (Franța), Service Historique de l'Armée de Terre, carton 7N, dossier 3052, col. Delmas, atașatul militar la Legația Franței din București, către președintele Consiliului, ministrului apărării naționale și al războiului, Statului Major al Armatei, Biroului 2, 3 octombrie 1938, *Obiect: reacțiile opiniei românești în fața revizuirii frontierelor cehoslovace*, no. 96/S, f. 1-6, apud Georgiana-Margareta Scurtu, *Relațiile internaționale în contextul celui de-al Doilea Război Mondial. Studiu de caz: relațiile României cu Franța (octombrie 1938-iunie 1940)*, Institutul Cultural Român, București, 2006, pp. 15-16.

¹⁰⁹ DGFP. D, 5, Doc. nr. 228, Ministrul în România către Ministerul de Externe, București, 30 septembrie 1938.

¹¹⁰ Al.Gh. Savu, *op. cit.*, pp. 218-219.

*frontierelor României, dar, pare-se, ca și în cazul Cehoslovaciei, Anglia și Franța nu sunt dispuse a lupta pentru România, fiind afară din zona lor de influență și protecție*¹¹¹.

Deși vizitele lui Carol al II-lea la Londra și Paris nu au avut rezultatele scontate în privința cerințelor României de ordin politic, diplomatic, militar și economic, acestea au contribuit totuși la cunoașterea mai profundă a sensului și consecințelor politicii müncheneze. Regele și guvernul de la București înțelegeau că, pentru mai mult sau mai puțin timp, România nu putea conta pe un sprijin consistent anglo-francez și trebuia să reziste prin forțe proprii presiunilor Reich-ului.

Pe acest fond, are loc vizita neoficială în Germania a lui Carol al II-lea, la a cărei pregătire contribuise Gheorghe Brătianu și Constantin Argetoianu. Cei doi politicieni români s-au deplasat în Germania la începutul lunii noiembrie 1938 și au fost primiți de Hermann Göring. Argetoianu afirmă că demnitarul german a făcut surprinzătoarea declarație conform căreia „*Berlinul era gata să garanteze României granițele sale, nu numai înspre Rusia, dar și înspre Ungaria*“. În schimb, guvernul de la București ar fi trebuit doar să formuleze o declarație de prietenie, care să asigure Reich-ul că România nu avea să adopte o poziție ostilă acestuia, și o convenție economică pe baza unui plan de mai mulți ani. În legătură cu aceste aspecte de o importanță covârșitoare pentru partea română, Argetoianu avea să noteze: „*Declarații privitoare la garanția graniței noastre dinspre Rusia mai făcuseră și Hitler și Göring în anii din urmă și fără să ceară angajamente politice prea precise din partea noastră. Cred însă că, pentru prima dată, un exponent oficial al Germaniei propunea unui om de stat român și garanția graniței dinspre Ungaria și, lucru neașteptat, fără să ceară în schimb ruperea legăturilor noastre actuale cu Franța și cu Anglia*”¹¹².

Această problemă esențială pentru securitatea statului român, respectiv garantarea de către Germania a integrității teritoriale a României, nu a fost abordată în cadrul întâlnirii din 24 noiembrie 1938 de la Berchtesgaden dintre Carol al II-lea și Hitler. În cadrul discuțiilor cu Hitler, Carol al II-lea a vrut să afle, în principal, care este atitudinea Germaniei față de revizionismul ungar și față de soarta Ruteniei Subcarpatice. Hitler a răspuns că i-a sfătuit pe unguri să-și tempereze pretențiile teritoriale și că se împotriva încercărilor ungare de a încălca „*arbitrajul*“ de la Viena din 2 noiembrie 1938, care prevedea ca Rutenia să rămână în componența Cehoslovaciei¹¹³.

¹¹¹ AMAE, fond 71/1938, Germania, vol. 76, telegrama nr. 5107 din 21 noiembrie 1938 a Legației din Washington către Ministerul Afacerilor Externe.

¹¹² Constantin Argetoianu, *op. cit.*, p. 226.

¹¹³ Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1994, *Memorandum privind convorbirea dintre Führer-ul Adolf Hitler și regele Carol al II-lea al României, în prezența ministrului Afacerilor Străine al Reich-ului*, Berchtesgaden, 24 noiembrie 1938, pp. 19-21.

Referitor la atitudinea Germaniei față de Ungaria și România, Joachim von Ribbentrop considera că politica Reich-ului în legătură cu cele două țări trebuie să fie „menținerea în foc a ambelor fiare și modelarea lor în conformitate cu evoluția situației”¹¹⁴.

Relațiile dintre București și Berlin vor cunoaște o deteriorare gravă imediat după vizita suveranului român în Germania, ca urmare a asasinării lui Corneliu Zelea Codreanu și a altor membri ai Gărzii de Fier în noaptea de 29-30 noiembrie 1938. Acțiunea de lichidare a liderului Mișcării Legionare a fost executată în baza planului lui Armand Călinescu și a aprobării lui Carol al II-lea, cei doi înalți demnitari și anturajul lor fiind obsedați de pericolul legionar¹¹⁵.

Guvernul german a reacționat negativ la știrea asasinării lui Codreanu. Hitler a interpretat fapta ca un afront și a ordonat să fie returnate decorațiile oferite de Carol al II-lea pe timpul vizitei din Germania, iar presa germană a atacat violent guvernul român¹¹⁶.

Alarmați de înrăutățirea bruscă a relațiilor româno-germane, Carol al II-lea și miniștrii întreprind unele măsuri care să detensioneze relațiile dintre București și Berlin. Una dintre acestea a fost numirea, la 21 decembrie 1938, a lui Grigore Gafencu la conducerea Ministerului de Externe.

¹¹⁴ *Ibidem*, pp. 21-23.

¹¹⁵ *Din luptele tinerețului român*. Culegere de texte. Responsabil pentru alegerea, dispoziția, autenticitatea și conformitatea textelor care alcătuiesc acest volum: Duiliu Sfîntescu, Editura Fundației „Buna Vestire”, 1993, p. 182; Ziarul „Buna Vestire” din 2 noiembrie 1940, apud Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*, Editura Paideia, București, 1999, p. 352.

¹¹⁶ AMAE, fond 71/Germania, vol. 76, p. 173, *Berliner Börsezeitung*, 4 decembrie 1938.

TRECUTUL LA TIMPUL PREZENT

„Aripi frânte” (II)

Aurel Vlaicu

Ch. W. Maultsby

• „Poetul Alexandru Macedonski comenta în *Ilustrațiunea națională*, din iunie-august 1913, greutățile pe care le-au întâmpinat inginerul Aurel Vlaicu în construcția aparatului de zbor, dar și succesul din 4/17 iunie 1910 (...). Iată cum relatează Aurel Vlaicu momentul: <Bucuria cea mai mare însă am simțit-o când am zburat prima oară la Cotroceni. Nu m-am ridicat mai sus de patru metri. Cu toate acestea, nici Alpii nu mi-i închipuiam mai înalți ca înălțimea la care mă ridicasem eu. Fiindcă patru metri erau atunci pentru mine un record formidabil, un record care-mi consacra mașina. Zburasem, și asta era principalul. Mă menținusem în aer, făcusem evoluții neșovăitoare... Iar eu, după ce am coborât, eram ca și beat de bucuria fără margini a izbânzii. Începusem să mă dau peste cap de fericire... Și eram, într-adevăr, nebun de entuziasm și de mulțumire>“.

• „În timp ce lumea se afla la un pas de războiul nuclear, cum apreciază autorul american, și din cauza erorii involuntare a lui Charles Maultsby, acesta, ghidat în sfârșit de colegii de la sol, nu mai auzea instrucțiunile rușilor. Dar cantitatea de combustibil era pe terminate. După un zbor de 9 ore și 28 de minute, mai avea carburant pentru 12 minute. Știind că acesta îi era necesar pentru o aterizare forțată, pilotul a oprit motorul, bazându-se pe capacitatea de planare a aparatului. Momentele dramatice aveau să înceapă: oprindu-se și încălzirea cabinei, geamul câștii sale s-a aburit și el nu mai vedea tabloul de bord. Cu un efort maxim și-a apropiat gura de viziera câștii și a început să șteargă cu limba condensul depus pe geam, până a revăzut instrumentele“.

• „În ciuda opririi motorului, altimetrul continua să arate înălțimea

• „Inginerul aviator Aurel Vlaicu a continuat să zboare în lunile iulie și august 1910, perfecționându-se în tehnica pilotajului. O comisie militară, formată din generalul adjutant ing. George Georgescu, colonelul Dumitru Ilescu, maiorul N. Mihailide și căpitanul G.I. Negrei, a recepționat avionul <Vlaicu nr. 1 model 1910>“.

• „Ministerul de Război n-a fost de acord să-i subvenționeze realizarea unui nou avion. Sprijinul material a venit din partea ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice Spiru Haret, care a oferit suma de 7 000 de lei. Restul de 9 000 de lei a fost contribuția lui Vlaicu. Avionul <A. Vlaicu nr. II> a fost construit la Școala superioară de arte și meserii din București“.

• „Evenimentul excepțional al anului 1912 l-a constituit participarea lui Vlaicu la concursul aeronautic internațional de la Aspern, Austria, care s-a desfășurat între 10/23-17/30 iunie 1912 și unde a obținut cinci premii în valoare de 5 750 de coroane. Întors acasă, Vlaicu a început un turneu prin orașele transilvănene în vederea obținerii banilor necesari pentru construirea avionului <Vlaicu III>. Prin Contractul nr. 10 552, din 8/21 decembrie 1912, Ministerul de Război i-a comandat lui Vlaicu un aparat de zbor cu două locuri, <Vlaicu nr. III>, pentru care i-a acordat suma de 9 000 de lei. Era insuficientă pentru realizarea lui. I-au promis ajutor prietenii și admiratorii“.

de 21 000 de metri. I-au trebuit zece minute avionului ca să-și înceapă lenta descindere. Pilotul și-a spus că tot ce-i rămănea de făcut era să mențină aripile orizontal, să asigure o coborâre lină și să spere că <îngerul lui nu moțăie>. Fără zgomotul motorului, în liniștea copleșitoare, Maultsby își auzea doar respirația. O lumină slabă apărură, întărindu-i încrederea că zbura în direcția dorită. Spre norocul lui, un cer fără nori i-a îngăduit să-și continue calm coborârea, până a zărit pământul. Două avioane F-102 i s-au alăturat și o voce a străpuns eterul: <Bun venit acasă!>“.

• „A fost nevoit să aterizeze pe o fâșie de pământ acoperită de gheață și zăpadă, Kotzebue Sound, în apropiere de Cercul Arctic, unde exista o stație militară radar. A deschis parașuta de la coada avionului și a izbutit să atingă lin câmpul de rulaj. Când a încercat să iasă din carlingă, a constatat că picioarele nu-l ajută. Va nota în jurnalul său că <un bărbat cu căciulă l-a prins de sub brațe, l-a ridicat ușor și l-a așezat pe zăpadă ca pe o păpușă de cârță>. Maultsby a continuat să facă parte din flota aeriană militară, dar i s-a interzis să mai zboare în nordul Arcticii. S-a stins din viață în 1998, la vârsta de 72 de ani“.

• „Meritul cărții lui Dobbs este că îmbină povestirea alertă, plină de peripecții dramatice, cu analiza contextului politic și militar în care s-a produs aventura pilotului american. <Incidentul lui Maultsby

• „În paralel cu lucrul la noul aeroplan, Vlaicu se pregătea intens pentru zborul peste Carpați, pentru a participa la Orăștie, la serbările asociației ASTRA. A decolat în ziua de 31 august/13 septembrie 1913 de pe aerodromul Cotroceni, cu avionul <A. Vlaicu nr. II>, la ora 14.30, după alte surse cu o oră mai târziu. Vlaicu aterizează lângă Ploiești pe un teren dinainte stabilit, alimentează avionul cu benzină, apoi decolează și trece de Câmpina, se reîntoarce în zbor spre Ploiești și lângă satul Bănești avionul s-a prăbușit, pilotul pierzându-și viața“.

– scrie autorul – a avut un rezultat salutar: le-a reamintit conducătorilor celor două superputeri riscul unui zbor nuclear accidental>. O zi după <sâmbăta neagră>, la 28 octombrie, Hrușcirov a anunțat public că va retrage rachetele din Cuba, dar într-un mesaj confidențial l-a întrebat pe Kennedy ce s-ar întâmpla dacă un avion spion ar fi luat drept bombardier cu arme nucleare, iar statul al cărui spațiu a fost încălcat ar răspunde printr-un gest fatal? Din fericire, în deceniile următoare, o asemenea întâmplare a fost evitată de cele două superputeri“.

Selecție texte:

 Alina PAPOI

* Dr. Valeriu Avram, *Și noi am avut pe Vlaicu*, articol preluat din revista *Magazin istoric*, anul XLIV, serie nouă, nr. 6 (519), iunie, 2010, pp. 13-14.

* Manase Radnev, *Sâmbăta neagră*, articol preluat din revista *Magazin istoric*, anul XLII, serie nouă, nr. 8 (497), august, 2008, pp. 23.

SEMNALE EDITORIALE

 General de brigadă Ion CERĂCEANU

Ediția a II-a a *Documentarului istoric* despre *Comandamentul Comunicațiilor și Informaticii* este consacrată împlinirii a *70 de ani de la înființarea, la 1 iulie 1942, a Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii*, sub denumirea sa inițială de Comandamentul Transmisiunilor.

Spre deosebire de ediția din 2007 a *Documentarului istoric*, actuala ediție este actualizată și completată, poate nu atât cât ne-am fi dorit, cu aprecieri

și comentarii cu caracter de analiză și sinteză, documente, imagini, reconstituiri, grafice și tabele centralizatoare ș.a., ca urmare a unei cercetări mai consistente a fondurilor de arhivă și a lucrărilor recent apărute în istoriografia militară.

Ne exprimăm speranța că prin ce s-a adus nou în această lucrare am reușit să prezentăm mai bine condițiile extrem de complexe în care a fost înființat Comandamentul Transmisiunilor, prin transformarea Brigăzii de Transmisiuni care s-a desființat cu aceeași dată. Concomitent cu operațio-alizarea structurii de comandament și luarea în subordine a unităților, conform prevederilor Ordinului Marelui Stat Major, Comandamentul a primit misiunea să constituie Comandamentul Transmisiunilor Marelui Cartier General, Eșalonul 1, prevăzut să se instaleze inițial la Zaporoje și, ulterior, la Rostov pe Don. Am insistat mai mult pe prezentarea, chiar cu detalii, a modului de îndeplinire a acestei misiuni, pentru că o considerăm ca fiind una dintre cele mai ample și complexe perioade

din activitatea transmisioniștilor români pe Frontul de Est (pregătirea bătăliei de la Stalingrad), dar și cea mai semnificativă sub raportul competenței și experienței acumulate, inclusiv cel al colaborării cu trupele germane. Faptul că, prin măsurile luate, Comandamentul Transmisiunilor a reușit să asigure legăturile Marelui Cartier General, Eșalonul 1, cu toate unitățile aflate la est de Bug, cu Marele Stat Major și principalele instituții și comandamente din țară, că, ulterior, a condus și comandat restructurarea sistemului de transmisiuni la nivel strategic, pe timpul reorganizărilor și retragerilor către țară, reușind ca, în luna august 1944, să-i asigure Marelui Stat Major legăturile cu toate unitățile și marile unități aflate pe frontul din Moldova sau în zona interioară, scoate în evidență un Comandament al Transmisiunilor profund implicat în cunoașterea situației militare la nivel strategic și operativ, capabil să asigure gestionarea resurselor de transmisiuni pentru asigurarea legăturilor necesare Marelui Stat Major pentru executarea conducerii operaționale a armatei.

Schimbările radicale survenite după 23 august 1944 (dispozitiv de luptă, alianțe, misiuni, dislocări masive de forțe etc.) au pus în fața comandamentului situații extrem de dificile, multe imposibil de rezolvat, care trebuiau depășite cu orice preț, pentru a asigura un minim necesar de legături la nivelul Marelui Stat Major cu comandamentele de armată și principalele instituții guvernamentale, pe timpul eliberării părții de sud a teritoriului național, Dobrogei și Capitalei, realizării dispozitivului de acoperire a frontierei și creării condițiilor de trecere la ofensivă cu cele două armate, alături și sub comanda operativă a Frontului 2 Ucrainean din a doua decadă a lunii septembrie 1944 pentru eliberarea întregului teritoriu național.

Am adus aici și informații care sunt publicate pentru prima dată într-o lucrare de specialitate, cu privire la modul în care a gestionat Comandamentul Transmisiunilor „*criza telecomunicațiilor*” în lunile august-septembrie 1944, atunci când se ajunsese, paradoxal, ca Marele Stat Major să nu aibă, pentru câteva zile, legăturile minime cu Armatele 1 și 4 Române dislocate în Transilvania, situația fiind valabilă și pentru autoritățile civile române, în general. Prezentarea unor situații s-a făcut pentru a înțelege realitatea acelor zile, diversitatea acestora și nu totalitatea lor. Ele sunt consemnate în arhivele noastre militare (uneori, fără disimulat umor, cum este cazul unui raport către Marele Stat Major în care se arăta că „*deși aliați, sovieticii ne-au capturat până și cifrurile*”) și vor vedea, cu siguranță, lumina tiparului în anii ce vor urma.

Prezentarea succintă a participării trupelor de transmisiuni sub conducerea/coordonarea Comandamentului Transmisiunilor, pe timpul luptelor

pentru eliberarea teritoriului național și al Campaniei din Vest, s-a impus de la sine, pentru că ne-am dorit să scoatem în evidență locul și rolul Comandamentului Transmisiunilor în această perioadă, în care conducerea operativă a celor două armate române a revenit Frontului 2 Ucrainean, Marele Stat Major având doar atribuții de ordin administrativ.

Prin Ordinul Marelui Stat Major nr. 120737/1944 s-a stabilit ca, după data de 7 septembrie 1944 (când Armatele 1 și 4 Române au trecut în subordinea operativă a Frontului 2 Ucrainean), Comandamentul Transmisiunilor să se ocupe în continuare, în mod deosebit, de „*coordonarea transmisiunilor de front și în interiorul țării*“.

Acest ordin a fost acceptat tacit și de aliații sovietici și, până la finalul războiului, avea să-și dovedească importanța covârșitoare, fiind singura modalitate în care Marele Stat Major putea să aibă legătura permanentă cu comandamentele de armată, ale corpurilor de armată și diviziilor dislocate pe front, inclusiv cu cele din dispozitivul sovietic date ca întărire/sprijin de luptă. În toată această perioadă, prin măsurile luate pentru realizarea/reorganizarea sistemului de transmisiuni de către Comandamentul Transmisiunilor, Marele Stat Major român a cunoscut permanent situația operativă a marilor unități și unităților române, a intervenit chiar în mod oportun pentru coordonarea unor acțiuni în beneficiul trupelor noastre sau pentru soluționarea unor situații limită create în relațiile cu aliații, pentru asigurarea completărilor cu resurse umane și materiale, pentru realizarea unor (re)dislocări, (re)subordonări sau adoptarea unor măsuri de sprijin/întărire impuse de evoluția acțiunilor de luptă.

În concluzie, se poate aprecia că rolul principal pentru asigurarea legăturilor Marelui Stat Major cu marile unități și unitățile de pe front și din zona interioară, pe timpul marșului către țară până la demobilizare, i-a revenit Comandamentului Transmisiunilor care, cu puținele forțe și mijloace la dispoziție, și-a îndeplinit în mod exemplar misiunea.

Prezentarea principalelor repere cronologice ale evoluției Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii în cele șapte decenii de existență, sub diferite denumiri, dar cu aceleași misiuni de bază, conturează un proces istoric ireversibil, care se suprapune, în a doua sa jumătate, peste cel al evoluției armei transmisiuni în organica armatei noastre. Pentru că ne găsim în fața unei lucrări consacrate împlinirii a 70 de ani de existență a comandamentului nostru de armă, ne facem datoria de conștiință de a sublinia, și cu acest prilej, atât rolul decisiv, cât și pe cel definitiv pe care le-a avut Comandamentul Transmisiunilor în constituirea armei transmisiuni ca armă de sine stătătoare.

Lucrarea a apărut la *Editura Militară*.

Am urmărit cu interes realizarea acestui proiect editorial – **Misiunea generalului Coandă la Kiev (1917-1918)**, stimulat de faptul că este prima lucrare elaborată de către cei trei autori, foarte cunoscuți și apreciați în mediile istorice și militare: **Vasile Popa, Ion Cerăceanu și Vasilica Manea**.

Rezultatul mi-a produs o reală plăcere după citirea acestei lucrări, reprezentând o frumoasă și antrenantă descriere a „*Marelui Război*” prin ochii acestui desăvârșit diplomat-militar – generalul Constantin Coandă –, reprezentantul Marelui Cartier General român la Stavka (1916-1917) și șef al Misiunii Militare române pe lângă Stavka, la Kiev (1917-1918).

Trebuie făcută precizarea că această lucrare este continuarea primei apariții – *Misiunea generalului Coandă la Stavka (1916-1917)*, autor Vasile Popa (Editura Militară, București, 2010).

Noua lucrare denotă stilul autorilor: meticolos, documentat, foarte bine ilustrat într-o singură propoziție – o apariție editorială deosebită din domeniul istoriei.

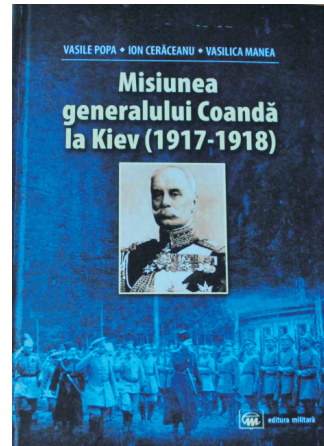
Lucrarea este structurată pe cinci capitole: *Studiu introductiv; Notă asupra ediției; Rezumatul documentelor; Documente; Indice de nume*.

În capitolul *Studiu introductiv*, pe parcursul a 82 de pagini, autorii prezintă contextul politico-militar al Primului Război Mondial, din perioada marilor mișcări revoluționare ruse 1917, și modul în care acestea s-au răsfrânt asupra Frontului de Est din anii 1917-1918. Doresc să recomand cititorilor să studieze ultima parte a acestui capitol, în care sunt aduse la lumină date mai puțin cunoscute marelui public referitoare la cariera politică de după terminarea războiului a generalului Coandă.

În capitolul *Documente* sunt prezentate un număr de 206 corespondențe purtate de general în perioada 8 noiembrie 1917-19 iunie 1918, ce constituie, în cele 248 de pagini, baza lucrării, zugrăvind-ne în detaliu desfășurarea războiului.

O notă aparte dorim să o acordăm realizatorului, *Editura Militară*, ce a reușit să ne prezinte o lucrare editorială în condiții grafice excelente.

Lucrarea conține 378 de pagini și este însoțită de o multitudine de trimiteri la izvoarele istorice primare, la autori foarte cunoscuți și la documente ce se regăsesc în arhivele naționale și din străinătate.

 Comandor dr. Marian MOȘNEAGU

Evoluția transmisiunilor militare în Armata României este pe cât de spectaculoasă, pe atât de reverberant sincronizată cu strategia de consolidare a arhitecturii organismului militar național. Nemijlocit legată de cadrul instituțional, capacitatea de concepție și spiritul de previziune al strategilor militari, transmisiunile au ținut „cadența” cu măsurile impuse de complexitatea situațiilor politico-militare interne și internaționale din secolele XIX și XX.

Realizările tehnologice memorabile din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, marcate de inventarea telegrafului de către Samuel Finley Breeze Morse (1837) și a telefonului de către Alexandre Graham Bell (1876), au determinat înființarea în anul 1855 a „Școlii de telegrafie” în cadrul Direcției telegrafelor statului, iar în anul 1873 a primei școli de telegrafiști militari în cadrul Batalionului de Geniu, precum și documentarea în Franța, Belgia și Austria, începând cu primăvara anului 1873, a unor tineri ofițeri români, care vor concura ulterior la organizarea și funcționarea primelor subunități de telegrafiști. Astfel, a devenit posibilă înființarea, prin Înaltul Decret nr. 1303 din 14 iulie 1873, a primei secții de telegrafiști militari în cadrul primei companii de minari din organica batalionului de geniu românesc, eveniment unanim acceptat ca fiind actul de naștere al transmisiunilor Armatei României.

Volumul *Transmisiunile Armatei Române (1873-2012)*, elaborat de **generalul de brigadă Ion Cerăceanu**, comandantul Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii, prezintă în sinteză evoluția comunicațiilor militare ca fiind un proces istoric obiectiv, constant ascendent, cu o dinamică impresionantă, dictată de experiența și învățămintele rezultate din participarea Armatei Române în campaniile Războiului de Independență din 1877-1878, a Primului și celui de-al Doilea Război Mondial, precum și în tumultul evenimentelor Revoluției din Decembrie 1989.

Din acest punct de vedere, opțiunea Muzeului Militar Național de a susține și în plan istoriografic rememorarea spectrală, cu argumente arhivistice și fotodocumentare incontestabile, în cadrul tomului 7 al deja consacratei colecții *Dorobanțul*, a progreselor înregistrate de transmisiunile militare

în cei aproape 140 de ani de existență, reprezintă un omagiu de spirit adus comunității de militari și civili care a contribuit la cristalizarea principiilor de organizare a transmisiunilor și a subunităților de telegrafie militară, a proiectat și evaluat valoarea și înzestrarea subunităților destinate asigurării legăturilor Comandamentului suprem, corpurilor de armată și diviziilor, fundamentând principiile teoretice de organizare a transmisiunilor și necesitatea realizării legăturilor interarme.

Un element important al evoluției doctrinei specifice îl reprezintă antrenarea și conlucrarea eficientă cu forțele și mijloacele telegrafice civile, colaborarea strânsă între organele de telecomunicații militare și cele civile amplificându-se și interferându-se în contextul armonizării sistemului securității naționale, cu rezultate remarcabile.

Aprofundarea și statuarea principiilor și procedeele de organizare și de asigurare a legăturii în campanie și pe timpul manevrelor, de organizare, înzestrare și întrebuințare în luptă a subunităților de transmisiuni militare, statuate în primele regulamente și manuale de specialitate, au grăbit tranzitul de la specialitatea primară de transmisiuni – telegrafiștii – la afirmarea transmisiunilor ca specialitate distinctă, în cadrul căreia, alături de telegrafiști, s-au creat subunități de telefoniști, de telegrafie fără fir (T.F.F.), de curieri etc.

Concomitent cu diversificarea și creșterea complexității tehnicii de transmisiuni, specialitățile subunităților de profil s-au diversificat și în raport cu misiunile armelor pe care le deserveau (infanterie, artilerie, cavalerie, aviație, marină), conturându-se tot mai pregnant unele concepții interesante referitoare la organizarea legăturii între conducerea armatei și comandamentele corpurilor de armată din subordine, care preconizau folosirea liniilor transversale și a liniilor paralele. Ca urmare a „*lecțiilor învățate*” pe timpul aplicațiilor și manevrelor executate, în preajma Primului Război Mondial au apărut și s-au concretizat principii viabile de organizare a transmisiunilor, care urmăreau adoptarea unor metode de asigurare a unor legături stabile, precum obligativitatea dublării legăturii prin mijloace tehnice de transmisiuni cu legătura prin mijloace mobile (automobile, motociclete), deplasarea punctelor de comandă precedată de instalarea, în noile raioane, a mijloacelor de transmisiuni ș.a., motiv pentru care, la nivel teoretic, arma transmisiuni a început să fie privită ca un organism complex, cu reguli exacte și cu un cadru organizatoric-funcțional bine conturat în cadrul Armata României.

În perioada interbelică, odată cu înființarea, la 30 octombrie 1919, a primului regiment de transmisiuni din Armata României, respectiv a primei brigăzi de transmisiuni, la 1 aprilie 1932, s-a trecut la înzestrarea acestora cu tehnică

specifică modernă, provenită în special din import. În același timp, rolul și importanța armei transmisiunilor pentru asigurarea conducerii trupelor au fost temeinic fundamentate în regulamente, instrucțiuni și manuale care implementau principii și procedee de realizare a sistemelor de transmisiuni, precum realizarea transmisiunilor pe axe (în ofensivă) sau în rețele (în apărare), realizarea legăturii de la eșalonul superior – și cu mijloacele acestuia – către eșaloanele inferioare, concentrarea mijloacelor de transmisiuni, pe timpul ofensivei, pe direcția loviturii principale, obligativitatea unei rezerve de forțe și mijloace de transmisiuni etc.

Restructurarea sistemului de transmisiuni pe centre de transmisiuni, centre înaintate de transmisiuni și centre de informații, axe transversale și rețele de transmisiuni și progresele notabile înregistrate de trupele de transmisiuni în această perioadă prolifică pentru Armata Română sub aspect organizatoric, al înzestrării și al folosirii în luptă, prin trecerea treptată de la spațiul terestru, la cel maritim și apoi la cel aerian, au anticipat separarea definitivă a transmisiunilor de arma geniului și înființarea, prin Decretul nr. 3818 din 1 iulie 1942, a Comandamentului transmisiunilor, școlilor de ofițeri și subofițeri și a Centrului de instrucție al transmisiunilor.

În perioada postbelică, în ierarhia structurilor de transmisiuni din Armata Română au existat succesiv Brigada de Transmisiuni, Comandamentul Transmisiunilor și Comandamentul Trupelor de Transmisiuni, structuri cu rol atât de reglementare a domeniului (regulamente, instrucțiuni, dispoziții, manuale etc.), cât și executiv-operativ pentru organizarea, realizarea și exploatarea sistemelor de transmisiuni de la toate eșaloanele.

Prin reorganizarea Comandamentului Infanteriei și Tancurilor și transformarea sa în Statul Major al Trupelor de Uscat, devenit ulterior Statul Major al Forțelor Terestre, în decembrie 1993 s-a înființat și Secția Transmisiuni, Luptă Electronică și Automatizarea Conducerii Trupelor, redenumită, în 1997, Secția Comunicații și Informatică.

În aprilie 1997, odată cu reorganizarea Statului Major General, în concordanță cu structurile similare din armatele statelor membre ale NATO, prin divizarea fostului Comandament al Transmisiunilor, Informaticii și Electronicii în Direcția Comunicații și Informatică din Statul Major General și Comandamentul Transmisiunilor, subordonat Statului Major General (Secția de Război Electronic revenind la Direcția Operații), a avut loc separarea, în premieră, a nivelului de reglementare, coordonare, planificare în comunicații/ informatică de nivelul de execuție.

Astăzi, mai mult ca oricând, nu se poate concepe sau iniția o acțiune de luptă fără racordarea oportună a centrelor ori factorilor de decizie politico-militară la realitățile complexe ale teatrelor de operații și situația tactică a câmpului de luptă, prin intermediul sistemelor sofisticate de comunicații, tot mai silențioase, fiabile și securizate.

Demersurile entuziaste și îndreptățit necesare pe care generalul de brigadă Ion Cerăceanu le-a inițiat, susținut și promovat pentru conservarea și perpetuarea tradițiilor transmisiunilor militare, soldate cu înființarea Muzeului Comunicațiilor și Informaticii în anul 2000, devenit, începând cu anul 2008, filială a Muzeului Militar Național „*Regele Ferdinand I*“, publicarea unor valoroase studii și documentare istorice, lansarea proiectului primei enciclopedii a comunicațiilor militare, realizarea unui Monument dedicat memoriei eroilor transmisioniști, precum și marcarea Zilei Transmisioniștilor prin ample ceremonialuri militare și consistente manifestări științifice reflectă spiritul de corp și atitudinea avangardistă a slujitorilor de toate gradele ai comunicațiilor și informaticii, armă tehnică prin excelență, indispensabilă atât în timp de pace, cât și de campanie, elevat onorate în paginile dense ale acestei lucrări de colecție prin informații atent și inspirat selectate, care fac din transmisionistul român un combatant demn de prețuirea și admirația camarazilor săi și, deopotrivă, un profesionist de elită al tuturor timpurilor.

„Cartea este o pasiune, iar pasiunea se împarte”

STATUL MAJOR GENERAL
EDITURA CENTRULUI TEHNIC-EDITORIAL AL ARMATEI

ENCICLOPEDIA ARMATEI ROMÂNIEI

REVISTE PUBLICATE

EDITARE, PROCESARE DIGITALĂ, TEHNOREDACTARE, CORECTURĂ,
TIPĂRIRE ȘI FINISARE LA STANDARDE SUPERIOARE DE CALITATE

B-dul Ion Mihalache nr. 124-126 • Tel.: 021 224.26.34 • E-mail: ctea_armatei@yahoo.com • www.defensa.ro/editurectea

Regele Ferdinand I și generalul Eremia Grigorescu urmărind evoluția operațiilor la Ciresoaia

Sursa: Neculai MOGHIOR, Dama-Irina VOICU, Ferdinand I. Regele întregitor de țară – istorie militară în imagini, Editura Militară, București, 2011.

Coperta 1: Tehnica de comunicații în teatrul de operații din Afganistan. Foto: colonel dr. Mircea TĂNASE

Coperta 4: Parașutiștii militari – artizanii manevrei pe verticală. Foto: Constantin-Dumitru BROȘU

<http://www.mapn.ro/smg/gmr>